

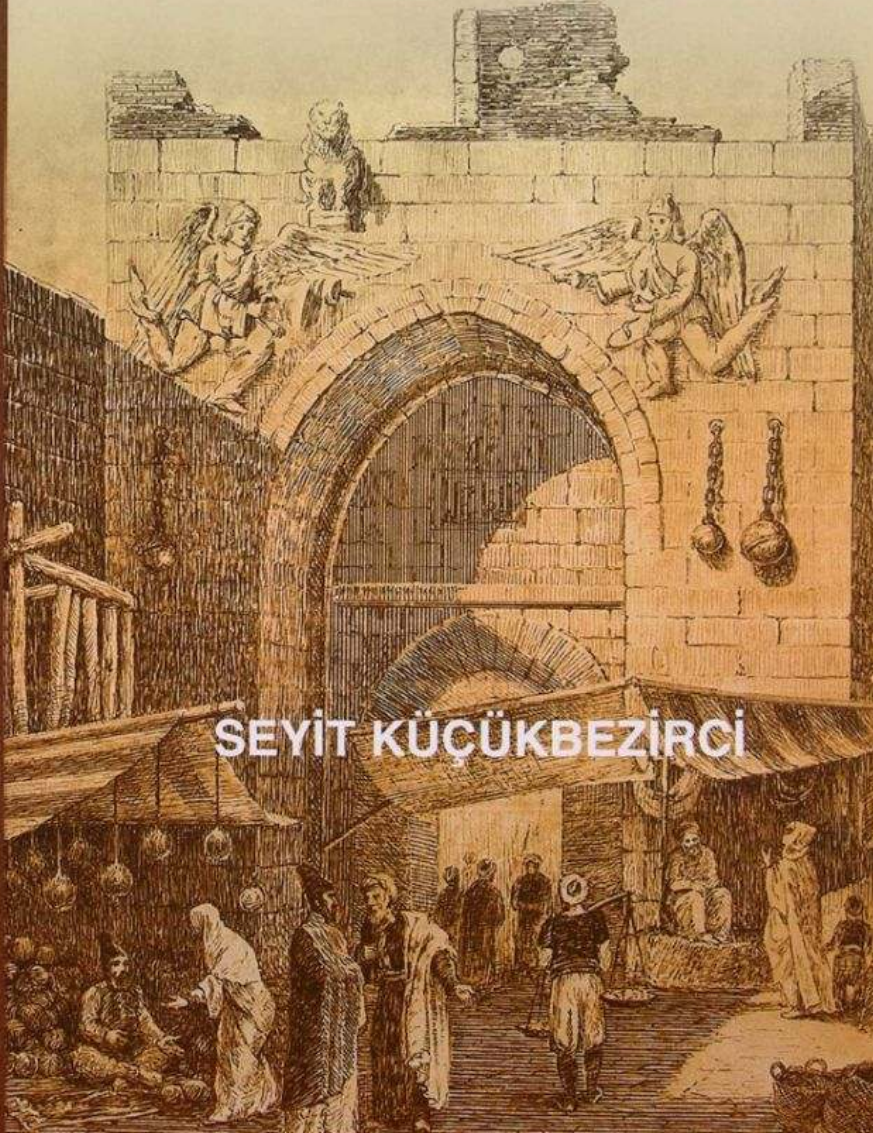
KONYA HALKBİLİMİ

Folklor Güldestesi

SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİ



T.C. KONYA
VALİLİĞİ
İL KÜLTÜR ve
TURİZM
MÜDÜRLÜĞÜ



KONYA HALKBİLİMİ

FOLKLOR
GÜLDESTESİ



T.C. Konya Valiliği
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları
No: 115

Baskı, Cilt
Damla Ofset
www.damlaofset.com.tr

Baskı Tarihi
Ocak 2006

ISBN: 975-585-538-6



Bilgi için:

İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Mevlana Cad. No: 65 - Konya
Tel: 0 332 353 40 20

KONYA HALKBİLİMİ

FOLKLOR
GÜLDESTESİ

SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİ

K O N Y A / 2 0 0 6

İÇİNDEKİLER

Sunuş	11
Önsöz	13
KONU YA GİRİŞ YAZILARI.....	17
Konya Folkloru Türk Kültürünün Esaslı Kaynaklarından Biridir - Seyit Küçükbezirci...	19
Konya Folkloru Üzerine Yeni Bir Çalışma - Cahit Öztelli.....	30
DERLEMELERİN ÖZELLİĞİ	33
TÜRKÜLER.....	35
Çocuk Türküsü	37
Şeferberlik Türküsü.....	38
Cezayir Türküsü.....	39
Atlar Türküsü	40
Uyan Alim Türküsü	41
Konur Daylak Türküsü	44
Taş Bebek Türküsü.....	46
MÂNİLER.....	49
NİNNİLER.....	57
OKŞAMALAR	61
NASİHATLER	65
İLÂHİLER.....	69
ÇOCUK TEKERLEMELERİ	79
EFSANELER, SÖYLENCER (RİVAYETLER)	101
Saman Yolu Efsanesi.....	103
Arşın Baba Rivayetleri	103
"Şamlı Sultan" Efsaneleri.....	104
Arap Mezarı Efsanesi	105
"Pambıkçı Dede" Efsanesi.....	106

Pehlivanlar Hakkında Rivayetler.....	106
Pehlivana Kadın Eli Değmesi Rivayeti.....	106
Alâaddin Camii ile Alâaddin Tepesi Efsaneleri, Rivayetleri.....	107
Meram Kız Kayası Efsanesi.....	109
Taş Olan Sürü Efsanesi.....	109
"Muallak Taşı" Efsanesi.....	110
Bozdağ Taşlarındaki At İzleri.....	110
Taş Bebek Efsanesi.....	111
"İplikçi Camii İçin Anlatılır ki....."	111
Nasrettin'e Hocasının "İntizarı".....	112
Taşkın Baba Rivayetleri.....	113
Uçlar Hakkında Söylenenler.....	114
ATASÖZLERİ, DEYİMLER.....	115
DUALAR.....	125
HALK İNANIŞLARI.....	129
MASALLAR.....	149
Lebbî Gardaş.....	151
Canavar.....	154
Salak Çırak.....	155
Keloğlan.....	157
BÜYÜLER.....	161
Nazar Değeni Bulma Büyüsü.....	163
Nazar Tüssüsü.....	163
Göz Basmak.....	164
Yılan Boynuzu.....	164
Yılan Kılı.....	164
Çocuk Yaşatma Büyüleri.....	165
Kurşun Geçirmeyen Nуска.....	165
NAZARLIKLAR.....	167
OYUNLAR.....	171
Kav, Güzel, Peynir Oyunu.....	173
Dayına Dayayım Oyunu.....	173
Harmanbiş Oyunu.....	174
ASKER MEKTUPLARI.....	177
MİZAHLI, HİSSELİ, KÜÇÜK HALK HİKÂYELERİ.....	185
Kuşların Hikâyesi.....	187
Tilkinin Hikâyesi.....	187
Tavuk Hikâyesi.....	188

Tavşan Hikâyesi.....	188
Kırlangıcın Hikâyesi /188.....	188
Kaplumbağanın Hikâyesi.....	189
Katının Hikâyesi.....	189
Lazın Hikâyesi.....	189
Fasulyenin Hikâyesi.....	189
Kulun Ömer Tarlası Hikâyesi.....	189
Yüz Koyunun Hesap Hikâyesi.....	190
Göz Kamaştıran Güneş Hikâyesi.....	190
Çavdar Tarlası Hikâyesi.....	190
"Ali'nin Gancığı" Hikâyesi.....	191
Oynayan Kaval Hikâyesi.....	191
Hazreti Süleyman'la Şeytanlar Hikâyesi.....	192
Hazreti Süleyman'la Karganın Hikâyesi.....	192
Baba, Oğul ve Ekin Hikâyesi.....	194
Uzun Adam Hikâyesi.....	194
Koca Bıyık Hikâyesi.....	194
Boşalan Köyün Hikâyesi.....	195
İnsan Oğlu ile Yılanın Hikâyesi.....	196
Hem Ekşi, Hem Tadı Bozuk.....	198
Hacı Emmi'nin Hikâyesi.....	199
Memiş Ağa'nın Hikâyesi.....	199
Helâ Gurdunun Hikâyesi.....	200
Yüzerlik Otunun Hikâyesi.....	200
KONYA'DA İSİMLER, ÜNVANLAR.....	203
KONYA GÜVERCİNLERİ.....	207
KONYA RÜZGÂRLARI.....	208
KONYA EVLERİ.....	209
Konya Evlerinde Misafir Odası.....	211
İzbe.....	211
Örtme (Mutfak).....	212
Duvar Levhaları.....	212
Mutfak Araç Gereçleri.....	212
Süpürgeler.....	214
Konya Süpürge Çeşitleri.....	214
Sızma Köy'ünde Süpürge Çeşitleri.....	215
Konya'da Yemek Öğünleri.....	215
Ramazan Ve Şeker Bayramı.....	216
Ramazana Hazırlık.....	216
Konyada Ramazan Hayatı.....	217
Şeker Bayramı.....	217
Yaşam Biçimi Görgü-gelenek.....	217
KOYUNCULUK VE ÇOBANLIK FOLKLORU.....	221
Koyunculukta Çobanlar, Çobanların Çeşitleri.....	225
Çoban Duruş Devreleri.....	225

Geldikleri Yere Göre Çobanların Ayrılışı	225
Çobanların Bulunuşu	226
Çeltek-çona	226
Yanaşık	227
Çobanların Giyinişi	227
Çobanların Eşyaları	229
Çobanların Yaşayışı, Günlük Hayatı	229
Çobanların Bakımı	231
Azık	232
Kürkler	233
"Yamçı"	233
"Kepenek"	233
"Çerkez Başlığı"	233
Çoban Eşekleri	234
Çoban Köpekleri	234
Köpek Dağılamak	235
Köpek Kulağı Kesmek	235
Koyunculukta Üretim Güz Seçimi - Koç Katımı	236
Koç Ve Tekelikler	237
Saya	237
Döl Almak	239
Oğlaman	240
Almaz Koyunlar	240
Kuzuların, Oğlakların İnenmesi	240
Kuyular	241
KONYA FOLKLORU ÜSTÜNE BİLDİRİLER	243
Konya Halk Kültüründe Hayvan Motifi Seyit Küçükbezirci	245
"Konya Çocuk Tekerlemeleri Ve Halk Edebiyatı" Seyit Küçükbezirci	256
Konya Step Koyuncululuğunda Süt Ürünleri Seyit Küçükbezirci	267
Halkbilim Açısından Konya Kadınının Ekonomik, Sosyal, Kültürel Boyutlarından Notlar Seyit Küçükbezirci	277
KONU YA AYDINLIK GETİREN EK KAYNAKLAR	283
Cumhuriyetten Önce Konya'da Folklor Çalışmaları Celaleddin Kişmir	285
Konya'da Folklor Çalışmaları Dr. Mehmet Önder	292
Folklorun Beşiği Konya Dr. Mehdi Halıcı	303
KONYA FOLKLORU BIBLİYOGRAFYALARI	307

Konya'nın Fikir, Sanat, Tarih Kültür Hazinesinden Biri: Konya Halkevi Yayın Organı "Konya Dergisi" Folklor Bibliyografyası Seyit Küçükbezirci	309
Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, Konya Folkloru Bibliyografyası Seyit Küçükbezirci	320
Türk Folklor Araştırma Dergisi Türkü, Mani, Ninni, Tekerleme Bibliyografyası	341
"Folklor Postası" Dergisi Konya Folkloru Bibliyografyası	344
Mehmet Önder'in Konya Folkloru Bibliyografyası Folklor Ve Etnografya	347
SATIR BAŞLARI İLE SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİ'NİN BİYOGRAFİSİ	355

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün

KONYA'YI DEĞERLENDİRİŞİ

"Konya,
muhtelif Türk devletleri yaşamış
öz Türk vatanıdır.
Konya,
asırlardan beri tüten
büyük bir nurun ocağıdır.
Türk harsının (kültürünün)
esaslı membağlarından biridir."

Konya Türk Ocağı
20-21 Mart 1339 (1923)

Ösunuş

Bilindiği gibi "KONYA", Anadolu'da Türklerin kurduğu ilk büyük devlet "Selçuklular"a başkentlik etmiş; bilimde sanatta yüzlerce yıl bütün dünya uluslarını etkilemiş bir kültür iklimidir.

Türk ulusunun içinden çıkan bilim, sanat, fikir adamlarının ürünlerini muhteşemliği yanında, halkımızın ortaklaşa ürettiği halkbilim ürünleri de üstün bir kültürün ürünleridir. Türkülerimiz, masallarımız, adetlerimiz, geleneklerimiz, mutfak kültürümüz milli kültür birlikteliğimizi oluşturmuştur; yüzyıllar boyu sürdürmüştür.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Konya kültürünün bilincindedir; 20/21 Mart 1923'de Konya'yı ziyaretinde "-Konya, muhtelif Türk devletleri yaşamış öz Türk vatanıdır. Konya, asırlardan beri tüten büyük bir nurun ocağıdır. Türk harsının (kültürünün) esaslı membağlarından (kaynaklarından) biridir." diyerek Konya'yı değerlendirmiştir.

Özellikle, "Cumhuriyetimiz" kurulduktan sonra oluşan "ulus devlet" bilinci halkbilimin, bir başka deyişle, folklorun, ulusal bütünlük açısından hayati önemini ortaya çıkarmıştır. Bu bilinçle bütün yurtta binlerce Türk aydını halk kültüründen derlemeler yapmış; 1920'li, 30'lu, 40'lı yıllarda sözlü kültür birikimimiz büyük bir idealizm, büyük bir dinamizm ile yazıya geçirilmiştir. O dönemlerde Konya'da da çok kapsamlı, çok zengin folklor ürünleri derlenmiştir. Ama, geçen zaman içinde derlenen zenginliğin yüzde biri bile kitaplaşmamış; gazete ve dergi sayfalarında kolay ulaşılamaz bir biçimde kalıp gitmiştir.

Valiliğimiz, 82 yıllık Cumhuriyetimizin folklor derlemeleri birikiminin kitaplaşmasının, halkımıza, özellikle genç kuşaklamıza ulaştırılmasının önemli bir ulusal görev olduğu kanaatiyle bir "ilk"i gerçekleştirerek Seyit Küçükbezirci'nin hazırladığı "Konya Halkbilimi/Folklor Güldestesi"ni yayınlama kararını vermiştir.

Konya halkbilimi ürünleri elbette bu kitapta verildiği kadar değildir. Bunun bin katıdır, daha fazlasıdır. "Konya Halkbilimi/Folklor Güldestesi" kitabında milli kültür birikimimiz anonim türkülerimizden, masallarımızdan, efsanelerimizden, inanışlarımızdan, atasözlerimizden tadımlık örnekler verilmiştir. Konya folklorunun sevmeye, sevdirmeye, tanıtmaya, yaymaya, kuşaktan kuşağa aktarma çabalarına köklü bir başlangıç olması amaçlanmıştır.

Seksen yıl önce, 1926'da yayınlanan "Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı" kitabından sonra; Konya folkloru üstüne "ilk" derleme folklor güldestesini halkımıza sunmaktan kıvanç duyuyoruz. Konya folkloru üstüne bir kaynak kitap olmamasının eksikliği uzun yıllardır hissediliyordu. Özellikle öğrencilerimiz folklor ödevleri hazırlama konusunda kaynak bulamamanın zorluğunu çok yaşadılar.

"Konya Halkbilimi/Folklor Güldestesi"ni kültür ve eğitim dünyamıza kazandırmanın mutluluğunu duyarken, bu kitabın hazırlanmasında büyük çaba sarfeden Seyit KÜÇÜKBEZİRCİ ile İl Kültür ve Turizm Müdürü Abdüsettar YARAR ve diğer tüm emeği geçenleri takdir ediyorum.

Ahmet KAYHAN
Konya Valisi

Armağan

HER ÇIRAĞIN, HER KALFANIN, HER USTANIN, MUTLAKA BİR "USTA"SI VARDIR. BEN ÇIRAK MIYIM, KALFA MIYIM, USTA MIYIM BİLEMİYORUM; AMA, BENİM "USTAM" DA TÜRK HALK KÜLTÜRÜNÜN BÜYÜK ARAŞTIRICISI RAHMETLİ CAHİT ÖZTELLİ'DİR.

BU KİTABI "USTAM"A; KONYA KÜLTÜRÜNE, SANATINA, FOLKLORUNA EMEK VEREN BÜTÜN "RAHMETLİLER"E ARMAĞAN EDİYORUM.

SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİ

ÖNSÖZ

Konya, hakikaten, GAZİ MUSTAFA KEMAL'in dediği gibi "Türk harsının/Türk kültürünün esaslı kaynaklarından biri"dir.

"KONYA"nın Türk Kültür ve folklor zenginliği içindeki konumu, bundan sonra sunacağımız yazılarda bütün "muhteşem"liği ile sunulacaktır.

Cumhuriyet Dönemi'nde, Konya'da onlarca bilim, sanat, kültür adamı, folklorcu; binlerce sayfa tutan derlemeler yaptılar, halkımızdan. Bunlardan, yalnız M. Ferit Uğur-Sadettin Nüzhet Ergun'un emeği "Konya Halkiyat ve Harsiyatı" kitaplaşabildi. KONYA FOLKLORI" adlı kapsamlı bir kitap 1926'dan bu yana yayınlanamadı. Bur durum Konya gibi bir "Kültür Başkenti" için üzücü bir durum. 1926 nere, 2005 nere, Seksen yıl geçmiş aradan.

Çok geç kalınmıştır, ama, her şey bitmiş değildir. Kitaplıklarımızda son yüzyılı kapsayan dergilerdeki, gazetelerdeki derleme birikimi, eğer, işin bilincine varırsak, onlarca kitap olarak günışığına çıkabilir.

Ben, ünlü Halkbilimci, "Büyük Usta" Cahit Öztelli'nin öğrencisiyim. Öztelli, Konya Ticaret Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak gelince, dursuz duraksız, 1957-60 yılları arasında öğrencilerine "folklor"un ulusal kültür açısından önemini öğretmeye girişti. Konya'nın "Türk Kültür Süreci" içindeki fevkalâde önemini biliyordu; soylu bir kültürün yok olmasını

önlemek için derlemenin, değerlendirmenin, yaşatmanın, geleceğe aktarmanın bilincindeydi.

O yıllarda, Konya Ticaret Lisesi'nde olsun, Konya Lisesi'nde olsun onlarca öğrenci konuya ilgi duydu, derlemeler yaptı, hocaları Cahit Öztelli de yayınlama imkânları sağladı.

Ben, 1957-1958 yıllarında yaptığım folklor derlemelerini yayına hazırladım. Hocam Cahit Öztelli, Öz Demokrat Konya Gazetesi'nde yayın imkânı sağladı; kendisi de bir "Önsöz" yazarak. Henüz 16 yaşındaki bir öğrencisini, elinden tutup "Türk Halkbilim Dünyası"na tanıtmak; o genç çocuğun çalışmasına bir önsöz yazarak taçlandırmak, gerçekten, dikkat çekici bir "himmət"...

Öz Demokrat Konya Gazetesi'nde 1958-1959 yollarında tefrika edilen "Konya Folkloru", 1926 yılında yayınlanan "Konya Vilâyeti Halkiyat ve Harsiyatı"ndan sonra en kapsamlı Konya folkloru çıkışıdır.

BU KİTAPTA YAYINLANAN FOLKLOR ÜRÜNLERİ, BENİM 1957, 58, 59, 60 YILLARI ARASINDA KONYA MERKEZ VE KÖYLERİNDE (ALAN OLARAK BUGÜNKÜ KARATAY, SELÇUKLU, MERAM İLÇELERİ) YAPTIĞIM DERLEMELERİ KAPSAR.

Sunduğumuz elinizdeki kitap elbette bütün Konya folklorunu kapsamaz. Konya merkez köyleri ve ilçelerinin derlenmiş folkloru binlerce sayfaya sığmaz. BENİM YAPTIĞIM, KONYA FOLKLOR DENİZİNDEN ÖZGÜN / OTANTİK ÖRNEKLER SUNMAK. YANİ BİR "GÜLDESTE" SUNMAK...

Ama, şunu da yapmaya çalıştım. Konya folklorunu seven, değerini bilen, ulusal bütünlüğümüz için folklorun önemini kavrayanlara, bu konuda derinleşmelerini sağlamak için "Bibliyografyalar Bölümü"nde yoğun kaynaklar sundum.

Dileğim; önümüzdeki yıllarda " Konya Folklor Külliyyatı"nın ciltler halinde yayınlanmasıdır. Konya'yı seven herkesin evinde, bir "Konya Folkloru kitaplığı" oluşmasıdır.

DERLENMEZSE, DEĞERLENDİRİLMEZSE,
YAŞATILMAZSA KÜLTÜR DE ÖLÜR.

Bu kitabın hazırlanması için Konya İl Kültür Müdürü Abdüssettar Yazar, gerçekten çok çaba gösterdi, ısrar etti, teşvik etti. Abdüssettar Yazar'a; ayrıca dizilip basılması sırasında emeği geçen herkese teşekkür ederim. Konya folkloruna değer verilen bir sürecin başlaması dileğiyle..

Saygılar..

SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİ
Temmuz / 2005

KONU YA GİRİŞ YAZILARI

1

KONYA FOLKLORU TÜRK KÜLTÜRÜNÜN ESASLI KAYNAKLARINDAN BİRİDİR.

Seyit Küçükbezirci

“KONYA”, kadim yazılı kaynaklarda “ BELDE-İ EMİN” olarak anılır.

“KONYA”, “KUTSAL BELDE” olarak bilinir.

“KONYA”, “KUTUB ŞEHİR” olarak tanımlanır.

“KONYA”, “SEVGİLİ PEYGAMBER MUHAMMED MUSTAFA’ya Hicret için izin verilen “ÜÇ BELDE”den biridir.

“KONYA”, Önasya’da kurulan “ İLK TÜRK İMPARATORLUĞU”nun başkentidir.

“KONYA”, Osmanlı”ya tuğ veren, kös genderen, hil”at giydiren şehirdir.

“KONYA”, Karamanoğlu Mehmet Bey”in “-Bugünden sonra divanda, dergahta, bargahta Mecliste ve meydanda Türkçe’den başka dil kullanılmayacaktır” fermanını 13 Mayıs 1277’de buyurmasıyla “TÜRKÇENİN BAŞKENTİ”dir.

“KONYA”, GAZİ MUSTAFA KEMAL”in 20/21 Mart 1923 de; “Konya, muhtelif Türk devletleri yaşamış öz Türk vatanıdır. Konya, asırlardan beri tüten büyük bir nurun ocağıdır: Türk harsının (kültürünün) esaslı menbağlarından (kaynaklarından)

biridir” diyerek değerlendirdiği şehirdir.

“KONYA”, “TÜRK KURTULUŞ SAVAŞI’NIN SIRTINI DAYADIĞI ŞEHİR”dir...

“KONYA MEVLÂNA’nın, NASRETTİN HOCA’nın iklimidir: “ŞAHESERLER DOĞURAN TOPRAK”tır.

Böyle bir toprağın; maddede, mânada insanlığa yeni ufuklar açan bir toprağın insanların yüzyıllar boyu kültür birikimini yansıtan folkloru da, elbette zengin olacaktır.

Ahmet Hamdi Tanpınar, “Cumhuriyet Dönemi” edebiyatı içinde, “Konya’yı en iyi anlatan kitap” diye tanımlayabileceğimiz “Beş Şehir” de, konuya”ya şöyle girer: “Konya, bozkırın tam çocuğudur. Onun gibi kendini gizleyen esrarlı bir güzelliği vardır.”

Konya’nın “esrarlı güzelliği”ne, Konya folkloru’nu tanıyarak, yaşayarak girebilmek mümkündür. Türküler, mâniler, masallar, atasözleri, efsaneler, halk sanatları gibi folklorun binbir dalında kitaplıklar dolduracak kadar derlemeler “külliyyat” halinde yayınlandığı taktirde; Konya’nın “muhteşem” kelimesi ile ancak tanımlanabilecek halk kültürü zenginliği görülebilir. Ama, son yüzyılın dergi ve gazete koleksiyonlarında kalıp giden, ancak “zerre kadarı” diyebileceğimiz bir bölümü kitaplaşan Konya folklor ürünleri, yüzbinlerce ele ve gönüle ulaşmayı beklemektedir.

Bir tanıtım yazısının son derece dar çerçevesi içinde “Konya folkloru”na şöyle girebiliriz.

TÜRKÜLER:

Ahmet Hamdi Tanpınar, “Beş Şehir”de, Konya türküleri için şöyle der: “Anadolu’nun romanını yazmak isteyenler, ona mutlaka bu türkülerden gitmelidir.”

Konya’da yakılan Çanakkale Türkülerini dinlemeden, “Cezayir

Türküsü”nü dinlemeden o büyük acıları kavramak mümkün değildir.. “Turnalar türküsü”nü, “Loras’tan da bir bulut ağdı” türküsünü dinlemeden ayrılık acısının nasıl bir acı olduğunu kavramak mümkün değildir.

1926’da yayınlanan “Konya Halkiyat ve Harsiyatı” adlı efsane kitap; Öz Demokrat Konya Şehir Postası, Yeni Meram, Yeni Konya gazetelerinin koleksiyonları, ilgili bakanlıkların 75 yılda halk kültürüne yapabildikleri katkıların toplamına eşdeğer bir katkıyı kendi başına yapan Aziz Konya’lı İhsan Hınçer’in 31 yılda 19 cilt halinde yayınlanan “Türk Folklor Araştırmaları” dergisi yüzlerce Konya türküsünü içinde saklamaktadır.

Aşkın, sevdanın, hazretin ve hülyanın anlatımını, hüznün, kıskançlığın, acının elle tutulur halde söylemini Konya türkülerinde görmeli.

MASALLAR:

Türk edebiyatının şaheserlerinden Dede Korkut’un “Bamsi Beyrek’i Konya”nın Seditler’inde, Araplar’ında, Biçcimez’inde, Tahta Tepen’inde yüzlerce yıldır “Beğ Böğrek Metali” olarak anlatılır.. Kırk yıl önce, Araplar’da garip bir kerpiç evde, gaz lambasının titrek ışığında, okuma-yazma bilmeyen, mahallesinden dışa adım atmamış Konya kadınları “Beğ Böğrek”i “Metel” olarak “söğlerken”, Konya kültürünün derinlikleri karşısında şaşırıp kalmıştık. Konya masalları “Katalog” olarak gün ışığına çıkmayı bekler.

KONYA MUTFAĞI:

Asya Bozkırları’ndan Selçukîler’le birlikte Konya’ya gelen “Türk Mutfağını”, zengin sözcüğünün tanımlamakta çok yetersiz kaldığını, kapsamlı halk mutfağı araştırmacıları hayretle görecektir.

“Konya fırın kebabı”, “Konya Etliekmeği” ülkemizde bilinen Konya’ya özgü yiyeceklerin başında gelir. Ama; Konyalı kadının etten, süttten, buğdaydan, sebzeden yüzyıllar boyu yapageldiği yemekler tanınmış olsa, tadılmış olsa, fırın kebabının, etli ekmeğin arka sıralarda kaldığı görülecektir. Bir “ekmek salması”, bir “ağız bulaması”, bir “ekmek umması” tadılmamışsa “Konya mutfağını tanıyorum” demek çok zor. Tandır ekmeği, tandır gevreği, düşme’nin olduğu bir sofrada; ağzının tadını bilen, yemekten anlayan hiç kimsenin ikram sırasını değiştiremeyeceği bir “Gara Dakım Gonya Sufrası”nda tanımak lâzım, “Konya mutfağı”nı. Konya steplerinin bütün kültürel gizemlerini, bütün kültürel birikimini binlerce yıllık bir miras olarak kişiliğinde toplayan Konya kadını, “Ayış Apla, Fadimana Apla” bütün bir kuzuyu, bir parçasına dokunmadan “Bütümet” olarak tandırda pişirip önümüze koyduğu zaman anlarsınız, “Konya Kadınının Mutfak Sanatı”nı.

EL SANATLARI:

OYALAR: Konya’da kıl gibi ince iğnelerle, saf ipekten yapılır; “Konya Oyaları”. Bir “çembere” dikilebilecek bir “Mezar taşı” oyası, bir “Karınca” oyası, oyada “üstad” kabul edilen bir yaşlı Konya kadını tarafından, ancak altı ayda tamamlanabilir. “Mekik Oyaları”ndaki, “Filizeler”deki inceliği, renk uyumunu, zarıflığı, duyu ve heyecanı anlamak için çok iyi yetişmiş olmak gerek. Bilinen dörtbin yıllık Türk kadın uygarlığının el sanatında, göz nurunda ulaştığı zirveleri kavrayabilmek için yola çıkanlar “Konya Oyaları”ndan başlamalı.

PEŞKİRLER: Konya kadının el emeği-göz nuru, renk bilgisi, desen zarıflığı, sanatçılığının boyutları ancak ve ancak bir büyük koleksiyon kapsamında “Konya Gelin odalarına çakılan çehiz”de kavranabilir.

Kadim Konya mahalleri Araplar, Sedirler, Aksine, Türbeönü, Çaybaşı, Meram’ın eski evlerinde kurulu dokuma tezgâhlarında,

Konya’ya özgü iplik dokuması “Peşkir”ler üstüne simlerle, renkli ipek ipliklerle yapılan işlemler, “Gelin Odaları”nda bir karış duvar-tavan bırakılmadan çakılır. Her örtünün kenarına yüzlerce çeşit “Tentene”ler dikilir. Dolap açıklıkları tümünden el işi “Yaygı”larla perdelenmiştir. Gelin-güveyi iç çamaşırları, çarşafların, duvar yastıklarının üstünü yekpare kaplayan “Ev dolamaları”nın ipliği, boyaması, dokunması Konya kadının elinden çıkmıştır. El tezgâhlarında dokulan gömleklere zor ulaşılır bir ustalıklarla verilen “tatlı buruşukluk” ancak Konya’ya özgüdür. Gelinlerin “Cehiz Sandıkları” güveyi için; “Gayınna-Gaynata” için “Gıvratma Göylekler”le doludur.

HALLILAR, KİLİMLER, HEYBELER

Konya’da halı dokuması bir güzel sanat dahıdır. Lâdik, Kavak, İnlice seccadeleri; Silile halıları, Karapınar tülüleri, Türkmen kilimleri, doğum dahil, yaşamın bütün bölümlerinde işlevi olan “Yatak halıları”, eğer heybeleri, “Osmanlı Eğeri” yüzleri görülmeye değerdir. Her bir Konya dokuma türü, üstüne tezler hazırlamayı gerektirecek değerdedir.

KONYA AĞZI / KONYA’DA KELİMELE:

Kadim Türk Tarihi boyunca; beylikler, devletler, İmparatorluklar kuran Türk boylarının adları, Konya’da köy adları olarak yüzyıllardır yaşar. Kınık, Bayat, Eğri Bayat, Kayı Hüyüğü, Avşar, Bay Avşar, Çiğil, Yazır, Sarıcalar, Beçene adları insanı zaman tüneline alır; belgelerin en karşı çıkılamazı olarak önünüzde divan durur.

Son elli yılda, Konya Folklor araştırmacıları Veli Sabri Uyar, Dr. Mehmet Önder, Celâleddin Kışmır, A. Sefa odabaşı, A. Cenap Kendi Konya halkından binlerce kelime, deyim, atasözü derleyerek “Türk Dil Bilimi”ne katkıda bulunmuşlardır. Son yüzyılın bütün söz derleme ürünlerini kapsayacak “GONYALICA SÖZLÜK” yayınlanacağı mutlu anı beklemektedir.

HALK SANATLARI:

Konya Kaşıkçılığı; Aziziye Camii'nin karşı sırasında bir dükkânda, "Son kaleyi savunur gibi" bir ruh hali ile, bir Konya sevdalısı yaşlı insan tarafından gündemde tutulmaya çalışılmaktadır. Yüzlerce yıl, sayısız dükkânda "Döve döve yedirilen Konya Helvası", artık fabrikasyondur. "Pambık gibi", ağızda kar misali eriyen, salkımsaçak ele gelen Konya helvası; yaşlı Konyalıların hayalinde hatırlandıkça cihan değişmektedir.

KONYA KEÇECİLİĞİ:

Konya bozkırları yüzyıllar boyu koyuncuğun merkezi olma özelliğini sürdürmüştür. Dünyada "Ankara Keçisi" olarak ünlenen "Beyaz ve Sarı Tiftlik Keçisi" Konya'nın öz malıdır. En büyük yün üretim bölgesi olması, Konya'da "Keçecilik" in en yaygın meslek olmasını sağlamıştır. Keçe; yer sergisi olarak, "Kepenek" adıyla çoban giysisi olarak önemini yakın yıllara kadar korumuştur. Ama; yaşam biçiminin değişmesi, sanayinin keçe yerine sunduğu yeni ve ucuz ürünler keçeciliğin yok olmasına giden yolları açmıştır.

Son yıllarda, Konya'da keçeci esnafının sayısı artık parmakla sayılacak hale gelmiştir. Onlar turistlerin eline bakar durumdadır. Oysa; Konya keçeciliğini, "Keçeyi yeniden yorumlayarak"; çağdaş beğenilerle, değişik giyim ve sergi işlevleri yükleyerek ihya etmek mümkündür.

Konya yaşlıları, yalnız zamanlarında "devri saadetlerini" bir bir hatırlarken, eski Konya keçecilerini de halâ anmaktadır. O, her düğüne doğal olarak davetli, kırk lenger pilâvı yemeden kalkmayan, kırk keçeciden oluşan "Keçeci Baranaları" nı bir efsane gibi torunlarına anlatmaktadır.

KUŞÇULUK:

Sevgiyi, sevdayı ve hülyayı bilmeyenlerce, haksızlığın en amansızı edilerek, "Kuşçu kısmı adam olmaz" denmesine rağmen; "Konya Kuşçuluğu" başlı başına bir âlem. Konya'nın tarihi, ama, bugün, "kenar semt" diye "ham ervah" larca küçümsenen semtlerinde kuşçuluk bütün haşmetiyle yaşamaktadır. Rahmetli, Konya'nın renkli insanı Mehmet Ali Apalı'nın, izini Selçukîlere kadar sürdüğü "Gonya Göğercinleri", cam mavis, Türkuvaz Konya semalarında, her ikindi üzeri bulut gibi kalkmakta, takla ata ata oyunlar göstermektedir. Mevlâna'nın avlusunda, şadırvanlarında, ıslıl ıslıl metal grisi renkli binlerce "Gırgöğ" (yaban güvercini); Kahverengi Gut'lar, Demkeç'ler, Mardinli'ler, Çallı'lar, Zit Gara'lar bir kültür zenginliği olarak varlıklarını sürdürmektedir.

KOYUNCULUK:

Konya bozkırlarında, "yaz-bahar aylarında"; yaylalarında, köylerinde binlerce "Koşan Koşulur". Başları poşulu çobanlar, bilek kalınlığındaki elli-yüz metrelik "Koşan İpleri" ile sağmal koyunları zor izlenir bir hızla "Koşan koşarlar". "Don-İşlik" giymiş, "Koşan poşusu" nu başlarına sarmış kadınların helkelerle getirdikleri henüz sıcak sütlere ince "Kör düğü" katılarak kaşıklanır. Konya ova köylelerinde kaymağın adı "İravak" tır. Koyun sütünden yapılan, beyaz tül bent keselerde günlerce süzülen yoğurttan yapılan ayranların bir tasına dört kaşık "iravak"; yani, taze koyun kaymağı katılır. Bunun adı "iravaklı ayran" dır. Konya ova köylelerinde "iravaklı" bir ayran içmeyen, ayran içtim demesi çok zordur. Evde titizlikle hazırlanan kuzu derilerine, kalın çomaklarla basılan, evlerin hayatlarında kurulan "Basdınk" larda aylarca özel step yöntemleri ile korunan "Tuluk Peynirleri"; bir çeşit beyaz peynir olan "Selemor" peyniri; kazınmış deriler içine taş gibi doldurulan, yağlı yoğurttan yapılan "Gatik" peyniri Konya hayvancılık folklorunun ancak ve ancak bir dilimidir.

HALK HEKİMLİĞİ:

Çalışkanlığı, bilgili ve görgülü oluşu ile evinde ve çevresinde ün yapan, çabukluğu ve çevikliği “Çarı” kelimesi ile ödüllendiren cesurluğu “Atlıyı atından indirir”, “Osmanlı Kadın” diye değerlendirilen Konya kadınları, yüzlerce halk ilâcını bilir, yapar ve uygular. Şifalı otlar, kabuklar, kökler “Garadakım ilâçlar” için ham maddedir. Korkunç yanıklar, yumurta sarılarından düşük ısıda sızdırılan “yumurta yağı” ile tedavi edilir. El-ayak kesiklerinden oluk gibi akan kan, örümcek ağlarının yakılması ile elde edilen külle anında durdurulur. Amansız kulak ağrıları, kadın sütünden birkaç damla ile tedavi edilir.

EFSANELER:

Büyük bir kültürün hayalleri büyük oluyor. Konya’da efsane kum gibi. “Halk muhayyilesi” taşları canlandırır, kuşları büyüler; akıl ötesi, fizik ötesi iklimleri söylenceler halinde kuşaktan kuşağa aktarır. “Kon...ya” diyerek şehre adını veren uçan dervişler; sevdiğinden koparılan kızların Dere Kasabası sırtlarında taş olan gelin alayları, şafak vakitlerinde uykuya dalan dev kartal yuvalarını barındıran Sızma dağları... Selçuklu bayraklarında yer alan, ancak bolluk olacak yıllarda “Ulu pelit ağaçları”nda sabaha karşı kuş sesine benzeyen şahane bir sesle öten Puhu kuşları... Gilisıra dağlarının en büyük ayısına binerek kendisine doğru gelen İlyas Baba’yı, tekkesinin önündeki dev kayaya binip sürerek karşılayan Evliya Baba..

Yazıya girerken demiştim; “Türk Kültürünün esaslı kaynaklarından biri” diye tanımlanan Konya’nın halk kültürünü/folklorunu üç-beş sayfada sunmam mümkün değil diye... İşte böyle oldu.

Yirminci yüzyılın hemen başında Ziya Gökalp, Fuat Köprülü, Filozof Rıza Tevfik gibi bilim adamlarının yazılarında; Türkiye’de ilk kez “Folklor” sözcüğünü yazmalarından hemen sonra; Konya aydınları folklor derlemelerine başlar. Ankara’da, 1927 yılında

“Türk Halk Bilgisi Derneği” kurulduğu anda, Konyalı büyük eğitimci M. Ferit Uğur ve öğretmen arkadaşı ünlü edebiyat tarihçisi Saadettin Nüzhet Ergun 1928’de Konya’da, Belediyenin yayını olarak “Konya Halkiyat ve Harsiyatı”nı yayınlarlar. “Konya Folklor Derlemeleri Tarihi”nin en kapsamlı ilk eseri olur. 19 Şubat 1932’de yurt kapsamında “Halkevleri” kurulmaya başlar, “Konya Halkevi” de, günümüzün büyük tarih ve folklor kaynağı “Konya Dergisi”ni yayınlar. 1948’lere gelindiğinde, kültür idealisti Konya Ali Kemal Akça, “Folklor Postası”nı; daha sonra da, Konya’lı ünlü folklorcu İhsan Hınçer, İstanbul’da 1949’da “Türk Folklor Araştırmaları” dergisini yayınlar.

KONYALI FOLKLORCULARA MİNNET VE ŞÜKRANLAR:

Kitaplaştırıldıkları taktirde, onlarca kitaplık bir “KONYA FOLKLOR KÜLLİYATI” oluşturabilecek folklor derlemeleri Babalık, Ekekon, Konya Halkevi Dergisi, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, Folklor Postası Dergisi, Şehir Postası, Yeni Meram, Yeni Konya koleksiyonlarında bilim dünyasına sunulacakları kutlu zamanları beklemektedir.

“KONYA FOLKLORUNU”nu derlemeye, değerlendirmeye ve yayınlamaya en güzel yıllarını, hatta, ömürlerini “fisebilillah” veren Konyalı folklorcular;

- ALİ KEMAL AKÇA’yı
- AFİF EVREN’i
- AHMET PETEKÇİ’yi,
- FEHİM ÇAYLI’yı
- İHSAN HINÇER’i
- İBRAHİM GÜNDÜZ’ü
- İBRAHİM ACZİ KENDİ’yi,
- İBRAHİM BERBEROĞLU’nu,

- MEHMET FERİT UĞUR'u,
- MUHLİS KONER'i,
- MEHMET ÖNDER'i,
- MAZHAR SAKMAN'ı,
- MAHMUT SURAL'ı,
- MEMDUH DERİN'i,
- MURAT TİFTİK'i,
- MUZAFFER ERDOĞAN'ı,
- MEMDUH YAVUZ SÜSLÜ'yü,
- NACİ FİKRET BAŞTAK'ı,
- SAADETTİN NÜZHET ERGUN'u,
- SELÇUK ES'i,
- SEFA ODABAŞI'mı
- VELİ SABRİ UYAR'ı,
- YALÇIN DİKİLİTAŞ'ı

Rahmetle, Minnetle, Şükranla Anıyoruz.

Bugünün Konya'sında fikir, sanat, kültür adamlığı gibi ağır bir görevi "Fisebilillah Bir Aşk"la sürdüren; KONYA FOLKLORU'na önemli derleme, değerlendirme, yaşatma katkılarında bulunan;

- A. CENAP KENDİ'yi,
- AHMET ÖZDEMİR'i
- PROF. DR. ALİ OSMAN ÖZTÜRK'ü
- AHMET NÜZHET TURGUT'ı
- ALİ IŞIK'ı

- CELÂLETTİN KİŞMİR'i
- FEYZİ HALICI'yı
- DR. HASAN ÖZÖNDER'i
- PROF. DR. HAŞİM KARPUZ'u
- DR. KAMİL UĞURLU'yu
- DR. MEHDİ HALICI'yı
- MEHMET ALİ UZ'u
- MEHMET GÜNDOĞDU'yu
- MEHMET TAHİR SAKMAN'ı
- NURİ CENNET'i
- NEVİN HALICI'yı
- PROF. DR. SAİM SAKAOĞLU'nu
- ZEKİ OĞUZ'u

Saygıyla anıyoruz, Daha uzun yıllar, sağlık içinde hizmetlerini diliyoruz. Hepsine, ayrı ayrı teşekkürler.

Not: Rahmetli Konyalı Folklorcuların ve yaşayan Konyalı Folklorların adları alfabetik sıra ile verilmiştir.

KONYA FOLKLORU ÜZERİNE YENİ BİR ÇALIŞMA

Cahit Öztelli

SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİ'NİN "KONYA FOLKLORU" 10 ARALIK 1958'DE ÖZ DEMOKRAT KONYA GAZETESİ'NE TEFRIKA EDİLMeye BAŞLARKEN, ÜNLÜ HALKBİLİMCİ CAHİT ÖZTELLİ, AŞAĞIDA SUNULAN YAZISI İLE KONYA FOLKLORUNUN ÖNEMİNE DİKKATİ ÇEKTİ. KONYA HALKBİLİM TARİHİ AÇISINDAN ÖNEMLİ BİR YAZI. AYNEN VERİYORUZ.

"Bilim adamlarınca folklor "manevi medeniyet" diye tanımlanır. Ziya Gökalp'da Türkçülüğün Esaslarında folkloru etkili "Milli hars" olarak tarif ediyor. Gerçekten, bir milletin eski medeniyetlerinin kökleri binlerce yıl gerilere dayanan manevi varlığının en iyi belgesi folklordur.

Bugünkü teknik ve makine medeniyeti milletleri birbirlerine benzetmekte, milletin kendine has özelliklerini eritmektedir. İcatlar, modalar hızla bütün milletlerin malı haline gelmektedir.

Böyle olunca milletler üstünlüklerini eski eserleriyle isbata çalışmaktadırlar. Onun için müzelere, anıtlara, sanat eserlerine çok değer vermekte, titizlikle korunmalarına çalışmaktadır. Bir de bunun yanında yeni maddi eserler yanında manevi üstünlük yarışında durmadan çalışmaktadır. Medeni milletlerin hepsi cemiyetler, enstitüler kurarak bir yandan halk arasında yaşamakta olan eski gelenekleri toplamaya çalışırken öte yandan üniversitelerde bilim açısından incelemeler yaparak, yayın yoluna girerek kitaplar çıkarmaktadırlar.

Batı dünyası bu çalışmalara ikiyüz yıldan beri girmiş bulunuyor. Biz ise ancak elli yıl önce büyük Türkçü Ziya Gökalp'ın işareti ile ilk çalışmalara başladık. Fakat bu çalışmalar hiçbir zaman istenilen genişlikte olamamış, hep amatörlerce bırakılmıştır. Araştırmalara geç başlamış olmamız yüzünden folklor yayınlarımız pek az olmuştur.

Dünyanın en zengin folklor kaynağı Türk vatanlarıdır. Bundan tabii bir şey olamaz. Çünkü tarihin en eski medeniyetlerini kurmuş bir milletin folkloru da aynı ölçüde geniş ve derin olacaktır. Bu gerçeği Batı bilim adamları, biraz geç olmakla birlikte, teslim etmekte ve sık sık yurdumuza gelerek araştırmalar yapmaktadırlar. Fakat bizi bizden iyi kimse tanıyamaz. Kendimize has olan bu işi yabancılara bırakmak doğru olamaz. Onun için, kendimizi kendimiz aramalı, bulmalıyız.

Her yıl milletler arası yapılan milli oyunlar festivallerinde Türk oyunlarının kazandığı başarı bir yandan göğsümüzü kabartırken, bir yandan folklor çalışmalarımıza hız vermemize yol açıyor.

Millet yolunda çalışma yalnız sözle olmaz. Onu iş ve hareket halinde ortaya koymak gereklidir. Öğrencilerime bu yolda yaptığım telkinlerde Milli duyguyu pekiştiren folklor üzerinde çalışmaya teşvik ediyorum. İşte, bunun sonucu olarak gençlerimizde boş zamanlarını iyi kullanmak ve millete hizmet etmiş olmak için çalışma yapanlar oldu.

Bu gayretli gençlerden birisi olan Seyit Küçükbezirci yaz aylarında çalışarak önemli ve çok sayıda folklor malzemesi topladı. Bunlar Öz Demokrat Konya'da yayınlanacak. O zaman görülecektir ki Türk Folkloru içinde Konya'nın ayrıca önemli bir yeri vardır. Gerçekten, bu konuda çalışanların dikketine çarpan, Konyanın Selçuklular ve daha eski çağların manevi medeniyetini büyük bir sadakatla saklamış olduğudur.

Otuz yıl önce basılan bugün ikisi de Tanrının rahletine kavuşan Ferit ve Sadettin Nüzhet beylerin çalışmaları ilk olduğu için

bütün konuları içine alamamakta haklı idi. Bu gün meraklılarının el ele vererek geniş ve metotlu bir "Konya Folkloru" meydana koymaları zamanı gelmiştir. Ben şahsen, Konya'nın milli ruhun mihraklarından biri olduğuna inanmış bir folklorcu olarak, böyle bir eserin hazırlanmasında büyük bir istek duyuyor ve elimden geldiği ölçüde çalışıyorum. Bir yandan da yeni heveslilerin yetişmesine gayret ediyorum. İş büyüktür, birkaç kişinin üstesinden geleceği gibi değildir. Vazife bölümü yapılarak ekipler halinde çalışma ister.

İşte, Seyit Küçükbezirci'nin kısa zamanda topladığı zengin malzeme bu bakımdan bir umut ışığı vazifesini görecektir. Kendisini tebrik ederken, gazetelerinde kendisine yer verenlere de teşekkürü bir borç bilirim.

Konya folkloru için harcanacak emekler hiçbir zaman boşa gitmeyecektir. Bu yolda çalışanlara ne mutlu, var olsunlar!.

Kaynak: Öz Demokrat Konya Gazetesi / 10 Aralık 1958

DERLEMELERİN ÖZELLİĞİ

Bu kitapta yer alan folklor ürünleri Öz Demokrat Konya Gazetesi'nde "Konya Folkloru Tefrikası" içinde; genişletilerek 1959-60'da Öz Demokrat Konya Gazetesi'nde "Konya Türküleri Tefrikası" içinde yer almış; daha sonra, 1960 yılında "Issız Yuvalar/Konya Türküleri" adı ile Umut Yayınları arasında kitaplaşmıştır.

1985 yılında Yeni Meram Gazetesi'nde "Konya Folklor Araştırmaları Tefrikası"nda bugünkü Konya Folkloru bütünlüğüne ulaşmıştır.

Kitaptaki folklor ürünleri 1957-1960 da, dört yıl içinde hiçbir yazılı kaynağın etkisinde kalmadan Konya halkından derlenmiş, "söylendiği gibi" yazıya geçirilmiştir. Kaynak kişilerin "Garadakım" diye tanımlanan halktan insanlar olmasına özen gösterilmiştir. Eklemeler ve çıkartmalar yapmaktan kaçınılmış kelimeler "Kaynak Kişiler" in söylediği şekilde "Konya Ağzı" ile saptanmıştır.

TÜRKÜLER

KONU YA GİRERKEN KÜÇÜK NOTLAR

Yayınımızda verilen türküler, halktan derlendiği şekilde; ağız özellikleri ile, orijinal kelimeleri ile “aynen” yer almakta. Bizim, veya, bir kısım kişilerin lüzumsuz, ayrıntı gibi görebileceği hususların çeşitli bilim dalları açısından önemli olduğu, önemli ipuçları taşıyabileceği bilincindeyiz.

ÇOCUK TÜRKÜSÜ

● HİKÂYESİ:

Bir genç kız, onbir on iki yaşlarında bir çocukla evlendirilir. Genç kız zorla evlendirildiği çocuğun davranışlarını türküleştirir. Özde, bu türkü kişinin; “Gençkızın”, kendine yaktığı bir ağıt...

Zabah olur çocuk gider oyuna
Oynar oynar taş doldurur goynuna
Gelen geçen şamar vurur boynuna

Ben güzellim, bir çocuğa virdiler
Virdiler de günahıma girdiler

Naha çocuk gebereydin, öleydin
İlân olup deliklere gireydin

Zabah olur çarığını giyemez
Çifte gider bir dölüm yir süremez
Eve gelir halin nedir diyemez

Ben güzelim bir çocuğa virdiler
Virdiler de günahıma girdiler

Naha çocuk gebereydin öleydin
İlân olup deliklere gireydin

Elime virdiler mısır darısı
Yanıma godular kedi yavrisı
Bağa diller şu çocuğun garısı

Ben güzelim, bir çocuğa verdiler
Virdilerde günahıma girdiler

Naha çocuk gebereydin öleydin
İlân olup deliklere gireydin

● **AÇIKLAMALAR:** Derleme: S. Küçükbezirci / 1957 / Konya, şehir / Issız-Yuvalar Konya Türküleri kitabı

● **KELİMELE:** Zabah: Sabah / Goynuna: Koynuna / Virmek: Vermek / İlân: Yılan/Dölüm: Dönüm / Bağa: Bana



SEFERBERLİK TÜRKÜSÜ

Her akşam her sabah atılır toplar
Gavgada bellidir garipler yadlar
Sahibini yitirmiş çağrışır atlar

Arşın arşın üleşmeye gideriz
Akdenizi dolaşmaya gideriz
Anneleri ağlatmaya gideriz

Ağşam oldu yine toplar atışır
Topun şiddetinden ay gün tutuşur
Ecel kumaşları gelmiş satılır

Arşın arşın üleşmeye gideriz
Akdenizi dolaşmaya gideriz
Anneleri ağlatmaya gideriz

İngiliz asgeri saman gafalı
İstikam içinde köprü topalı
Binbaşı kakmış eli sobalı
Önüne gatmış körü topalı

Arşın arşın üleşmeye gideriz
Akdenizi dolaşmaya gideriz
Anneleri ağlatmaya gideriz

AÇIKLAMALAR: Birinci Dünya Savaşı yıllarında ilan edilen seferberlik türkülerinden biri. Konya'da "yakılan" birçok seferberlik türküsünden birisi.
Derleme: S.Küçükbezirci / Konya-Araplar semti

● **KELİMELE:** Ağşam:Akşam / Acel:Ecel / Arşın: Osmanlı uzunluk ölçüsü



CEZAYİR TÜRKÜSÜ

Cezayirin harmanları savrulur
Savrilırda sağ yanına devrilir
İller annem dir de başım çevrilir

Çelenleri mermer daşlı Cezayir
Gözelleri hilal gaşlı Cezayir

Cezayir'in menekşesi top biter
Arasında eğlim eğlim ot biter
Bu ayrılık annem bize çok gider

Çelenleri mermer daşlı Cezayir
Gözelleri ebru saşlı Cezayir

Cezayir'in yüksek olur evleri
İçindedir ağaları beyleri
Türkçe bilmez Arapçadır dilleri

Çelenleri mermer daşlı Cezayir
Gözelleri hilâl gaşlı Cezayir

● **AÇIKLAMALAR:** Türkü Konya'nın yaygın türkülerinden biri. Çıkış hikâyesine rastlayamadık. Bir "ayrılık" türküsü olduğu belli. Eski bir Konya türküsü. Başka illerimizde de "varyantları" olabilir. Derleme: S.Küçükbezirci/ Konya -1958

● **KELİMELE:** İller:Eller,yabancılar/ Dir:Der/ Daş:Taş/ Saş:Saç

ATLAR TÜRKÜSÜ

Gır at da dir ki, ben atların başıyım
Ağlar elinde gezer taviz guşuyum
İssiz viranede can gurtaran kişiyim

Topların sesini duyduktan giri
Üzengi böğrümde değdikten giri

Yağız at da dir ki, bağlaman beni guruya
Üstüme binen yiğidi Allah goruya
Gidersem ileri dönmem geriye

Bir kere başımı goyduktan giri
Topların sesini duyduktan giri
Üzengi böğrümde değdikten giri

Dorat da dir ki, ben donumu satarım
Üsdüme binen yiğidi alır atarım
Başım sıkıya gelirse Ezderhayı yıkarım

Topların sesini duyduktan giri
Üzengi böğrümde değdikten giri

Al at da dir ki, nece olur halimiz
Cinsimizden çatal olur dilimiz
Girersek gavgaya çıkar ölümüz

Topların sesini duyduktan giri
Üzengi böğrümde değdikten giri

Gula at da dir ki, at goymadım goğuştā
Ne onbaşıda ne de çavışda
Ne düğünde, ne de bayramda

Topların sesini duyduktan giri
Üzengi böğrümde değdikten giri

Kötü gısırak da dir ki,
Ağamı öldürür ganını içirim
Yönün samanlığa döndükten giri

● **AÇIKLAMALAR:** Derleme yılı: 1957, Eğribayat Köyü / Nafiye Hala adlı bir kadından... Başka bir kaynakta görmediğimiz, "enteresan" diye tanımlanan bir Konya Türküsü... Bir savaş türküsü olduğu belli..Atların savaşta, günlük özelliklerini konu olarak alıyor... "Enteresan"lığı buradan kaynaklanıyor.

Türkler atlı bir ulus.. At ile özdeşleşmiş bir ulus ..Bu türkü, Türklerin atla ilgili deneyimlerini kapsamakta..Atların "donları", yani tüy renkleri, acaba taşıdıkları ırkı özelliklerini, gerçekten yansıtıyor mu? Yansıtıyorsa da, yansıtıyorsa da üstünde araştırmayı gerektirecek bilimsel bulguları gerektirecek bir takım işaretler taşıyan bir türkü...

● **KELİMELE:** Gır at: Kır at / Taviz guşu:Tavus Kuşu / İssiz:İssiz / Yağız at:Siyah at / Guru:Kuru /(burada kuru yemlerle beslenme anlamında)/ Giri:Geri(sonra anlamında) / Dorat:Doru At,kahverengi tonlarından/ Ezderha:Ejderha / Dir:Der / Gula at:Çok açık kahve bej renkli at / Goymadım:Koymadım / Goğuş:Koğuş,kovalamak /(burada yarış anlamında) / Gısırak:Kısırak.



UYAN ALİM TÜRKÜSÜ

●HİKÂYESİ:

Konya'nın, eski, yaygın türkülerinden biri.. Bir yeni gelinin ağdı.. 1957 yılında, Konya şehir içinden derlediğimiz bu türkünün hikâyesi, o zaman şöyle anlatılmıştı bize..

"Akşamüzeri düğün bitmiş. Güveği gerdege konulacak. Güveğinin arkadaşlarının güveği girerken, hep birden üstüne üşüşüp sırtına yumruk vurmaları bir adet.. Bu adete göre, yumruklar güveğinin sırtına inmeye başlar.. Güveğinin aldığı gızı daha önceleri başka bir delikanlı severmiş.. Sevdigi kıza alamayan delikanlı, önceden büyük bir temel çivisi hazırlamış. Güveğinin arkadaşlarından olduğu için, yumruk vuracakların arasında o da varmış..Yumruk vurulurken o, elinde gizlediği temel çivisini

saplamış. Heyecandan vurulan yumrukların acısından güveği sırtına bir çivi saplandığını bilememiş. Yarası sıcak olduğu için ilk önce tesirini göstermemiş. Gerdeğe girmiş., namaz kılmaya durmuş.. Secdeye eğilmiş, bir daha doğrulamamış. Gelin kocasının seccadenin üzerinde uyuyakaldığını zannetmiş. Sonra öldüğünü anlamış.. Kimseye de haber vermemiş. Bu türküyü yakmış, sabaha kadar ağlaya ağlaya söylemiş.

Evimizin öğü yazı
Gelir, geçer goyun guzu
Seccadeden kalkmaz yüzü

Uyan Alim tang yüzüne
Sıralanmış beng yüzüne

Evimizin önü iğde
İğdenin dalleri yirde
Altı tavan yüksek evde

Uyan Alim tang yüzüne
Sıralanmış beng yüzüne

Evimizin önü mezar
Mezarda gumrular gezer
Gınalı eller uşkur çözer

Uyan Alim tang yüzüne
Sıralanmış beng yüzüne

Evimizin önü nane
Ben kül oldum yane yane
Yârim isen gel imane

Uyan Alim tang yüzüne
Sıralanmış beng yüzüne

Evimizin önü gavak
Gavakdan dökülür uvak
Elim gına, başım duvak

Uyan Alim tang yüzüne
Sıralanmış beng yüzüne

Evimizin öğü çardak
Çardakta asılı bardak
Burnumuzdan geldi girdek

Uyan Alim tang yüzüne
Sıralanmış beng yüzüne

Evimizin önü daşlık
Daşlığa düşürdüm beşlik
Boşa gitdi gahbe geşlik

Uyan Alim tang yüzüne
Sıralanmış beng yüzüne

Evimizin önü susam
Su bulsam mendilim yusam
Soyunsam goynuğa girsem

Uyan Alim tang yüzüne
Sıralanmış beng yüzüne

Anan ineği sağmadan
Baban camiden gelmeden
İller evimize dolmadan

Uyan Alim tang yüzüne
Sıralanmış beng yüzüne

●AÇIKLAMALAR: Çevreden gelmiş, bir başka yerin ürününün varyantı

olmamış, gerçek Konya türkülerinden birisi de "Uyan Alim" türküsüdür. Bir müthiş olay karşısında, olayın devamı saatlerde duyulan duygular; en gerçekçi, en çarpıcı bir dille ortaya konmakta. Uzun bir ağıt... Ustalığa ulaşmış bir dili, bir kurgusu var. Yeni oyunlara, yeni bestelere kaynaklık edebilecek; yeni yorumlarla çağdaş kültür ürünü, sözgelişi, bir "bale" olabilecek Konya türküsü...

● **KELİMELEER:** Öğü:Önü(geniz "n"di ile söylenilebilen kelimelerden biri)/ Tang: Tan, tan atma vakti(yine geniz "n"sini aksettirdiğimiz için "ng harfleri ile verebildiğimiz bir kelime. Konya ağzının seslerinden yaygın olanı ..)(Bu zorlukla sürekli karşılaşacağız.)/ Beng: Ben, yüzde siyah nokta anlamına/ Yüksek: Yüksek/Gumru: Kumru/ Daşlık: Taşlık, ev önündeki seki/Uşgur: Uçkur, don bağı/ Yane yane: Yana yana/ Gavak: Kavak/ Uvak: Ufak/ Gına: Kına/ Girdek: Gerdek/ Goynuğa: Koynuna, yatağında anlamında.



KONUR DAYLAK TÜRKÜSÜ

● HİKÂYESİ:

Konur Daylak türküsünün derlediğim kaynak kişi türküsünün hikayesini şöyle anlatıyor; "-Bir deveci develeriyle pamuk getirmek için Konya'dan İzmir'e gidiyor. Yolda develerin önünde giden Goğur Daylak adlı deve huysuzluk yapıyor. Deveci de ayağına bir diynek vuruyor. Goğur Daylağın ayağı kırılıyor. Goğur Daylak ayağı kırık halde İzmir'e kadar gidiyor. İzmir'den gelirken Goğur Daylağın canı iyice kesiliyor. Yola devam edemez duruma geliyor. Devecinin eli kesmeye varmıyor. Beylik Hanı denilen bir hana Konur Daylağı bırakıp giderken bu türküyü yakıyor, ağlayarak söylüyor.."

Benim devamde bir değildi beşidi
Beşidi de birbirine eşidi
Goğur Daylak da heppisine başıdı

Bekle Beylik Hanında gal Goğur Daylak
Gal suna boylum

Çatal itdireyim de havıdıyın ardını
İyi idemedim de yaresinin gurdunu
Çeken bilir aynlığın derdini

Bekle Beylik Hanında gal Goğur Daylak
Gal suna boylum

Suna boylum döne döne hanlara bakar
Ak garın garın üstünde kızıl gan arar
Daylağın bakışı canları yakar

Bekle Beylik Hanında gal Goğur Daylak
Gal suna boylum

İzmir'e pambığa vardım
Gelemiş Beli'nde terledim durdum
Gırılaydı ellerim bir kere vurdum

Bekle Beylik Hanında gal Goğur Daylak
Gal suna boylum

● **AÇIKLAMALAR:** Orijinal bir Konya türküsü. Daha doğru deyiimi ile sevilen bir deveye yakılan ağıt..

Türküyü 1958 yılında Konya'da derledim. Mahalli motifler taşıyan bir türkü... Türküde geçen "Gelemiş Beli" Konya'ya 30 km uzaklıktaki Bozdağ'da tren yolunun geçtiği önemli bir kervan geçidi. İlk çıkış yılının 1920 öncesi olduğu hakkında kuvvetli işaretler var. Bu yıllarda deve ile taşımacılık, kervancılık Konya'da yaygın. "Deveci Türküleri'nden en içlilerinden biri... Hocam rahmetli Cahit Öztelli, bir yazısında "Goğur / Konur" kelimesi üzerinde durmuş; Asya içlerinden bizimle birlikte gelen, öz Türkçe ve çok eski bir kelime olduğuna işaret etmişti. Konya toprağında doğan, çıkış kaynağı üstünde kuşku duyulamayan bir türkü.

● **KELİMELEER:** Beşidi: Beş idi, beşti / Goğur: Konur (Aslında geniz "n" si dediğimiz sesi ne "n" harfi ile ne de "ğ" harfi ile yazmak mümkün. Konya halk türküleri ürünlerinde, bu geniz "n" si çok görülür. Ama yeni harflerimiz bu sesi veremiyor. Eski yazı ile mümkün olan bir ses) / Konur: Kahverengi tonlarından gelen özgün bir renk tonu; bir renk olarak tanımlanacak kadar önem taşıyan bir ara-renk. Türklere has bir renk buluşu. / Beğlik Hanı: / İtdirmek: Ettirmek, yaptırmak / Havıt: Deve eğeri, havut / İdemedim: Edemedim / Gar: Kar / Kızıl: Kızıl / Gırılaydı: Kırılaydı, kırılıydı / Daylak: Taylak, deve, yaşlarından genç dönem.

TAŞ BEBEK TÜRKÜSÜ

● HİKÂYESİ:

Bir gelinin yedi yıl çocuğu olmaz...Kocasını"-Senin çocuğun olmuyor. İlle evlenecem diye tutturur. Gerisi şöyle anlatılır, halk arasında -Gelinin kocası gine böyle sözlerle eziyet ettiği bir günün sabahında camiye namaz gilmaya gitmişti. Gelin bebek büyüklüğünde bir taşı bebek gibi giydirmiş beşiğe yatırmış, sallamaya başlamış. O anda beşikte yatan taş bebek, Allah tarafından canlanmış....Gelin canlanıp bebek olan taşı hem sallamış hem de şu türküyü söylemiş:

Vardım tandırın başına
Başımı goydum daşına
Bak şu Tanrının işine
Dil verdi mermer daşına

Nenni daş bebeğim neni
Emek boş bebeğim nenni

Vardım çamaşırhaneye
Oturdum çamaşır yumaya
Dua ettim ben Mevlâya

Nenni daş bebeğim neni
Emek boş bebeğim nenni

Daş bebek beşikten düştü
Annesinin aklı şaştı
Babası odadan gaşdı

Nenni daş bebeğim neni
Emek boş bebeğim nenni

Daş bebek beşikte ağlar
Südüm güldür güldür çağlar

Nenni daş bebeğim neni
Emek boş bebeğim nenni

● AÇIKLAMALAR: Eski, yaygın bir Konya türküsü. Bir aile probleminin bir mucize ile çözümünü konu alan, güçlü söyleyişi olan bir türkü. Ülkemizin birçok yörelerinde varyantlarına rastlanılmakta. Derleme yılı: 1957, Konya, şehir içi.

● KELİMELEER: Tandır: Duvarlarında yapıştırma ile ekme pişirilen, yere gömülü, yuvarlak bir çeşit halk fırını / Daş: Taş / Beşik: Beşik / Şaştı: Şaşırdı / Gaşdı: Kaçtı / Düva: Dua / İtdim: Ettim / Yumak: Yıkamak.

MÂNİLER

Sarı gülüm perende
İnsaf senin nerende
Kabahat sende değil
Sana gönül verende

Çağırım gelmez yanıma
Meyil verdim çapgina
Ben gönlümü gapdırdım
Gözellerin çarkına

Maniye mani atmış
Güle garanfil gatmış
Beni bırakmış da
Yalnız gendi yatmış

Mavi yilek, mor düğme
Gine geldin gönlüme
Sen gönlüme geldikçe
Gan damlar yüreğime

Garşıda gara kedi
Ağzında balık eti
O yâr benim olmazsa
Yıkarım memleketi

Yişil ipek бүkerim
Yâre dizlik dikerim
O yâr orda ben burada
Hasiretlik çekerim

Ben bir altın gutuyum
Yar yanında mutuyum
Bulun benim yârimi
Üş gün oruç dutuyum

Şu dereden yel gelir
Desde desde gül gelir
Varman kızlar çobana
Ayda yılda bir gelir

Şu derenin uzununu
Gıramadım buzunu
Aldım Çerkez gızını
Çekemedim nazını

Basmam çürük tahdaya
Ben danışmam usdaya
Davetiyeler hazır
Düğününüz haftaya

Dabancamı yağladım
Sol yanıma bağladım
Suya gelen kızların
Topuğundan avladım

İsdbol didikleri
Şekerdir yidikleri
Hiç aklımdan gitmeyyor
Mevlidim didikleri

Gidin bulutlar gidin
Celalîma selam idin
Celâlîm uykudaysa
Uykusun helâl idin

Gökde ıldız ellidir
Ellisi de bellidir
Güçcükden yar sevenin
Gözlerinden bellidir

Gökde ıldız az galdı
Tel gopdu, saz galdı
Ah çekme nazlı yârim
Gış bitdi, yaz galdı

Sıra sıra kirazlar
Acı diyi yimezler
Şu köğün kızları
Selâm vermek bilmezler

Dağdan kesdim çınarı
Çınarın dalı sarı
Ağlamakdan gurudu
Gözlerimin pınarı

● **KELİMELER:** Perende: / Meyil vermek: Eğilim göstermek, manide sevmek anlamına./ Mâni atmak: Mâni söyleyene mâni ile karşılık vermek/ Gendi: Kendi/ Yilek: Yelek/ Gine: Gene/ Dizlik: Eski giyimde diz üstü giyecek/ Hasiretlik: hasretlik/ Üş: Üç/ Yil: Yel, rüzgâr/ Varman: Varmayın/ Dabanca: Tabanca/ Gitmeyor: Gitmiyor/ İdin: Edin/ İldız: Yıldız/ Güccük: Küçük/ Diyi: Diye/ Köğün: Köyün.

Irmağın geçeleri
Gız galdır peçeleri
Mevlâm bizi gavişdır
Cumayı geceleri

Gökde ıldız onyedi
Gözümüze gün geldi
Biz gendimiz gelmedik
Okuduya mum geldi

Ali'm gitme bazara
Oğradırlar nazara
Ali'm ölmüş diyenler
Gendi gitsin mezara

Su akar kütüğünden
İçilmez köpüğünden
İlân olsam sarılsam
O gızın topuğundan

İrmak susuz olur mu
Dibi gumsuz olur mu
Ben müfdüye danışdım
Yiğit yarsız olur mu?

Mânici başı mısın
Cevahir daşı mısın
Sana bir mekdop yazsam
Cebinde daşır mısın

Entarisi gutnu yar
Muhabbeti datlı yar
Geşdi selâm vermedi
Selâmı giymatlı yar

Su akar daşa değer
Kırpikler gaşa değer
Merak itme sevdiğim
Birgün baş başa değer

Garanfil eker misin
Balınan şeker misin
Dünyada yaptığını
Ahretde çeker misin

Mâniyi başdan söyle
Calemi gaşdan söyle
Garnımın aşlığını
Ekmeekten aşdan söyle

Su akar millendirir
Çayırı çillendirir
Önüc yaşında kızlar
Ahrazı dillendirir

Var git oğlan işine
Düşme benim peşime
Altından inne olsun
Alıp sokmam döşüme

Buhara yollarında
Su dolu göllerinde
Bir gol bağı olaydım
Yârimin gollarında

Mâniye maraz diller
Gözele kiraz diller
Ben de varsam, ne diller?

● **KELİMELER:** Irmağın geçeleri: Irmağın karşı tarafları; geçe, karşı taraf/ Gavişdır: Kavuştur/ Cumayı: Cuma günü/ İldız: Yıldız/ Okuduya mum geldi: Devlet edici, okuyucu geldi/ Mektup: Mektup/ Söle: Söyle/ Garnımın aşlığını: Karnımın aşlığını/ Gutnu: Kıymetli bir kumaş cinsi/ Geşdi: Geçti/ Inne: İğne/ Döşüme: Göğsüme/ Bazar: Pazar/ Oğradırlar: Uğradırlar/ Kırpik: Kırpik.

Sarı kâğıt, ak kağıt
Ağlarım sahat sahat
Sen orada, ben burada
Nasıl olur can rahat

Bahçalarda firmayım
Yeşil başlı durnayım
Bana güzel verseler
Gençliğime doymayım

Baharda guzu gördüm
Tüyü gırmızı gördüm
Su yolunda giderken
Sevdiğim gızı gördüm

Bahçalarda gök biber
Bu yıl kızlar çok kibar
Kibar olmuş neyleyim
Oğlanlarda itibar

Odalarda idare
Valla itmeme müdare
Hinciki kızlar fısıldı
Nerden varsın fıkare

Köprüden geyun geçdi
Gasap tokluyu seçdi
Benim sevdiğim oğlan
Şimdi buradan geçti

Derelerin ayrığı
Yarım çekmiş bayrağı
Benim yarı sorarsan
Dünkü südün geymağı

Taş köprüden geçtiğim
Atına yonca biçtiğim
Kesesinde on para yok
Çalımına

Gidiyorum elinizden
Gurtulam dilinizden
Yeşil başlı ördek olsam
Sular içmem gölünüzden

Bahçalarda haşlama
Haşlamayı taşlama
Elim sana değmeden
Ağlamaya başlama

Deniz dibi tekneli
İçine gül ekmeli
Evlenmek kolay değil
Biraz zahmet çekmeli

Entarım var toz pembe
Göğnüm sendedir sende
Annen baban vermezse
Nişan yüzüğün bende

Bağa girdim üzüme
Çubuk değdi gözüme
Çubuk gözün kör olsun
Değmeyeydin gözüme

Ay doğar ayazlanır
Gün doğar beyazlanır
O yâr beni görünce
Hem güler, hem nazlanır

Bahça bahça gezerim
Gerdana gül dizerim
Vallah billâh inişde
Ben bacımdan gözelim

Bahça çakılım göçtü
Mendilim suya düştü
Gönlüm o yâre düştü

Atladım girdim bağa
Başım değdi yaprağa
Gız seni almayınca
Girmem gara toprağa

Altını zarraf bilir
Göğnümü Şeref bilir
İkimizin galbini
Yokarda Allah bilir

Evleri yakın yarım
Çık çık da bakın yârim
Gözelsin göz değeller
Hamali takın yârim

● **KELİMELEER:** Sahat: Saat/ Firma: Hurma/ Bahça: Bahçe/ Geşlik: Gençlik/ İsmem: İçmem/ İnişde: Enişte/ Gözel: Güzel/ Hamali: Hamaylı, bir çeşit muska, nazara karşı/ İdare: İçinde bezir veya gaz yanan bir çeşit kandil/ Müdare: Eyvallah etme, boyun eğme anlamına/ Hinciki: Şimdiki/ Fıkare: Fakir/ Zarraf: Sarraf/ Yokarda: Yukarıda/ Toklu: İki yaşında genç koyun.

Çarşıdan gelen atlı
Dört yanları tokatlı
Benim yâri sorarsan
Boğazı giravatlı

Bahçelerde şeftali
Yarimin adı Ali
Ali benim olursa
İstemem dünya malı

Bahçelerde ham bostan
Yârimin adı Osman
Osman benim olursa
Künde giyerim fistan

Bahçelerde lahana
Gel dolana dolana
Ben yârimi yitirdim
Yüz altın var bulana

Şu tarlanın çamuru
Şu tarlayı batırı
Benim burada durduğum
Nazlı yârin hatırı

Havada gar sesi var
Başında mor fesi var
Şu gonağı yakmalı
İçinde kız sesi var

Küp içinde bulgurum
Gaşlarına vurgunum
İller ne dirse disin
Ben de sana vurgunum

Ben bir gümüş oklağımı
Ulu yolun toprağıym
Yârim bir güzel çiçek
Ben de onun yaprağıym

Güzel oğlan göç götürü
Gözelerle baka baka
Çikin oğlan çivte gider
Çarğını çeke çeke

● **KELİMELEER:** Çarşıdan: Karşıdan/ Dört yanları tokatlı: Heryanı donatılmış; süslenmiş anlamına da kullanılır/ Künde: Günde, her gün/ Fistan: Entari/ Batırı: Batırır/ İller: Eller, yabancılar/ Çikin: Çirkin/ Çivte: Çifte, tarla sürmeye çift sürmeye.

NİNNİLER

Çadır dağlar, Çadır dağlar
Üsd üsdüne yatır dağlar
Yavrim güleşe çıkmış
Mor menevşe bitir dağlar
Neni yavrim, sana neni

Garşı dağların eteği
O da aslanlar yatağı
Yavrim derdimin ortağı
Nenni, yavrim, sana nenni

Nenni disem beni yakar
Ağzın bal, dudağın şeker
Senin gahrin annen çeker
Nenni yavrum, sana nenni

Nenni disem, ne hal olur
Öter guşlar, bahar olur
Annesizler nerde eğlenir
Nenni yavrim, sana nenni

Nennisine belediğim
Al bağırdağ doladığım
Ben Mevla”dan dilediğim
Nenni, yavrim, sana nenni

Nenni dimeyen dillerim benim
Al gundak dolayan gollarım benim
Nece de olur hallerim benim
Nenni yavrim, sana nenni

Dağlar dağladı beni
Gören ağladı beni
Ağlamak hiç karitmez
Yavrim eğledi beni
Nenni yavrim, sana nenni

Çıkdım çeşmesinin başına
Başımı doydum daşına
Ben yavrımı yörüdürüm
Doğan ayların başına
Nenni yavrim, sana nenni.

Çıkayım dağlara ben
Bakayım yollara ben
Bir güne dayanmazdım
Katlandım yıllara ben
Nenni yavrim, sana nenni

Dağlar dağlar, ulu dağlar
Kölgeleri sulu dağlar
Gurbette bir gelin ölmüş
Göğ güürüler, bulut ağlar
Nenni yavrim, sana nenni

- **KELİMELEER:** Güleşe: Güreşe/ Menevşe: Menekşe/ Garşı: Karşı/ Yavrim: Yavrum/ Disem: Desem/ Nenni: Ninni/ Senin gahrini: Senin sıkıntılarını, dertlerini./ Belemek: Taze çocuğu kundak içine sarıp sarmalama/ Bağırdak: Beşiklerde çocuğun düşmemesi için; bağlanan iplerin ucundaki yuvarlak, ince deynekler/ Al bağırdak: Güzel, süslü bağırdak

OKŞAMALAR

OKŞAMA

Anam da yavru epeyli
Bağırdağı ağrı ağrı
Oğul da yavru epeyli
Sana yavru, sana yavru, Anam

OKŞAMA

Anam da yavru epeyli
Bağırdağı ağrı ağrı
Oğul da yavru epeyli

OKSAMALAR HAKKINDA:

“Okşamalar” genellikle “övgüler” anlamına kullanılmakta. Ama, övgüden yergiye kaydığı da görülmekte. Ve bu, bir anda olmakta.. Bakınız söyle..

Okşamalar”ı, biz 1957 yılında derledik.. Bu yıllarda çingeneler kapı kapı gezer; “Aba, bir şeyler ver de şu çocuğu bir okşayayım” derlerdi.. Verilirse bir şeyler, şürlü okşama, övgü şeklinde sürerdi.. bir şeyler verilmese, kızgın çingene “okşamayı” ters yönde alır; ağır bir yergi okşaması olurdu.. Gerçekten enteresan bir konu.. Yeni araştırmalarda, bu türün birçok örneğini derlemek mümkün.

OLUMLU OKŞAMA

Saçmalı yağlık dakınır
Gümüşlü bıçak sokunur
Emmisinin gızına uğrun bakınır
Gara gaş, gara göz, Aslan Amedim

OLUMLU OKŞAMA

Anası da semiz eşekli
Babası da okga guşaklı
Oğlu da ipek kafdanlı
Gara gaş, gara göz, Aslan Amedim

OLUMSUZ OKŞAMA

Anası da yağır eşekli
Babası da maymun...
Oğlu da mundar guşaklı

NASIHATLER

“Nasihatlar”ya dilden dile söylenmekte; ya da, bir “Levha” halinde evlerde, dükkânlarda duvarlara asılmakta.. Kimi anonim halk edebiyatının ürünleri; kimi, ismi yitmiş halk şairlerinin şiirlerinden değişime uğramış mısralar.. Bu konuda, yapılan araştırmalar çok az.. Oysa, halkı uzun süreçler boyunca etkilemiş; bugün de etkilemeye devam eden bir edebi tür.. Yeni katkılarla eldeki birikimi zenginleştirmek mümkün.

-1-

İnsan insandır, olmasa bir pulu
Hayvan hayvandır, olsa atlastan çulu

-2-

Kişi nerden alır kemal; görmese mektep
Eşek altın külah örtse, yine merkep, yine merkep

-3-

Kemalsızdan kemal almak neşettir
Geçme katırın arkasına cinsi eşektir

İLÂHİLER

GAFİL OLMA

Bu dünya yalandır
Burada galınmaz
Yörü dünya yörü
Murad alınmaz

Gafil olma gafil; geri dönülmez
Gafil olma gafil; geri dönülmez

Ölünce çizerler belimden guşağım
Gözüme görünmez oldu oğlum uşağım
Yakasız göyneke örtüm döşeğim

Gafil olma gafil; geri dönülmez
Gafil olma gafil; geri dönülmez

Bu dünya defterin olsun
O defter rozü mahşarda rehberin olsun

Gafil olma gafil; geri dönülmez
Gafil olma gafil; geri dönülmez

HAK YOLU

Hak yoluna gidenlerin
Asa olsam ellerine
Bir nasihat edenleri
Gurban olsam dillerine

Bir usdaya dursam çırak
Hep bir olur yakın ırak
Kemiğimi yapsam darak
Dost zülfünün tellerine

Hak yoluna gidenlerin
Asa olsam ellerine
İblis ile harp idenin
Gılıç olsam bellerine

SARI ÇİÇEK

Sordum sarı çiçeğe
Didim sarı çiçeğe:
Sana ölüm var mıdır?

Çiçek derki ya derviş
Goparılar ölürüm
Su dökmezler gururum
Ben tevhidden galırım
Lailaheillallah

Sordum sarı çiçeğe
Didim sarı çiçeğe
Annen baban var mıdır?

Çiçek dir ki ya derviş
Annem yir, babam toprak
Lailaheillallah

Sordum sarı çiçeğe
Didim sarı çiçeğe
Yavrıların var mıdır?

Çiçek dirki ya derviş
Yavrıların domureuk
Lailaheillallah

Bilmediğim vara benzer
Günahların çoğa benzer
Bir ulu azem dağa benzer
Alla hu, Mevlam hu

GÜLEN ÖLÜ

*Bu ilahi hakkında, Konya'da şöyle bir rivayet nakledilir.
"Bilinmez geçmiş zamanlarda bir hoca, bir ölüyü yıkarken ölü gülüvermiş.
Ölünün başında bulunanlar korkuyla kaçmışlar. Hoca kaçmamış. Anlamalı,
anlamalı, başını sallamış. Ölüye şu ilahiye söylemiş:"*

Gönül neşaz olup güldün
Gabire varıp mı geldin
Sorucular suvalini
Verip de ona mı güldün?

Gördün mü mizan dartsını
Gördün mü hem gorkusunu
İnce Sırat Köprüsünü
Geçip de ona mı güldün?

Cehennem yıkılmış mı?
Yıkılıp varan olmuş mu?
Zebaniler dağılmış mı?
Dağılıp ona mı güldün?

Göğden indi mi rahmet?
Ya vasıl oldu mu cennet?
Şefaati etti mi Muhammet?
İdip de ona mı güldün?

Sordular mı selatını
Gabol olmuş zekatını
Sağ eline beratını
Alıp da ona mı güldün?

Hak yoluna gidenlerin
Asa olsam ellerine
İblis ile harp idenin
Gılıç olsam bellerine

SARI ÇİÇEK

Sordum sarı çiçeğe
Didim sarı çiçeğe:
Sana ölüm var mıdır?

Çiçek derki ya derviş
Goparırlar ölürüm
Su dökmezler gururum
Ben tevhidden gahırım
Lailaheillallah

Sordum sarı çiçeğe
Didim sarı çiçeğe
Annen baban var mıdır?

Çiçek dir ki ya derviş
Annem yir, babam toprak
Lailaheillallah

Sordum sarı çiçeğe
Didim sarı çiçeğe
Yavrıların var mıdır?

Çiçek dirki ya derviş
Yavrılarım domurcuk
Lailaheillallah

Bilmediğim vara benzer
Günahlarım çoğa benzer
Bir ulu azem dağa benzer
Alla hu, Mevlam hu

GÜLEN ÖLÜ

*Bu ilahi hakkında, Konya”da şöyle bir rivayet nakledilir.
“Bilinmez geçmiş zamanlarda bir hoca, bir ölüyü yıkarken ölü gülüvermiş.
Ölünün başında bulunanlar korkuyla kaçmışlar. Hoca kaçmamış. Anlamli,
anlamli, başını sallamış. Ölüye şu ilahiye söylemiş:”*

Gönül neşaz olup güldün
Gabire varıp mı geldin
Sorucular suvalini
Verip de ona mı güldün?

Gördün mü mizan dartsını
Gördün mü hem gorkusunu
İnce Sırat Köprüsünü
Geçip de ona mı güldün?

Cehennem yıkılmış mı?
Yıkılıp varan olmuş mu?
Zebaniler dağılmış mı?
Dağılıp ona mı güldün?

Göğden indi mi rahmet?
Ya vasıl oldu mu cennet?
Şefaat etti mi Muhammet?
İdip de ona mı güldün?

Sordular mı selatını
Gabol olmuş zekatını
Sağ eline beratını
Alıp da ona mı güldün?

GEYİK

Geyik gaşdı, dağlar aşdı
Mevlam
Garli Buzlu sular işdi
Allah, Allah
Davam mahşerde görülür
Mevlam

Şurda bir geyicik meler
Allah, Allah
Yavrim yavrim dirde ağlar
Allah, Allah

Üç averi düştü peşime
Mevlam
Sızılar insin dizine
Allah, Allah
Gıydılar körpe guzuma
Mevlam

Şurda bir geyik meler
Allah, Allah
Yavrim, yavrim dirde ağlar
Allah, Allah

Geyiğimin tüğü sarı
Mevlam
Geyik çeker ahı zarı
Allah, Allah
Neyleyim vefasız yarı
Mevlam

Şurda bir geyicik meler
Allah, Allah
Yavrim, yavrim dirde ağlar
Allah, Allah

DÜNYA DÖNER

Dünya döner
Dolap döner
Dönmemeye
Çaren mi var?

Yağ tükenir
Gandil söner
Sönmemeye
Çaren mi var?

SARI KIZ

Gapım yok ki, aşsam baksam
Bacam yokkin odlar yaksam

Haberin var mı, azığın hazır mı, alıp gitmeye?
Haberin var mı, döşegin hazır mı varıp yatmaya?

Sarı gızın, sarı saçın, teneşirde çizen ölüm
Evden eve, evden eve, gezen ölüm

Haberin var mı, azığın hazır mı, alıp gitmeye?
Haberin var mı, döşegin hazır mı, varıp yatmaya?

Boylu boyunca kefin biçeller
Gazanın dolunca suyunu dökeller

Haberin var mı, azığın hazır mı, alıp gitmeye?
Haberin var mı, döşegin hazır mı, varıp yatmaya?

- İLAHİ HAKKINDA: "Sarı Kız ilâhisi" denilen bu metinde; "ölüm" konusu, "kabir" konusu işlenmekte.. Ölümden sonraki dünya için, hazırlıkların gerekli olduğu, bunların yapılıp yapılmadığı sorulmak..

- **KELİMELER:** Gapım: Kapım/ Açsam, Açsam/ Yokkin: Yok ki/ Azziğin: Azığın/ Döşek: Yatak/ Biçeller: biçerler,keserler/ Gazan: Kazan/ Teneşir: Üstünde ölü yıkanan tahta/ Od: Ateş/ Çezeni: Çözen

DUALAR

DUA

Rem gözel
Remma gözel
Rabbim: senden başka kim gözel

DUA

Rabbim ismi Zikrullah
Galbim nöri Beytullah
Evvelim Allah
Ahirim Allah

DUA

Yerleri direksiz, göğü dayaksız
Suları yörüdür, elsiz ayaksız

ÜMMET

Bu "ilahi" ile ilgili şunları anlatırlar:

"Kıyamat günü Hz. Muhammet"ten başka, bütün peygamberler, ümmetlerini kayırmayacak.Hz. Muhammet: " Ben ümmetimsiz cennete girmem" diye dayatacak. Ümmetinin de kendisiyle birlikte cennete alınması için Allah"a ağlayarak yalvaracak."

Benim ümmetlerim nice oldu?
Zayıf ümmetlerimin hali güç oldu
Ümmetim, Ümmetim, benim ümmetim
Allah"ın farzını gılar ümmetim

KİRPİ

Rivayet ederler ki:

"Yalnız insanlar değil, bitkiler, cümle hayvanlar "Allah'a dua ederler. Hele kirpi; her gün, sabahlara kadar dua eder."

Kirpi de dir ki toplanırım
Bir çalı dibine saklanırım
Üç yavrum var, Hak bekler

Gözlerim alkan içinde
Gafiller yatır, üyür
Yorgan, döşek içinde

İLÂHİ

Aşık Yonuz dir ki, bende bir hal var
Aşk ateşine düşen böle mi yanar?
Aşk ateşine düştükçe Allah'a yalvar

ÇOCUK TEKERLEMELERİ

Oyunda Ebe Çıkartma Tekerlemeleri

ÇOCUK OYUNLARINDA “ EBE ÇIKARTMA,,TEKERLEMELERİ

“Çocuk Tekerlemeleri” folklorumuzun en zengin, en yaygın dallarından biri..Deyim eğer uygunsa, “EN YAYGIN HALK ŞİİRİ” ÇOCUK TEKERLEMELERİDİR.

Çocuk her şeye karşı duyarlıdır.. Sürekli izler, sürekli düşünür, sürekli etkilenir.. İzlenimlerini ve etkilenişlerini, en çok, tekerlemeler yoluyla dışa vurur.. Çocuk tekerlemeleri çocukların şairi olduğu anonim halk şiiridir..

Kafiyelerin, serbest nazım şekillerinin; şiirde soyutun şiirde somutun en özgün örneklerini; hem de, binlercesini ÇOCUK TEKERLEMELERİ”NDE bulmak mümkün.

Ülkemizde, çocuk tekerlemeleri üzerine araştırmalar, yapılan derlemeler o kadar azdır ki; gerçekten “TÜRK ÇOCUK EDEBİYATI” hesabına çok çok hüznün vericidir..

Tekerleme, bir bakıma da “OYUN ŞİİRİ”dir..

Çocuk, tekerlemeleri, gerçek hayattan, en yalın, en gerçekçi biçimleri ile alır. Çoğu zaman, gerçek hayat soyutluk içinde yansır..

Bu derleme ve değerlendirmelerimizin yeni araştırmalara öncülük etmesi en büyük dileğimiz.. Çocuklar, yurdumuzun her sokağında, hergün, binlerce, şiir üretmekte; üretilenler günler yıllar boyu söylenmekte..Sonra söylenenlerin yerini birlerce yeni minik şiir almaktadır.

Şunları “ OYUNDA EBE ÇIKARTMA TEKERLEMELERİ”ne örnek olarak veriyoruz.. Verilen tekerlemelerin hepsi Konya’da çocuk oyunları içinde derlenmiştir. Derleme yılları: 1957-1958-1959-1960

-1-

Ayı beni gorkutdu
Gulağından sarkıtdı

Çalarım çalarım ötmeyyor
Neyin için öymeyyor
Arpa buğday isdeyyor
Arpayı nerden alayım?
Demirciden alayım
Dimircinin nesi var?
Yazı yazan oğlu var
Yazı yazan oğlu var
İnci dizen gızı var

-2-
Çıt, bit
Aradan önce sen çık
Kıvırcık

-3-
İlim ilim ilidi
Ağşam gelen kimidi?
Emmimin oğlu Musacık
Elleri golları gıscık

-4-
İnne minne
Ucu dine
Fır Fır öter
Firen çalar
Dam deliği
Dana böcüğü
İlyas Hasan"ın kara böcüğü

-5-
Bir, iki üçler
Yaşasın Türkler
Dört, beş altı
Polanya battı
Yirdi, sekiz, dokuz

Alman...
On, onbir, oniki
İtalyan tilki
Onüç, ondört, onbeş
Amerika kardeş

(Not: Bu tekerleme 2. Dünya Savaşı yıllarında çocuklar arasında çıkmış. Savaş ve bu savaştaki uluslar anlatılmakta)

-6-
Ooooooooo
Ene, mene
Engiş dene
Çerek otu
Çölmek gö...
Lale kökü
Dilber otu
Tas tus
Engili, mengili kız

-7-
Allı Burak
Telli Burak
Şundan al
Şuna bırak

-8-
Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi
Bunu sana kim dedi
Diyen dedi
Onyedi
Baklavayı kim yedi?

-9-
Bir para, iki para, üç para
Dört para, beş para, altı para, yedi para

Sekiz para, dokuz para, on para
Gö...gara

-10-

O mo dosi
Dosi saklam bosi
Anne küçük yavru
Rengi rengi rengi
Alos bu rengi
O oto pos
Tiren geldi fos

-11-

Ya şunda
Ya bunda
Dede külâh başında

-12-

İnci, minci
Kim birinci

-13-

İnne, minne
Ucu dinne
Şam şukulata
Mum yaka
Alibe, kılıç, piliç

-14-

O, mo, rizon
Kepe rizon

-15-

İnne, minne
Ucu dinne
Filgil ata

Tiken bata
Hap tut
İğneyi kap tut

-16-

Pu katanina
Katatina
Purçak, yup yup yup
Ali ri dina
Ah ah

-17-

İnne, iplik, makara
Hanım çıktı yokara
Yokar kapı kitli
Hanımın başı bitli

-18-

O, mo, kara do
Şimi şimi do
Elizando
Şaka, maka
Elizando

-19-

İnne battı
Camını yaktı
Tombul kaş
Arabaya koş
Arabanın tekeri
İstanbul'un şekeri
Hap hup
İnneyi kap tut

-20-

Dedeler dervişler
Hak yoluna durmuşlar
Hak yolunda bir kuyu
İçinde Zemzem suyu
Eğildim su içmeye
Kanatlandım uçmaya
Kanat kapısı açıldı
Miski amber saçıldı
Miski amberi kimler ile yemeli?
Kızlar ile yemeli
Kızlar bana ne gerek
Altın dişli kuş, gevrek
Akşam gelen kimidi?
Dayımın oğlu Musacık
Elleri kollar kısacık
Dayım kimin evinde
Altın kemer belinde

-21-

Biz, renkli kumaş satan tüccarlardanız
Her renk alır satarız
Küçük bayan, küçük bayan
Hangi rengi istiyorsanız
Bize söyleyiniz

-22-

İncilerim döküldü
Toplayamadım
Küçük hanım geliyor
O küçük, bu küçük
Aradan önce sen çık

-23-

Pin, pon
Kat kara viraransa
Maki nus kutu
Pe ra ran sa
Erinovani
Kutu perani
Hik, mık
Sana dedim, kız sen çık

-24-

Ayşanım"ın tavukları
Gıt gıt gıt diyor
Arpa, saman istiyor
Arpa, saman yok
Kilimciye çok
Kilimci kilim dokur
İçinde bülbül okur
O bülbül benim olsa
İki kardeşim olsa
Biri ay, bir yıldız
Hop çukulata piyasa
Akşam yedim salata
Kız; senin babanın adı
Keratadır, kerata

-25-

Ene, mene dosi
Dosi, saklam bosı
Saklambos
Saklambos
Fıransız dos

-26-

İnnem düşdü yakamdan
Kuleli geliyor arkamdan
Gelme Kuleli, gelme
Annem bakıyor balkondan

-27-

İnne, minne, ucu dinne
Fır fır atar,
Sinek satar
Tıkıdık, tukuduk, fiş

-28-

Doktor geldi, tık tık
Elinde ıbrık
Biz bu ilaçlardan bıktık
Tık, tık, tık

-29-

On, yirmi, otuz, kırk, elli, yüz
Dere tepe düz
Ördek suda yüz
Ööö küz

-30-

Portakalı soydum
Başucuma koydum
Bir de yalan uydurdum

-31-

Eri o, meri o
Allah saydan ben çıksam

-32-

Ooo, ene, Enver
Sarayını sen ver
Çini kız
Çıksane

-33-

Dan dan dan
Meke moka, dan dan
Kara kız
Sepet oy
Bin paşa
Ali bey
Rengo rengo

-34-

Oyunda hile yapılmaması için, ebeye söylenen bir tekerleme.. Saklambaç oyununda ebenin gizlice bakıp, saklananları görmesini önlemek için. İlenç motifli bir oyun tekerlemesi..

“ -Bakan bakan bir olsun
İki gözü kör olsun
At bokundan atlasın
Cuma günü çatlasın”

Bu tekerleme “ Sarıcalar köyünden.. Derleme yılı 1957.. Bunun bir de Konya şehir varyantı var.. Şöyle:

“ -Bakan bakan bir olsun
İki gözü kör olsun
Bir gün yatakta
Bir gün mezarda”

-35-

Konya şehriçi’nden bir çocuk tekerlemesi.. Derleme yapılan kaynak kişi, 1935’lerde sokaklarında bu tekerlemeyi söylediklerini belirtiyor.

“-Ayı beni gorkuddu
Gulağından sarkıttı
Gulağında çanı var
Çalarım çalarım ötmeyyor
Neyin için ötmeyyor
Arpa için ötmeyyor
Arpayı nerden alayım?
Demirciden alayım
Demircinin nesi var?
Yazı yazan oğlu var,
İnci cizer gızı var

ÇOCUK TEKERLEMELERİ

● AYA SÖYLENEN TEKERLEME

1960’larda Konya, merkez Sarıcalar köyünde, ayın dolunay olduğu döneminde, akşamleyin çocukların aya söyledikleri tekerleme:

“-Ay Dede
Ay Dede
Evin nerde
İnce suyun neresinde
İki dağın arasında
Tavuk gelir
Bala batır
Sen yimezsen bana getir
Ben yiyim, sen bak otur

● ERKEK ÇOCUKLARA ALAY TEKERLEMESİ

“Aya bak,
Altındaki taya bak”

● TERMİYE YİYENE ALAY İÇİN TEKERLEME

“Termiye ter ter
Boğazımı yırtak
Baklava, börek
Gel beni gurtar”

● HOCADA OKUYUP ÇIKANLARIN TEKERLEMESİ

“Epçet
Çapıya vurdum, çat çat
Annem darıldı
Babam sevindi
Hocaya gittim
Hoca da beni döğdü”

● ANLAYIŞSIZA, AHMAĞA TEKERLEME

“Uğurla yavrim, uğurla
Atom bombası gibi
Allah buna gafa vermiş
Şehriye çorbası gibi”

● ESMER TENLİYİ ÖVGÜ İÇİN TEKERLEME

“Arabın fellâhi
Severim billâhi”

● ÇOCUKLARIN ASKER YÜRÜYÜŞÜ TEKERLEMESİ

“Rap, rap rap asgerler
Garavana, garavana isderler”

● ÇOCUKLARDA EFELENME TEKERLEMESİ

“Bize biz diller,
Bizden güçcüğüne çuvaldız diller”

● RAMAZAN İFTAR TOPU TEKERLEMESİ

“Ha topum ha,
Güm diyiver
İçcacık mamaları
Ham diyiver”

● SOĞUK HAVALARIN ÇOCUK TEKERLEMESİ

“Üşüdüm, Allah üşüdüm
Dağdan armit deşirdim
Arımdımı yimişler
Bana İba demişler
Ben İba’dan gözelim, altın inci dizerim
Altın inciyi beş geçer
Hani bunu erkeci
Erkeç gazanda gaynar
Yösüf garşıda oynar”

● SÖZÜN GELİŞİNE GÖRE TEKERLEME

Bu tipe çok rastlanır. Bir kelimeye göre, sözün gelişine göre, söylenen tekerlemeler. Birisi “Marul” derse;
“Marul
Nişanlına sarıl”

● GÜNEŞ İÇİN TEKERLEME

Çocuklar sabah güneş doğmak üzereyken bir araya gelip güneşe karşı dizilirler. Birlikte şu tekerlemeyi söylerler:
“Gün gel
Gün gel
Al atına bin gel
İçcak gapıyı aş gel
Soğuk gapıyı ört gel

● GÜNEŞİ ÖNLEYENE TEKERLEME

Güneşleyen çocukların önüne birisi durup, onların güneşlenmesini önlediğinde söylenen bir tekerleme
“Güneşimde duran
Bitli çorba yiyen
Yarın, bürgün ölen”
Bu tekerlemeyi duyan, arkadaşının güneşini engelleyen çocuk hemen çekilir; gölge etmez.

● “MÜNASEBETSİZ” / UYGUNSUZ BİR İŞ YAPANA TEKERLEME

“Çalmadan oynar, kel zümbek,
Ne davıl ister, ne dümbek”

● SABAH TATLIYLA İŞE BAŞLAMANIN TEKERLEMESİ

“Sabahdan kakarsa bir kişi
Dathıya değerse dişi,
Ras gelir onun işi”

“Not: Bu tekerleme, sabah kahvaltısında, misafire tatlı bir yiyecek sunma sırasında da söylenir; genellikle.

● “DELİ” DENMESİNE KIZAN KİŞİYE TEKERLEME

“Het deli,
Höt deli
Bu eşekleri sat deli”

● MUHTARIN ODASINA TEKERLEME

“Orası, burası
Muhtarın odası

● HAYRET EDENE TEKERLEME

“Yatak üsdünde püre
Fırladı düşdü yere
Beni Ahmet görünce
Şapgasını vurdu yere”

● ZENGİNLİĞİ İLE GURURLANANA TEKERLEME

“İnersin gönül, inersin
Attan eşeğe binersin
Eşeği de bulamaz
Yayan yürürsün”

● SIÇAN TEKERLEMELERİ

“Taakır, tukur
Ben sandım, koca enem evde halı dokur

A gene bizim küçük sıçan
Yağ çömleğinin başında mevlid okur”

● GÜDEK SIÇAN TEKERLEMESİ

“Ayladı çıktı kürek sapına,
Dombala düştü bekmez küpüne
Kapının koğuşundan bakarsın
Leblebiye küçük yolla göz çakarsın
Dükkâncı emmiye kama çekersin
Ne belâlısın güdek sıçan

● SIÇAN ÜZERİNE BİR TEKERLEME DAHA

Yer altında takla makla
Ne böğürce goymuş ne bakla
Gahveci emmi gutuyu sakla
Tiryaki olmuş güdek sıçan

Yer altında evleri var
Eğri büğrü yolları var
Samur kürklü beğleri var
Bi adam öldürmüş güdek sıçan.

● PİRE TEKERLEMESİ

Aman ağalar püreler azdı
Dalımı goydu yüzümde gezdi
Gözüme basdı, patlaya yazdı
Zabah olunca gösteririm ben size

Dutdum pürenin beğini
Öldüm öğünü öğünü
On beş okka yağını
Geçen bazarda satmadım mı?
Dutdum pürenin birisini
Gasaba verdim derisini
Çadır da gurdum yarısını
Galip geçen beğler oturmadı mı?

● LEYLEK İÇİN TEKERLEME

“Leylek, leylek lekirdek
Hani bana çekirdek
Çekirdeğin içi yok
Gara Sülûman’ın suçu yok”

● BİR BAŞKA LEYLEK TEKERLEMESİ

“Hacı baba havada
Yumurtası tavada
Gelmiş bizim havaya
Hayat yıkılmış
Burnu b. dikilmiş”
“Bu tekerlemeyi havada leylek gören çocuklar, ilkbaharda söyler”

● YEMEK SONRASININ TEKERLEMESİ

Bir yemeğin sonunda, sofrta kalkarken, değişik bir hava, bir neşe için söylenen tekerleme:

“Yarabbi şükür
Doydu Bekir
Daha varsa gelir
Yimezsem yüzüme tükür

● BOZUKDÜZEN BİRİNİN BİR OLAYINA KARŞI TEKERLEME

“Domuzdan toklu doğmaz
Davşan derisi post olmaz
Esgi düşman dost olmaz
Olursa fırsadin bulmaz”

● NİTELİĞİ BELLİ, DENENMİŞ-SINANMIŞ BİRİLERİNE KARŞI OLUMSUZ TEKERLEME

“Gulu tarife ne hacet
Ne çiçektir bilirim
İti tarife ne hacet
Ne köpektir bilirim

● BİR İŞİN BİTİMİNİN TEKERLEMESİ

“Ak üzüm gara üzüm
Sadakallahül azim”

● DELİLERE ALAY İÇİN TEKERLEME

“Deli deli, depeli
Gulakları küpeli”

● **KELİMELEER:** Toklu: İki yaşında koyun/ Esgi: Eski/ Het, hôt: kızma, kızdırma ünlemleri; haydi oradan anlamına da kullanılır/ Püre: Pire/ Ayladı çıktı: Fırladı çıktı, aylamak, dönerek koşmak anlamına da gelir/ Göz çakmak: Göz etmek, göz kırpmak/ Böğürce: Konya’da fasülye anlamına/ Patlata yazmak: Patlatmak üzere, patlatmaya yaklaşmak; bu söyleşi şekli alayazdı, öleyazdı gibi/ Zabah: Sabah/ Öğünü Öğünü: Öğüne, öğüne/ Sülüman: Süleyman/ Hacıbaba: Konya’da leyleğe verilen adlardan

● HACIBABA LEYLEĞE TEKERLEME

“Hacıbaba tin tin
Sakalına bindim
Beş para buldum
Çarşıya gittim
Çarşı yok
Bazara gittim
Bazar yok
Süt bişirdim
Gaşşık yok
Misafir geldi
Döşek yok
Çocuk ağlar
Beşşık yok”

(Not: Havada dönen leyleklere karşı topluca çocuklar tarafından söylenir)

● “ELELE YÜRÜYÜŞ” TEKERLEMESİ

Çocuklar birbirinin ellerinden tutup yürürlerken, kollarını ileri-geri sallarlar. Bu şekil yürüyüşün tekerlemesi şöyle: Hep bir ağızdan söylenir.
“Elele Kolkola
Bir fındık Çifteli Sandık”

● HASAN'A TEKERLEME:

“Hasanım has
Altın tas
Tahtaya bas
Tahta çürük
Mih tutmaz
Hasanım arsız
Söz dutmaz

● MAHMUT'A TEKERLEME

“Elma, armut
Kel Mahmut”

● SAFFET'E TEKERLEME:

“Saffet efendi
Gahve tükendi
Gahvenin yarısı
Saffet efendinin garısı”

● MİSAFİRLİKTEN DAĞILMA TEKERLEMESİ

Gecenin geç vakitlerine kadar oturulunca, misafir kalkarken söylenir. Oturanları, ev sahibini güldürmek için; dağılma vaktinin geldiğini bildirmek için.

“Sahat geldi dörde
Çekildi gözlere perde
Alın gelin, asayı feneri
Bizim arkadaşlar nerde”

● RÜZGÂRIN TEKERLEMESİ:

Bu tekerleme rüzgârın ağzından söylenir. Rüzgâr söylemiş gibi. İnce, dayanıksız giyecekler giymeye kalkışanlara yaptıkları işin yanlış olduğunu anlatır. Rüzgâra Konya ağzında “yıl” denir.

“Yıl dimiş ki:
Vardım bakdım haba
Esivirdim gaba gaba

Vardım bakdım keçe
Çugaldızım yok ki içine geçe

Vardım bakdım deri
Dönüvürdüm geri”

Böylelikle rüzgâra karşı en iyi giyeceklerin keçe ve deriden yapılmış olması gerektiği ortaya konulur.

● OYUN BOZANA TEKERLEME

Oyun içinde muzıkçılık, oyunbozanlık, Konya ağzı ile “Zırlaklık” edenlere çocuklar şu tekerlemeyi söyler:

“Zırlak, zırlak zıvara
Çal g... duvara”

● ÇOCUK SEVME TEKERLEMESİ

Küçük çocukları oyalamak için söylenir. Çocuğun elinden tutulur, her parmağına tekerlemenin bir kısmı söylenir. Sıra son küçük parmağa gelince küçük parmak sağa sola oynatılarak tekerleme bitirilir.

“Davşan şundan kakmış

Şuna gonmuş

Şu bişirmiş

Şu yimiş

Şu da mekdepten gelmiş

Hani bana minicik, hani bana minicik dimiş”

● KÜSME TEKERLEMESİ

Çocuk oyunları içinde, birisi diğer arkadaşlarına darılır; “Küstüm” derse, çocuklar hep bir ağızdan şu tekerlemeyi söyler:

“Küsene kündüre

Ayağına b... gondura”

● DIŞI GEDİK OLAN İÇİN TEKERLEME

Yaşları gereği dişleri çıkan, ağızlarını bir bölümü dişsiz kalan çocuklara

arkadaşları şöyle alay eder:

“Gedik geme

Gel b... yime

Gel bizim eve

Çuval yama”

● ESMEERLERİ KIZDIRMA TEKERLEMESİ

Bu bir çocuk tekerlemesi. Esmer çocukları kızdırmak için söylenir.

“Gara gız

Gaytan gız

Göymeği b.

Şiytan gız”

● ŞİŞMANLAR İÇİN TEKERLEME

Çocuklar şişman arkadaşlarını kızdırmak için söylerler:

“Şişgo

Patata

Hanımlara

Salata”

● YEMEK SONRASI TEKERLEMESİ

Bu bir çocuk tekerlemesi değil. Daha çok şakacı kişiler, sofranın sonunda şen bir hava estirmek için söylerler.

“Elhamdülillah

Öldü Nurullah

Galdı garısı

Aldı birisi”

● **KELİMELER:** Sahat: Saat/ Sahat dört: Alaturka denilen eski saatin geç vakti/ Asa: Baston/ Yıl: Yel, rüzgâr/ Haba: Kalın kıl kumaştan dikilen bir çeşit ceket/ Esivirdim: Esiverdim/ Gaba gaba: Kaba kaba/ Kaba kaba esivermek: Hızlı, tozlu dumanlı esmek/ Dönüvürdüm: Dönüverdim/ Zırlak: Oyun bozan, oyunda muzıkçılık eden

● EFSANELER

● RİVÂYETLER (Söylenceler)

● SAMAN YOLU EFSANESİ

Konya’da “Saman Yolu” hakkında şu efsane anlatılır:

“Aydınlık yaz gecelerinde, hemen hemen bulutsuz yaz gecelerinde, ağustos’tan bağ bozumuna kadar gökte yıldızlardan bir yol olur. Bu yolun efsanesi:

Milyonlarca yıl önce bir kadın, bir adamın samanlığından bir çuval saman çalmış. Çuvalını dalını yüklemiş, yola koyulmuştur. Ama Allah buna razı olmamıştır. Kadın giderken Allah tarafından çuvalın tabanı delinmiş, Kadın gittikçe saman dökülmüş. Samanı çaldığı yerden evine kadar bütün yol samanla örtülmüş. Yaptığı işin karası yüzüne vurulmuş”

Efsanenin derleme yılı 1958/ İlk Yayını: 9 Ocak 1959/ Özdemokrat Konya Gazetesi/ Seyit Küçükbezirci

● ARŞIN BABA RİVÂYETLERİ

Sızma Köylüleri “Arşın Baba”, adlı yatırıla ilgili olarak şunları anlatırlar.

“Arşın babanın yattığı yerin mevkii:

Şadiye köyünden, Sızma köyüne giden yolda Nola Bağları vadisinin üzerinde mezarı vardır. Mezarın boyu dört, beş metre uzunluğunda vardır.

Rivayetler:

Arşın baba ne zaman yaşadığı bilinmeyen bir evliyadır. Mezarı yol kıyısındadır. Mezarının üstü ve yanları ufak taşlarla kaplanmıştır. Başında uzun bir kaya parçası dikilidir. Mezarın ziyareti sıtma hastalığına şifadır. Bir gece gidip yanında yatılırsa sıtmalı adam çok büyük bir korku geçirir sıtma geçer. Arşın babanın mezarının yanından geçerken herkes bir selam verir ve Arşın Babanın ruhuna bir fatiha okur. Bunlar yapılmazsa bir uğursuzlukla karşılaşacağına inanılır. Sızma köyünde anlatılan bir efsane:

Sızma köyünden Fellahlar sülalesinden birisi seferberlik zamanında

askere giderken Arşın Babaya selam vermeden ve fatiha okumadan geçip gitmiş. Geçerken ayağı Arşın Babanın mezarını ucuna takılmış. Vardığı cephe de bir adam yanına gelmiş.

- Ben seni tanıdım sen beni tanıdın mı? demiş. Sızmalı'da:
- Ben seni tanıyamadım sen kimsin? demiş. O adam da:
- Sen bana fatiha okumayıp, selâm vermeden geçerken ayağın takıldıydı. Siz, bana Arşın Baba dersiniz. Ben Arşın Babayım der kaybolur. Arşın babanın çok büyük bir evliya olduğuna herkes sarsılmaz bir inanca bağlıdır.

“ŞAMLI SULTAN” EFSANELERİ

“Şamlı Sultan” Sızma’da bir yatır. Hakkında söylenenler şöyle:

Mevkii: Sızma köyünün güney tarafında bulunan bir tepenin üstündedir. Köye uzaklığı bin veya binbeş-yüz metre kadardır. Çamların altında birçok evliya mezarı vardır:

Efsane: 1

Şamlı Sultan burada yatan evliyaların en ulusudur. Yattıkları çamların altı yüzlerce senedir çamlardan düşen kozalak, kopan kabuklarla doludur. Bunlar götürülür yakılırsa o götürüp yakını şiddetli korkuturlar. Getirdiklerini götürüp yerine koymazlarsa bu korkutma devam eder. Alınanlar yerine konulursa korkutmalarda biter. Şamlı Sultanın mezarının yanında mağara ağzı gibi bir delik vardır. Bu deliğe elini sokar içerisinden eline ne geçerse alırsın. Eline para gibi yuvarlaklar çil, küflü bir takım madenler çıkarsa zengin olunacağına; ölmüş böcü çıkarsa yakında öleceğine, canlı böcü çıkarsa uzun ömürlü olacağına işarettir.

Efsane: 2

Bir çocuk koyun yayarken Şamlı Sultan’ın altında yattığı ağaçların bazılarını yakmış, Bir gün sonra koyunların hepsi ölmüş.

Efsane: 3

Bir adam çamların bazılarını keserek tahta dildirmiş. Çeşmelere oluk yapmış. Bundan sonra bu adama bir çıban uylamış. Vücudunun her tarafında çıbanlar çıkmış. Getirdiklerini götürüp yerine atmışlar, adam iyi olmuş

● ARAP MEZARI EFSANESİ

Mevkii: Malas köyünün kuzeyinde iki kurnalı çeşmenin biraz ilerisindedir. “Arap mezarı” diye bilinen orada yatanın efsanesini şöyle anlatırlar:

"Bilecik köyünün dağlarında arap bir çoban kıl keçi yayıyormuş. Sürüden bir erkek diğer erkekler gibi sulaktan hiç su içmemiş. Bu erkecin su içmemesi altı ay kadar devam etmiş. Çoban meraktan çatlayacak hale gelmiş. Çünkü erkeğin sakalı her zaman ıslak gelirmiş. Bir gün çoban erkeci takibe başlamış. Erkeç gitmiş çoban gitmiş, erkeç gitmiş çoban gitmiş derken erkeç iki ayağının üzerine çökerek bir yalaktan su içmeye başlamış. Erkeç çekilince çoban taşların arasına bakmış. Durgun bir su görmüş. Suyun içine kavalını sokmuş. Su kavalını alıp götürmüş. Su tasınıda almış gitmiş. Çobanın yıllarca sonra işi düşmüş. Ereğliye gitmiş Çarşıda gezerken bir dükkanda kavalıyla tasını görmüş. Dükkan sahibine:

- Bu kavalla tas benim, demiş. Dükkan sahibine kavalıyla tasının hikayesinin anlatmış. Adamda Ereğli beyine haber vermiş. Bey Çobanın yanına suyun yerine öğreysin diye bir de adam vermiş çoban adama suyun yerini göstermiş. Adam arap çobanı öldürmüş. Bey arkadan dört kişi daha yollamış. Dört kişide o adamı öldürmüş. Arkadan yollanan dört kişi diğer dört kişiyi öldürmüş. Böylece Bilecik köyü dağlarından Ereğli’ye giden suyu bilenler ortadan kaldırılmış. Bugün çok arandıysa da suyun yeri bulunamamıştır. Bir kaç yıl önce Bilecik köyünden Cingillinin Kara Mehmet ile yeğeni Mahmut arabın mezarında altın var zannıyla mezarı açmışlar. Arabın etlerinin çürümediğini görmüşler. Sonra tekrar arabı mezarına gömmüşler."

- 1958 yılı derlendi. İlk yayın tarihi 1959. Kırkaltı yıl önce Sızma Köylüler böyle anlatmışlardı, bu yatrın hikayesini.

● "PAMBIKCI DEDE" EFSANESİ

Konya Merkez köylerinden SIZMA yakınlarında "Pamukeu Dede" adlı bir yatrıla ilgili olarak bir efsane anlatılır. 1958 yılında derlenen ve ilk kez burada yayınlanan bu efsaneyi köylüler şöyle anlatılır.

"Sızma köğünün yakınlarında bir dede yatrır. Adı "PAMBIKCI DEDE". Her gün bu dede mezarından zabahları başını galdırı sorarmış:

"- SIZMA SIZDI MI?

MALAS MALA BATDI MI?

Bir ses buna dağlardan cevap verirmiş:

- SIZMADI

- BATMADI" dirmiş. Bu sesi duyan "Pambıkçı Dede" gine mezarına yatırmış"

PEHLİVANLAR HAKKINDA RİVAYETLER

PEHLİVANLARDAKİ "KARA ET" RİVAYETİ

Bütün insanların etleri et gibi görünürmüş ama, hep yağdan meydana gelirmiş. Yalnız pehlivanlarda bir parça "KARA ET" bulunurmuş. Vücudunda bir parça "kara et" bulunan da çok kuvvetli bir vücuda sahip olduğu için pehlivan olurmuş.

PEHLİVANA KADIN ELİ DEĞMESİ RİVAYETİ

1958'lerde "Pehlivanlar"la ilgili şöyle bir rivayet daha derledik. Konya'da anlatılıyordu ve yaygın bir söylentisi vardı.

"İki pehlivan varmış.. Bunlar güleşillermiş. Biri hep ötekini yıkarmış. Yıkılan pehlivan bir gün, kendini hep yenen pehlivanı, evlerine misafir çağırılmış. Gönüşmüşler, yemişler, işmişler, geç vakit yatıp uymuşlar. Gecenin geç vaktında, hep yıkılan pehlivan,

giz gardaşına; "Şunun ayağına ayağına değdir"dimiş. Giz gardaşı da, ayağını pehlivanın ayağına değdirmiş.

Ertesi gün bir daha güleşmişler. Bu sefer, her zaman yıkılan pehlivan, diğerini yenmiş. Gece ayağına bir kadın ayağı değdiği için yenilmiş.

Guvvetli pehlivanların eline hiç kadın eli, ayağına hiç kadın ayağı değmemesi lâzımmış. Ya değilse güleşde yıkılırlarmış".

● ALÂADDİN CAMİİ İLE ALÂADDİN TEPESİ EFSANELERİ: RİVAYETLERİ:

ALÂAADDİN CAMİİ ORTA DİREĞİ HAKKINDA:

Selçuklu "Taç eserlerinden" Alâaddin Camiinin bir direği ile ilgili bir efsane anlatılır. 1958 söylenişi ile efsaneyi veriyoruz.

"Aletdin Camisinin ustası bütün camiye yapmış bitirmiş. Amma bir orta direk varmış; usta dikerimmiş, o yıkılı yıkılverirmiş. Usta dikerimmiş o yıkılırmış. Usda gızmış, "Şana ne oluyor hay mübarek" dimiş, direği duttuğu gibi gine yerine dikmiş. Beş barnağı da mermer direğe gömülüvermiş. Böğün bu direk Aleddin camisinde hâla duruyormuş".

AÇIKLAMA: Bunun gibi bu bölümde Konya Halk kültürü ürünlerinin derlendiği yıllardaki halk ağzıyla veriyoruz. Yani, söylendiği gibi. Amacımız, çok gerekli olduğuna inandığımız "Konya Ağzı" üzerine araştırmalar yapacak olanlara kaynaklık etmek.

KELİMELEER: Aleddin Camisi: Alâaaddin Camii/ Varırmış: Varmış/ Yıkılırmış: Yıkılırmış/ Barnağı: Parmağı/ Gine: Yine/ Gömülüverirmiş: Gömülüverirmiş/ Böğün: Bugün/ Duruyormuş: Duruyormuş.

ALÂADDİN CAMİİ DUVARLARI

Alâaddin Camiinin güney duvarlarında çok uzun yıllar halk "Niyet tutar" "Talih Denerdi. 1950'li yıllarda bu duvarlar yarı harap, dökük kireç sıvalıydı. Bir dileği olan burada dileğinin olup olmayacağını denerdi.

1957'de burada olanlarla ilgili derleme notları şöyle:

"Bu caminin duvarlarında talih denemesi yapılır. Halk dua

eder, niyetini tutar. Caminin güney tarafındaki duvarlar üzerlerine yapıştırılmış küçük taşlarla doludur. Bu taşlar talih deneme taşlarıdır. Niyet tutacak kişi caminin duvarının dibinden bir küçük taş alır. Taşın bir yanını tükmükler ve bir niyet tutar. Mesela “bu sene evlenecek miyim, evlenmeyecek miyim?” diye. Taşın tükmüklü tarafını duvara yapıştırır. Eğer, niyet taşı duvara yapışır, niyeti olacağına; yapışmazsa olmayacağına işaret sayar”

ALÂADDİN TEPEŞİ’NİN MEYDANA GELİŞİ

Konya’da rivayet ederler ki:

“Bundan yüzlerce sene önce Aleddin Depesi diyi bir depe yoğunmuş. Orası düzlüğüymiş. Bir gün, o devrin padişahı: “Dul avrat bile olsa herkes bir avuç toprak getirip buraya atacak. Benim halkımın ne kadar çok olduğunu böyleliğinen cümle alem görecektir” demiş.

Herkes cebinde goynunda bir avuç toprak getirip atmış. Bu, şimciki Aleddin Depesi böyle yığılmış. Asıl maksat halkın çokluğunu ve neler yapmaya muktedir olduğunu göstermekmiş”.

“YIKIK SARAY” RİVAYETİ

Alâaddin Tepesi’nin kuzey eteğinde yer alan, Selçuklu Köşkü kalıntısına Konya’da halk “YIKIK SARAY” diyor.

Konya’da anlatırlar ki:

“Selçukluların Padişahı Aleddin Keygubat büyük bir saray yaptırmış. Bu sarayın en üstündeki balkondan o zamanki Gonya’nın her tarafı görünürmüş.

Bir gün Aleddin Keygubat en yüksekteki balkona çıkmış. Etrafa bakmaya başlamış. Bir evde bir kadın çılıçıplar havızda yıkıyormuş. Aleddin keygubat hemen aşıya inmiş. “Ben bu yüksek saraydan halkın namusuna bakamam. Bu sarayı yıkin. Yalnız bir duvarı galsın. Dünya durdukça dursun; ibret olsun. İşde bu duvar taa o günden beri durur”.

ALÂADDİN CAMİİ ALTINDAKİ YATIRLAR HAKKINDA

Alâaddin Camiindeki Selçuklu Sultanları mezarlarının “mumyalığı” hakkında söylenenleri 1957 yılında derlemiştik.

48 yıl önce halk diyordu ki.

“Aleddin Camisinin altında yatanların hepsinin etleri bile çürümemiş. İman elhi oldukları için.

Bir gün bir adam bu caminin altına girmiş. İçeride bütün ölümler bugün ölmüş gibi duruyollarmış. Yalnız kefinleri çürümüş. İçeriye giren adam “Şunlar canlı mı, cansız mı bir bakayım” demiş. Cebinden bir toplu iğne çıkarmış yatan ölümlerden birine batırmış.

Yatan ölü, yattığı yirden doğrularak “Abdestimi bozdun hay hiyanet” demiş; tekrar yirine yatmış. Adamı da orda çürüştürmüşler; ağzı yüzü eğilirmiş.

● MERAM KIZ KAYASI EFSANESİ

Meram’ın batı yönündeki vadi kenarında, yan yana dizilmiş; çeşitli insan duruşlarına benziyen taşlarla ilgili bir efsane anlatılır. Halk arasında “KIZ KAYASI” denilen bu kayaların efsanesi şöyle anlatılır:

“Bir gün, bir arabayla, birçok insan bir yerlere gidiyorlarmış. Arabada bulunan kızlardan biri “üsdüne daralmış”. Tuvalete gitme ihtiyacı duymuş. Arabadan inerek bir kayanın ardında “abdes bozmuş”.

Sonrada arkasını “şebide” silmiş. O gızı da, o arabadakileri de, arabayı da, atları da Allah, hepsini birden taş yapmış”.

● TAŞ OLAN SÜRÜ EFSANESİ

Aksaray ilçesi yüzlerce yıl konya’nın bir parçası olmuş. Bu uzun bağlı kalış, Aksaray’ın, halkın arasında, Niğde iline bağlanmasına rağmen, “Konya Aksaray”ı diye anılmaya devam etmiş.

1958 yılı derlemelerimiz içinde, bir de “AKSARAY’da TAŞ OLANLAR EFSANESİ” var. Şöyle anlatılır:

“Birgün, bir çoban, sürüsüyle beraber Aksaray’ın yakınındaki

dağda koyun güdüyormuş. Yine oralarda yaşayan bir kadın, çocuğu için çobandan biraz süt istemiş. Çoban da vermemiş. Allah buna razı olmamış. Çobanı, sürüsünü, eşeğini, köpeğini, hepsini birden taş yaparak cezalandırmış”.

Aksaray'daki efsaneye konu olan kayalar bütün unsurları ile, taş olan bir sürüye benzemekteymiş.

● “MUALLAK TAŞI” EFSANESİ

Konya'da, “KUDÜS ŞEHİRİ” ile ilgili bir efsaneyi 1957 yılında saptamıştık. Bugün de anlatılarak yaşamaya devam ettiğini öğrendik. Rivayet ediyorlar ki:

“Bir zamanlar, bundan binlerce yıl önce Kudüs'te insanların ahlâkları çok bozulmuş. Bunlar her türlü kötülüğü yapıyorlarmış. Allah bunları cezalandırmak istemiş. Gökten bütün Kudüs'ü ezecek büyüklükte bir taş indirmiş. Taş, bütün şehri, orda yaşayan bütün insanları altına alıp ezecekken imane gelmişler, ahlâka gelmişler. O zaman, bir peygamber; taş tam her şeyi altına alırken, elini kaldırmış; “Dur ya mübarek” demiş. Taş havada öylecene durakalmış. Bu taş “MUALLAH TAŞI” denilirmiş. Boşlukta; yani muallahta dururmuş”.

Efsaneyi anlatanlar, bu taşın bugün de öyle boşlukta durduğunu iddia ederler. Ama, nerede olduğunu söylemiyorlar.

● BOZDAĞ TAŞLARINDAKİ AT İZLERİ

Konya şehrinin kuzeyini kapsayan “BOZDAĞLAR” hakkında da birçok efsane yaşar halk arasında. Birini şöyle anlatırlar:

“Çok esgi zamanlarda bir çok evliya yaşamış. Bunlar her ne isdellerse yapallarmış. Bu evliyalardan biri atıyan insanları çıkamadıkları dimdik yirlere de çıkarmış. Atının çıktığı sarp gayalara atının ayakları gömülürmüş. Şimdi Bozdağın yamaşlarında, daşların üstünde atın gittiği, ayağını basdığı yirler çökük çökük halâ dururmuş.

Konya'nın “BOZDAĞLARI”nın en yüksek tepesinin adı “FAKRA”. Bu tepe hakkında da söylentiler var. Birisi şu:

“Fakra'nın üsdünde, en yüksek yirinde gosgoca bir demir halka çakılıymış. Çok esgi devirlerde Gonya denizimış. O zaman bu goca halkaya gemiler bağlanırmış. Yani; dağlar da, Fakra dağı da, bu goca denizlerde isgele vazifesi görürmüş”.

Not: Çok anlatana rastladık, ama, “Gördünüz mü?” sorumuza olumlu cevap alamadık. “Babalarımız, dedelerimiz böle ağınadır. Biz duyduğumuzu söyleyoruz” diyorlar.

● TAŞ BEBEK EFSANESİ

Türküler bölümümüzde “Taş Bebek Türküsü”nü ve hikâyesini vermiştik. Bir kısım halk, ayrıca bir “DAŞ BEBEK EFSANESİ” anlatıyor. Türkünün hikâyesine, anlatılan efsane çok çok yakın. Ama, şu akla gelebiliyor. “Acaba, efsane çok eski de, bu efsanedeki olaya göre mi türkü yakıldı?”. Varsayım. Bilemiyoruz; araştırılması gerek.

Konya'daki “DAŞ BEBEK EFSANESİ”:

“Konya'daki bir gelinin yedi yıl çocuğu olmamış. Bir çocuğu olması için gitmediği adak yeri, başvurmadığı çare kalmamış. Birgün, eline, bebek büyüklüğünde bir daş parçası almış. Buna çocuk gibi elbiseler dikerek giydirmiş. Beşiğe yatırmış; sevmiş. Sonadan, Allah geline acımış; bu daşdan bebeğe can vermiş”.

● “İPLİKÇİ CAMİİ İÇİN ANLATIRLAR Kİ

Selçuklu eseri İplikçi Camii'nin yapımı ile ilgili efsaneler anlatılır, Konya'da. Bunlardan birisi:

Derler ki:

“İplikçi Camisini bir adam, “Ben kimseden yardım almadan yaptıracam. Sevabı sadece benim olacaktır” diye yaptırmaya başlar. Bu arada bir kadın tebelleş olur; “Ne olur, Allah aşgına, benim şu paramı da alın, camiye harcayın” dirimiş. Amma,

yapdıran adam usdalara "Kimseden bir şey almayın" diye tembihlediği için, usdalar o kadının parasını almazlarımış.

Gadına; "Ağamız kimseden yardım kabul etmeyeceksiniz" diye sıkı sıkı tembihledi, boşuna uğraşma senin yardımını almayız" dillermiş.

Gadın hergün gelirmiş, isdeğini hergün söylermiş, usdalarda hergün "olmaz, almayız, goy git başımızdan kadın" dillermiş.

Gadın iplik bükermiş, evinde. Onun üçünde gadına "iplikçi" dillermiş.

Birgün kadın büküdüğü iplikleri gırpık-gırpık gırpırmış. Gece gizlice gelmiş, iplik gırpıklarını caminin duvarlarının örüldüğü harca gariştirmiş. Ertesi gün, usdalar, hiçbirşeyden haberleri olmadığı için, kadının iplik gariştirdiği harcı da duvar yapmada gullanmışlar.

Neyse. Aylar geçmiş. Cami yapıp bitmiş. Bir gün, camiye yapıdıran, sevabı bana olacak diyen adam, rüyasında bir "pir" görmüş. O pir; "O caminin sevabı sana yazılmadı. Harçlara ipliğini gariştıran gadına yazıldı" demiş.

● NASRETTİN'E HOCASININ "İNTİZARI"

Konya'da derlediğimiz bir Nasrettin Hoca rivayeti de şöyle: "Nasreddin Hoca, çocuğukan bir büyük hocada okurmuş. Hocanın bir guzusu varmış. Guzuyu her gün keserler, yiller, kemiklerini biriktirirler; sonra Hocaları bir düva okur; guzu gine canlanırmış.

Bir gün, Hocaları yoğukan, Nasraddin'da dahil üç talebe: "Şu guzuyu bir de biz keselim, yiyelim, sonra düva idip dirildelim" demişler. Guzuyu kesip yemişler; kemiklerine okumuşlar. Amma, guzu dirilmemiş. Hocaları gelip guzuyu sormuş. Onlarda anlatmışlar. Hocaları; "Kim kesdi?" demiş. Biri "Ben kesdim" demiş. Ona "kesilesin" demiş. Birine "Kim yüzdü?" demiş. "Biri de ben yüzdüm", demiş. Hocası ona "Yüzülesin" demiş. Sıra Nasreddin'a gelmiş. "Sen ne yaptın?" diye sormuş. Nasraddin "Ben de güldüm" demiş. Ona da "Senin her sözüne gülsünler" demiş. Yıllar sonra Hocalarının bu didikleri hep olmuş.

● TAŞKIN BABA RİVAYETLERİ

Abditolu ile Dedemoğlu, Konya'nın yakın merkez köylerinden. Bu iki köyün arasında "TAŞKIN BABA" yatar. Çevre köylülerin "DAŞKIN BABA" dedikleri yatırla ilgili anlatılanları şöyle tesbit ettik. Derleme yılı 1958.

"Daşkın Baba bir büyük ermiş adam. Aptitoluy'nan Dedemonlu'nun arasında yatır. Tekkesi var. Amma herap olmuş; bakımsız galmış. Buranın bakım hizmetlerini bir köglü yaparmış. Bir gün, gendine ev yapmak için ağaç lâzım olmuş. Daşkın Baba'nın damındaki ağaçları söküp gitmiş. Amma, ondan sonra, bir gün içinde iki oğlu birden vurulmuş.

Daşkın Baba "Erişmiş bir adam". Yavuz Sultan Selim Bağda'dı almaya giderken, ordusuynan Daşkın Baba'nın tekgesinin yanında geçiyormuş.

Yavuz Sultan Selim, Daşkın Baba'yı görünce:

"Selâmünaleyküm Baba" demiş. Daşkın Baba'da bu sırada bosdan ekiyorumuş. Yanındaki çocuğa; "Git oğlum, şu köşeden bir bosdan kopar gel" demiş. Çocuk gitmiş o köşeden bir kavun koparıp gelmiş. Bunu gören Padişah "Baba o bosdan ne olacak?" diye sormuş. Daşkın Baba; "Oğlum, uzak yoldan geliyorsunuz, susamışsınızdır hazar. Hele bir buyurun yiyin" demiş. Bir bosdanı Yavuz'ın yanında bulunan bütün beğler, paşalar yemiş bitirememiş. Bunun üstüne Padişah:

"Baba sen de bizinen gel" demiş. Daşkın Baba: "Oğlum siz gidin, ben ardınızdan varırım" cevabını vermiş.

Yavuz Padişah yola goyulmuş. Yavuz Bağdat'da harp iderken, oraya Daşkın Baba'da gelmiş. Ama, gendini Padişaha bildirmemiş. Padişah gendi mendiliylen Daşkın Babanın yarasını bağlamış.

Yavuz Sultan Selim Bağdat'ı alıp geri dönerken gine Daşkın Baba'nın tekkesine uğramış. "Hani baba sen geleceğidin?" demiş. Daşkın Baba, "Ben ordaydım" demiş. Neyse. Geldin, gelmedin diye gonuşullarken, Daşkın Baba, Padişahın mendilini çıkarıp vermiş. Padişah, Daşkın Baba'nın boş bir adam olmadığını,

“Keramet ehli bir kişi” olduğunu anlamış.

Daşın Baba’yı ziyaret edenlerin dertlerine, sıkıntılarına şıfa bulduklarını söylenir. Doğrusunu Allah bilir”.

● ÜÇLER HAKKINDA SÖYLENENLER

Konya’nın en büyük, en eski mezarlıklarından birisi olan “ÜÇLER MEZARLIğI” ile ve bu mezarlıkla yatan, adlarını bu mezarlığa veren “ÜÇLER” hakkında, halk arasındaki rivayet şöyle:

“Yüzlerce sene evvel, üç ermiş Gonya’ya Mevlâna’yı görmeye gelirler. Amma, onlar gelmeden Mevlâna’da ölmüş. Mevlâna’yı görememişler.

Bunun üzerine üç eren bir araya gelmiş. Ne yapalım diyi düşünmüşler. İçlerinden “MAHMUDU MUHAMMET”; “Şurda bir düva idelim. Ben düva idiyim, siz amin diyin. Gıyamette, Cenabı Allah bizi Mevlana’ya gavuşdursun” demiş. Mahmudu Muhammet düva etmiş, diğerleri “amin” demiş. Orda üçü de allah’a gavuşmuşlar.

ATASÖZLERİ DEYİMLER

- Alma alı, sat yağızı, besle kırı, bin doruya
- Asıl azmaz, bal kokmaz, kokarsa yağ kokar; cinsi ayrandır
- Ağaçtan maşa olmaz, aptaldan paşa olmaz
- Analık, kara yamalık
- Atlastan yama olmaz, her avrada kuma olmaz
- Ağacın çürüğü özünden olur, il için ağlayan gözünden olur, adamın kötüsü sözünden olur.
- Apdahn yolculuğu köğ görünceye kadar
- Akacak gan damarda durmaz
- Alan satandan umar
- Ayakkabı ayağa dar gelince dünya başa dar gelir
- Akşamın hayırından sabahın şerri iyidir.
- Acemi nalbant gavır eşşeginde beller.
- Anasının önüne geçen sıpa gibi.
- Aç mezarı mı var.
- Allah yaktığı yeri tez yeşertir.
- Avdan gelmiş tazı gibi (Çok yorulup soluyan için)
- Ağzı açık ayran delisi.
- Allah Devesi
- Allah devesi gibi
- Atanın evlâda sevgisi yukarıdan aşağıya akarmış da, evlâdın ataya sevgisi aşağıdan yukarıya doğru akarmış.
- Azıcık aşım, gavgasız başım
- Aç kulağım, dinç kulağım
- Alma mazlumun ahını, gökten indirir şahanı
- Akılsız köpeği yol kocadır
- Alçak eşşek binmeye kolay
- Az yi de bir çırak tut (Başkasına sürekli hizmet ettirmek isteyenlere denir)
- Ak keçiyi görenler içi dolu yağ sanır
- Altı yok babıç gibi (çok koşmak, çok sürünmek anlamına)
- Arsızın ar nesine, alır koy heybesine
- Allah diyen aldanmaz

- Avrat tuz diyecek, ensen cız diyecek.
- Allah'ın bildiğini kuldan neye saklayacan.
- Acıkıdysan acık yi, tarlalarda böcük yi

-B-

- Böyük lokma yi, böyük söz söyleme
- Babası oğluna bir bağ bağışlamış da; oğlu babasına
- Bir cingil üzüm vermemiş
- Biri yir, biri bakar; gıyamet ondan gopar
- Bin goyunlu babam ölsün de, bir çalıklı anam ölmesin
- Borç yiğidin gamçısı

-C-

- Cinsine çekmeyen heramzade
- Ciğer başa belâ
- Cingen evinde gaymak mı aranır?
- Çalışana da aşgolsun, çalıştırana da.
- Çiftçi gittiği gadar, çoban güttüğü gadar

-D-

- Deli ocağında derviş düremez
- Don yürüyüş belledir, akça akıl öğredir
- Dışından bakdım bir yeşil türbe, içine girdim töbe Allah töbe
- Dostluk başga, alışveriş başga
- Dayısı olmayanın yiğeni olmaz
- Deve zelvesi gibi. (Uzun boylular için kullanılır).
- Dinsizin hakından imansız gelir.
- Deveciler gavgasız para üleşmezmiş
- Döküp ölçmek (Düşünmek, hesap kitap yapmak)
- Devre dakılmış patla sapı gibi (Ters olan için, uygun olmayan için).
- Demirin çürüğü demden olur, yiğidin çürüğü gamdan olur.
- Dokuz dönüm yere sı...z (Çamlından geçilmeyenler için kullanılır)
- Dağ geçisi gibi. (Yerinde duramayan; heryere tırmananlar için kullanılır).
- Delinin harmanı mı olur?

-E-

- Eşek hoşaftan ne ağnar, suyunu içer denesi galır
- En güççüğü gan gırmızı (Yaramaz olanların en küçüğü yaramaz olursa, bu söz kullanılmakta).
- Ekmek buldun mu yi, dayak buldun mu kaç
- Eğer gö.. besler; galtak at besler (Galtak bir çeşit hafif eğer)
- G-
- Garıdım gamaz oldum, yirimden kakamaz oldum
- Geç olsun da, güç olmasın
- Görgülü kuşlar gördüğünü işler (Büyüklerinden gördüğü gibi davrananlar için, daha çok olumsuz davranışlarda kullanılır)
- Gördüm diyenin gözünü oyallar
- Garnı tok olan, garnı aç olanın halinden bilmez
- Guzu eşeği gibi (Küçüklerin içinde dolanan yaşlılar ve gençler için kullanılmakta)
- Gırk yılda bir sıçan dutdun (Nadir olarak iyi işler yapan için, nadir olarak başarı gösterenler için kullanılmakta)
- Gardaşdan garın yakın (Çıkarlar konusunda kullanılır; buradaki "garın" kelimesi eş anlamlı değil, "mide" anlamına kullanılmakta)
- Geç olsun da güç olmasın
- Görgülü kuş gördüğünü işler
- Gördüm diyenin gözünü oyarlar

-H-

- Halep ordaysa arşın burada
- Hergün hergün papaz pilâv yimez
- Hem eğşi, hem dadı bozuk
- Habacı, kebeci; arada ben neci
- Hacı, değil de acı (Hacca gidip geldikten sonra da uygunsuz işler yapmaya devam edenler için kullanılmakta)
- Hazıra hanık, sofraya konuk
- Her sakallı baba olmaz
- Ho didikçe nohut harmanına gider

-I-

- Irmak baştan bulanık
- Isıracak köpek dişini göstermez

-İ-

- İşden artmaz, dıştan artar
- İçeri şehirde dinlenir, dışarı şehirde dağıdır
- İl mi yaman, beğ mi yaman
- İt ite buyurur, it de guyruğuna buyur
- İlde bulunan beğde bulunmaz
- İsdeyenin bir yüzü gara, vermeyenin iki yüzü gara
- İtinde bir kişiliği olur (Kişilik, burada "kişilik elbise" el içine çıkacak elbise anlamına kullanılmakta.

-K-

- Kız evlâdı, öz evlâdı
- Kara gonursu gibi (Güneşten yanmış. Kararmışlara; çok sıkıntıdan bitkinleşenlere kullanılan bir deyim)
- Kaba koyun gibi (kof, dayanıksız olanlar için kullanılan deyim. "Kaba koyun", ovalarda yaşayan, sıkıntıya gelemeyen bir koyun cinsi)
- Koyunu ilde gördüm, bo... yolda gördüm.
- Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur
- Köpek netsin takkayı, lingirdese düşürür
- Kedi ölünce farelere meydan kalır
- Karıdım gamaz oldum, yirimden kakamaz oldu
- Karnı tok olan acın halinden bilmez
- Kuzu eşiği gibi (Küçüklerle düşüp kalkan yaşlılar için kullanılan deyim)
- Keçi can tasasında, kasap yağ tasasında
- Küllükte bitti de gül bitti
- Koyun kuzunun ayağına basmaz
- Köprüden geçinceye kadar ayıya daya diyecen
- Kara eşek kavağa çıktığı zaman
- Kim oss.. garip oss.
- Kör gendini görmez, gölgesini görür
- Kötü atadan iyi evlat, iyi atadan kötü evlat

- Kapalı bazar, dostluğu bozar
- Kelin mehlemi olsa, kendi başına sürer
- Kocayana çocuk avıttırırlar
- Kendi söyler il güler, o adamın şekeri; kendi söyler, kendi güler, o adamın sakarı

-L-

Loru kuşu kemiği gö.. Ölçmüş de ondan sonra yutmuş

-M-

Marzıman eşiği gibi

-O-Ö-

- Oğlan yidi oyuna gitti, çoban yidi goyuna gitti
- Olursa hamır suyu, olmazsa çamır suyu
- Oturduğu yir ahar sekisi, çağırdığı İstanbul türküsü
- Olacak oğlak bo... belli olur
- Oss... madan yola düş (Hiç oyalanmadan işe, ya da yola koyulmak isteği hakkında deyim)
- Oğlan dayıya kız halaya çeker
- Oğlan "Baba cennetliksin" demiş de; babası "Umamam oğlum" demiş.
- Babası oğluna bir bağ bağışlamış da, oğlan babasına bir cingil üzüm vermemiş

-P-

- Peygamber kabak yi didiyse, her gün hergün yi, demedi ya.
- Parasız çerçiye çağrılmaz
- Parayınan imanın kimde olduğu belli olmaz.

-S-

- Sür gitsin, günü yitsin
- Sürüde koyunun yok, suvatta başımı niye yarıyım
- Sonraden gelen boynuz kulağı geçer
- Semeriynen seğsene oturur
- Sakla samanı, gelir zamanı; sakladım samanı yaptırdım bu hanı

- Su güççüğün, sufra böyüğün
- Saçı uzun, aklı kısa

-Ş-

- Şiytan burnuna yilledi
- Şap olsan da şeker olaman

-T-

- Tandır sıırığı, Sille direği
- Tavık dıktığını her gün "Bo... batırmayım, dirimiş de, ertesi gün gine batırmış.

-U-

- Ucuz etin suyu gara olur

-V-

- Vakıf handa aptal yatır gibi (Kaldığı yerde çok kalan; uzun süreler oyalanan hakkında kullanılan deyim)

-Y-

- Yokluğun adı zarıflık, gicimiğin adı hararet
- Yüzünü dutup gitmek (Herkesten ilişkini keserek, bilinmeyen yerlere, izini kaybettirmek için gitmek hakkında deyim)
- Yunlu koyun yolmaya kolay
- Yimezdim elma hakkını, yir oldum oğlak bo...nu.
- Yiğin atı çulundan mı tanıyacaklar
- Yiğin at yimini kendi artırır
- Yolcunun işini Allah bilir
- Yoz köpeği gibi
- Yokluk daşdan gati, ölümünden kötü
- Yire bakan yürek yakar
- Yinli çalıyı yil götür, ağır çalıyı il götürür (Yinli kelimesi "Hafif" anlamına kullanılmakta)
- Yağ yiyen yağdan osanır; bal yiyen baldan osanır

-Z-

- Zengin arabasını dağdan aşırır, fakir düz ovada yolunu şaşırır
- Zenginin malı züğürdün çenesini yorar
- Zenginin gönlü oluncaya kadar fakirin canı çıkarmış

KONYA ŞEHİR İÇİNDEN DERLENEN DEYİMLER

- 1) Deveyi yatırdın, golan dokumaya gitdin
- 2) Aş daşdı, avrat şaşdı
- 3) Konya'nın tozu, Sille'nin gizi, Koçhisar'ın tuzu
- 4) Hayır oğlu'nun odası, Güççük köğün nodası, Garkın'ın edası
- 5) Baş böyük dövlet, ayak böyük mihnet
- 6) Başı böyük olanın, aklıda böyük olur
- 7) Hacı hacıyı Mekge'de, gidi gidiyi tekgede bulur
- 8) Ecel geldi cihana, baş ağırsı mahana
- 9) Yansın bal mumları yansın; alacaklı da benim... alsın
- 10) Dert adamı ağladır, Aşk adamı söğledir, kişiliğini evde giydirir
- 11) Gavgaya başımız, gavgaya dişimiz alışgın
- 12) Ne çok versin şaşırtsın, ne az versin düşündürsün
- 16) Dalı göyneksiz, yüzü örneksiz
- 14) Lâden gibi (Kazgın, pürüzsüz)
- 15) Başı yumuşak
- 16) Hakbayram sanır
- 17) Zabahı gözel İstanbul
- 18) Ben hadımım dirim de, O, oğlun uşağın kaç dir
- 19) Analar daş yisin, yarım beş yisin
- 20) Aferim delisi
- 21) Babamın öleceğini bilseydim, bir soğan ekmeğe değışirdim.
- 22) Cark didikçe su, curk didikçe ekmek
- 23) G.den cepli
- 24) Garşıdan er gelmeli, yanağına ter gelmeli
- 25) Oğlan içinde gızıl eşşek
- 26) Gız içinde gızıl iplik
- 27) Yazın padişahın devesi bile yahnayak gezer
- 28) Yazın dağlar misafir alır
- 29) Yazın kölge iyi olur, hoş olur; gışın çuval boş olur
- 30) İyi oda, hoş oda, içi dolu boş oda
- 31) Yük eşşegi gibi
- 32) Köğ yiri, göl yiri

- 33) Aviren kedisi gibi
- 34) Az yaşlı, toklu başlı değilsin
- 35) Ev ev üsdünde olurumuş da, il ilin üsdünde olmazımış
- 36) Laf uşakda, baba eşşekde
- 37) Avrat assiye
- 38) Bir dosdum var, bir de gara posdum var
- 39) Allah'dan gorkmayan daşınan demir
- 40) Yöğrük at yimini gendi artırır
- 41) Tiryakiysen dabaka daşı; otlakcıysan g... gaşı
- 42) Denizde gum, bizde para; çıra yak metellik ara
- 43) Ayasofu'nun badem ağacı gibi
- 44) Benden ırak olsun, cehendeme direk olsun
- 45) Gır atın yanında duran ya huyundan, ya suyundan
- 46) Habada bir, dibada giylene; gözel de bir, çikinde bir sevene;
acı da bir, datlı da bir yiyene
- 47) Yazın ayransız, gışın yorgansız yola çıkma
- 48) Dükgân gapısı, hak gapısı
- 49) Alacağına şahin, vereceğine garga
- 50) Ovaloğlu sürgüsü gibi
- 51) Sap gabarı, şahabı gubarı
- 52) Bağ bağda, dağ dağda; tava delik, iş yağda
- 53) Ölek mi, görek mi?
- 54) Ekmeksiz evden iyi
- 55) Gözüm bakar, göğnüm çeker
- 56) El terazi, göz mizan; eşek yarım kilo, sıpa yüz gram
- 57) Dün bir, böğün iki; acaba yolda mı ki?
- 58) Müslüman guşusun kilisede ne aran, gâvur guşusun, putun
üstüne ne işen?
- 59) Doluya gor almaz; boşa gor dolmaz
- 60) Gapı köpeği
- 61) Faraş gibi
- 62) Apdal İsmayıl'ın yağmurluğu gibi

● DUALAR

● BEDDUALAR

HAYIR DUALARI

- Allah gazadan, belâdan esirgesin
- Allah, Halil İbrahim bereketi versin
- Allah razı olsun
- Allah, analı babalı büyütsün
- Allah, daha çok versin
- Allah korusun
- Allah, akran şerrinden; avrat şerrinden; kör-topal şerrinden esirgesin
- Allah emeğini yağlı etsin
- Allah rahmet eylesin
- Rahmet olsun
- Nur içinde yatsın
- Teni toprak yüzü görmesin
- Allah ne muradı varsa versin
- Allah imanla göçürsün
- Allah muhanete muhtaç etmesin
- Allah uzun ömürler versin
- Allah gaza kurşunlarından saklasın
- Elin ayağın yokluk görmesin
- Allah birini bin etsin
- Allah, Hazreti Ali kuvveti versin
- Allah kolay getirsin
- Allah iyilik versin
- Arşa kadar yeşer

BEDDUALAR / İLENMELER

- Siydi vakasına uğrayasica
- Basdiç semesine uğrayasica / (Baş diş sersemliğine uğrayasica)
- Defteri dürülesice
- Boynu altına kalasica
- Kara yire giresice

- Boyu devrilesice
- Yere batasica
- Hortlayasica
- Göz otuna veresice
- İnşallah onmasın
- Yemeden gidesice
- Depesi üstü gelesice
- Gözüne, dizine dursun
- Südüm heram olsun
- Aldığı, kıldığı kabul olmasın

HALK İNANIŞLARI

ÖRSEL BASMASI

İnsan uyurken üzerinde bir ağırlık duyar. On-onbeş dakika vücudunun hiçbir kısmı devinemez olur. Sonra, bu müthiş ağırlık, insanın üstünden kayar gider.

İnsanın bu üstüne basan ağırlığa “ÖRSEL” denir. Örsel gözle görülmez bir yaratıktır; cinsi de tanımlanamaz. Ama, “ayı suretinde” bir görümez varlık olduğuna inanılır. Eğer, Örsel’in bastığı insan elini uzatabilir ve Örsel’in başlığını kapabilirse, altın olduğu söylenen başlığın elde kalabileceğine inanılır.

İNSANIN GECE ÇAĞRILMASI

“Bir insan, gece uyurken, tanıdık bir ses tarafından çağrılırsa; o insan da bu sene uyar, peşinden kalkar giderse, şeytanların çarpacağına inanılır.

KATIR DOĞURMASI

“Katır doğurmaz. Amma, Katır doğurursa ‘Ahir Zaman’ın geldiğine, “Dünyanın Batmasının” yakın olduğuna inanılır.”

SARI ÖKÜZ SALLANMASI VE DEPREM

“Dünyanın bir sarı öküzün üzerinde durduğuna, bu öküzün kıpırdanmasıyla deprem olduğuna inanılır”

KEDİNİN YÜZÜNÜ TEMİZLEMESİ

“Kedi ön ayaklarını yalayarak, bunlarla yüzü temizlerse, o gün eve misafir geleceğine inanılır”

KUYRUKLU YILDIZ DOĞMASI

“Bir yıldız doğarsa, gökde görülürse harp olacağına inanılır”

EKMEK HAKKINDA

“Ekmek üzerinde atlamak, elden düşürülen ekmeği çiğnemek günah sayılır. “Ekmek ufaklarının üstüne ayak basan taş olur” denir.

GÖKTEN YILAN, KURBAĞA, TAŞ YAĞMASI

“Bazı yıllar gökten yılan, kurbağa ve taş yağdığı söylenir.

Bunların, günahkâr insanların yüzünden, Allah tarafından yağdırıldığına inanılır”.

YILDIZ KAYMASI

“Gökte geceleri yıldız kayması uğurlu sayılmaz.
Her yıldız kayması ile bir insanın öldüğüne inanılır”.

CUMA VE CUMARTESİ GÜNLERİ

“Kadınlar, Cuma ve cumartesi günleri çamaşır yıkamamaya çalışır. Bu günlerde çamaşır yıkanırsa uğursuzluk geleceğine inanılır”.

SALI GÜNÜ TIRNAK KESMEK

“Salı günü tırnak kesilmez. Eğer kesilirse uğursuzluk getireceğine inanılır”

AKŞAM SAKIZ ÇİĞNEMEK

“Eski Konya’da akşam sakız çiğnenmez. Çiğneyen olursa uyarılır. Akşam sakız çiğnemenin ölmüşlerin etini çiğnemek olduğuna inanılır.

YÜZÜN ALLAH TARAFINDAN “SIĞANMASI”

“İnsanların yüzüne küfretmenin çok günah olduğuna inanılır. “Çünkü insanın yüzü Allah tarafından” sığanmıştır”. “Sığanmak”, Konya’da “sıvazlamak” anlamında kullanılmaktadır.

KURŞUN DÖKMEK

“Hasta bir insana kimin “nazar değdiğini” bulmak için kurşun dökülür. Suya dökülen erimiş kurşunun aldığı şekilden, nazar değen insanın suretini çıkarmaya çalışılır, benzetme yoluyla.

DAM OLUĞUNUN ALTINDA ABDEST BOZMAK:

“Eski Konya Evlerinin ağaçtan oyma, yarım daire şekilli dam olukları vardı. Bu dam oluklarının altında “abdest bozan” insanın şeytanlar tarafından çarpılacağına inanılır”.

“Abdest bozma” tuvalete çıkma anlamında kullanılmakta”.

KÜLLÜKTEN GEÇMEK

“Köylük yerlerde, şehirlerin kenar mahallerinden herkesin çöplerini döktükleri yerlere “Küllük” denilmekte. Çoğu yerlerde yılların çöpü, ocak külü birike birike küçük tepelikler halini alır. Küllüklerden geçenlere, eğer “Besmele çekmeden” geçerlerse şeytanların çarpacağına inanılır.

HARABELERDE GEZMEK

“Yıkıklarda, harabelerde gezen insanın delireceğine, şeytanlar tarafından çarpılacağına inanılır”.

ISLIK ÇALMAK

“Islık çalınması iyi sayılmaz. Islık çalan insanın etrafına şeytanların toplandığına inanılır”.

KERTENKELE GÖRMEK

“Konya’da kertenkele, “kestenkele” diye söylenir. “Kestenkele” görüldükten biraz sonra, yılan görüleceğine inanılır. Kestenkele görmek iyi sayılmaz”.

KURBAĞA OYNAMAK

“Eline kurbağa alan, kurbağa ile oynayan çocukların ellerinde “siğil” meydana geleceğine inanılır”.

SARI YILAN GÖRMEK

“Sarı yılanın peri padişahının kızı olduğuna inanılır. Sarı yılanın üstüne ansızın palto atılırsa, paltonun altında kalan yılanın altın olacağı söylenir”.

BAYKUŞUN YEMEĞİ

“Her baykuşa, her akşam, Allah tarafından nasip olarak bir serçe gönderildiğine inanılır. Baykuşun Konya’da halk arasında aldı “HAYIRLI KUŞ”tur.

BAYKUŞUN CAM ÇAKMASI

“Baykuş, bir evin camını, gagasıyla tık tık çakarsa, yakında o evden ölü çıkacağına inanılır. Uğursuzluk, sayılır korkudur”.

KÖSTEK KIRMAK

"Yürüyemeyen, yürürken düşü-düşeveren çocukların iyi yürümesi için "Köstekleri kırılır". Bu şöyle yapılır. Yürüyemeyen çocuğun annesi, çocuğu kapıların önüne çıkarır. Komşular toplanır, çocuğun iki ayağı esnekçe birbirine iple bağlanır.. İki büyük çocuk, yarış için hazırlanır. Birisi sağ sokaklardan, birisi sol sokaklardan, ters yönlerde belli bir yeri koşarak dolaşırlar.

Hangisi önce gelirse, o, yürüyemeyen, çocuğun ayaklarına bağlı ipi koparır. Böylelikle yürüyemeyen, ya da, yürürken düşen, yürümede geç kalmış çocuğun yürümesi sağlanır."

SOĞAN KABUĞU YAKMAK:

"Soğan kabuklarının şeytan parası olduğuna inanılır. Kuru soğan kabuklarını, kadınlar yakmadan çöplüğe atar. Soğan kabuklarını yakan kişileri şeytanın çarpacağına; ağızlarının yüzlerinin eğileceğine inanılır."

TESTİNİN AĞZININ AÇIK DURMASI

"Su testilerinin ağızlarının mutlaka kapalı tutulması istenir. Ağız açık bırakılan testinin suyuna şeytanın parmağını batıracağına inanılır."

ESNEMEK

"Esnerken ağız mutlaka el ile kapatılmalıdır. Ağızını kapatmadan esneyen kişinin ağızına şeytan kaçacağına inanılır."

YEMEK KABINA KAŞIK DAYAMAK

"YEMEK yenen kaba kaşık dayamamalıdır. Kaşık her kullanıldıkça siniye düz konmalıdır. Kaşık, yemek kabına dayanırsa, bunun üzerinden şeytanın yemek kabının içine gireceğine inanılır."

RUHUN SİNEK OLMASI:

"Uyuyan insanın ruhunun yeşil bir sinek olup burnundan çıkıp gittiğine inanılır. Yeşil sinek şekline girip giden ruhun dolaştığı yerleri insan "rüya" görürmüş.. Eğer, yeşil sinek şeklindeki ruh, geri gelmezse, insan ölmüş."

"MUNDAR HAYVAN"IN YANINDA DURMAK

"Etinin yenmesi yasak olan hayvanlara "mundar hayvan" denir. Yağmur yağarken bunların yanında durmamak lazım. Duran olursa, başına yıldırım düşeceğine inanılır. Konya'da "yıldırım" yerine "şimşek" kelimesi daha yaygın olarak kullanılır."

TUZ YAKMAK-YERE TUZ ATMAK

"Tuz yakmak iyi sayılmaz. Tuz yakan insanı Allah'ın "öteki dünyada" yakacağına inanılır.

Tuz yere atılmamalıdır. Bilerek yere tuz döken insanın, yere döktüğü tuzları "öteki dünyada" topal bir devenin üstünde kirpikleri ile toplama cezasına çarptırılacağına inanılır.

EKMEK UFALAMAK

"Yemek yerken, bir insan, ne kadar ekmek ufalarsa o kadar çok çocuğu olacak denir. Sofrada çok ekmek ufalamak iyi sayılmaz."

BAMBUL UÇMASI

"Bambul ekin tarlalarında görülen iri bir böcek. Bir insanın üzerinde bambul uçarsa, onun bir müjde alacağına işaret sayılır".

SOYUNULAN ELBİSE

"Gece uyumak için elbiseler çıkartılınca, konulacağı yere "Besmele" ile konulmalı. Besmelesiz konulan elbisenin gece şeytanlar tarafından giyileceğine inanılır".

"İNEĞİM SAĞMAL" HAKKINDA

"Gökkuşağının, başka bir deyişle "Alâimisema"nın adı, Konya köylüklerinde "ineğim sağlam"dır. Yağmurdan sonra görülür; yedi renkli bir gökkuşağıdır. İşte bu "İneğim Sağmal"ın altından geçen erkek çocuğun kız olacağına inanılır; altına düşmemeye çalışılır".

KIRK TAŞI GEÇEN SU

"Bir akar su kır tane taşı akarak geçerse o suyun temiz olduğuna, içilebileceğine inanılır". Akarsu mundar olmaz denir.

ÇIRADA KELEBEK DOLAŞMASI

“Çıra” Konya’da gaz lambası demektir. Gece, yanan lambanın etrafına kelebekler toplanır; ışığın çevresinde döner dururlar. Kelebekleri, çırayı söndürmeye şeytanın gönderdiğine inanılır. Şeytan “Gidin çırayı söndürün. Kim çırayı söndürürse kızımı ona vereceğim” dermiş. Akılsız kelebekler de çırayı söndürecekler derken; döne döne, ışığa çarpa çarpa kızgın şişede yanar ölürlermiş”. Konya’da kelebeğe “epelek” denilmekte.

PARA OTU

“Bir çeşit çayır otu olan “para” otu”nun tırtılları tek tek kopararak ortasındaki özü ile tepesindeki bir yaprak bırakılır. Bu iş yapılırken ot ortadan kopmamalı; tam soyulmalıdır.

Sonra bu ot, horoz sesi duyulmayan bir yerde saklanmalı. Otu yolmak, saklamak kusursuz yapılırsa, otun bulunduğu yerde para bulunacağına inanılır. Bir çocuk inancıdır, bu.

KUŞ YUVASI OYNAMAK

“Kuş yuvalarıyla oynayan çocuklarla, kuş yuvalarını bozan çocukların ellerinin, ayaklarının eğilip “küt” olacağına inanılır. Konya’da “kötürüm” kelimesine karşılık, “Küt” kelimesi kullanılmaktadır.

YILANLARIN GÖĞE ÇEKİLMESİ

“Çok büyüyen, ejderha olan yılanların; insanlara zarar vermesin diye, Allah tarafından göğşe çekilerek hapsedildiğine inanılır”.

RÜYA İÇİN “HAYIRLARA GELSİN” DEMEK

“Bir rüya gören insana, rüyasını anlatmaya başlamadan önce “Hayırlara gelsin” demek gerektiğine inanılır. “Hayırlara gelsin” sözünü almadıkça rüya anlatılmamalıdır. Anlatılırsa, iyi olmayacağına inanılır.

ŞİFA NİYETİNE

“Mevsimlik meyveler, sebzeler, ilk çıkışlarında; ya da, onu o mevsim ilk defa yiyen insan “Şifa niyetine” diyerek yerse, “şifa olacağı”na inanılır. Yaygın bir inanıştır”.

GÖZ GEÇMESİ

“Bazı insanların gözlerinin insanlara, hayvanlara geçtiğine; onlara hastalıklar, kazalar, ölümler getirdiğine inanılır. “Göz geçmesi”, deyim olarak “Göz değmesi” karşılığı olarak kullanılmakta”.

“MAŞALLAH” DEMEK

“Güzel beğenilen şeylere bakarken, ya da, bunlar üstüne konuşulurken, “Maşallah” denmesi gerektiğine inanılır. “Maşallah” denmezse, o şeylerin zarar göreceğine inanılır”.

ŞEYTAN GELİNİ

“Yaz günleri ovada büyük toz hortumları meydana gelir. Ansızın bir rüzgar bükmesi ile yerden toplanan tozlar, direk gibi, yüzlerce metre göğe yükselir. Bu toz hortumu ile şeytanın gelin götürdüğüne inanılır. Toz hortumu yükselmeye başlayınca, çocuklar “Yoğurtçunun evine, yoğurtçunun evine” diye bağırlar. Böyle bağırlınca toz hortumunun, o anda, evinde yoğurt yiyenlerin üstüne doğru estiğine inanılır”.

YILAN YAKMAK

“Kurak geçen mevsimlerde bilhassa ilk baharlarda yılan yakılırsa yağmur yağacağına inanılır”.

KIBLE’YE AYAK UZATMAK

“Ayaklar “Kible’ye doğru” uzatılarak yatılmamalıdır. Eğer, yatılırsa bunun çok günah olduğuna, bunu yapanın Allah’ın gazabına uğrayacağına inanılır”.

AYAKKABISIZ TUALETE GİRMEK

“Tualete ayakkabısız gitmenin günah olduğuna; böyle yapanın felakete uğrayacağına inanılır”.

AYAK ÜSTÜ ABDEST BOZMAK

“Ayakta abdesti bozmak, yani tuvalet yapmak iyi sayılmaz. Böyle yapanın felakete uğrayacağına inanılır”.

KADİR GECESİ HAKKINDA

"Kadir gecesı mübarek bir gece. Bu gecede gökteki bütün meleklerin yeryüzüne indiğine; onun için melekler rahatsız olmasın diye, derli-toplu yatılması gerektiğine inanılır".

TUVALETTE FAZLA DURMAK

"Helâda fazla durmanın iyi olmadığına inanılır. İnsanın biri sağında, biri solunda devamlı duran iki meleğın, insanı ancak helâya girenken yalnız bıraktıklarına; melekleri çok bekletmemek için helâdan tez çıkmanın gerektiğine inanılır".

KAPI EŞİĞİ HAKKINDA

"Şeytanın çoğunlukla kapı eşiğinde durduğuna, Allah'ın onu cezalandırmak için yıldırımlar yolladığına; insan kapı eşiğinde durursa bu yıldırımlarla çarpılacağına inanılır".

YAĞMURUN KOVALANMASI HAKKINDA

"Yağmurun gökten zebanilerin kamçıları ile yeryüzüne kovalandığına inanılır. Gök gürültüsünün de, zebanilerin kamçılarından çıkan gürültü olduğuna inanılır".

GECE AYNAYA BAKMAK

"Gece aynaya bakmanın uğursuzluk getireceğine inanılır".

İĞDE AĞACININ SECDE ETMESİ

"İğde ağaçlarının "Mübarek bir ağaç" olduğuna inanılır. İğde ağaçlarının sabaha yakın Allah'a secde ettiklerine, bu durumu ancak "erişmiş insanların" görebileceğine inanılır."

YATAK İÇİNDE EKMEK UFAĞI

"Yatak içinde ekmek yenirse, bunun ufakları da yatağa dökülürse o kişinin gece şeytan tarafından korku tutacağına inanılır."

YEMEK YERKEN AYAK UZATMAK

"Yemek yerken ayak uzatılırsa Allah'ın gazaba geleceğine inanılır. Yemek, yerken ayak uzatılmamalıdır."

YILDIZLARIN PARLAKLIĞI HAKKINDA

"Herkesin bir yıldızı olduğuna; parlak yıldızların zenginlere, sönük yıldızlara fakirlere ait olduğuna inanılır."

KEDİNİN KULAĞI HAKKINDA

"Kedi yavruları iki kulağından tutulup kaldırıldığı zaman, ayaklarını yukarı doğru toplar. Tortop olursa o yavrunun avcı bir kedi olacağına işaret sayılır. Ayaklarını toplamazsa, upuzun kendisini aşağıya doğru salıverirse avcı bir kedi olamaz denir."

TOKUŞMAK

"Tokuşmak, kafa kafaya vuruşmak, iki kişi bilerek veya kaza ile tokuşurlarsa, bir kere daha tokuşmaları gerektiğine inanılır. Böyle yapmazlarsa başlarının kel olacağına inanılır."

KOLUN ŞEYTAN KÖPRÜSÜ OLMASI

"Yemek yerken bir kol yere destek gibi dayanırsa; şeytanın buradan çıkıp insanın "dalına" çıkacağına inanılır. Konya'da "dal" kelimesi "sırt" anlamında kullanılmakta".

"Süphan çocuk"ları yanlarında bulunduran insanları, Allah'ın koruyacağına inanılır. "Süphan çocuk" diye küçük çocuklara denir. "Süphan" suçsuz, günahsız, çocuk anlamında kullanılmaktadır."

ÇOK YAŞAMAK HAKKINDA

"Bir insan, bir sözü tam söyleyecekken; karşısındaki insan aynı sözü söyleyiverirse; birinci insan " Sen benden çok yaşayacaksın" der. Söylenecek bir sözün, o anda karşısındaki tarafın söylenivermesiyle; söyleyenin ondan daha çok yaşayacağına inanılır."

BAŞTA İKİ "FIRILDAK"

"İnsanların başında, orta-arka kısma doğru, saç kıllarından bir "Fırıldak" bulunur. Bu bazı insanların başında yanyana iki tanedir. Başında böyle iki saç fırıldağı olan insanın iki defa evleneceğine inanılır."

KÖPEK "AKITTIRMAMAK"

"Köpek akıtırken, iki kişi, küçük parmaklarını birbirlerine geçirir asırlarsa; köpeğin akıtamayacağına inanılır. Bunu daha çok çocuklar, yaramazlık olsun diye yapar; köpeğin zor akıtması onlar için bir gülme-eğlenme sebebi olur. Konya'da "akıtma" kelimesi, "tuvalet yapma anlamında kullanılmaktadır".

"DÜZ TABAN" HAKKINDA

"Ayaklarının altı dümdüz olan insanlara "düztaban" denir. Alay için de, aşağılamak için de bu kelime bazı bazı kullanılmaktadır. Düztaban insanın uğursuzluk getireceğine inanılır".

SIYIRMA YEMEK

"Sıyrma" taze "Kangal dikenleri"nin gövdesindeki kabuklar soyularak elde edilir. "Sıyrma"nın şifalı olduğuna, bunu yiyen insanın yanına yılan gelemeyeceğine inanılır.

"Sıyrma" elde edilen "kangal" dikenin bir başka adı "Deve diken"dir.

"UÇ BÖCÜ" HAKKINDA

"Küçük, kırmızı üzerine beyaz benekli "Uğur Böceği"nin adı, Konya'da "Uç böcü"dür. Bu böcek ele alınır; "Uç böcü, uç böcü, hangi parmağımı seversen ondan uç" denir. Bu cümle sürekli tekrarlanır. Böcek parmaklarda gezinir; sonra bir parmaktan uçup gider. Sevilen parmak odur. Konya'da uğur böceğinin, uğur getirdiği hakkında bir inanca rastlayamadık. Ancak böyle bir eğlenceli söyleyiş var, hakkında.

"EMİŞİKLİK" HAKKINDA

Kardeş olmayan bir oğlan çocuğuyla bir kız çocuğu, aynı anneden bir süre süt emerlerse, bunlara "Emişiklik" denir. Bunlar süt kardeşidir. Birbirleriyle evlenmeleri istenmez; evlenirlerse felâketlere uğrayacaklarına inanılır.

ATTAN DÜŞMEK, EŞŞEKTE DÜŞMEK HAKKINDA

"At Kutsal bir hayvan sayıldığı için, "hamalı" sayıldığı için;

attan düşenin ölmeyeceğine, ama eşek böyle olmadığı için, eşekten düşmenin tehlikeli olduğuna, insanın ölebileceğine inanılır".

SU İÇERKEN BAŞA EL KOYMAK

"Başı açık olarak su içmenin doğru olmadığına; bir insan başı açık su içmek zorunda kalırsa elini başına koyarak su içmesi gerektiğine inanılır. Böyle yapılmadığı takdirde "günaha girileceğine" inanılır".

BOYNUZLU BOYNUZSUZ KOYUNLAR HAKKINDA

"Boynuzlu koyunla boynuzsuz koyun tokuşurken; boynuzlu koyun vurmak bakımından daha şanslıdır. Onun için, ahrette, boynuzlu koyundan boynuzsuz koyunun hakkını alacağına inanılır. Bu inanış, hakkın mutlaka bir gün alınacağı; "hakkın yerde kalmayacağı" hakkında deyim olarak da kullanılmaktadır.

KEDİ MIRILDANMASI

Kedilerin dinlenirken, ya da, uyurlarken mırıldanmalarının onların "okuması" olduğuna; mırıldanmaların kendilerin duası olduğuna inanılır.

ÇOK GÜLMEK HAKKINDA

"Çok gülen insanların, o çok güldükleri gün, mutlaka ağlayacaklarına inanılır. Çok gülen insanların; "Böğün amma güldüm, ağlayacak mıyım ki" dediklerine Konya'da çok rastlanır.

KAHKAHA İLE GÜLMEK

"Kahkahalar atarak gülmenin doğru olmadığına, kahkahalı gülüşün "Ancak cennet bağışlandığı zaman" doğru olacağına; böyle olmayan zamanlarda kahkahalı gülüşün iyi olmadığına inanılır.

SABAH TATLI YEMEK

Sabah tatlı bir şeyler yiyen bir insanın, o gün, bütün işlerinin "rast geleceğine" inanılır. Bu konuda "Sabahtan kalkarsa kişi, tatlıya değerse işi, rast gider onun işi" diye bir tekerleme de söylenir.

İKİ KAPI EŞİĞİ ARASI HAKKINDA

“İki kapının eşikleri arasında yatılmaması gerektiğine; burada ancak şeytanın yattığına, yatan olursa şeytan çarpacağına inanılır”.

ARİFE GÜNÜ TUTULAN ORUÇ HAKKINDA

“Arife günü oruç tutmanın şart olduğuna; o gün kurtların-kuşların oruç tuttuğuna, Arife günü oruç tutmayandan Allah'ın hoşnut olmayacağına inanılır”.

BURNU ÇOK AKAN ÇOCUK:

- Burnu sürekli akan çocukların çok akıllı olacaklarına inanılır.

KAFASI BÜYÜK OLAN:

- Baş büyük olanın aklının da büyük olduğuna inanılır.

AYAĞI BÜYÜK OLAN:

- Ayağın büyük olması iyi sayılmaz. Ayağı büyük olan insanın hayatta çok sıkıntı çekeceğine inanılır. "Baş büyük devlet, ayak büyük mihnet" diyorlar.

KULAK BÖCÜSÜ:

- Herkesin kulağının içinde bir böcüsü (böceği) olduğuna; bu böcünün ölmesiyle kulağın sağır olacağına inanılır.

RUHUN SİNEK OLMASI:

- İnsan uyuyunca ruhunun bir yeşil sinek olarak uçup gittiğine, birçok yeri dolaştığına, bu dolaşılan yerlerin bazan rüya olarak görüldüğüne inanılır. Uyuyan insanın burnundan bir yeşil sinek olarak çıkıp giden ruhu geri dönmediğinde, o insanın uyurken öleceğine inanılır.

KEDİNİN SİNEK KAPMASI:

- Kedinin uyuyacak odaya konmaması gerektiğine inanılır. Uyuyan insanın burnundan çıkan yeşil ruh sineği kedi tarafından kapılıp yenirse, uyuyan insanın bir daha uyanmayacağına, öleceğine inanılır.

BİRİNİN ARKASINA OTURMAK:

- Bir insan, bir başka insanın arkasına oturursa, "öteki dünyada" (ahirette) önde oturan insanın, arkada oturanı dalında (sırtında) taşıyacağına inanılır.

ODADA TIRNAK KESMEK:

- Odanın içinde tırnak kesmenin doğru olmadığına inanılır. Bir odanın içinde kesilmiş bir tırnak olursa, o tırnağın odaya getirilen yemeğin içine düşmek için kırk gün sıçradığına inanılır.

CAN TİTREMESİ:

-Bir insanın üzerine bir bıçak, ya da, kesici bir aletle yürünürse; o insanın içinde canının titrediğine inanılır. İnsanların üstüne kesici aletlerle saldıranın günah olduğuna inanılır.

"ÖLÇMEK GİBİ OLMASIN" İNANIŞI:

-Kötü bir olayı tarif ederken, vücutta yerini gösterirken "- Ölçmek gibi olmasın" dendiikten sonra anlatılır ve yeri gösterilir. Böyle denilmezse, o olayın, üstünde tarif edilen vücutta gerçekleşeceğine inanılır.

"YAŞI BENZEMESİN":

-Ölmüş birini konuşurken yaşıyan birinin ölen kişiye benzerliğinden söz ederken "Yaşı benzemesin" denir. Bu cümleden sonra benzerlik anlatılır. "Yaşı benzemesin" denmeden ölenle benzerlik anlatılırsa yaşayan kişinin o yaşta öleceğine inanılır.

BAŞTA BEYAZ KIL:

-Genç birisinin başında siyah kılların içinde bir beyaz kıl olursa, bu beyaz kılın "Devlet" (Baht / Talih açıklığı yükseklik) kılı olduğuna inanılır. Beyaz kılın koparılmasının uğursuzluk getireceğine inanılır.

BAŞTA "KIL FIRILDAĞI" SAYISI:

-Erkek çocukların başında, saç kıllarının bir merkez etrafında fırıldak şeklinde halkalandığı görülür. Başında bir fırıldak olanın bir evleneceğine, iki fırıldak olanın iki evleneceğine inanılır.

YÜZÜ YAMALI:

-Yüzünde bir parça kırmızı, ya da, morumsu kırmızı deri parçası olanlara "yüzü yamalı" denir. Yüzdeki yamanın, çocuğun annesinin "aş ererken" nar yediğine; nar sulu elini yüzüne sürdüğüne inanılır. Anne, nar suyu bulaşmış elini vücudunun neresine sürerse, doğacak çocuğun vücudunun o kısmında "yama" olacağına inanılır.

ÇOCUĞUN BAKILAN İNSANA BENZEMESİ:

-Karnında çocuk taşıyan bir gelin, güzel ve iyi huylu insana dikkatle bakarsa, doğacak çocuğun güzel ve iyi huylu olacağına; çirkin ve kötü huylu insanlara bakarsa çocuğun da öyle olacağına inanılır. Gebe gelinler çirkinlere dikkatle bakmaktan kaçınırlar; dalgınlıkla kaçınmayanlar oradakiler tarafından hemen uyarılır.

TARTIYA GİRMEDİK TUZ:

-“Tartıya girmedik tuz”un birçok derde deva olduğuna inanılır. Bazı dertlere deva olması için tuz gölünden elle alınmış, teraziye konulmamış tuz kullanılır.

KIRK GÜN DELİ / KIRK GÜN AKILLI:

-Bir insana kırk gün deli denirse, deli olacağına; kırk gün akıllı denirse akıllı olacağına inanılır. “Sözün tohumu olur, biter” denir... Sözün aynen tohum gibi olduğuna, söylenirse “yeşereceğine” inanılır.

ÖMÜR KEPEĞİ:

-Her insanın içi kepek dolu bir küpü olduğuna inanılır. Küpünün içinde kepek bitince o insanın öleceğine inanılır. Ölen insanı anlatırken “Kepeği bitti” elden ne gelir? denir.

SÜPÜRGEYE TÜKÜRMEK:

-Bir insanın üzerine, şaka ile bile olsa, süpürge ile vurulması iyi sayılmaz. Üzerine süpürge vurulan insanın hemen süpürgeye tükürmesi istenir. Tükürmezse uyuz olacağına inanılır.

SUSAM ÇİÇEĞİ / SARIGÜL

-Susam çiçeğinin Hazreti Peygamber’in hayasının şeklinde olduğuna inanılır. Sarı gülün teninin rengi olduğuna inanılır.

NERGİS / MAVERDEGÜL / GÜLBEŞEKER

-Nergisin Hazreti Peygamber’in kirpiğinin şeklinde olduğuna, “Maverdegül”ün yanağının rengine olduğuna, “Gülbeşeker”in dudakları olduğuna inanılır.

“İMAN EHİLİ” İNSAN:

-Çok sevap işleyen, imanı çok olanın ölünce mezarda çürümeyeceğine inanılır.

ÖLÜ KEMİKLERİNİN GÜNEŞ GÖRMESİ:

-Ölü insanın kemiklerinin mezardan çıkarılması sırasında güneş ışığı görürse, ölen insanın ahirette tekrar sorguya çekileceğine inanılır. Herhangi bir mecburiyetten dolayı mezarından çıkarılan kemiklerin güneş görmemesine dikkat edilir. Mezarlıklarda, ören yerlerinde açıkta bir insan kemiği gören kişinin hemen o kemiği gömmesi gerektiğine; bunu yapmazsa günaha gireceğine inanılır.

ÖLÜ KEMİKLERİNİN İNSAN GÖRMESİ:

-Ölü kemiklerinin yabancı insanlara “namahrem” olduğuna inanılır. Kemiklerin insan görmemesine özen gösterilir.

KAPILARA AT NALI ÇAKMAK:

-Kapıların eşiklerine veya kapı üstlerine at nalı çakılırsa “nazar”ı karşılayacağına inanılır. At nalı “uğur” sayılır.

AT NALI / ATIN SAĞ YANININ ETİ:

-Atın “mukaddes bir hayvan” olduğuna inanılır. Köylüler arasında ata “melaike” denir. Atın nalı da “mukaddes” sayılır. “Nazar”a karşı, kapıların üstüne, kapıların eşiklerine çakılır.

Atın gövdesinin sağ yanının “zaruret karşısında”; yokluk ve savaş zamanlarında yenilebileceğine inanılır. Atın gövdesinin sağ yanının eti “helal”dir, denir.

CUMA GÜNÜ HAVA:

-Haftanın "Cuma" günü havanın, diğer günlere nazaran "sert" olacağına; bunun dünya kurulduğundan beri böyle olduğuna inanılır. Cuma günü, kış günlerinde havanın soğuk geçtiğine, geçeceğine inanılır.

AYIN AĞZI:

-Ay doğduğu zaman, ağzının havaya doğru (gök yüzü) dönük olduğu görülürse günlerin soğuk geçeceğine; ayın ağzı kibleye dönük doğarsa havaların sıcak olacağına inanılır. Bunun sürekli olduğu, her ay tekrarlandığı söylenir.

ATEŞTE BARDAK (İBRİK) KAYNAMASI:

-Ateş üzerinde boş bardağın (ibrik) bulundurulması iyi sayılmaz.ateş üstüne konan bardağın mutlaka içinde su olması gerektiğine inanılır.

Ateş üzerinde bardağın, su dolu olsa da kaynadıktan sonra lüzumsuz olarak durdurulması iyi sayılmaz. Bardak ateş üstünde lüzumsuz olarak kaynatılırsa, gavurların parasının çoğalacağına inanılır.

SİGARANIN BİR YANININ YANMASI:

-Sigara içilirken bir yanının fazlaca, diğer yana göre hızlı yanması sigara içenin yakında bir yolculuğa çıkacağına işaret sayılır.

BOŞBOĞAZIN SİGARASI

-Sır tutmayan, duyduklarını hemen etrafa yayana "boşboğaz" denir. "Boşboğaz" insanların sigaralarının bir yanının hızlı yandığına inanılır.

SİGARADAN SİGARA YAKMAK:

-Sigara içen bir insanın sigarasından bir başkası sigara yakarsa, sigara sahibinin öleceğine; bir başka inanış varyantına göre de, sigarasından sigara yakılanın karısının öleceğine inanılır. "cığara çakmakla, kibritle yakılmalı, cığaradan cığara yakılmamalı" derler.

SİGARANIN BİR YANI:

- Sigara içenin sigarasının bir yanı hızla yanar, diğer yanı geç kalırsa, sigara içeni çekemeyenler (kıskananlar) var sayılır "- Cığarayın bir yanı hızlı yanıyor, seni çekemeyenler var" denilir.

GÖK GÜRLEMESİ:

- Bahar aylarında, "hava gürlemesi / gök gürlemesi" ile ot tohumlarının serpildiğine inanılır. Gök gürlemelerinden sonra otların hızla yeşerdiği söylenir.

DÖRT YAPRAKLI YONCA:

- Yoncaların hepsi üç yapraklı olduğundan halk "dört yapraklı yonca"nın "cevahir" olduğuna inanır. Birçok insan yonca tarlalarında "Cevahir"e kavuşmak için "dört yapraklı yonca" arar. "Cevahir", halk arasında mücevherden binlerce kat kıymetli, Tanrısal bir maddedir.

BOŞ OCAK:

- Ocağın üstünde hiçbirşey kaynamazsa ocağın üstünde bir şey pişmezse, ocak boşuna yanarsa, şeytanın sevineceğine inanılır. Yanar ocağın üstü boş bırakılmaz.

ELDEN ELE BİÇAK:

-Elinde bıçak tutan birisinin elinden, bir arkadaşının bıçak alması iyi sayılmaz; bu iki arkadaşın bir süre sonra kavga edeceğine inanılır. Birine elden bıçak verilmez; verilecek bıçak yere konur, alacak olan yerden alır.

YILANIN KURŞUNU ÇEKMESİ:

-Yılana kurşun atıldığı zaman, atılan kurşun iyi nişan alınmadığından yılanı değemeyecek bile olsa, kurşunun yılan tarafından kendi vücuduna çekildiğine inanılır.

YILANA KUMLUK YERDE TAŞ ATMAK:

-Yılan, kumluk yerlerde bir insanın ardına sokmak için düşerse, yılanın ardına düştüğü kişi, yerden bir taş alır yılanı atarsa, taş denk gelmese bile yılanın kuma gömüleceğine inanılır.

MASALLAR

(METELLER)

LEBBİ GARDAŞ

Anlatan : Konya'nın Çaldere Köyü'nden, Güssün Çay, 25 yaşında

Bir varımış bir yoğumuş, bir ananın bir babanın bir gızıynan bir oğlu varımış. Anneleri ölmüş. Bir analık gelmiş, Babalarına..

- Bu çocukları nedeceğiz it, dimiş. Babaları
- Evin çocukları nereye gidecek, diyi darılmış.
- İlle bu çocukları nedeceğisen it, dimiş.

Çocuklara üçer etekli birer entari dikmiş. Bir kiloda duzlu basdırma almış.

- Hadi çocuklarım sizinen odun gırmaya gidelim. Dimiş

Çocukları Cezayir kızlarının başına götürmüş. Orada üyütmüş gelmiş.

Çocuklar duzlu basdırmayı yiyince susuzluktan yanmışlar. Su aramaya çıkmışlar. Çok uzaklarda bir biğar gelmiş; Biğara yaklaşırken bir guş gelmiş

- Cıyak cıyak
Burası soğuk biğar
İçinde balık donar
Bu biğardan su içen
Olur bir gara yılan
Dimiş.

Gız ağlamağa başlar.

-Aman gardaşım içme, ilan olun da beni sokan, der, çocuğun elinden dutar biğardan uzaklaşır. Susuzluktan deli gibi seğirden çocuklar bir biğar daha görürler. Biğardan eğilip içeceği zaman o guş gine gelir.

- Cıyak cıyak
Burası soğuk biğar
İçinde balık donar
Buradan su içen

Olur bir güzel ceylan

Daha dir dimez, çocuk suyu içmiş. Olmuş bir ceylan, Gız ağlamaya başlamış. Ceylanın boğazından dutmuş. Ağlaya, ağlaya bir çitliğe varmış. O çitlik Beyoğlunun çitliğiymiş. Günün birinde beyin oğlu ava çıkmış. Çitliğin yakınında bir ceylan yayılırken görmüş. Ceylanın arkasına düşmüş. Ceylan önde oğlan arkada çitliğe gelmişler. Ceylan içeriye girmiş. Gız ağlayarak gapıyı kapatmış, Gız ağlarmış, ceylan ağlarmış, Oğlan gelmiş.

- Gapıyı açın, diyi bağırması

Gız ağlamış.

-Aşmam ben, sen kimsin

Dimiş

- Sen benim gardaşımı vuracan, diyi ağlamış gız.

- Vurmam. Allahın emri ben seni alacam.

Gız:

- Ceylan ne olacak? Diyince

- Bahçemde yayılacak, dimiş. Gızın gönlü olmuş. Gızı atının ardına atmış Ceylanı da yanına almış. Evine götürmüş. Gırk gün gırk gece düğün yapmış Gızınan evlenmiş. Gız hamile olmuş. Pencirenin öğünde oturmuş. Beyoğlu bir ay asgere gitmiş. Bir arap gızı pencirenin altına su doldurmaya gelmiş. Gız pencirede otururken gölgesi suyun içine vurmuş. Arap gızı görünce gendini sanmış.

- Ben böyle gözelim de il gapısında ne gezerim, diyi desdiyi bardağı gırmış. O da ordan

- Gız o sen değilsin, o benim dimiş. O zaman

-A k aplan benide çıkart oraya, diyi yalvarmış. O da saçının telini uzatmış. Pencireye bir merdiven kurulmuş, gız oraya çıkmış. Orada söğleşirlerken Beyoğlunun garısını göle kakalamış. Gendi onun esbablarını giymiş. Garnınada bir yastık sarmış. Pencirenin önüne oturmuş. Beyoğlu gelince

- Aman hasdayım, diyi yatağa yatmış. Altına yukalar sermişmiş.

- Amanın, amanın, amanın, diyi bağırması. Beyoğlu

- Nerden iyi olacan? Diyi sorunca:

- Bahçedeki ceylanı kesersen ben iyi olurum, dimiş.

O da

- Onasıl söz? Gardaşın kesilir mi? Diyi darılmış. O da

- Aman ben gardaş filan istemem. İlle kes iyi olurum, dimiş. Beyoğlu dutmuş, gelmiş ceylanı, Yatırmış kesmeye Gasap keseceği zaman kaçmış, Beyoğlu ardını takip etmiş. Gölün kenarında

Lebbi gardaş

Lebbi gardaş

Gazanlar guruldu

Pıçaklar bilendi

Arap gızı beni

Yimeye geldi

Diye feryad itmiş. Gölün içinden bir ses:

Ala balık yuduyor

Şah gerdandan dutuyor

Muhammed Mustafa

Gucağında yatıyor

Dir. Beyoğlu ikisinide dinlemiş. Akli başına gelmiş.

- Eyvah diyi ağlamış. Balıkçıları getirmiş. İlk defa dutulan balığın garnını yarıncı, gız gucağında çocuğunan çıkmış. Ceylan, Beyoğlu, gız üçü ağlaşmışlar.

- Sen burada ne aran? Diye Beyoğlu sormuş. O da:

- Arap gızı göle kakaladı, balık yutdu, balığın garnında gurtuldum, diyi başından geçeni ağnatmış. Eve gelmişler. Arap gızına

- Gırk gatr mı isden, gırk satır mı isden dimişler. O da

- Gırk satır düşman boynuna, gırk gatr isderim. Dağlar gezecem beğim, dimiş. Ayaklarını gatrıların guyuğuna bağlamışlar. Dörtde gamçı sallamışlar. Her dağın başında bir kemiği galmış. Ceylanla aplanı güzel bir hayat geçirmişler. Yemiş, işmiş, muradına irmiş. Onlar irmiş muradına, biz çıkalım tahdına.

CANAVAR

Anlatan :Hasan İmam, 35 yaşında, az okuma bilir, Konya'nın Kale köyünde inlemiş.

Bir varımış, bir yoğumuş bir canavar varımış. Az yaşamış, çok yaşamış, çok uzun müddet aç galmış. Aşşadan bir gatrı geliyormuş. Gatırın önüne geçmiş. Yimek isdemiş, Yiyememiş. Gatırdan gurtulduktan sonra bir goyun gelmiş, goyunu da yiyememiş. Goyundan gurtulduktan sonra bir deve gelmiş.

Deve canavara:

- Sen beni birden tükedemen dalıma bin ben giderken sen yi dimiş, Deve giriyor. Canavar gorgusundan deveden inemeyyor. Deveyide yiyemeyyor. Deve bir dekme vuruyor canavarı dama atıyor.

Canavar:

- Ey Allahın sersem gulu

Eline geçdi bir gatrı

Yi etini çatır çatır

Eline geçdi bir goyun

Yi etini doyum doyum

Eline geçdi deve

Yi etini geve geve

Dir. Musa dayı tırpanı canavara atıyor. Tırpan canavarın ayağını kesiyor.

Canavar:

- Canavar kaçdı

Tırpan biçdi

Musa dayı senin yalan beni gecdi diyor.

SALAK ÇIRAK

Anlatan: Konya'nın Sızma köyü'nden İbrahim Eryiğit, 20 yaşında.

Bir varımış, bir yoğumuş birağada bir çırak varımış. Günü yitmiş, gideceğimiş. Öğüne bir yimek getirmişler.

- Ağa bunu adı ne? Çok hoşuma gitdi dimiş, Ağası da

- Bağa bir sene daha aylak çalışırsan söylerim. Dimiş. Çırak bir sene daha aylak çalışmış.

- Gine yimek öğüne gelmiş.

- Bu ne Ağa? Dimiş.

-Ağası da:

-Bunun adı bulamaç, dimiş.

- Ağa bunu ben unudurum. Okumam yazmam yok. Dimiş.Yola devam olmuş.

-Bulamaç, bulamaç, diyip giderken, bir sudan atlayım dirken unuduvurmuş. Çayın içine inmiş. Başlamış suyu garışdırmıya. Öteden iki kişi gelmiş

- Ne garıştıryon. Dimişler

Çırak da

- Şuraya bir şey düşdü de onu bulmak için garışdırıyom dimiş. Onlarda gollarını sığamışlar, başlamışlar garışdırmağa, su iyice bulanmış

Birisi

- Yahu bu bulamaca döndü dimiş. Çırak:

- Hah benim de aradığım oydu, dimiş. Adamlar çırağı iyice bir döğmüşler.

Çırak:

- Ya ne diyeyim? Dimiş.

- Bundan sonra bir şey yok, bir şey yok di, dimişler. Gene çırak,

- Bir şey yok, bir şey yok, diyerek balıkçıların yanına varmış.

Balıkçıların canları sakılmış, Çünkü, o gün hiç balık

dutamamışlarmış. Çırağı iyice döğdükten sonra:

- Bundan sonra iki üçü birden, iki üçü birden, diyecen, dimişler.

Balıkçılardan ayrıldıktan sonra giderken, giderken bir köge varıyor. Orada bir adam ölmüş Çırak:
- İki üçü birden, iki üçü birden diyormuş, Bir adam gelmiş
- Ulen yahu baba, annem öldü, babam, gardaşlarım da mı ölsün? Dimiş.
- Bundan sonra rahmetlik ölmüş, rahmetlik ölmüş di, dimiş. Çırak vara vara bir köge daha varmış. Orada herkes:
- Oha oha, diyerek oynuyormuş. Burada düğün varmış Adamın biri:
- Yahu baba, burada düğün yapıyorlar, dir. Çırak;
- Ya ne diyeyim? Dimiş.
- O ha, O ha di dimişler. Yolda adamın biri acemi bir tosunu pulluğa goşmuş.
Çırak:
- Oha, oha, diyince tosun sabanı sürüyerek gaşmış. Adam:
- Bundan sonra duha. Duha di dimiş. Çırak
- Duha, duha, diyip giderke, garşıdan gatr kervanı geliyormuş. Gatırların önünde:
- Duha, duha, didikce bütün gatırlar duru, duru veriyormuş. Kervancılar çırağın gafasına bir balta vurup öldürmüşler. Yemiş, içmiş muradına irmişler.

KELOĞLAN

Anlatan : Konya'nın Sızma köyü'nden İbrahim Eryiğit 20 yaşında

Bir varımış, bir yoğumuş, evvel zaman içinde, galbur saman içinde, bir padişahın üç gızı varımış, Keloğlan o padişaha bosdan beçkisi durmuş. Padişahın bir gonağı varmış. Gonağın garşısında da bir çeşme varmış. Çeşmeden altın akarmış. Aççık de Keloğlan keramete irişirimiş. Ellerini arkasından bağlamış, başlamış bağırmağa. Padişahın kızları bacadan bakarımışlar. Keloğlan:

- Aman gelin beni gurtarın dimiş. Onlar da gelmiş, gurtarmışlar. Gızlar:

Biz seni gurtardık; bize bir olmuş, bir ganiş, birde ham garpız gopar ver, diller. Keloğlan garpızları getirip gızlara veriyor. Gızlar da:

- Bunları götür, babamıza ver, diyorlar. Babaları üç dilim garpızı alınca:

- Ha, bu gızlar evlenmek isdeyyorlar. Olmuş garpız büyük gız, ganiş garpız ortanca gız, ham garpız da gücük gız diyor.

Padişah kızlarını çağırır, büyük gıza:

- E gızım sen kime varacan? Seni filan isdeyyor, dir.

Gız da:

- Ya baba, ben esnafa varacam dir. Ortancada:

- Tüccara varacam, dir. Gücük gız da:

- Baba, ben Keloğlana varacam dir. Padişah da:

- Gızım, itme, eyleme Keloğlanın malı mülkü yok, dirse de anlamaz.

- Hadi sende ona var, dir.

Padişahın devlerinen cengi varımış. Aylardır onları yıldıramamış. Keloğlan garısına:

- Baban bana filan ahardaki topal atı versin, ben de oraya gidecem, dir. Padişah:

- Hadi gız oradan. Yüz pehlivan bir şey yapamadıktan sonra

dir. Amma, Keloğlana da atı verir. Çocuklar sokakta:

- Keloğlan gidiyor, diyerek basmışlar gar topunu. Keloğlanın elinde iki gıl varmış. İki gılı bir birine çapıştırdımı gara bir arap gelir, ne isterse olurmuş. O araba

- Bağa iyi bir gılınç, iyi bir at getir, diyor. Arap hemen getiriyor. İyi ata biniyor, hemen devlerin yoluna varıyor, Gaynatasının asgerleri gelmeden çoğunu öldürüyor. Çoğu da kaçıp gurtuluyor. Hemen gaynatası geliyor:

- Bu nirenin yığidiymiş, bir nirenin yığdiymiş, diyor. Keloğlan hemen gayboluyor. Deredeki topal ata biniyor:

- Keloğlan gidiyor, Keloğlan gidiyor, diyerek çocuklar gar topuna dutuyollar. Hemen gelip yatıyor. İrtesi gün gine topal atı isdemeye garısını padişaha yollıyor. Padişah:

- Ah kızım, dünkü gibi bir yığide varmadın da Keloğlana vardın, diyor. Atı kızına veriyor. Keloğlan ata biniyor. Gine çocuklar gar topuna dutuyorlar. Hemen gılları bir birine çarpıyor. İyi atınan iyi gılınca alıyor. Doğru devlerin yanına gaynatasının asgerlerinden evvel varıyor. Babasıgil gelmeden devlerin çoğunu yıldırılmış, kaçırılmış gine arap garşısına çıkıyor. Araba:

- Şuraya hemen bir gümüş çadırınan bir ipek yatak getir, diyor. Hemen içine yatıyor. Padişah geliyor:

- Ovanın ortasında kurulu duran bu çadır kimin? Diyor. Devlerin kimi inileyyor, kimi si de yaralanmış yatıyorlar. Padişah geliyor, bakıyor ki oğlan gücük barnağından yaralanmış yatıyor. Daha önce padişahın gızı bir mendil işlemiş babasına vermiş. Babasının da kızına verdiği işlemeli bir mendilimiş Keloğlan o mendili barnağına sarmışmış. Neyse Keloğlan'a;

- Sen nerelisin diyerek soruyorlar. Keloğlan:

- Ben filan köylüyüm. Çadırımla göç ederken bunları yıldırdım. Diyor. Hemen oradan Keloğlan gaşa doğru gidiyor. Topal ata biniyor. Çocuklar gine Keloğlanı daşa dutuyollar. Keloğlan gelip yatıyor, hazar yorulmuş. Padişah geliyor, kızına gine eziyet idiyor.

- Sen bir yığide varmadın da bir Keloğlana vardın. Böğün bir yiğit bizi gurtardı. Diyor.

Gız:

- Gorkarım ki o yiğit güveğin olur, dir. Padişah:

- Git şurdan gidinin sıpası, benim güveğim olacağımuş, dir.

Gız: Ben sana bir mendil verdiğdim, sen de bana verdiğdin, Gel gidelim; o mendil, o adamın barnağında sarılır, dir. Gideller bakarlar, Keloğlan orada yatıyormuş. Padişah:

- Ana bu benim güveğimmiş dir. Keloğlan o zaman kümes de yatıyormuş. Keloğlanı doğru gonağa çıkarmışlar. Keloğlan başından geçenleri ağnatmış. Onlarda muradına irmişler.

BÜYÜLER

NAZAR DEĞENİ BULMA BÜYÜSÜ: KURŞUN DÖKMEK

Birisine nazar değdiği zaman, bu nazar değeni bulmak için burada anlatacağımız büyü yapılır.

Bir miktar kurşun alınır. Kurşun tavada eritilir. Bir su kasesinin içine bu erimiş kurşun akıtılarak bir dam oluğunun altına kâse ters çevrilir. Burada bir miktar bekletilir. Sonra kurşun donunca kab üzerinden çekilir. Kurşun ele alınır. Mutlaka şekillidir. Bunu ellerine alırlar ve kime benzediğini araştırmaya koyulurlar. Mutlaka bu şekilli kurşun birine benzetilir. Ve benzerde. O kimseden uzak durulur ve onun gözünün göremeyeceği yerlerden geçilir. Böylece onun kem nazarından kurtulunur.

Bu büyü hem insanlara hem de hayvanlara yapılır.

NAZAR TÜSSÜSÜ

Nazar değdiği zaman bu büyü yapılır. Yüzerlik, kapı eşiğinden yontulan talaşla beraber ateşe atılır.

Yüzerlikle talaş ateş üzerinde yanar. Şu büyü hem hayvanlara hem de insanlara nazar değmemesi için yapılır.

Nazar değilenin üzerinde dumanı gezdirilir. İnsansa ağzını da açtırarak duman tutulur.

Tüssünün dumanı tutulurken

Yüzerlik,

Yüzbin evlilik

Gelsin iyilik

Gitsin kötülük

Yüzerliksin evasın

Yüzbin derde devasın

Denir. Böylece nazar değilen de nazardan kurtulur.

GÖZ BASMAK

Hastalanan nazar değilen insanlara, hayvanlara bitkilere değilen nazarı def etmek için aşağıdaki büyü yapılır.

Ele mavi bir çapıt alınır. Bir deynek katrana batırılır. Kimlerin gözü geçmesinden şüphelenirse, meselâ, Bir isim söylenir Ahmet, Mehmet gibi. Mavi çapıt üzerine o isim sahibinin ağzı denilir bir basılır, dili denilir bir basılır, gözü denilir gözü geçmesi imkânı olanların ağzı, dili, gözü basılır.

Bu katranlı mavi çapıt ateşe atılacağı zaman:

“Etmeşenlerin

Mehmeşenlerin

Yir yüzünde gaynaşanların

Cümlesinin ağzı, dili, gözü” denilir bir daha basılır. Sarımsak kabuğu soğan kabuğu, yüzerlik, katranlı eski ateşe, atılır. Dumanı nazar değen canlı cansız üzerinde gezdirilir. Bu büyüyle nazar önlenmiş olur.

YILAN BOYNUZU

Büyüler çeşitli sebeplerden dolayı yapılır. İncelemelerimin birinde bir çobanla konuşurken bana:

Bunu çok aradım amma en sonunda beş senede buldum dedi. Bana gösterdiği bir kemik parçasıydı. Gayet parlak ufak çıkıntıları olan üç dört santimetre boyunda az eğri bir boynuzdu. Bu boynuz yılan boynuzuymuş. Yılan boynuzu, gayet büyük ejderha yılanlar öldürülerek bunlar başından kırılırmış. Yılan boynuzunu yüzlerce liraya satarlarmış. Yılan boynuzu yanında taşıyan adama kurşun geçmez.

YILAN KILI

Büyük yılanlar iyice yaşlanınca üzerlerinde kıl bitermiş. Böyle yılanlar vurularak bu kıllar alınırmış. Bu yılan kılları yüzlerce liraya satılırmış. Ama miktarı pek azmış. Yılan kılını yanında

taşıyan adama kurşun geçmez; çünkü yılan kılı bir büyüdür.

ÇOCUK YAŞATMA BÜYÜLERİ

Birisinin çocuğu yaşamazsa yedi Mehmet adlı evden birer parça demir toplanır. Bu demirden bilezik yapılır. Çocuğu yaşamayan kadının koluna takılır.

Kadının çocuğu yaşar.

Çocuk yaşamazsa, Yedi Mehmet adlı evden birer parça çapıt toplanır. Bu çapıtlardan çocuğa kırlik dikilir (Yani uzun iç entarisi). Bu kırlik çocuğun dahnı giydirilir. Çocuk yaşar.

Yedi Mehmet adlı evin eşiğinden birer avuç toprak alınır. Aynı köyde Kel Mehmetlere gidilir. Evin sahibi çamuru karar. Çamuru çocuğun tabanının altına avucunun ortasına, iki küreğinin ortasına başına konur. Geriye kalan çamurda karnına konur. Çocuk amelden iyi olur.

Not: Bu büyüler Beyşehirin Üskelles köyünden derlenmiştir. Yukarıdaki büyüler yirmi beş sene önce yaptırılmış. Şimdi yapıp, yapılmadığı bilinmemektedir. Söyliyen Fatma Seyrek, 61 yaşında Beyşehirin Üskelles köyündendir.

KURŞUN GEÇİRMİYEN NUSKA

Bu nuskanın uzunluğu on veya onbeş metre vardır. Kağıt üzerine yazılmıştır. Kağıdın eni dar boyu uzundur. Yalnız nuskayı yazacak adam dört mezhebin yani Hanefi, Şafi, Maliki, Hanbeli mezheplerinin kitaplarını hatim etmiş olması lazımdır. Eğer bu kitapların birisini hatim etmemiş olsun, yazdığı nуска olmaz. Bu nуска bir büyüdür.

Bu nuskayı yanında taşıyana kurşun geçmez.

Not: Yukarıdaki yazdığımız büyüleri Konya'dan ve Sarıcalar köyünden derlenmiştir.

NAZARLIKLAR

MAVİ BONCUK

Küçük çocukların ellerine dizilir, takılır. Omuzlarının bir tarafına dikilir.

Gök boncuk

Yuvarlak veya köşeli bir boncuktur. Ortası siyah kenarları lacivert, açık mavi dairelerle çevrilidir. Nazarı karşılar.

Yüzerlik

Bu ot tohumu evlere örülerek asılır. Ceplere tane olarak konur. Nazarı karşılar.

Eski Papuç

Yeni yapılan evlere nazar değmemesi için evin bir tarafına asılır.

Kaplumbağa kabuğu

Ölmüş kaplumbağa yavrularının kabukları çocuk beşiklerine, evlere asılır, nazarı karşılar.

Yumurta kabuğu

İçi boş yumurta kabuğu çiçeklere asılır, nazarı karşılar.

Dağdağan

İnce iğde dalından küçük, küçük kesilir bir ipe veya tele dizilir. Hayvanların boynuna, çocukların beşiklerine asılır. Nazarı karşılar.

OYUNLAR

KAV, GÜZEL, PEYNİR OYUNU

Bu oyunda istenilen kadar oyuncu oynayabilir. Oyuncular aralarında ebe bulma tekerlemelerinin biriyle bir ebe bulurlar. Ebe oyunu idare edecek olanın dizine gözleri kapalı olarak yatar. Sonra gözleri kapalı ayağa kalkar. Diğer oyuncular her biri bir yöne durur. İdareci oyunculardan birinin ismini söyler. Mesela Ali nereden çıksın der. Ebe eliyle bir yönü gösterir. Oyuncu ebenin gösterdiği taraftaysa binemez. Başka taraftaysa biner. Bu oyuncuların nerede olduğu ebeye sorulur, ebe gösterir. İdareci "bindi" binemedi der. İdareci eline yeni bir madde, güzel bir madde, beyaz bir madde alır. Bunlar kav, güzel, peynirdir. Ebe idarecinin dizinde yatar.

Bineceklerden birisi dalına biner; idareci "kav, güzel, peynir der. İdareci eline üçünden birini alır. Ebe üçünden birini söyler, dediği çıkarsa dalındaki iner. Ebenin dediği çıkmazsa idareci gene üçünden birini eline alır, ebeye sorar. Ebe bininceye kadar dalındaki oyuncu inmez. Bütün binecek oyuncular bitince, oyun biter. O ebe oyundan çıkar. Ebe seçileceklerin içine girmez. Bir ebe daha seçilir. Diğer ebede bu oyuna ebe seçimine girmeden girer. Oyun oyuncular bakıncaya kadar oynatılır.

Not: Yukarıdaki oyun çocuklar arasında oynanır.

DAYINA DAYAYIM OYUNU

Bu oyun iki kişiyle oynanır.

Birisi:

Dayına dayayım

Kürküne yamayım

Dayın askerden gelince bana ne verecen der.

Karşısındaki:

Meselâ; Armut verecem der.

Birincisi:

Armut armuttan çıkar. Sende bir armuttan çıkan

Dayına dayayım

Kürküne yamayım

Dayın askerden gelince bana ne verecen der.

İkinci genâ bir şey söyler birincisi yukardaki tekerlemeyi söyler. Oyun yarıda "Kur'an verecem" demeye kesilir. Birinci kurnaz değilse oyun sonsuz olarak devam eder.

İkincisi:

Kur'an verecem, der.

Kurnaz olan birincisi:

Kur'anı alır bir hocaya veririm.

Ananı da bir kocaya veririm

Dayına dayayım

Kürküne yamayım

Dayın askerden gelince bana ne verecen der

Böylece Dayına Dayayayım oyunu bıkıncaya kadar oynanır.

Not: Bu oyunu ekseri gençler oynar.

HARMANBIŞ OYUNU

Oyunda istenilen kadar oyuncu oynayabilir. Yere höbek şeklinde toz yığılır. Dökülen suyun altında birisi el çırparak bu höbeği iyice ıslatır. Su, toz höbeği delmesin diye el çırpılır. Her oyuncu bu kümbedin bir yerini kendine alır. Burayı kuru toprakla iyice pişirir. Kendi kendine pişirirken

"Harman biş, harman biş

Keloğlanın başı biş" diyerek durmadan bu tekerlemeyi söyler.

Pişirme bitince herkes kendi yerinden bir delik açar. Buradan bir çöple kümbedin içinin tozunu boşaltır. Oyuncular herkes kendi deliğini su sızmayacak şekilde tahta, toprak, çapıt gibi şeylerle kapatır. Kümbetin tepesinden bir delik açılır. Kümbetin içerisine bu delikten su doldurulur. Kimin deliğinden su akarsa ona diğerleri çamurdan bıyık çekerler. Hepsi akarsa kimseye bıyık çekilmez, birden fazlası akarsa, akmayanlar onların hepsine teker teker bıyık çekerler. Hiç kimsenin akmazsa bir oyuncu ev kümbedin tepesindeki delikten üfler, kimin akarsa ona bıyık çekilir. Sonra oyuncular deliklerini açarak suyun nereye kadar geldiğine bakarlar. Oyuncular bıkıncaya kadar oynanır.

Not: Harmanbiş oyunu küçük çocuklar arasında oynanır.

ASKER MEKTUPLARI

ASKER FOTOĞRAFLARI ŞİİRLERİ

1959 / Burdur'dan Konya'ya

“Yüksek bir Türk gencine takdimdir.

Ey benim kıymetli ve hiç hatırımdan çıkmayan sevgili kardeşim İdris. Evvelâ üzerime farz olan Tanrı'nın sonsuz selamlarını sunarak hasiretle ve hürmetle iki kara gözlerinden öperim, hâl ve hatırını sorup suval eylerim. Nasılsın, iyi misin iyi ve şen günler geçermenî bizleri yaratan yüce Mevlâ'dan dilerim.

Göndermiş olduğun mektubu aldım ve derecesiz memnun oldum ve ben de seni memnun etmek için şu kıymetsiz mektubu yazıp gönderiyorum ve sende bu mektubu alır almaz işallah memnun olun. Sen de ben kardeşinden havadis sorarsan, ben çok iyiyim, rahatım iyidir.

Kardeşim, sen diyorsun ki köyde koyunlar kuzulamış diyorsun. 7 kuzu, 2 oğlak oldu diyorsun. Giriyanı ne oldu, öldü mü, yoksa gısır mı kaldı? Sen de diyorsun ki, buradaki tokluları köye gönderecem diyorsun. Ben diyorum ki, köydeki yoz davranışları yanına getir diyordum, sen ise getirmiyorsun. Niçin getirmiyorsun bana bildir.

Ağaya ayrı selâm ederim. İrfan'a Niyazi'ye ayrı ayrı selâm ederim. Celâl'in anasına selam ederim. Küçüklerin gözlerinden büyüklerin ellerinden öperim. Celâl'in atresini yazıp gönderin. Yanındaki arkadaşlara ayrı ayrı selâm ederim. Baki selâm tabidir. Acele cevap beklerim.

İdris

58. Top. Alayı, Erbaş Bataryası Burdur

1959/ İstanbul Maltepe'den Konya'ya

Deronu dilden, canı gönülden, pek candan kıymetli abecim. Nasılsın, iyi misin, iyi olmanızı sizi ve bizi yaradan Cenabı Mevlâ'dan dilerim.

Abeim; sen de ben evlâdınız Celâl'dan bir havadis sorarsan, şimdilik iyiyim, yanılız sizleri düşünüyorum.

Abem, size mektup atamadığımın sebebi şudur; Otuz Ağustos bayramına hazırlık yapıyoruz, ne hazırlığı dersin merasime çıkacağız, onun için piyade eğitimi yapıyoruz, bir aydır.

Abeim, oralarda ne gibi havadisler var? Abeim, nasıl harmanları kaldırdınız mı bana bildir. Abeim, evden hiç mektup gelmiyor, onun için canım çok sıkılıyor, iki-üç aydır mektup atamıyor, yoksa evde bir şey mi var, bilmem. Abeim, belki siz duymuşsunuzdur. Hasan oraya geliyor mu, yoksa oradan mı vazgeçti?

Abeim, askerliğin vaziyetini sen bilirsın, mektubuyla parası oldu mu herkez seninle merhaba eder, paran olmadı mı selâm bile vermez. Abeim, başka diyeceğim yoktur, tekrar selâm eder ellerinden öperim.

Seyit Efendiye ayrı ayrı selâm iderim. Niyaz'a ve İrfan'a ve Sittik hanıma da, bunların cümlesine selâm ederim. Anneme de çok çok selam ederim. Abeim, tekrar selâm eder ellerinden öperim. Abeim sana bir ricam var, bana biraz da para göndermeni rica ederim. Benim üç-dört aydır param yok, şimdi ise arkadaşlardan yigirmi lira borçlandım, şimdi ise para istemeye yüzüm yoktur. Abeim, sen göndermek istemezsen annemin parasından bana gönder, belki aklına bir şey gelir. Abeim, zaten askerlik bittikten sonra işine geçerim. İşinizin başında kim var, yoksa İbrahim mi var, çobanız kim ve nereli? Çobana ve çivtçine de selâm iderim, ellerinden sıkarım. Başka diyeceğim yoktur. Çok acele mektup beklerim. Baki selâm.

Adiresim şudur

Celal/motorlu sıhıya bölümü/İstanbul-Topkapı-Maltepe.

Burdur'dan Konya'ya

"Yüksek bir Türk gencine takdimdir.

Benim deruni dilden ve canı gönülden pek sevgili kardeşim

İdiris; evvelâ uzat elini bir hasret tokası yapalım. Evvelâ üzerime farz olan Tanrı'nın sonsuz selâmlarımı sunarım ve her iki kara gözlerinden öperim. Hal ve hatırını sorup suval ederim.

Bakalım nasılsın eyi misin; eyi ve neşeli günler geçirmeni bizleri yaratan ulu Tanrı'dan dilerim. Kardeşim sana birçok mektup yazdım. Dağılacak diye adrese yazmadım idi. Şimdi ise dağıldık, gine burda kaldım. Orda ne gibi havadis varsa bana bildir. Aldığım toklular duruyor mu? Kar kış çok mu? Kardeşim köyden kısır koyunları yanına getir. Sen de ben kardeşinden havadis sorarsan ben çok eyiyim, senin de bu minval üzere olmanı bizleri yaratan yüce Tanrı'dan dilerim. Burda kar kış yok, ama bazı soğuk oluyor. Başka diyeceğim yoktur, acele cevap beklerim. Atres şudur."

58. Top Alayı, Erbaş Bataryası-23.03.1959

Burdur'dan Konya'ya

"Yüksek bir Türk gencine takdimdir. Ey benim çok kıymetli arkadaşım İbrahim Evvelâ üzerime farz olan sonsuz selâmlarımı sunarım, iki gülden nazil olan ellerinden incitmeden sıkarım. Hal ve hatırını sorarım. Nasılsın, eyimisin? Eyi ve neşeli günler geçirmeni bizleri yaratan Ulu Mevlâ'dan dilerim.

Sevgili kardeşim, sana mektup attım idi. Onun için adrese yazmadım idi, dağılacam diye. Şimdi ise dağıldık, gene burda kaldım. Orda ne gibi havadis varsa bana bildir. 39'lulara pusula çıktı mı? Ekinler eyi mi? Yanında bulunan arkadaşlara ayrı ayrı selâm ederim. Kardeşim, oradaki geçirdiğimiz günler bazı aklıma geliyor, o zamanlar birgün imiş. Sen de ben arkadaşın İsmail'den havadis sorarsan ben çok eyiyim. Başka diyeceğim yoktur. Acele cevap beklerim."

ASKER FOTOĞRAFLARI ŞİİRLERİ

Burada verilen şiirler askerlerin evlerine, arkadaşlarına gönderdiği fotoğrafların arkalarından alınmıştır.

1

“Sevgili gardaşım bay Yusuf Küçükbezirci:

“Göndermiş olduğun resmimi

Alarak sevindirdin beni

Armağan olsun cismim sana

Tahattur eyle gördükçe bana”

10/2.1944-Kardaşım

2

“Sevgili kardeşim

“resmin bir hayaldir deyip de geçme sakın

Ruhsuz bir gölgedir

Size bakan gözlerim beni unutma diyor”

10/2/1943-Kardeşiniz

3

İşte küçük kardeşin

Bu dünya bir değirmen, durmadan döner

İsmi insandır, akibet bir gün söner

Felek ah ederse ismimi

Sana hatıra olarak gönderiyorum resmimi

20/3/1944

4

“İstiklâlin güneşi bağrına doğsun

Baharın gülleri elinde solsun”

“Eğer beni felek yok ederse

Cismimi sizlere gönderdim

Şu cansız hayalim de sende bulunsun”

4/2/1956

5

“İşte ismim, işte cismim

Rüzgâr beni attı bir yana

Resmime bakın benzer mi bana

Saklayın resmimi lâzım olur

Fakat şimdi değil

Hayata gözlerimi yumduğum zaman”

Asker Mektuplarının Şiirleri

Asker mektuplarının girişinde, mektuba başlamadan önce şiirler yer alıyor. Bunlar şairi belli olmayan şiirler; böyle yazım şekline “mektubun içinde destan yazmak” diyorlar. Asker mektubu şiirlerine bir örnek:

“Yazı yazdım yazıdı

Galemim kirazıdı

Daha yazacaktım anneciğim

Mürekkebim azıdı

Gışlamızın önü gavak dikmesi

Cumartesi günleri silâh silmesi

Çavuşa onbaşıya tekmil vermesi

Silâdan çıktım da arıdı başım
Silâdan kesildi ekmeğim aşım
Çok uzakta kaldı eşim yoldaşım
Al şu mektubu da şen ol gardaşım

Ganadım yok, uşsam varsam havadan
Ulu guşlar goğuverdi yuvadan
Benim valdeceğim galma beş vakit düvadan

Çiçek oldum bahçenizde açıldım
Gumaş oldum terzilerde biçildim
Asger oldum içinizden seçildim
30.10.1959

Bu şiirler, askerlerin evlerine gönderdikleri mektuplardan derlenmiştir.

“İsmim uzakta, cismim yakın
Resmime bakınca düşünme sakın
Hayat bir gemidir, yoktur yelkeni
Cansız hayalimi görünce, yine hatırlarsın beni

Ben bir genç askerim, yoktur kaderim
Cansız hayalimi takdim ederim
Bu dünya ölümlüdür, belki de mefat ederim
Resmimi saklayana çok teşekkür ederim.

Gönderen: Celal Çığır 23/8/1959

MİZAHLI, HİSSELİ KÜÇÜK HALK HİKÂYESLERİ

KUŞLARIN HİKÂYESİ

Kuşlar, kışın buz gibi soğukları başlayınca, tir tir titrerlerken bir araya toplanır konuşurlarmış:

“Yazın bir hanay, bir de güney yaptırayım” derlermiş.

Yaz gelince, havalar ısınınca, kış soğuklarını unuttur:

“Hanayımın da... güneyinin de...” der, başlarlarmış gezmeye.

*(Hanay; Kışın sıcak sıcak yazın serin büyük konağımsı ev/
Güney: Kapı ve pencereleri güneye bakan, soğuk kuzey rüzgârlarına kapalı evlere “Güney” denmekte).*

İBİBİK KUŞUNUN DEDİKLERİ

İbibik kuşu öterken şöyle dermiş:

“İbibik

Gububuk

Nerdesin?

Puştada.

Nerdesin?

Üzümcük.

Ne sı...?

Ne sı...?

Kızılçık...”

(Puşta: Bağ çubuklarının kenarlarına ekildiği derin yarmalar, hendekler. Çubukların verimli olması için eski Konya’da bu derin “puşta”ların içi suyla doldurulurdu).

TİLKİNİN HİKÂYESİ

Tilkinin arkasında tazı yokken, kendi havasında eke eke gezerken, şarkılar söylerken kuyruğunu havada sallar;

“Çığa kuyruğum çığa” dermiş.

Arkasına tazı düşünce, kuyruğunu kendine yük sayar;

“Ova sürgüsü gibi gelmez de gavır” diye kızarmış.

(Çığa: Yaşa anlamına. Ova sürgüsü: Ovalardaki tarlalarda sürümden sonra kesekleri kırmakta kullanılan; kalın, büyük kalastan yapılan sürgü)

TAVUK HİKÂYESİ

Yumurtlayıp kümesinden çıkan, uzun süre gıdaklayan tavuk şöyle dermiş:

“Gıt gıt gıdak

Yumurtam sıcak

İnanmazsan gel de bak

Kadı kızından ak”

Herkese, güzel bir yumurta yumurtadığını duyururmuş.

TAVŞAN HİKÂYESİ

Tavşanların ön ayakları kısa olduğu için yokuşları iyi çıkarmış. Ama, inişlerde ön ayakları kısa geldiği için hızla koşamazmış. Ve dermiş ki:

“Aşağı inerken etimi yisinler.

Yukarı çıkarken bo... yesinler”

Yokuşlarda tavşan yakalamak çok zor; inişlerde çok kolaymış.

KIRLANGICIN HİKÂYESİ

Soğuğa dayanamayan kuşlar, göçmen kuşlar, kış yaklaşırken erkence “siğil memleketlere” giderlermiş. Kırlangıçlar onlara aldırılmazlar, daha uzun süre kalırlar. Bağ bozumundan sonra yola çıkarlar. Onun için, diğer kuşlara derlermiş ki:

“Şırayı içeriz

Önünüzü geçeriz”

(Siğil memleketler: Sahil memleketler, sıcak iklimli yerler/ memleket: memleket).

KAPLUMBAĞANIN HİKÂYESİ

Bir adam ölmüş, “Tosbağı” kefen almaya göndermişler. Tosbağı tam kırk yıl sonra sırtına kefen yüklenmiş halde “ıklıya tıslaya” kanter içinde, bitkin bir vaziyette çıkıp gelmiş. Onda da,

“Acele işin anasını satayım, terlere batdım” demiş. (Tosbağı: Konya ova köylerinde kaplumbağanın adı).

KATIRIN HİKÂYESİ

Katır, eşekle atın birleşmesinden meydana gelen bir hayvan. Babası eşek; anası at.

Katıra; “Baban kim?” diye sordukları zaman “Dayım at” dermiş.

LAZIN HİKÂYESİ

“Laz bir hoca varmış. Biraz akıldan hastaymış. Bir gün ezan okumak için minareye çıkmış. Tam ezana başlayacağı sırada havada uçan kazları görmüş. “Kaz uçar da, Laz uçmaz mı?” demiş. Kendini minareden aşağıya atırmış. Yire düşünce birden ülüvürmüş”.

FASÜLYENİN HİKÂYESİ

“Bir adam, kuru fasülyeyi hiç sevmez, gördüğü yerde kaçarmış. Fasülye yüzünden memleketini terk etmiş. Yüzünü tutmuş gitmiş. Aylarca yol almış.

Bir gün bir tirene binmiş. Tirende bir çok çuval yüklüymüş. Adam merak itmiş, yanından geçen bir adama;

“Hişt.. Emmi” demiş. “Şu çuvallardakiler ne?” diye sormuş.

Adam; “bu çuvallarda LOBYE var” demiş.

Fasülye yüzünden memleketini terkiden adam; Bir aç da görüyüm nasıl bişiymiş? Demiş.

Adam çuvalı açmış. Beriki bir bakmış ki, yüzünden memleketi terk ettiği FASÜLYE. Aklı çıkmış “Hay eşşeoğlu. Adını değiştirdin ardıma düşdün” diyip, tirenden atlamış.

KULUN ÖMER TARLASI HİKÂYESİ

Vaktiyle bir köyde Ömer isimli bir çiftçi varmış. Bu çiftçi herkezen daha ziyade kendi düşünür, aç gözlü birisiymiş. Her zaman hava kararıp, gökyüzü bulutlanıp yağmur yağmaya başladığı zaman gökyüzüne bakarak yağan yağmurlara:

“Kulun Ömer tarlasına”

“Kulun Ömer tarlasına” dermiş. Bir gün tarlasına varmış, bakmışki her taraf deniz gibi su içerisindeymiş. O zaman yaptığı

hatanın büyüklüğünü anlamış. Yağmur yağarken:

“Cümle alem tarlasına”

“Cümle alem tarlasına” demeye başlamış. O zaman yağmurlar bütün tarlalara aynı miktarda yağmaya başlamış. Ömer’de herkesin iyiliğini isteyen bir insan olmuş.

YÜZ KOYUNUN HESAP HİKÂYESİ

Bir ağanın yüz koyunu varmış. Bu yüz koyuna bir çoban tutmuş. Çoban devrüsüğün koyuna gitmiş. Daha sonraki gün çoban elinde bir deriyinen çıka gelmiş.

Ağası:

“Ne oldu oğlum?” demiş. Çoban:

“Ağa yağmur yağarken gök çatladı. Yetmiş ikisinin öndü patladı. Yirmisini verdim kasaba.

Onunu goyma hesaba. Birisini canavar yedi, derisini getirdim sana” demiş. Ağası:

Allah belanı versin, demiş. Orada bulunan yoğurt çömleğini çobanın kafasına vurmuş. Çobanın ağzı, yüzü yoğurda batmış. Çoban:

“Yarabbi şükür, bu işden de yüzümün akıynan çıktım” demiş.

GÖZ KAMAŞTIRAN GÜNEŞ HİKÂYESİ

Giretliler; Konya’ya giderken sabah doğan güneş gözlerini kamaştırır, yollarına güçlkle giderlermiş. Konya’dan Giret köyüne giderken ikindi batan güneş yine gözlerini kamaştırırmış, yollarına zorlukla devam ederlermiş. Gitmiş, Mulluoğluna söylemişler. O da:

İkindin Giret köyünden çıkın, güneş ışığı arkanızdan vurur. Sabah Konya’dan çıkın doğan güneş ışıkları arkanızdan vurur, demiş. Hakikaten bundan sonra rahat etmişler, Mulluoğluna duada bulunmuşlar.

ÇAVDAR TARLASI HİKÂYESİ

Bir zamanlar, bir köyde, ihtiyar bir adam varmış. Kendisinin çalışmaya gücü, kuvveti yetmezmiş. Onun için kızıyla damadına;

“Gelsin de bana biraz yardım dokunsun”. Aynı zamanda çavdarın yarısı onun olsun, yarısı benim olsun, şu çavdar tarlasını işlesin, diye haber yollamış.

Ama temsel damat buna razı olmamış. Yazın bu sıcakın altında canı çalışmayı istememiş, ihtiyar adam çalışmış didinmiş, çavdar tarlasında işlemiş. Çavdarı ambara doldurmuş. Kış gelmiş. Tembel damadın yiyeceği, parası tükenmiş. Birden aklına kayın babasının çavdar tarlası gelmiş. Karısına:

“Git babana söylede çavdar tarlasını işliyelim” demiş. Ama dışarıda lâpa lâpa kar yağıyormuş. Yazın çalışmayanın kışın hali buymuş.

“ALİ’NİN GANCİĞİ” HİKÂYESİ

GİRET köyünde bir dağ varmış. Bu dağ köye güneşi geç salarmış. Giretlilerinde her zaman akıl danıştıkları Konya’da oturan Bir Mulluoğlu varmış.

Gidelim ona danışalım, bu dağı alçaltalım, demişler. Gitmişler, danışmışlar. O da demişki:

Köyün köpeklerini bir hafta aç bırakın, köyün südünü yoğurduğunu dağa dökün. O zaman dağı yalayarak alçaltırlar, demiş. Köpekleri bir hafta sonra dağa salmışlar. Yağı, yoğurdu, da dağa dökmüşler. Köpekler, bütün döküntüleri yalayıp bitirmişler. Yalnız Ali ağanın gancıyı halâ yalanırmış. Orada bulunan Giretlilerden biri yanındakine:

Ulan, Ali ağanın gancığı gibi bir köpek daha olsaydı bütün dağı yalayıp bitirecekti, demiş.

OYNAYAN KAVAL HİKÂYESİ

1958 lerde “Konya Ağzı” ile hikâyeyi şöyle anlatmışlardı:

“Gadınhanı yakınlarındaki dağlarda bir çoban koyun güderirmiş. Bu çobanın dünyadan en çok istediği şey, o gaval çalarken herkesin oynamasıymış. Bu istediği dağlarda, bayırlarda durmadan tekrar ider; “Ah bir Hızır’ı görsemde bu isteğimi yapsa” dirimiş.

Çobanın garşısına bir gün “Hızır Aliyhisselam” çıkmış. Çoban bir köge gelmiş; başlamış. Bu vaziyeti Kadınhanı Valisi haber

almış. Çobanı alıp getirsinler, diyi muhafızlar yollamış.

Çobanı eli ayağı bağlı Kadınhanı'na getirmişler. Kadınhanı Valisi çobanı getirmelerini emritmiş. Huzuruna getirmişler. "Çezin ellini de gösdersin bakalım marifetini" demiş. Çezmişler. Çoban gavalını çalmaya başlamış; Kadınhanı Valisi'yinen adamları başlamışlar oynamaya. Kadınhanı Valisi "Bunun bilmediğimiz bir hikmeti var herhalde. Verin elli altın salın" demiş.

HAZRETİ SÜLEYMAN'LA ŞEYTANLAR HİKÂYESİ

Bu hikâyeyi şöyle anlatırlar.

"Hazreti Sultan Süleyman'ın bütün gurtlara, kuşlara, adamlara sözünü geçirirmiş. Bunlara sözünü geçirdiği gibi ecinnilere, şeytanlara da emirlerini dinletirmiş; isterse onlara iş gördürür, çalıştırmış.

Bir gün Sultan Süleyman bütün Şiyanları toplamış. Onları çalıştırıp bir cami yaptıracakmış. Şiyanlar gorkularından bir şey diyememişler. Baş üstüne diyip çalışıp başlamışlar. Tekmil şeytanlara durmadan gidip gidip gelip çalışır gibi yaparlar, işi ağırdan alırlamış. Sultan Süleyman'da inşaatın başında onlara bakar, iyi çalışsınlar diyi beklermiş.

Sultan Süleyman altından yapılmış bastonuna dayanmış duruken ölmüş. Şiyanlar öldüğünü bilememişler. Aradan yidi sene geçmiş. Sultan Süleyman ayakta dikikil dururken şeytanlar boş-dolu gidip gidip gelirlermiş. Anca caminin yarısını yapabilmişler, bu kadar senede.

Bir gün altın baston çürüyüp devrilince, Sultan Süleyman'da yire düşmüş. Şiyanlar, anca o zaman, Sultan Süleyman'ın öldüğünü anlamışlar. Dağılıp gitmişler. Şimdi halâ "cami öyle yarım dururmuş".

HAZRETİ SÜLEYMAN'LA KARGANIN HİKÂYESİ

Birgün Hazreti Sultan Süleyman bir toplantı yapmak istemiş. Malum olduğu üzere Sultan Süleyman bütün kurtların, kuşların dilinden ağnadığı için; bu toplantısına dünyada ne kadar gurt-guş varsa hepsinden birer çifti davet etmiş.

Sultan Süleyman'ın toplantısına her cins hayvan eşiyile birlikte gelmiş. Sultan Süleyman bir de bakmış ki; Karga gelmemiş. Elçisini kargayı çağırıp gelmesi için göndermiş. Elçi varmış; "Hazreti Sultan Süleyman seni çağırıyor, eşinle birlikte hemen gel" demiş.

Karga;

"Sultan Süleyman'da kim oluyormuş. Söle ona, ben toplantıya gelmiyorum" demiş.

Elçi gidip, Sultan Süleymana; karga böyle böyle böyle diyor diye anlatmış.

Sultan Süleyman:

"Yanında kim vardı?" diye sormuş.

Elçi:

"Eşi vardı efendim" demiş.

Sultan Süleyman:

"Öyleyse o kadar söyler" demiş.

UZUN ADAM HİKÂYESİ

Binlerce binlerce yıl önce adamlar ve hayvanlar çok büyük olurmuş. Bu adamların boyu altmış arşın kadar varmış. Birgün, ortaya, birde kısa bir adam çıkmış. Kısacık, yani bizim boyumuz kadar bir adammış. Uzun adamlardan birisi bu kısa adamı birgün yakalamış, cebine koymuş. Akşam, diğer uzun adam arkadaşları ile ateşin etrafında otururken:

"Ben bugün bir adam tutmuştum. Cebimde unutmuşum. Akşama gadarda, yahu bu adam nasıl iş görecektir, ne işe yarar; diye düşündüm durdum" demiş. Cebinden kısa adamı çıkarmış ortaya dikmiş.

Uzun adamın diğer arkadaşları "Şu ufacık adamı bir deneyelim sınavalım acaba ne işe yarar? Demişler. "Getirin bir at da, başına yem torbası taksın bakalım" demişler. Uzun atlardan birini getirler, kısa adamın eline de yem torbasını verirler. Atın başı bir minare boyu havada; kısa adam yerde ona göre çöp gibi. Atın boyu tabii yüz arşın filan var.

Kısa adam bir ıslık çalarak yerdeki yem torbasını ata gösterir. At yemi görünce başını eğerek; kısa adam da yem torbasını atın

başına takıverir.

Uzun adamlar hayret içinde kalırlar; kendi aralarında toplanırlar, “Bunun boyu kısa ama akli yaman. Bu adam akıyla yaşayabilir, her işini görebilir” demişler, kısa adamı salıvermişler.

BABA-OĞUL VE EKİN HİKÂYESİ

Çiftçilik yapan baba ile oğlu bir gün tarlalarına gitmişler. Oğlan, daha yeni yeşeren tarladaki ekini göstererek:

“Baba bu ekin bizim değil mi?” demiş.

Babası:

“Belli olmaz oğlum” demiş.

Ekinler büyümüş, diz boyu olmuş. Baba oğlu yine tarlalarını gezmeye gitmişler. Oğlan sormuş:

“Baba bu ekin bizim değil mi?”!

Babası:

“Belli olmaz oğlum” demiş.

Ekinler daha da büyümüş. Başak bağlamış, sararmış, biçilmiş. Tarlada saplar yığın yığın. Sonra taşımışlar harman yerine.

Oğlan sormuş:

“Baba bu ekinler bizim değil mi?” demiş.

Babası:

“Belli olmaz oğlum” demiş.

Ekinler dövenle sürülüp savrulmuş. Buğdaylar eve gelmiş, ambara dolmuş. Oğlan sormuş:

“Baba bu ekinler bizim değil mi?”

Babası:

“Belli olmaz oğlum” demiş.

Bir gece bir yağmur, bir dolu, derken bir şimşek. Şimşek ambardaki bütün buğdayları yakıp atmış.

Babası:

“Gördün mü oğlum; değilmiş” demiş; bu ekinler bizim değilmiş

KOCA BİYİK HİKÂYESİ

Birgün kocabıyık kedi, yakaladığı bir sıçana:

“-Ben sizi gayri yemeyeceğim. Bir pilâv dökceğim, bu pilâvda

helâlaşalım. Canınızı çık yaktım. Bunun için helâllaşacam” demiş.. Sıçanı salmış.

Sıçan gider, arkadaşlarını toplar, onlara Koca Biyık Kedinin anlattıklarını söyler .. Diğer sıçanların hepsi inanır; amma yaşlı Güdek Sıçan inanmaz.. “Benim bildiğim Koca Biyık Kediye ona inanılmaz” der.. Diğer sıçanlar, “Yahu şöyle-böyle.. gayri Koca Biyık Kedi bizimle uğraşmayacakmış bak şu gönderdiği habere.. Hiç inanılmaz mı? Biz gideceğiz, arkadaşlar” derler..

Yaşlı Güdek Sıçan hariç, bütün sıçanlar hazırlanırlar; süslenirler, püslenirler.

Bu arada Koca Biyık Kedi sıçanlara pilâv dökceği odanın bütün deliklerini tıkar, kendisi de çıkar pencereye oturur.. Bütün sıçanlar davete gelir, yalnız Güdek Sıçan gelmez. Koca Biyık Kedi sıçanlar tamam olunca atlar kapıyı kapatır. Sıçanlara:

“Söyleyin bakalım, çuvalın ağzını bırakıp altından delenim kim di?” der. Sıçanların hepsini teker teker yer.

Bu olup bitenleri, dışarıda, pencerenin altında dinleyen yaşlı Güdek Sıçan:

“Kediden sıçana hiç dost olur mu” der.

BOŞALAN KÖYÜN HİKÂYESİ

Bir çocuk, bir gün, kucağında, “KEDI” isimli sapsarı bir hayvanla pazarda dolandır dururmuş. Ona bir Hoca rastlamış. “Oğlum bu hayvanı ne yapacan?” diye sormuş. Çocuk “Satacam, Hoca Emmi” demiş. Hoca: “Pekiye ne isden öyleyse” demiş. Çocuk “Bir altın isderim” demiş. Hocabakmış, çocuğun kılık kıyafeti perişan; kedi bitkin vaziyette. Amma istediği para da büyük para. “Var olsun, alıyım. Hazar bunda da vardır bir hikmet” demiş. Vermiş bir altın.

Hoca kucağında, çocuğun, “KEDI” didiği sapsarı hayvanla köyüne giderken, yol üstünde bir köge uğramış. Hocayı “buyur itmişler” misafir almışlar, sofraya oturtmuşlar. Sufraya oturmuşlar amma, herkesin yayında ya bir deynek, ya da bir uzun demir varmış. Hoca hayret itmiş. Sormuş “Ne yapacaksınız, bu demirlerle, diyneklerle?”

Köylüler: “Hoca biz yemek yerken şu deliklerden çıkan

hayvanları kaçırmak için vuracağız; hiç rahat vermezler de” demişler. Hoca bunların sıçan olduğunu o saat anlamış.

Biraz sonra deliklerden yemek kokusu alan goca goca sıçanlar çıkmaya başlamışlar. Adamlar deyneklere, demirlere davranmışlar. Hoca “Durun siz” demiş; “KEDİ” dinen hayvanı salıvermiş. Kedi bütün sıçanları boğup boğup atmış. Köylüler hayretten donup kalmış.

Sonra, Hocaya “Hoca bu sarı hayvanı bize sat” diller. Hoca önce olmaz filan diye nazlanır; sonra “Bin altın isterim” der. Köylüler bin altını verirler, sarı hayvanı satın alırlar.

Kedi köydeki bütün sıçanları pakler. Kökünü kurutur. Bir damın üstüne çıkar oturur. Elleriyle, yani ön ayaklarıyla elini yüzünü yıkamaya başlar. Yani temizlenmeye başlar. Ellerini ağzıyla yalar yalar yüzüne sürer.

Köylüler hayretle bakarlar, kedinin bu yaptığına. İçlerinden biri “Ne demek ister bu hayvan?” diyi yanındakilere sorar. Onlardan biri “Sizi de yiyecek demek istiyor” der. Köydekilerin tümü, kedinin hareketini böğle anladıkları için köğü boşaltırlar, kaçarlar.

“KEDİ” adlı sarı hayvanın ilk sahibi oğlan, bir ata biner, köğ bakmaya gelir; acaba kedisi ne yapıyor diyi.

Oğlan daha köye girmeden, kaçan köylülerden biri de, gizli gizli köğ yaklaşır, kediyi gözlemeye başlar. Kedi bu sefer bir dam çelenin üstüne çıkmış; ellerini bir sağa sallayıp yüzüne sürermiş, bir sola sallayıp yüzüne sürermiş. Köylü bunu “O yana da kaçsanız yiyeceğim; bu yana da kaçsanız giyeceğim” ağnemiş. Kaçan köylülerine ulaşmış. “Arkadaşlar, bu köğden bize hayır yok” demişler; yirleşecek bir başka yir aramaya gitmişler.

Kedinin ilk sahibi oğlan köye girmiş. Kedisine bir işaret itmiş, kedi damdan atlayıp kucağına çıkmış. Oğlan “Senin sayende bir köğ sahibi oldum; hoca da bin altın sahibi oldu. Aferin sana” demiş.

İNSAN OĞLU İLE YILANIN HİKÂYESİ

Birgün, Hazreti Ali; yolda, bir yılanın etrafında ateşle çevrilmiş olduğunu görmüş. Ateş içinde kıvranan yılanı kurtarmış. Kurtulan

yılan, hemen, Hazreti Ali’nin boynuna dolanmış, sıkmaya başlamış, öldürecekmiş.

Hazreti Ali:

“Ya yılan, ben seni ateşten gurtardım da sen beni neye öldürecen?” demiş.

Yılan:

“İnsanoğlu muhanettir. Onun için ben seni öldüreceğim. Bütün zararları, fenalıkları hep senin cinsinden insanoğulları yapıyor. Sen de onlardan birisin. Onun için ben seni öldürecem” demiş.

Hazreti Ali:

Ya yılan. Üç canlıya daha soralım. Onlarda insanoğlu muhanettir derlerse o zaman sen beni öldür” der. Yılan kabul eder. Yola çıkarlar. Yolda bir öküz rastlarlar. Sorarlar.

“Ya öküz, insanoğlu muhanet mi, muhanet değil mi?” derler.

Öküz:

“İnsan oğlu muhanettir” der.

“Neden” diye sorarlar.

Öküz cevap verir:

“Ben küçükken beni tanam tanam diye severdi. Büyüdüm, beni sabana koştı, kağına koştı. Aksilik ettim dövdü. Senelerce hizmet ettim. Kocadım. Sonra ben işe yaramayınca beni bir çayıra saldı. Her gün gelir etlendi mi, etlenmedi mi diye eller, böğürlerime bakar. Etlenince beni kesecekler. Onun için insan oğlu muhanettir” der.

Yılan boynunda dolalı olduğu halde Hazreti Ali’yle yola çıkar. Giderler, giderler bir ata rastlarlar.

“Ya at, insanoğlu muhanet midir, muhanet değil midir” diye sorar.

At:

“İnsan oğlu muhanettir” der. Hazreti Ali; “Neden?” diye sorar, ata.

At:

“Çünkü, ben küçükken tayım tayım diye severdi. Büyüdüm, arabaya koştı. Çıvt sürdüm, didindim, uğraştım. Kocadım. Beni buraya ölsün diye barıkıp gitti. İnsan oğlu bunun için muhanettir”.

Hazreti Ali, yılan boğazında sarılmış halde, gide gide bir tilkiye rastlarlar. Tilkiye de sorarlar.

“Ya tilki, insan oğlu muhanet midir, muhanet değil midir?”.

Tilki; “Durun” der, “Ben şu taşın üstüne çıkayım da, size hakem olayım. Siz derdinizi o zaman anlatın” der.

Tilki bir taşın üstüne çıkar kurulur. Tilki, yılanı seslenir:

“Sen Hazreti Ali’nin boynundan yere in. Senin etrafın ateşle çevriliyken Hazreti Ali seni bir daha kurtarsın da göreyim; olay nasıl oldu” der. Yılanı ateşin ortasındaki boşluğa korlar. Hazreti Ali girip kurtardığı zaman, tilki bağırır:

“Bırak yansın, bu onun cezası” der. Yılan, kurtulmaya, çabalar, ama kurtulamaz. Tilki, kurulduğu taşın üstünden atlayıp kaçarken, Hazreti Ali seslenir:

“Ya tilki. Senin kürkünü giyen sedirden inmesin. Avına giden de onmasın”

İşte, o günden beri, tilki kürkü en muteber kürk. Ağalar, beyler giyer. Tilki avına çıkan da onmazmış.

HEM EKŞİ, HEM TADI BOZUK HİKÂYESİ

Saf bir adam, bir mizafirlikte sofraya oturmuş. Yemek yenmeye başlamış. Yemeğin sonunda siniye bir tas hoşaf gelmiş. Adam hoşafı çok sevmiş. Zevkle içmiş. Buna oradaki muzipler nim koymuşlar.

Bir gün, bir kelikçi dükkânında o saf adam otururken, o muzip adamlar da çıkagelmişler. Kelikçinin kösele ıslattığı bir çanak varmış. İçindeki suyun rengi aynı hoşaf renginde. Muzipler, saf adama:

“Al bunu da iç. Hoşaf bu” demişler.

Adam kelik suyunu hoşaf niyetini bir güzel içmiş. Oradakiler sormuşlar: “Nasıl?” Tadı iyi mi?”.

Saf adam; “Hem eğşi, hem dadı bozuk” demiş.

O gün; bu gün düzensiz her işe deyim olmuş; “Hem eğşi, hem dadı bozuk” lafı.

HACI EMMİ’NİN HİKÂYESİ

“Konya ağzı” ile bir küçük hikâye. “Hacı Emmi ile Delikanlı’nın Hikâyesi?”. Bakınız şöyle anlatırlar:

“Bir deliganlı zengin bir Hacı Emmi’ye gitmiş. Açık paraya ihtiyacı varmış; verise onu almak için.

“Hacı Emmi, bana birez para lâzım oldu” demiş.

Hacı Emmi:

“Şo yatağın altında birez olacaktı. Bak da, al oğlum” demiş. “Oradan al, işin bitinci gine yatağın altına aldığın yire goy oğlum” demiş.

Deliganlı, parayı almış. İşini görmüş. Tekrar Hacı Emmi’ye getirmiş. O da:

“Aldığın yire goy oğlum” demiş. Deliganlı parayı aldığı yire goyup gitmiş.

Bir gün, bir müddet sona deliganlının gine paraya ihtiyacı olmuş. Hacı Emmiye gitmiş, gine para isdemiş.

Hacı Emmi:

“O goyduğun yirden al oğlum” demiş. Deliganlı parayı alıp harcamış. Amma, bir gün gine ihtiyacı olmuş. Hacı Emmi’ye gelmiş.

“Hacı Emmi, varsa birez para daha” demiş.

Hacı Emmi:

“O yatağın altında olacaktı. Bir bak oğlum; varsa al” demiş. Deliganlı yatağı galdırmış, altına bakmış bomboş.

“Hacı Emmi, burada para filan yok” demiş.

Hacı Emmi:

“Oğlum, sen ordan aldığın parayı, zamanı gelince, yirine goymadın ki. Olmayacağı hazar belli” demiş.

Tâbi yaa. Verisen gine alırsın. Vermezsen neyi alacan? demiş.

MEMİŞ AĞA’NIN HİKÂYESİ

Konya’da anlatırlar ki:

“Memiş Ağa isimli adamın birisi odasında otururken, odanın içine sinekler dolmuş.

Memiş ağa gızmamış; gızmamış amma, sinekler burnuna

sokulup gulağıynan oynamaya başlayınca, elinin şöle bir vurmuş. Bakmış kırk tane sinek ölüsü. Kendi kendine kiyiflenerek:

“Alır Memiş Ağa,
Verir Memiş Ağa,
Bir vurmada kırk cana
Gıyar Memiş Ağa” demiş.

HELÂ GURDUNUN HİKÂYESİ

Bir adam, bir gün bir “Helâ gurdu” görmüş. “Hey güzel Allahım. Bunu ne diyi yaradın, ne işe yarar, bu mundar mahluk?” demiş.

Ardam, o mundar hayvanı yimeye bir türlü yanaşmamış; amma hastalığına gitgide çoğalmaya başlamış.

Çaresiz “Helâ Gurdu”nu yimiş, gurtulmuş.

Gine aradan bir zaman geçmiş, helâ gurdunu yiyen adam bir gemiye binmiş. Gemi fırtınaya dutulmuş; ha batdım ha batacam dirimiş. Gemide bulunan herkez; “Allahım gurtlar bizi, Allahım gurtlar bizi” diyi bağırırmış; onun sesi soluğu çıkmazmış. Dirken bağırانların dikgatini çekmiş. Sormuşlar: “Biz böyle bağırız da, sen neye bağırman?”

Helâ gurdunu yiyen adam:

“Ben Allah’ın bir defa işine garişdım. Hay güzel Allah’ım, şu helâ gurdu dinen mundarı neye yaratdın? Didim. O bana helâ gurdunu yidirdi. Ben Allah’ın işine garişmam. Ne eylerse güzel eyler” demiş.

YÜZERLİK OTUNUN HİKÂYESİ

Konya bozkırlarında “Yüzerlik” adı bir ot biter. En kurak yerlerde yetişir, kalın ve güçlü kökleri vardır. Tohumları nazara karşı “tütsü” olarak kullanılır. Bu otla ilgili anlatılanlar şöyledir:

“Bir gün, Peygamberimiz Hazreti Muhammet, devesiyle çölde giderken, çölün ortasında “abdest bozacak olmuş”. Ama, Peygamberimizi hiçbir ağaç arkasına gizlemek isdememiş. Yalnız, orda bulunan bir ağaç arkasına gizlemeyi kabul etmiş. Peygamberimiz işini bitirince “UD AGACI adını vermiş... bu

isim “namahrem yerleri gizleyen manâsına gelirmiş,

Peygamberimiz bu zaman içinde, devesini de bir ota bağlamış.. devesi, giden diğer develerin arkasından gitmek istemişse de yularını otdan kurtaramamış..

Peygamberimiz otdan devesini çözerken, ot sormuş:

- Ya Resulallah deveni niçin başka otlara bağlamadın da bana bağladın?

Peygamberimiz, otun adını YÜZERLİK koymuş.. Ve:

- Sen de YÜZERLİK kuvvet var da, ondan sana bağladım demiş...

- Yüzerlik gerçekten çok şifalı, kökleri bir ağaç kökü gibi kuvvetli bir ottur. Yüzerlik kelimesi, bu anlatışa göre Yüz ve erlik kelimelerin birleşmesinden meydana geliyor; YÜZ ERLİK, oluyor.

KONYA'DA İSİMLER, ÜNVANLAR

KONYA ŞEHİR İÇİNDE VE ÇEVRESİNDEKİ YAKIN KÖYLERDE "KONYA AĞZI" İLE ERKEK İSİMLERİNİN SÖYLENİŞİ

- Tıyfık: Tefvik
- Siyit: Seyit
- Üssün: Hüseyin
- Amet: Ahmet
- Memed: Mehmet
- İsmayıl: İsmail
- Farık: Faruk
- Niyaz: Niyazi
- Ese: İsa
- Omar: Ömer
- Sedirettin: Sadrettin
- Aletdin: Alâaddin
- Bekdeş: Bektaş
- Haceli: Hacıali
- İdiris: İdris
- Selâddin: Selâhattin
- Musdafa: Mustafa
- Apdu: Abdi
- Mevlit: Mevlüt
- Yavız: Yavuz
- Fareddin: Fahrettin
- Yönüz: Yunus
- İreceb: Recep
- İpram: İbrahim
- İyip: Eyüp
- Sali: Salih
- Irza: Rıza
- Mamut: Mahmut

KADIN İSİMLERİ VE "KONYA AĞZI" NDA SÖYLENİŞİ

- Sıddık: Sıdık
- Hacce: Hatice
- İmine: Emine
- İmin: Emin/Emine
- Alim: Alime
- Fadim: Fadime/Fadimana
- Güssün: Gülsüm
- Dudu
- Ümmü
- Kezban: Keziban
- Döndü

AİLE UNVANLARI, "LAGAP" LAR

"Eski Konya" diye adlandırılan Araplar, Sedirler, Uluırmak. Tahtadepen, Biçcimez gibi eski Konya semtlerinde; Konya'nın çevresinde yer alan ova ve dağ köylerinde her ailenin, "her sülâlenin" mutlaka bir ünvanı "Lâğab"ı vardır. Aile ve sülâler bu "Lâğab"ları ile alınırlar.

Örneğin: "Hacıvellerin Siyit" gibi, "Fellâhlar'ın Cafer" gibi. Ünvan ve "lâğab"lara örnekler:

- Turşular
- Hacıveller (Hacıveliler)
- Çitirler
- Gabadayılar
- Cangaralar
- Deliveller (Deli Veliler)
- Körbekirler
- Yuncu Haceller (Yüncü Hacıaliler)

KONYA GÜVERCİNLERİ

Aşağıdaki güvercinlere verilen adlar, 1958 yılında Konya şehir içindeki kuşçulardan derlenmiştir.

- GİRİŞ
- AK
- ÇAL MARDİNLİ
- GARA GUYRUK
- GÖK GUYRUK
- ÇALLI
- AK MARDİNLİ
- MARDİNLİ BOZLAK
- ZİT GARA
- GÖK ÇALLI
- EBRULU
- LİMONLU BOZLAK
- ENSELİ GÖK
- MAVRULU GARA
- GİRGALİ
- AKGUYRUK

Havada en iyi oynayan güvercin olarak "Elifli" yi ve "Bozlak Mardinli"yi beğeniyorlardı. "Fişekli" ve "taklambaç" diye tanımladıkları oynama biçimlerini gösteren kuşlara kıymet veriyorlardı.

KONYA RÜZGÂRLARI

- HOYRAZ (POYRAZ): Kuzeyden eser, soğuk rüzgâr.
- SAM YİLİ (SAM YELİ): Doğudan eser, sıcak rüzgâr. Bu rüzgâr eserken “Hamları öldürür” derler. Meyvelerin, ekinlerin, sebzelerin çabuk olgunlaşmasını sağlar. Ama bu sağlıksız bir olgunlaştırmadır.
- GARA YİL (KARA YEL): Doğudan esen bir rüzgâr
- GABA YİL (KABA YEL): Güneyden esen rüzgâr. Her şeyi kuruttuğuna, ne kadar eserse arkasından o kadar yağış getireceğine inanılır.

Not: Konyalı rüzgâra “rüzgâr” demez; “Yil” der. “Sam yili, Gaba yil” gibi.

KONYA EVLERİ

KONYA EVLERİNDE MİSAFİR ODASI

Bu odaya girince kendinizi bir gelin odasında, bir renk denizinin içinde zannına kapılırsınız. Misafir odasında, kapının karşısında mutlaka bir sedir vardır. Yerde al renkli pek güzel bir halı vardır. Odanın etrafı üzeri çiçekli kırmızı kadifeden duvar yastıklarıyla çevrilidir. Yastıkların üzerindeki ev dolaması el tezgahı dokuması olup, kenarları bir karış dantelâlı beyaz veya gök mavisi rengindedir. Odanın her tarafı kırmızı, mavi ve yeşil çiçekli içerisi yün dolu büyük minderlerle donatılmıştır. Kol dayanacak içi yün dolu dört köşe krapten işlemeli yastıklar köşelerde dayalıdır. Duvar da gayet güzel seccade vardır. Diğer duvarlar antika seccadelerle donatılmıştır. Askının ve seccadenin üzeri beyaz patiskaya kanaviçe ile güzel çiçekler işlenmiş bir elbise örtüsü vardır.

Duvarda Kâbenin resimleri ve büyük hattatların yazdıkları dualar vardır. Duvarda büyük bir ayna, duvarların en yukarı iki köşesinin birleştiği yerlerde beyaz patiska üzerine işlenmiş dualar bunların etrafında güzel işleme çiçekler vardır. Bu levhalar kenarları çerçeve ve camlıdır iki karşı köşede bulunur. Duvarda kesesi işlemeli bir Kur'an-ı Kerim bulunur. Perdeler ya beyaz patiskadan ya da kurşuni keten üzerine işlenmiş ortası açık üç taraflı perdeler ya da beyaz patiskadan ucuna üç karış dantelâlanmış perdelerdir. Tabii kışın saçıtan bir odun sobası, bir bakır kulaklı mangal veya saç mangal, maşa, ateş küreği vardır. Ağzı açık bir yaygıyla kapatılmıştır. İçinde su testisi, kahve çay takımları vardır. Mabeyn: Burada yerde ya bir halı ya da bir kilim veya palaz ya da keçe serilidir. Mabeyinde etrafı duvar yastıklarıyla çevrilidir. Yastıkların üzerinde ev dolması vardır. Kapının yanında bir leğenlik, leğenlikte bir abdest leğeni birde bardak vardır. Perdeler beyaz patiskadır.

İZBE:

Un anbarı, kışlık yiyecek ve yakacak bulunur.

ÖRTME (MUTFAK):

Kaplar sele-sepet örtmenin içinde; yemek pişirmek için bir ocak vardır. Fırın ve tandır mutfağın dışında üzeri siperli bir yerdedir.

Buraya kadar anlattığımız evin harem kısmı gibidir. Büyük Konya evlerinde evin biraz ilerisinde birde harciye kısmı vardır. Gelen erkek misafirler burada ağırlanır. Döşemesi aynen misafir odası gibidir. Her iki kısımda da içeriye girmeden önce ayak silecek küçük halı parçası vardır. Konya evlerinin ahır ve samanlığı da vardır. Bahçesinde her çeşit meyve ve sebze yetiştirilir. Bu evlerde insan kendini bir hayal aleminde sanır. Apartman dairesine vurgun olanlar iki defa okusunlar bakalım hangisini tercih ederler.

Not: Derleme yılı 1957.

DUVAR LEVHALARI

“Duvar Levhaları” evlerin, dükkânların duvarlarına asılan çerçeve, camlı, ya da camsız levhalar. Çoğu zaman yerel sanatçılar tarafından süslü bir yazı ile yazılmıştır. Bunlardan, Konya’da derlenen iki levhayı aşağıda veriyoruz:

1

“Ta ezelden akrabayız, akrep olduk biz bize
Sırrımız meydana çıktı bakamaz olduk yüzyüze
Ben görmedim akrabanın sadıkane gittiğini
Akrep etmez akrabanın akrabaya ettiğini”

2

“Altın ağacın olsa, zümrüden yaprak
Akibet gözünü doldurur bir avuç toprak”

MUTFAK ARAÇ GEREÇLERİ

Lengeri: Bakırdan yapılmıştır. Kenarları dik, yüksektir. Daire

şeklinde. Büyük kaplar lazım olan mutbak işlerinde kullanılır. *Güşane:* Bakırdan yapılmıştır. Kenarları dik ve yüksektir. Suyu yiyecekler koymak için mutfakta kullanılır. Kubbe şeklinde kapağı da vardır.

Şapşak: Bakırdan yapılmıştır. Kapağı vardır. Boyu güşaneden küçüktür, yayvandır. Mutfakta yemek koymak için kullanılır.

Helke: Bakırdan yapılmıştır. Sarıdan kulpu vardır. Kenarı çok yüksektir. Mutfakta sulu yiyecekler için kullanılır. Çinko olanlarda vardır.

Sitil Helkesi: Bakırdan yapılmıştır. Kulpu vardır. Tabanı geniş ortası dar. Üstü geniştir. Mutfakta sulu yiyecekler taşınır.

Divan sinisi: Tahtadan piringten bakırdan olabilir. Yuvarlaktır. Dügün gibi büyük derneklerde kullanılır.

Haranı: Bakırdan yapılmıştır. İki teneke kadar su alır. İki kulpu vardır. Sıvılar konmak için mutfakta kullanılır.

Küpelî: Bakırdan yapılmıştır. Haranının biraz ufağıdır. Sıvılar taşınır. İki kulpu vardır. Mutfakta kullanılır.

Gulaklı: Sahanın dik kenarlı ve kulplusudur. İki kulpu vardır. Yemek yemek için kullanılır, bakırdan yapılmıştır.

Delikli: Bakırdan yapılmıştır, yayvancadır. Tabanı deliklidir mutfakta süzgeç olarak kullanılır.

Maşrafa: Bakırdan yapılmıştır. Su içmek için kullanılır. İçi ve dışı kalaylıdır. Bir kulpu vardır.

Yarım teneke kadar su alır. Kulpu ve kapağı vardır. İçi ve dışı kalaylıdır, su taşımak için kullanılır.

Bardak: Güğümün küçüğü ve ülüklüsüdür. Bakırdan yapılmıştır. Kulpu ve kapağı vardır. Dört beş kilo su alır için ve dışı kalaylıdır. Su taşımak için kullanılır.

Not: Bu eşyaların hepsi kalaylıdır.

Tahra: Demirden yapılmıştır. Ağız düzdür. Cisimleri kesmek için mutfakta kullanılır.

Oklağı: Bir metre kadar uzunluktadır. Ağaçtan yapılmıştır. Mutfakta hamur işlerini açmak için kullanılır.

Şenit: İkiye ayrılır.

a) Ayaklı b) ayaksız senit

İkiside ağaçtan yapılır. Ayaklı senidin üzerinde hamur işleri açılır. Ayaksız senit üzerinde cisimler doğranır. Her ikisi de mutfakta kullanılır.

Nacak: Demirden yapılmıştır. Ağız yay şeklindedir. Cisimleri kesmek için mutfakta kullanılır.

Esrani: Hamur gibi cisimleri kazımak için mutfakta kullanılır. Demirden yapılmıştır.

Havız: Topraktan yapılmıştır, içerisi sırlıdır. İhtiyacı def etmek için kullanılır.

Tokuş: Tahtadan yapılmıştır. Çamaşır yıkarken kullanılır. Kendinden birde kulpu vardır. Tokaçlamak işini görür.

Not: Derleme Yılı: 1957.

SÜPÜRGELELER

KONYA SÜPÜRGE ÇEŞİTLERİ:

- *Püren süpürgesi:* Uzun, yeşil, püren otu adı verilen ottan yapılır.

- *İncili süpürgesi:* Sarı, ince dalı kıymetli bir süpürge. Odaların süpürülmesinde kullanılır.

- *Helvacı süpürgesi:* Uzun boylu, sarı-mavili çiçekli bir ottan yapılır.

- *Guş gözü süpürgesi:* Mavi çiçekli bir ottan yapılır değerli bir süpürge. Mavi çiçekli bir ottan yapılır değerli bir süpürge. Mavi çiçekli bir ottan yapılır değerli bir süpürge.

- *Isbatan süpürgesi:* Uzun boylu, sarı bir ottan yapılır.

- *Bosdan süpürgesi:* Yeşil uzun boylu bir ottan yapılır. Daha çok evlerin hayatlarının süpürülmesinde kullanılır.

- *İstanbul süpürgesi:* Konya'da yapılmaz, Marmara ve Trakya bölgelerinden hazır olarak getirilir. Ev içinde kullanılan değerli bir süpürge.

- *Çalı süpürgesi:* Çalıdan yapılır, sert bir süpürge. Harman yerlerinin, ahırların süpürülmesinde kullanılır.

- *Parda süpürgesi:* Uzun yeşil, ince bir ottan yapılır. Daha çok odaların tavanlarının, ağaç aralarının süpürülmesinde kullanılır.

- *Harman süpürgesi:* Acımık otundan yapılan sert bir süpürge. Harman yerlerinin süpürülmesinde kullanılır.

SIZMA KÖYÜNDE SÜPÜRGE ÇEŞİTLERİ

- *Un süpürgesi:* Dağda biten, sarı, bir karış yüksekliğinden bir otun üç-dört dalından yapılır.

- *Hardal süpürgesi*

- *Guzu-oğlak süpürgesi*

- *Sıçan dişi süpürgesi:* İki karış boyunda, mavi çiçek açan bir ottan yapılır.

Kadınlar süpürge yapmaya elverişli otlar, süpürge yapılacak olgunluğu ulaştığı zaman, guruplar halinde dağlara, tepelere giderler, evlerinin ihtiyaçları kadar süpürge otları toplarlar.

KONYA'DA YEMEK ÖĞÜNLERİ

Konya'da yemek üç öğün yenir. Sabah, öğle ve akşam olmak üzere. Köylerde ve bazı Konya evlerinde sabah kahvaltısı yapılmaz. Şimdi gelelim yemek çeşidine ve Konya sofralarına.

Sabah kahvaltıları: Ortaya bir sofraya çitdi serilir. Bu ekseri dokumadan veya siyahlı basmadan olur. Bunun üzerine yuvarlak bir bakır sini konulur. Ekmekler beyaz söğütten örme bir selededir.

Sofrada süt, tereyağı, zeytin, peynir, yumurta ve çeşitli reçeller bulunur. Sofraya oturanların hepsinin dizinde el dokuması birer peşkir vardır. Kahvaltı yenildikten sonra kırmızı toprak testilerden masrafayla su içilir.

Öğle yemeği: Bu öğünde çokça sulu ve sıcak yemekler yenilir. Ortaya bir sufra çitdi serilir. Üzerine bakır sini, siniyi yükseltmek içinde ya tahta ayakcak ya da bir elek konulur. Ekmekler beyaz sele içindedir. Sofraya ilk önce çorba konur. Tahta kaşıklar daire şeklinde tasın etrafına sıralanır. Herkes dizine bir peşkir alır. Yemek kaplarının altında kaplar kaymasın diyerek mavi yünlünden yuvarlar bir altlık vardır. Sonra zebzeli yemekler, et pilav, ve sonra hoşaf arkasından meyveler yenilir. Sofrada soğanı tuzluğu, biberliği görmek her zaman mümkündür. Bazı yemekler elle yenilir. Bir kap içinden yemek bitinceye kadar yenir. Toprak testilerde sinin etrafındadır.

Akşam Yemeği: Gene sufra çitdi yayılır. Bakır sini konulmuştur. Herkesin dizinde peşkirler vardır. Tahta kaşıklar çorbanın etrafında çevrilidir. Soğan tuzluk, biberik sinidedir. Zebzeler et pilav tatlı ve meyveler bazısı elle olmak üzere bitinceye kadar yenir. Yemek kapları siyah dokumadan tutacakla getirilir. Su gene toprak testidedir. Eller yıkanır. Yemekte yenilmiş olur.

RAMAZAN VE ŞEKER BAYRAMI

RAMAZANA HAZIRLIK

Ramazan gelmeden onbeş gün önce hazırlıklara başlanır. Evler beyaz cila yapılır. Tahtalar silinir. Bütün eşyalar çırpılır silinir, temizlenir. Çünkü ramazan içinde insanlar halsiz olacağından bu işler evvelce yapılır. Sonra ramazanda yenecek yiyeceklerin hazırlanmasına geçilir. Hemen hemen her evde erişte kesilir. Konu komşu her evin eriştesini ümmeci olarak keserler. Sonra yakın komşu ve akrabaların genç kızları, gelinleri bir araya gelerek hergün bir evin şehriyesini dökerler. Şehriye bitince çetnevir yenir. Komşularla birleşerek yuka yapılır. Bu

hazırlıklardan sonra da ramazana girilir.

KONYADA RAMAZAN HAYATI

Ramazan akşamları iftar topu atılınca çoluk, çocuk envai çeşit iftarlıkları yerler. Yemekten sonra büyükler her akşam şehrin bir camisinde olmak üzere teravi namazını kılarlar. Sonra yatılır. Gece yarısından sonra sahura kalkılır. Sahurda yufka ekmeği erişte, şehriye ve piring pilavlarıyla kayısı hoşafı yenir. Tabii katmer ve dürümde sahur yiyecekleri arasındadır. Sahur yemeği yenildikten sonra bolca su içilir. Ağızlar yıkanır, yatılır. Gündüz büyükler mevlütlere vaizlere giderler. Böylece ramazan boyunca bu hayat devam eder, gider.

ŞEKER BAYRAMI:

Arife gününden birkaç gün önce hazırlıklara girilir. Evler beyaz cila ile çırpılır. Sekiler aşı ile boyanır. Evlerin eşyaları silinir, süpürülür. Arife günü bayram yemeği hazırlıklarına giden erkekler geldikten sonra yemek yenilir. Çocuklar kadınlar erkekler bayramlık elbiselerini giyerler. Zaten eskiden bayram şekeri hazırlanmıştır. Gelene şeker tutulur, bayramlaşılır. Eğlenceler, ziyaretler son güne kadar devam eder. Bayramın tadına doyum olmaz.

Not: Derleme yılı 1958.

YAŞAM BİÇİMİ / GÖRGÜ-GELENEK

YEMEKTE BÜYÜKLER

Büyükler yemeğe başlamadan diğerleri yemeğe başlayamazlar.

Su içme durumu:

Küçükler büyüklerin yanında ayakta su içmezler. Oturlar ve başlarını yana çevirerek suyu içebilirler.

Konuşma durumu:

Büyükler konuşurken küçükler katiyen konuşmazlar. Lafa karıştırlarsa çok büyük terbiyesizlik sayılır.

Odaya gelen büyüğe karşı durum:

Bir odaya başka bir büyük girdiği zaman odanın içindeki bütün ondan küçük olanlar ayağa kalkar ona yer verirler.

Oturuş durumu:

Küçükler odanın dip tarafına katiyen oturamazlar. Küçükler yalnız odanın en son ucuna oturabilirler. Dibe oturlarsa çok büyük terbiyesizlik sayılır.

Kendinden büyüğe hürmet:

Kendinden büyük birisinin yanına varınca onun eli öpülür. Ayrılırken gene eli öpülür. Böyle yapılmazsa en büyük hürmetsizlik yapılmış olur.

Kadınlara saygı durumu:

Bütün kadınlara en büyük saygı gösterilir. Çünkü kadınlar bir eksikli olarak kabul edilir.

Konya ve çevresinde selâmlaşma:

Bir toplulukta selâmlaşma:

Bir topluluğa birisi yaklaşırsa, o topluluğa "Selamünaleyküm" der. Oradakiler hepsi birden "Aleykümselam" derler. Gelen oturduğu zaman hepsi ayrı ayrı "Merhaba" derler. O da: "Merhaba" diye ayrı, ayrı söyler ya da "Cümleten merhaba" der.

Çalışana selam:

Çalışan birinin yanından geçerken "Selamünaleyküm, kolay gelsin" denir. Çalışanda "Aleykümselam Allah razı olsun" der.

Yemek yiyenlere selam:

Yemek yiyenlerin yanına varınca "Selamünaleyküm, afiyet olsun veya kuvvet ola" denir. Onlarda "Aleykümselam buyur gel, yiyelim" derler.

Yolda gidene selâm:

Yolda giderken "Selâmünaleyküm uğurlar olsun" denir. Diğeri de "Aleykümselâm Allah razı olsun" der.

Kadınların erkeklere karşı durumu:

Konya ve köylerinde kadınlar erkeklerle katiyen konuşmazlar. Yalnız kendi kanından olanlarla konuşabilirler. Gözleri açık kalmak üzere yüzlerini örterler. Ve yalnız akrabalarının yanında yüzlerini açabilirler. Erkeklere yüzleri ve sesleri namahremdir. Kadınlarla erkeklerin el sıkışmaları en kötü adet olarak vasıflandırılır. Erkekler geçerken kadınlar ya bir eve girer ya da girecek yer olmazsa yüzlerini arkalarını döner erkek geçinceye kadar beklerler. Kadınlar akrabası olmayan erkeği namahrem sayarlar.

Erkeklerin kadınlara karşı durumu:

Erkekler namuslu kadınlara bakmayı en büyük ayıp ve günah sayarlar. Yolda rast geldikleri kadınlara bakmazlar. Açık kapıları örter, pencerelerde kapı önlerinde oturan kadınların çok olduğu yerlerden geçmezler. Onların namuslarına hürmet ederler.

Genç kızların delikanlılara karşı durumu:

Gelinlik yaştaki genç kızlar hiçbir zaman delikanlılarla, erkeklerle konuşmazlar, yüzlerini göstermezler. Yalnız kendi akrabaları olan delikanlılarla, erkeklerle konuşabilirler onların yanında yüzlerini açabilirler. Kimseyle el sıkışmazlar.

Delikanlıların genç kızlara karşı durumu:

Hiçbir delikanlı gelinlik çağındaki bir genç kıza bakmaz. Çünkü kendisinde başkasının malına bakmağa bir hak göremez. Yalnız akrabası olan kızlarla konuşabilirler. El sıkışamaz.

İhtiyar kadın ve erkeklere hürmet:

Kadın olsun, erkek olsun bütün ihtiyarlara karış büyük bir saygı gösterilir, Bunların duasını alanların bahtiyar ve mesut olacaklarına inanılır.

Nişanlıların durumu:

Nişanlı kız, nişanlısı olan delikanlının evine, nişanlı delikanlı da nişanlısı olan kızın evine yalnız bayramlarda gider başka zaman gidemez. Giderse ayıp sayılır. Kızla delikanlı bir biriyle çok konuşmazlar. Kız delikanlıdan delikanlıda kızdan utandığı için çok karşılaşmazlar. Karşılaşırsalar bile kız hafifçe güler, yüzünü kapar. Delikanlıda güler geçer.

Büyüğe hürmet:

Herkes kendinden büyüğe hürmet eder. Delikanlılar ve kızlar büyüklerinin yanında iki dizi üzerinde otururlar. Ayaklarını uzatmazlar.

Büyüğe su veriş durumu:

Kızlar veya delikanlılar büyüğe su verirken eğilir, suyu verir, büyük içinceye kadar odanın en sonuna çekilir. İçince gelir kabı eğilerek alır giderler.

Not: Derleme yılı 1957-Konya şehriçi

KOYUNCULUK ve ÇOBANLIK FOLKLORU

Türkiye bir tarım ülkesi özelliklerini tam anlamı ile taşıdığı halde; tarım ülkesi olmanın istediği gerekli tarımsal bünye - araştırmaları yapılmamıştır. Oysa konuyu genişlemesine kavrayan; derinlemesine işleyen araştırmaların ivedilikle, öncelik verilerek yapılması gerekirdi.

Bu araştırmada, tarım konusunun bütünlüğü içinde önemli bir kesimi kapsayan hayvancılık, halk kültürü (folklor) açısından ele alınmakta; araştırılmaktadır.

Bütün bölgelerinde yoğun bir hayvancılık yapılan; yurdumuz hayvancılığı, dev bir potansiyele sahiptir. Bu dev potansiyelin nasıl korunduğu, çok uzun bir süre içerisinde nasıl geliştirildiği halk kültürü açısından araştırılmaya değer. Çünkü, girişilecek yeni potansiyel geliştirme çabalarına ışık tutacak araştırmalar elde olmadan, girişimler ne kadar çaplı tutulursa tutulsun başarılı olunacağı kuşkuludur.

Büyük halk yığınlarının binlerce yıldır hayvancılık konusundaki deneyleri, deneylerine dayanan uygulamaları; binlerce yıllık gözlemleri, üretimi aksatmadan sürdüren metotları, gelenekleri, inanışları bilinmeden aktarılacak yabancı teknikler ne derece modern olursa olsun başarılı olamamaktadır. Olamaz da... İklimin, toprağın, suyun barınakların, beslenme maddelerinin özellikleri; modern bilgiyi önemsizleştirebilmektedir.

Binlerce yılın çoğalttığı, olgunlaştırdığı sapmasız duruma getirdiği bilgilerden habersizlik, yöresel varlıklara, uygulamalara yabancılık bu başarısızlığı ve önemsizleştirmeyi doğrulamaktadır. Oysa binlerce sağlam temeller üzerinde oturan modern teknikler, yeni bilgiler bir değer taşımaktadır. Bunun ışığında şu gerçek unutulmamalıdır; Elde var olanı bilmek; hem izlenecek yolu, hem alınıp uygulanacak yeni teknikleri gösterir. Bünyeyi, öz varlığı bilmemenin sonucu girişilen çabalar birşeyler kazandırmadığı gibi, belki elde-kini de götürebilir, önemli zararlar açabilir. Biz bunun aacısını son iki yüz yıl içinde çekmiş bir ulusuz.

Bu araştırmada verilenler gözleme, deneye, gerçeğe

dayanmaktadır. Gerçek olaylar, girişimler tesbit edilmiş; hiç bir kişisel düşünce eklenmemiştir. Araştırmada, Konya'da geleneksel hayvancılık koyunculuk tümüyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yüzlerce yıldır, atadan ataya, atadan babaya hayvan üreticiliği yapan bir aileden olmam yaşamımın yirmi yılını, büyük sayılarda sürü üretimi yapan bir köyde geçirmem bana bu konunun araştırmaları için gerekli olanakları verdi. Her yazdığımı belki yüzlerce yaşadım; uygulayıcılarının yanında bulunup gözledim, dinledim, yerinde tesbit ettim.

Araştırmada; küçükbaş hayvancılık ürünlerinin değerlendirilmesi, bakım konuları bütün yönleriyle işlenmiştir. Ayrıca küçükbaş hayvancılığı ile ilgili inanışlar, gelenekler, görenekler bölgesel ve yereysel hayvancılık terimleri özellikle belirtilmiştir. Özel yöresel terimler. («...») içine alınmış, tanımlamaları yapılmıştır.

Araştırmanın bünyesinde tanıtılan halk bilgilerinin bilimsel bir niteliği olacağına inanıyorum.

Konya bölgesinin; Konya'nın geleneksel hayvancılık kültürünün ortaya konulduğu bu araştırma gibi araştırmaların diğer illerde de yapılmasını dilerim.

Sunulan araştırmayla ilgilenildiğini görmek benim en büyük sevincim olacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KOYUNCULUKTA ÇOBANLAR; ÇOBANLARIN ÇEŞİTLER:

Çobanlar yaydıkları sürüdeki koyun cinslerine göre dörde ayrılırlar. Yaydıkları sürünün cinsine göre adlandırılırlar. Bu ayırım şu şekildedir

- 1- Kuzu Çobanı
- 2- Sağmal çobanı
- 3- Yoz Çobanı
- 4- Arık çobanı

Ayrıca bir de "Koyun çobanı" diye adlandırılan çobanlar vardır. Eğer yoz koyun ile sağmal koyun bir sürü halinde yayılıyorsa, karışık yayılıyorsa, bu sürüyü yayan çobana «koyun çobanı»

ÇOBAN DURUŞ DEVRELERİ:

Koyunculukta çoban duruş iki devreye ayrılır. Birinci devre, her yılın 1 Martından, 29 ekimine kadardır. Bu devre yaz devresidir. Birinci devre içerisinde çobanlık yapanlara «yaz çobanı» denir.

İkinci devre, 29 ekimden, 1 marta kadar olan zamandır, kış devresidir. Kış devresinde duran çobanlara «kış çobanı» adı verilir.

GELDİKLERİ YERE GÖRE ÇOBANLARIN AYRILIŞI

Konya köylerinde, çobanlar geldikleri yerle devamlı yaşadıkları yörelerine göre ikiye ayrılırlar. Ayrımda çobanların geldikleri coğrafya özellikleri etki yapmıştır.

1- Dağlık bölgelerdeki köylerden gelip çobanlık yapanlara «dağlı çobanlar»

2- Orta Anadolunun çeşitli bölümlerine yerleşmiş aşiretlerden

olanlara Orta Anadolunun yerli halkı tarafından «kurt çobanlar», denir.

İki çoban tipinin birbirine tam uymayan yön vardır. Uymayan yönler giyimlerinde, dillerinde, yaşamalarında açık bir şekilde dikkati çeker. Yalnız çobancılık bilgisi yönünden, koyunculuk tekniği yönünden ortak bilgiye sahiptirler.

Dağ köylerinden olan çobanlarla, aşiretlerden gelme çobanlar çok kere, çoban duracakları köylerde bir topluluk kuramazlarsa, hemşehri kayırmacılığını ortadan kaldıramazlarsa aralarında uyumsuzluklar başlar. Bu durum her yörede aynı değildir. Birçok köylerde dağlı çobanlar ile aşiretlerden gelme çobanlar karma olarak köyün çobanlar topluluğunu meydana getirirler. Bazı köylerde bu duruma rastlanmaz. Köyün bütün çobanları ya «dağlı çobanlardan», ya da «aşiret çobanlardan» dir.

Sürü sahipleri; geçmişten kalma çoban toplulukları anlaşmazlıkları varsa, köylerindeki bütün çobanları aynı yörelerden gelme olmalarına dikkat ederler. Çobanlar arasındaki kavgaları, kinleşmeleri, geçimsizlikleri önlemek amacıyla taşıyan bu tutum, uzun zamanlardan süregelen bir tutum olarak devam etmektedir.

ÇOBANLARIN BULUNUŞU:

Çoban duruş devrelerine yakın her köye, kümeler halinde, çoban durmak isteyen kişiler gelirler. Bunlar geldikleri köyün sürü sahiplerini arayıp bulurlar.

ÇELTEK-ÇONA:

Koyunculüğün en zor zamanları kış mevsimindedir. Karla kaplı topraklarda yiyecek bulamayan hayvanların yaşayabilmesi için yem, saman verilir. Ağillarda verilen yemin, samanın taşınması, koyunların önlerindeki oluklara dağıtılması, koyunların içeceği suyun derin kuyulardan kova ile çekilmesi zor iştir. Yalnız başına çobanın yapacağı iş değildir. Çobana yardımcıları lâzımdır.

Kışın, çobana yardımcı olması için 15-16 yaşlarında çocuklar

bulunur. Sürünün kalabalıklığına göre sayıları bir veya iki olur. Çobanlığa yeni başlayan, görevi çobana yardım etmek olan delikanlılara «çelte» veya «çona» adı verilir.

YANAŞIK:

Aynı kişiye ait sürüleri yayan; veya bir araya gelerek bir sürü meydana getirenlerin sürülerini yayan; işverenleri aynı olan çobanlar, birbirlerine «yanaşık» diye hitap ederler. Çobanlar, aralarında bir başka çobanın sözü geçtiği zaman; «onunla hiç yanaşık olmadık» ya da. «onunla... köyünde yanaşıktık» diye çok sık olarak «yanaşık» kelimesini kullanırlar.

Yanaşık kelimesi «beraber ekmek yediğimiz su içtiğimiz, çobanlık arkadaşım, çalıştığım yerde beraber olduğum» anlamına gelir. Yanaşıklığa, yanaşık olmaya olağanüstü bir önem verilir. Yanaşık olanlar aralarında yardımlaşır; çeşitli zorluklara karşı birlikte hareket ederler.

ÇOBANLARIN GİYİNİŞİ

Geldikleri yere göre, asıl yaşadıkları yörelere göre İkiye ayrılan ve ayrı ayrı adlandırılan çobanlar giyiniş yönünden değişiklik gösterirler. Çoban giyinişlerini iki ana kümede inceleyebiliriz.

Dağlı çobanın giyinişi:

Dağlı çobanın ayaklarında gön yemeni veya lâstik yemeni vardır. Gön yemeninin altı kirtişli lâstik, üstü manda derisindendir.

Çoraplar «erpeden» den kalın; «tek mil örgülü» beyaz çoraplardır.

Şalvar; siyah yünden ev dokuması veya «depme» dendir. Ağı boldur. Belde, kayış veya palaska vardır.

İşlik «bitigara» dokumadan, yakasızdır. Bazı çobanlar siyah «dimi» den kapaklı, önünde düğmelerine bağları olan «sıkma» giyerler.

Başlarına bir kısmı siyah yün eğrilerek örülmüş takke, bir kısmı da siyah ipten örülmüş kalpağa benziyen bir başlık giyerler.

-Bellerinde, şalvara bağlı, elde örme bir İpin ucunda kocaman çoban bıçağı taşırlar. Ayrıca, demirciler tarafından dövülerek yapılmış, kemik saplı, Kafkas kamalarına benzeyen, yüzleri oluklu uzun birer kama taşırlar. Kamalarıyla övünür, günde defalarca bellerinden çıkartıp bakarlar. Taşıdıkları kamalar dedelerinden, babalarından kalma yüzyıllık kamalardır.

Dağlı çobanların kıyafetlerini, beyaz yünden iplerle evlerinde dokunmuş, altı yedi metre uzunluğunda enli kuşaklar tamamlar. Kuşakları kat kat göbek hizasından göğüslerine kadar yerde döne döne sararlar, bel kısmını sıkıca saran kuşağın pek çok hastalıklara engel olduğunu, kırlarda ağlarda dolaşırken yorgunluğu önlediğini söylerler.

Aşiret çobanlarının giyimi :

Aşiretlerden gelme çobanlar ayaklarına, ya manda derisinden, altları kalın lâstik yemeniler; ya da kalın manda derisinden postallar giyerler. Giydikleri çoraplar «erpeden» denilen kalın ipten tek mille örülmüş çoraplardır.

Şalvarları kara yünden ev dokuması, «depme» denilen uzun tüylü, çok kalın, siyah, kıl kumaşdır. Şalvarların «ağları» çok geniştir, kemer takılan bel kısımları çok enlidir. Bazı çobanlar kalın pamuk ipliklerinden ev dokuması «don»lar da giyerler.

Belde çok kalın, çok enli bir palaskaya bağlı bir çoban bıçağı vardır.

«İşlik» denilen gömlek yakasızdır, alacadan veya kara «dimi» dendir, işliğin üzerine çadır bezinden önü açık bir ceket giyilir.

Başta çok renkli, güllü bezlerden dikilmiş takke vardır. Takkenin üzerine çobanın yalnız yüzünün çok az bir kısmını açıkça bırakan, kırmızı veya kahverengi büyük bir «poşu» sarıdır. Poşu, yaz kış başta sarılı olarak durur. Yalnız-aşiretten gelme çobanların çok az bir kısmı başlarına poşu sarmaz, bunun yerine büyük bir mendili takkesinin arkasından omuzlarına, boynunu kapatacak şekilde salıverir. Mendile «çevre» derler.

ÇOBANIN EŞYALARI

Aynı yönlerini, ayrı yönlerini ortaya koyduğumuz çobanların eşyaları, birbirlerine göre ayrılık göstermez.

Her çobanın bir eşiği vardır. Çoban eşiğinin sırtında, binmek için, yük yüklemek için «palan» denilen, bir çeşit özengisiz eğer vardır. Palanı, eşiğin sırtında «Kolan» ve «kustun» tutar.

Her çobanın bir heybesi vardır. Bu heybeye çoban «azığını», köpeklerinin arpa unundan «top» larını, su fıçısını koyar.

Üzeri delikli, bir metre uzunluğunda bir kaval; elinden hiç bırakmadığı «çomak» adı verilen uzun ve kalın bir sopa; bastona benziyen, çobanlar tarafından yaş, kalın söğüt dalları ateşte kızdırılarak yapılmış bir «çöfte»; kolunda devamlı sarılı bulunan bir ucu ilmekli, kıl ipten dokunmuş, 4-5 metre uzunluğunda «bağırca» adı verilen bir ip çobanların önemli eşyalarındandır. Bilhassa bağırca çok önem taşır. Çoban gece çok kısa bir zaman uyuyacağı zaman, sürüde ön çeken koyunlardan birisini ayağından bağırca ile bileğine bağlar. Uyku iyice bastırıp, dalıvermesinden, sürünün başını ahp gideceğinden çekinen çoban devamlı olarak bağırca kullanır. Sürü tok olarak yatırıldığı yerden, çoban uyurken kalkıp gidecek olursa, çobanın bileğine bağlı koyun da gitmeye kalkışır, bağlı olduğu için çobanın bileğini asılır, bu sırada çoban uyanır, sürüsünü kaçırmaktan önler.

Ayrıca, her çobanın soğuk zamanlarda giymesi için, geceleri giymesi için ya keçeden, kolsuz, önü açık, düğmesiz bir kepenegi; ya da koyun derilerinden dikilmiş, etekleri uzun, önü düğmesiz, kaldırıldığı zaman çobanın kafasını örtecek şekilde geniş yakalı bir kürkü vardır.

ÇOBANLARIN YAŞAYIŞI, GÜNLÜK HAYATI

Önce kuzu çobanları, «kuşluk vakti» kuzu sürüsünü suya getirirler. (Kuşluk vakti, saat olarak, sabah 9 sularına verilen addır) Sürülerini sulayarak yatağına yatırır. Kuzuları sular

ken, soğuk su, uzun süre kırlarda susuz olarak dolaşmış kuzulara dokunmasın diye kanakana içirilmez. Bir süre suyunu alan kuzular yatağa doğru sürülür, diğer suya yanaşamıyan kuzuların su içmesi sağlanır. İlk su verildikten sonra, kuzular yatakları ile su olukları arasında zaman aralıkları ile susuzluklarını giderirler.

Kuzularına suyunu «aldıran», yatağına yatıran çobanlar da, hemen kuzularının yakınına, kepeneklerine bürünerek yatarlar. Öğleye kadar sürer uyumaları.

Koyun çobanları güttükleri sürüyü, kuzu sürülerinden sonra; çoğunlukla saat on sıralarında suya getirirler. Sürü suyunu alınca; çoban da, sürü de dinlenmeye ve uykuya çekilir.

Öğleyin yemeklerini yiyen çobanlar sürülerini «sakin»e kaldırırlar: Sakine kaldırılan sürü sağmal koyun sürüsüyse, köyün yakınlarında iki saatlik bir otlatmadan sonra sağım için geri getirilir. Sağmal, yoz koyunlarının karışık yayıldığı bir sürüyse koyun sahiplerinin çocuklarının yardımı ile «sağmal» koyunlar «yoz» koyunlardan seçilir; yoz koyunlar yatakta bırakılır, sağmallar sağım için «koşanlık»a getirilir.

Koyunları sağım için koşan, çoban; sağım işi bitince sağmal koyunlarla kuzuları «emiştirir.» Emişin sonucu tekrar anne koyunlarla kuzular birbirlerinden ayrılır. Çobanlar akşama üç saat kala gece için, kıra çıkmak için hazırlıklarını yapmaya girişirler. Köpeklerinin arpa unundan «topularını» hazırlarlar, hasta koyunları ayırarak evde bırakırlar, sürü sahibinin evinden azıklarını alırlar. Akşama bir saat kala sürülerini önlerine katıp, köpeklerini toplayıp köyden çıkarlar. Koyun yayımı sabaha kadar sürer. Koyunlar gece iyice doyarlarsa, dolaşma istekleri azalır; çoban tok sürüsünü toplar yatırır. Kendisi yarı uyur, yan uyanık birkaç saat geçirir; sürü yeniden otlamak için kalkınca, çoban da kalkar. Sürünün doyurulması için dolaşma «kuşluk» vaktinden sonra köye dönüşe kadar sürer- Çoban yaşamı bu şekilde, günler, aylar boyu uzar gider. Çoban durma devresinin bitimine kadar. Çoban yaşaması ilk ve son baharlarda; yaz ayların da böyledir.

Kışın soğuk günlerini koyun sürüleri geceleri ağıllarında geçirir. Ağılların avluların avlu kapısının ağzında çobanlar için «Çobansalık»lar vardır. Çobansalık, çobanın ağıldaki odasıdır. Burada yatıp kalkarlar.

Sürünün dışarıya çıkabileceği bir hava olursa, sürü yaylıma çıkar. Kısa bir süre gezintiden sonra döndürülür. Sulanması «aylan» kuyularından çekilen sularla yapılır.

Çobansalıklarda, duvarda gömülü büyük «koraş ocağı» vardır. Şöminenin ilkeli olan ocakta, çobanlar iyice üşüdükleri zaman «kemre» yakarlar, «yavşan» yakarlar.

Çobanların uykusu çok hafif olur. Ağır uykulu çoban devamlı sürüsünü kaçırmak tehlikesi ile karşı karşıyadır. Kaçan sürüleri ya kurt parçalar, ya koyun hırsızları çalar. Gerek güdüzleri, gerek geceleri çoban uykuları, uyumakla uyumamak arasında bir uykudur.

ÇOBANLARIN BAKIMI

Çobanların bakımı konusunda iki yol takip edilir. Buna âdet de diyebiliriz.

1- Çobanın yiyeceğinin sürü üzerine olması, sürü sahibi tarafından kabul edilmesi.

2- Çobanın yiyeceğinin «çobanın üstü olması.

Çobanın yiyeceğini vermeyi, sürü sahibi kabul ettiği takdirde, çobanla sürü sahibi pazarlık ederlerken yiyeceğin, sürü sahibi tarafından verilmesi kararlaştırılmışsa, çoban duruş devresinin sonuna kadar, çobanın yiyeceğini sürü sahibi verir. Bunun tersine yiyecek çobanın üstüne olursa çoban yiyeceğini kendi evinden alır. Yiyeceği sürü sahibinin üzerine olan çoban; yiyeceği sürü sahibinin üzerine olan çobandan daha ücreti yüksek olur.

Sürü sahiplerinin çobanları kırdan gelen sürülerini sulayıp yatırdıktan sonra öğle yemeklerini, sürü sahibinin evinden alırlar. Evde hangi yemek pişirilmişse çobanlara da, o yemekten verilir.

İkindiden sonra, akşama yakın çobanlar sürülerini alıp kıra

gidecekleri zaman, kırdaki yiyecekleri akşam ve sabah yemekleri «çıkılarak kendilerine verilir. Çobanın kıra götürdüğü yiyeceğe «azık» denir.

Kış köyde geçirmeyip şehirlere inen sürü sahipleri, çobanlarının yiyeceği yağı, bulguru, pekmezi aydan aya, onbeş günden onbeş güne, çobanlarına gönderirler. Çobanlar kendi yiyeceklerini böyle durumlarda kendileri pişirirler, hazırlarlar.

Köyden uzaklarda bulunan ağıllara giden; orada kalan, daha çok yoz çobanları için «pilâv kayıdı» hazırlanır, «Pilâv kayıdı» terimi, pilâv pişirecek malzeme anlamına gelir.

«Yatıya» giden çobanlar için de pilâv kayıdı hazırlanır. Çobanlar sürülerini tam olarak doyurabilmek için birkaç günlüğüne, uzak, otlu yerlere giderler. Buralarda gece gündüz sürülerini yaydıktan sonra dönerler. Sürünün kısa bir süre için köye dönmemesi, ot için uzaklara gitmesi işine «yatıya gitmek» adı verilir.

«Parakende sürüler» de yılda çobanın güttüğü koyun sayısına bölünür. Bulunan sayı, koyunları sürüyü teşkil eden kişilerin koyun sayıları ile ayrı ayrı çarpılır, bulunan gün o koyun sahibinin bakacağı gündür. Bakım gününü dolduran koyun sahibi, çobanın bakım işini diğer koyun devreder.

Bir kişinin koyunlarından meydana gelmeyen üçbeş kişinin koyunlarının meydana gelen sürüye «perakende» sürü denir. «Perakende» sürüyü meydana getiren koyun sahiplerine de «perakendeci» veya «katımcı» denir.

AZIK:

Çobanın gece kırdaki yemesi için yanına verilen yiyeceklere «azık» denir. Çobanın yemeği ortası kuşaklı, taban kısmı geniş, yüksek kenarlı «çoban taşı» na konur. Ekmekler de çoban taşının üzerine «kayılır». Küçük bir çömleğe yoğurdu konur. Yoğurt yoksa sulu yemekler «çömleğe» konur. Yiyeceklerin konulduğu kaplar «çıkı» adı verilen, iki kat bezden dikilmiş bir metre kare genişliğinde «çıkı» adı verilen beze bağlanır. Çobana yiyecekleri «çıkılanmış» olarak verilir. Çıkıyı «çoban heybesine» yerleştiren çoban kıra çıkar.

KÜRKLER:

Kürkler koyun derisinden kürkçüler tarafından dikilir. Kürk dikilecek deriler kesintisiz, deliksiz, uzun yünlü, sağlam olmalıdır. Dikilmeden terbiye edilir, tabaklanır, işlenir sürü sahibi kestiği koyunların derileri, diktirebildiği kadar kürk diktirir.

Kürk pek çok işte kullanılır. Bir zenginlik, bolluk işaretidir.

6 Koyun derisinden dikilen kürklere «arabacı kürkü»; 9 koyun derisinden dikilen kürklere «okçuoğlu kürkü» adı verilir. Bu kürklerin boyları 1,5 metreden uzundur, giyenin ayak bileklerine kadar örter.

Yağmurlu havalarda, kış aylarının karlı zamanlarında tüylü tarafı dış çevrilerek giyilir: yağışsız havalarda işlenmiş deri yüzü dışa çevrilerek giyilir.

«YAMÇI»

Omuzları dar, etekleri çok geniş ve uzun bir giyecektir. Siyah yünden dökülmüştür. Yağmurlu havalarda giyilir. Kolları yoktur. Ön kenarları ve etekleri «kayış» adı verilen ince deri ile çevrilmiştir. At üzerinde, hem atı, hem süvarisini örtecek, koruyacak şekilde, genişlikte yapılmıştır. Yakasızdır.

«KEPENEK»

Beyaz yünden keçeciler tarafından «dökülmüştür.» Keçeden dikilmiştir. Kolsuzdur. Yağmurlu ve soğuk havalarda giyilir. Boyun kısmını koruması için arka tarafından yaka yerine, üst tarafı yuvarlak, bir karış büyüklüğünde bir çıkıntısı vardır. Su geçirmez.

«ÇERKEZ BAŞLIĞI»

Kıl ipten ev tezgâhlarında dokunmuştur. Başlık kısmı üçgen şeklindedir. Başlığın iki tarafında birer metre uzunluğunda atkı şeklinde kolları vardır. Çerkeş başlığı yağmurlu ve soğuk havalarda

giyildiği zaman, başlığın kolları boyuna, yüze dolanır. Başlık aynı zamanda atkı görevini de yapar. Bu başlık süvariler için yapılmıştır.

ÇOBAN EŞEKLERİ:

Koyun güden her çobanın bir eşeği olur. Çoban eşeklerinin hepsi dişi eşektir. Sürülerde erkek eşek bulundurulmaz. Erkek eşekler, sürü içerisinde durmadan kaçarlar, sürüyü ürkütürler, anırırlar, huysuzluk ederler.

Çoban eşekleri, çobanın eşyalarını; yorulduğu zaman çobanı taşır. Kırdaki çobanın heybesi, kürkü, kepenegi devamlı üzerindedir. Sürü köye döndüğü zaman, eşeğin üzerinden palan indirilir; dinlenmesi, yuvarlanması sağlanır.

ÇOBAN KÖPEKLERİ:

Her sürüyü kurtlara karşı korumak için, sürüde 5-6 tane çoban köpeği bulundurulur. Çoban köpekleri özel olarak yetiştirilir.

İyi bir çoban köpeğinin kuvvetli olması, soylu olması, sürüsüne düşkün, sürü hırsızlıklarına fırsat vermeyen, kurtlardan korkmayan, kurtları sürünün çok uzaklarında karşılayarak boğuşan bir köpek cinsinden gelmesi gerekir.

Çoban köpeği olarak «enikler» özel olarak seçilirler. «Pin» adı verilen toprak çukurlarda, ıssız yerlerde, insanlarla temas ettirilmeden büyütülürler. 8-10 aylık oluncaya kadar kimseye gösterilmeden korunurlar. Küçük yaşta diğer köpeklerle, insanlarla ilişki kurmasına izin verilmez. «Yallı» olmaları önlenir. Küçükken, büyük köpeklere boğdurulmaz. Boğdurulduğu, dövüldüğü zaman korkak olarak yetişir, iyi bir çoban köpeği olamaz.

Enikler büyüme süresince mümkün olduğu kadar etle, peynir suyu ile sütle, arpa unu ile süt-yağ sularının karıştırılmasıyla yapılan «yalla» beslenirler. Kuvvetli olarak yetişmesine çalışılır. Çobanından ve sürü sahibinden başka kimseye itaat etmemesi istenir. Yabancılarla saldırgan olması için terbiye edilir.

KÖPEK DAĞLAMAK:

Köpeklerin kırlarda kurtların arkasından büyük bir hızla koşarken gözleri yaşarmasın diye enikken burunları dağlanır. Gözlerinden bir paramak aşağısı kızgın demirle yakılır.

Burnu dağlanmayan köpek gözü yaşardığından kurtların arkasından koşamaz.

KÖPEK KULAĞI KESMEK:

Eniklerin kulakları bıçakla dibinden kesilir. Dibinden kulakları kesilmeyen köpekleri kurtlar, boğuşma sırasında kulaklarından ısırarak yere çarparlar.

Eniklerin kulakları, kışın kesilir. Yaz aylarında kesilmeyişinin sebebi, yazın sıcak olduğu için kulaklara kurt düşme ihtimalini ortadan kaldırmaktır.

İKİNCİ BÖLÜM KOYUNCULUKTA ÜRETİM

GÜZ SEÇİMİ - KOÇ KATIMI

Koyunculukta, birinci devre olan yaz devresinin sonu olan 29 Ekimde «seçim» yapılır. Bu seçimin yukarıda verildiği tarihten on gün önceye veya sonraya alındığı da olur

Seçim günü, koyun sürüsü köye erken gelir. Koyunlar, keçiler, kuzular mal sahipleri tarafından teker teker sayılır. Ölenler tesbit edilir. Bazı bölgelerde ölen koyunların kulakları baş derilerinden yüzülerek kurutulur, seçim gününe kadar saklanır. Sayımda bir «ispat» malzemesi olsun diyerek. Çobanlar, sürü sahiplerine, kış devresinin sonunda, 1 Mart tarihinde devir aldıkları sürünün hesabını verirler. Hesap vermede taraflar anlaştığı takdirde çoban, sürü sahibine sürüsünü teslim eder. Gene aynı sürü sahibine çoban duracaksa sürüyü yeniden teslim alır. Çoban durmayacaksa ücretini alır, gider. Sürü yeni çobana gene sayılarak teslim edilir.

Çobanın ücretine «çoban hakkı» adı verilir.

Güz seçiminde sağmal sürüsüne koçlar/tekeler katılır. Güz seçimine bunun için «koç katımı» adı verilir.

Seçim kelimesinin yerine bazı bölgelerde «sayım» kelimesi de kullanılır.

Elli sağmal koyuna bir koç hesaplanır. Sürünün içerisindeki sağmal koyun sayısına göre, ellide bir oranında koç katılır. Keçiler için «teke» katımında da aynı oran göz önünde bulundurulur.

Koçlar ve tekeler yaz mevsiminde koyun sürüsünün içinde bulundurulmaz. Seçilerek kuzu sürüsüne katılır. Bunun sebebi, koçların ve tekelerin vakitsiz olarak sağmallarla çiftleşmelerini önlemektir. Koçluk ve tekeliklerde cinsî belirtiler, çiftleşme istekleri görülmeye başladığı zaman sağmallardan ayrılırlar. Bu ayrılık seçim zamanına kadar sürer. Koçlarda ve tekelerde çiftleşme belirtilerine «söğleme» adı verilir. Damızlıklar kuzulara ve oğlaklara «söğleyemedikleri» için, kuzu sürülerine katılırlar.

Kuzu sürüsünün içerisine damızlıkların gönderilmesine «koç seçimi», «teke seçimi» denir.

Güz seçiminde damızlıkların, sağmal sürüsüne, çiftleşmesi amacı ile katılması işi «koç katımı» olarak adlandırılır.

«Mart seçimi» olarak adlandırılan, ikinci devre seçiminde de, birinci devre seçiminde yapılan işler yapılır. Yalnız, koç katımı işleri yoktur.

KOÇ VE TEKELİKLER

Koç ve teke olarak kullanılacak kuzular ile oğlaklar, erkekler arasından bir yaşlarına girmeden belli edilirler. Koçluk ve tekelik seçiminde ölçüler damızlık adaylarına titizlikle uygulanır. Koçluk ayrılacak kuzuların kuyruklarının düzgün olması, yüzlerinin güzel olması istenir. Yüzleri alacalı olan, düzgün olmayan, kuyrukları dolgun olmayan, derilerinin üzerindeki yünler birkaç renkte olan; zayıf, uyuşuk olan kuzular koçluk olarak seçilmez.

Tekelik olarak ayrılacak oğlakların boynuzlarının düzgün olmasına, annesinin sütlü olmasına tiftiğinin bol, uzun, yumuşak olmasına, vücudunun iyi gelişmiş olmasına, tiftiklerinin tek renk olmasına dikkat edilir.

Koçluğa ve tekeliğe ayrılan kuzularla oğlaklar «hayalı» bırakılır. Erkeklikleri alınmaz. Koç olmayacaklarla teke olmayacaklar hadım edilir.

SAYA:

«Saya», kuzunun, koyunun rahmine - halk arasında «karnına» denir, düşüşünün yüzüncü günü çobanların ve çocukların yaptığı şenliktir. Halk «saya» şenliği yapılmadığı takdirde doğacak kuzuların tüysüz olarak doğacağına inanır. Koyunun gebeliğinin yüzüncü günü, koyunun karnında kuzunun tüylenmeye başladığı gündür. Kuzunun ana karnındaki yüzüncü gününe «koyunun yüze yetmesi» adı verilir.

Saya şenlikleri günümüzde yüzlerce köyde, halk arasında

yaşamakta, koyunun gebeliğinin yüzüncü gününde yapılmaktadır. Bazı köylerde saya geleneği eski önemini yitirmiş, ancak bir kısım çocuklar tarafından renksiz bir şekilde yapılan şenliğimsi bir şekle dönmüştür. Köylerin çok az bir kısmında da yapılmamaktadır.

Araştırmalarımız sonucu tesbit ettiğimiz saya geleneklerine birkaç örnek vereceğiz.

Konya'nın Sızma köyü ile Yukarıpınarbaşı köylerinden saya şenliği örnekleri:

Sızma'da saya şenliklerini çocuklar yapar. Saya şenliğine «saya gezmek» adı verilmiştir. Koyunun yüze yettiği gün çocuklar toplanırlar, kapı kapı gezerler. Kapı dolaşmalarında hep bir ağızdan aşağıdaki tekerlemeyi söylerler..

«Saya saya, saldır beye
Dört ayağını kaldır beye
Saya geldim, duydun mu?
Selâm verdim aldın mı?
Ak yinge
Gak yinge
Ceviz çuvalını sök yinge
Dam ardında boyunduruk
Dura dura yorulduk
Dedemin iki ala koyunu varımış
Sağına yatır yozular
Soluna yatır cozular
Dırnağının ucu sızlar
Düüüüüü!
Meeeeeee!..»

Çocukların uğradığı, kapısında yukarıdaki tekerlemeyi söylediği her evin sahibi çocuklara bir miktar bulgur, yağ verir. Çocuklar bütün köyü, aynı tekerlemeyi söyleyerek dolanırlar. Bulgur veya

yağ vermeyen bir ev olursa, bütün çocuklar, hep bir ağızdan «çürük, çürük, çürüüük» diye bağırırlar.

«Çürük» diye bağırarak ilençtir, bedduadır. «Doğacak kuzuların oğlakların çürük olsun» demektir. İnanişâ göre, bulgur, yağ vermeyen; kapısında çocuklar tarafından «çürük» diye bağırılan ev sahibinin sağmallarının yavruları ölü olarak doğar.

Topladıkları bulgurları, yağları birleştiren çocuklar, içlerinden birisinin evinde pilâv pişirtir, topluca yerler. Pilâv yemek istemiyorlarsa köyün bakkalına satarlar. Ellerine geçen para ile bakkaldan istediklerini alarak aralarında paylaşır yerler.

Konya'nın Yukarıpınarbaşı köyünde saya gezmesini çobanlar yaparlar. Saya gezecekleri günün sabahı ottan, samandan, büyük bir deve yaparlar. Yaptıkları devenin boynuna çanlar takarlar, süslerler. Süslü, boğazı çanlı yapma develeri ile kapı kapı gezerler. Gezdikleri evlerden başta pekmez olmak üzere ne verirlerse alırlar. Saya gezmesi bitince, toplananlar ya birlikte yenilir ya da paylaşılır. Bu köyde de saya şenliği koyunun yüze yettiği zaman yapılır.

DÖL ALMAK

Sağmal koyunlar ve keçiler, koç katımından beş ay sonra genellikle kuzulamaya başlarlar. Sağmalların doğuma başladığı aya «döl zamanı» adı verilir. Doğumların takip edilmesi, zor doğum yapanlara yardım edilmesi işlerine «döl almak» adı verilir. Döl almaya tecrübeli çobanlar, iyi çobanlar tutulur. Her çobanlık yapan döl alamaz. Çünkü, doğan kuzuyu, oğlağı; bunların annelerini tanıması, birbirlerine karıştırılmaması şarttır. Eğer, döl alan çoban kuzularla oğlakların annelerini tanıyamazsa, yavrular açlıktan ölürlər. Çoban kendine has özel işaretlerle her koyunun her keçinin yavrusunu yanına bırakır. Annelerle yavruların birleştirilmesi çok kısa bir zaman içerisinde yapılmalıdır. «Emiştirme» zamanı dardır ve kuzulamalar devam etmektedir.

Bütün sağmalların kuzulaması, döl alınması bir ay kadar sürer. Koçlardan geç «alınmış» olan sağmalların kuzulamaları tek tük

yaz başlangıcına kadar devam eder. Sağmalların toplu olarak doğumları başlamadan önce doğum yapan koyunların kuzularına «kış kuzusu» adı verilir. Bu kuzular diğer kuzulardan erken doğdukları için iri olurlar.

OĞLAMAN

Keçilerin iki yaşını doldurduktan sonra doğum yapması gerekir. İki yaşını doldurmadan «tekeye gelen» keçilerden doğan oğlağa «oğlaman» adı verilir. İki yaşından küçük keçilere «çebiç» denir.

ALMAZ KOYUNLAR

Bazı koyunlar, doğum yaptıktan sonra, doğurdukları kuzularını emzirmek istemezler. Kuzunun açlıktan ölmemesi için, sağmal sürüsünün içindeki «almaz» koyunlar çobanlar tarafından tesbit edilir. Böyle koyunlar, emiş zamanı boyunları herhangi bir kişinin bacakları arasına sıkıştırılarak kuzularının emmesi sağlanır. Birkaç gün bu şekilde kuzusunu emzirmeye mecbur edilen koyun, daha sonraki günlerde de emzirmemeye devam ederse, kuzusu ile bir yere kapatılır, ayağından bağlanır, bir süre kuzusu ile başbaşa bırakılır. Gene kuzusunu «almamaya» devam ederse kapatıldığı yere bir de köpek konulur.

Koyunlar kuzularını köpekten kıskanırlar. Köpek ile aynı yerde kalan koyun kuzusunu kıskandığı için onu yanına alır ve emzirmeye başlar. Kuzusunu emzirmek istemeyen koyunlara «almaz koyun» adı verilir. Örnek olarak; 250 sağmal bulunan bir sürüde 10-15 tane almaz koyun çıkabilir.

KUZULARIN, OĞLAKLARIN İNLENMESİ

Koyunculukta «inlemek» kelimesi «işaretlemek, belli etmek, belirlemek» anlamlarına kullanılır. Kuzuların, oğlakların kaybolmasını önlemek, başka sürülerin içine karıştığı zaman ayırt etmek için yavrular doğduktan birkaç gün sonra kulakları çeşitli yerlerinden çeşitli şekillerde kesilir. Kesim işinin adı

«inlemek»; kesim yoluyla yapılan şekil, bir çeşit imza «in» dir.

İnden başka, zimba da kullanılır. Kulak delmek için penseye benziyen özel zimba âletleri vardır. Bazen in ile zimba birlikte kullanılır. Kulak ucunun yandan daire şeklinde kesilmesine de «mandal» adı verilir. Mandal da İn olarak kullanılır.

Koyunculuk yapan her kişinin özel bir ini vardır. Bu in diğer koyuncuların inlerine benzemez. Oğlaklar da, kuzuların inlendiği şekilde inlenir.

KUYULAR

CINGIRIK

Suyun az olduğu yerlerde hayır sever insanlar tarafından yaptırılmıştır. Bir kuyusu vardır. Bu kuyunun iki tarafında iki ağaçtan direk dikilmiştir. Bu iki direk arasında üçüncü bir direk ortasından iki direğe takılmıştır. Üçüncü direğin bir tarafında bir ağırlık, diğer tarafından yani kuyu tarafındaki ucunda zincirin ucuna bağlı bir demir veya lastik kova asılıdır.

Bununla kuyudan su çekilir. Kuyunun önünde ya taştan ya da tahtadan oluklar vardır. Su bunların içine dökülür. Hayvanlar suyu buradan içerler.

SARNIÇ

Hayır sever insanların suyun az olduğu taşlık ve suyun çok derinde olduğu yerlere yapılmıştır. Ya taştan örme olur ya da betondandır. Havuz gibidir. Üzeri örtülüdür. Yalnız bir kapağı vardır. Su buradan kova ile alınır. Sarnıcın suyu ya kışın içine kar doldurulmasıyla ya da, başka yerlerden su getirtilip doldurulmasıyla meydana gelir. Su böyle yerlerde insanlar ve hayvanlar için büyük bir nimettir.

KONYA FOLKLORU ÜSTÜNE BİLDİRİLER

- KONYA HALK KÜLTÜRÜNDE HAYVAN MOTİFİ
- KONYA ÇOCUK TEKERLEMELERİ VE HALK EDEBİYATI
- KONYA STEP KOYUNCULUĞUNDA SÜT ÜRÜNLERİ
- HALKBİLİM AÇISINDAN "KONYA KADINI" NİN EKONOMİK, SOSYAL KÜLTÜREL BOYUTLARINDAN NOTLAR

KONYA HALK KÜLTÜRÜNDE HAYVAN MOTİFİ

Seyit Küçükbezirci

Türk halk kültüründe hayvan motifi; anonim halk edebiyatında olsun, etnografyada olsun, çok zengin, çok kapsamlı, çok yönlü büyük bir motif...

İnsan ve hayvan... Gerçekte, düşte yaşam boyu beraber... İnsanın her şeyinde, hayvan motifine, genellikle, rastlanır... Türküde, manide, destanda, tekerlemelerde hayvanlar... Masallarda, hikâyelerde, gülmecelerde hayvanlar... Atasözlerinde, halk hekimliğinde, inanışlarda hayvanlar...

Konya halk kültüründe de hayvan motifi canlı, renkli, zengin, yaygın ve yaşayan bir motif; büyük yeri olan bir motif... Folklorun her kolundaki hayvan motifi, aslında, ayrı ayrı ele alınıp değerlendirilmeli... Konya masallarında hayvan motifi, Konya inanışlarında hayvan motifi, Konya türkülerinde hayvan motifi, Konya atasözlerinde hayvan motifi; Konya giysilerinde, süslemelerinde, oyalarında, halı ve kilimlerinde hayvan motifi gibi... Yapılsa bunlar; nice gerçek, nice renk, nice tat, nice anlam, nice incelik ortaya çıkar... Buradan da yeni yorumlara, yeni sentezlere, yeni üretimlere ilerlenebilir... Bu ayrıntılı araştırmaların yapılması dileğiyle... Biz, bu bildirinin sınırlı çerçevesi içinde, «Konya Halk Kültüründe Hayvan Motifi» konusunda kısa bir çeşitlemeyi ancak yapabileceğiz... Bu çeşitlemedeki halk kültürü ürünleri 1958 yılı derlemelerimizden seçilmiş, ağız özelliklerine dokunulmadan 26 yıl öncenin söyleyişleri korunmuştur. Ürünlerdeki zaman birliğinin, derleme bölgesinin Konya şehiriçi ve yakın çevresi olarak seçilmesinin amacı sağlıklı (bir kesit almak içindir.

İNANIŞLARDA HAYVAN MOTİFİ

- Katır doğurması: «Gatır doğurması «(âhir zaman) geldiğine işaretdir. Gatır doğurursa gıyamet yakındır.»
- Sarı öküz sallanması: «Dünya sarı bir öküzün buynuzları üstünde durur. Bu öküz gıyadığında zenzele olur.»
- Kedi: «Kedi ön ayaklarıynan elini - yüzünü yursa eve misafir gelecek demektir".»
- Keçi: «Geçi şeytan sayılır. Şeytan çoğu zaman geçi şekline girip dolandır.»
- Koyun; deve : «Goyununan deve (Hamalı) dir. Şeytan bunların donuna hiçbir zaman giremez.»
- At: «At hamalıdır. Şeytan at şekline giremez. At, insanı (hamalı) gibi gorur.»
- Balık: «Nisan ayında yağmır yağarken denizlerdeki bütün balıklar ağızlarını açar... Hangi balığın ağzına bir nisan yağmuru damlası düşerse o damla balığın garnında cevahir olur.»
- Kurbağa: «Kurbağının oynayanın elinde siğil meydana gelir.»
- Baykuş : «Başguşun adı (bayguş) değil, (hayırlı guş) 'dur. Hayırlı guşa her ağşam Allah tarafından bir serçe nasip olarak gönderilir. Hayırlıguş bunnan doyar. Hayırlıguş, bir evin camını dıkdığıynan çakarsa, yakında o evden bir ölü çıkar. Hayırlı guş gören, hayırlıguşun gendilerine bakdığını gören çocuklar ağızlarını örtmeli. Ya değilise hayırlıguş o çocuğun dişlerini sayar, dişi sayılan çocuk da ölür.»
- Sinek: «İnsan üyüyünce ruhu bir yişil sinek olur, burnundan çıkıp gider. Rüya, bu sineğin gezip tozarken gördüğü şeylerdir.»
- Kurt: «Güneşli havada yağmır yağarsa dağda gurt doğuruyor demektir.»
- Arı: «Arı dünyada herşiyden bal alır. Yalnız bir mermer daşdan bir de dul avradın bo... bal almaz.»
- Yılan: «Gurak geçen yıllarda ilân yakılırsa yağmır yağar.»

- Hayvanlarda göz perdesi: «İnsanların gözünde perde vardır. Yalnız gözle görülebilecek şeyleri görebilirler. Amma, havanların gözünde perde yoktur. Onnar insanlardan başka cinneri de, şeytanları da görürler.»

- Çırada kelebek: «Gaz lambasının etrafına doluşan epelekleri şeytan gönderir. Hanginiz lâmbayı söndürüse ona gızımı verecem, dirimiş. Onnari o yalanınan aldadır yakarımış.»

DEYİMLERDE, ATASÖZLERİNDE HAYVAN MOTİFİ

- Alma alı, sat yağızı, besle gırı, bin doruya.
- Acamı nalbat gâvır eşşeginde beller.
- Anasının önüne geçen sıpa gibi.
- Avdan gelmiş tazı gibi.
- Allah devesi.
- Akılsız köpeği yol gocadır.
- Ak geçiyi gören içi dolu yağ samır.
- Acıkdıysan acik yi, tarlalarda bücük yi.

HALK HEKİMLİĞİNDE HAYVAN MOTİFİ

- Karın ağrısına; eşşek gusgununun suyu içirilir.
- Kulak ağrısına; ağrıyan gulağa davşan yağı dökülür.
- Sarılığa; kara tavık kesilip hasdaya sarılır.
- Yılcık hastalığına; ilân öldürülür, gafası döğölüp ilâncık hasdalığı olan yire sarılır. İlâncık hasdalığında sarı tavık boku da sarılarak gullanılır.
- Çocuklarda karın ağrısı; tezek külüyünen gatıran ateşde sac üstünde garişdırılır, çocuğun garnına sarılır.

EFSANELERDE HAYVAN MOTİFİ

- MEZARA GELEN HAYVANLAR: «Ölü mezarına gonulup üsdü örtülünce, düvalar okunup dalkını verilince ölüün yanına

ilk önce ossurgan böcü gelip ölüyü yimeye başlarmış. Az sona da gurbacı gelip ölünün göğsünün üstüne çıkıp otururmuş, ölünün dilini ağzından çıkarıp emmeye başlarmış, bir yandan da bağırıp, ilân çağırılmış;

«Uzun yinge, dal yinge Miyid geldi, gel yinge, Arap yidi bitirdi bize galmadı yinge» diyi... Bu çağırmadan sona ilân gelirmiş, ossurgan böcüyü, gurbacıyı yirilmiş, gendi ölünün göğsüne çıkıp dilini çıkarıp emerilmiş.»

- *LEYLEĞİN SESİ*: «Hazreti Sultan Sülüman guşlarm seslerini dağıdacağı gece liylek üyüyememiş.. Amma, zabaha yakın canı geçivirmiş... Gün doğarken bülbül en önce varmış, gözel bir ses almış. Sona, diğer guşlar, sırayınan varışlarına göre diğer sesleri almışlar. Liylek guşluk vakdı anca uyanabilmiş. O da ses almaya gitmiş. O sıra bir marangoz tak tak diyi keser vururmuş... Sultan Sülüman, liyleğe «Bu ses de senin olsun dimiş. O zamandan beri liyleğin sesi tak tak diyi çıkarılmış.»

HALK FIKRALARINDA HAYVAN MOTİFİ

- *TİLKİNİN NAMAZ KILIŞI*: «Tilki üç taviğınan namaz gılmaya durmuş. Mağsadı da gari belli... Bu sırada garşidan tazı çıkıvırmış. Tilki hemen tavıklara; Aman arkadaşlar, benim apdezim bozuldu, ben hemen bir apdez tazeliş geliyim diyip sıvışmış.»

- *KARGANIN YÖRÜYÜŞÜ*: «Garga gendi yörüyüşünü beğenmeyerek başga yirlere yörüyüş öğrenmeye gitmiş. Gezip dolaştığı yirlerde guzunun yörüyüşünü beğenmiş. Başlamış bellemek için oğraşmaya... Amma, guzu yörüyüşünü belleyecem dirken bu sefer gendi yörüyüşünü de unutmuş, guzu yörüyüşünü de belleyememiş. Onun için, şimdi garga nemneşekil (bir tuhaf) sekerek yörür.»

TÜRKÜLERDE HAYVAN MOTİFİ

LEYLEK TÜRKÜSÜ

İssiz yuvalarda böyütdüm seni
Çayır çimenlerde yörütdüm seni
Sürüler içinde beğ itdim seni

Ganadı bitmedik yavrun gelir mi
Ayağa uymadık yavrim gelir mi

Yuvamızın üsdü asma
Annem - babam gidiyor diyi incinip küsme
Yavrim sen Allahdan ümüdün kesme

Ganadı bitmedik yavrim gelir mi
Ayağa uymadık yavrim gelir mi

Yuvamızın üsdü gataran
Çıkam yüğseğine ben de oturam
Yavrıların körpe nere götürerim

Ganadı bitmedik yavrim gelir mi
Ayağa uymadık yavrim gelir mi

ÇEKİRGE TÜRKÜSÜ

Çekirgenin ayağında lâlîni
Ben zanniddim gaynakamın gelini

Eğri de butlu,
Sivrice gışlı çekirgem

Çekirgemin ayağında mesdi var
Ben zanniddim ekinlere gasdi var
Çekirgemin gaymakamdan dosdu var

Eğri de butlu,
Sivrice gışlı çekirgem

ATLAR TÜRKÜSÜ

Gır at da dir ki ben atların başıyım
Ağalar elinde gezer taviz guşuyum
İssiz viranede can gurtaran kişiyim

Topların sesini duydukdan giri
Üzengi böğrümde değdikden giri

Yağız at da dir ki, bağlaman beni guruya
Üstümde binen yiğidi Allah goruya
Gidersem ileri, dönmem geriye

Bir kere başımı goydukdan giri
Topların sesini duydukdan giri
Üzengi böğrümde değdikden giri

Doru at da dir ki ben donumu satarım
Üsdümde binen yiğidi alır atarım
Başım sıkıya gelirse ezderhayı yıkarım

Topların sesini duydukdan giri
Üzengi böğrümde değdikden giri

Al at da dir ki nice olur halimiz
Cinsimizden çatal olur dilimiz
Girersek gavgayı çıkar ölümüz

Topların sesini duydukdan giri
Üzengi böğrümde değdikden giri

Gula at da dir ki at goymadım goğuşda
Ne de onbaşıda, ne de çavişda
Ne de düğünde, ne de bayramda

Topların sesini duydukdan giri
Üzengi böğrümde değdikden giri

Kötü gısırak da dir ki
Ağamı öldürür ganını içirim,
Yönüm samanlığa döndükden giri

EŞEK TÜRKÜSÜ

Eşşeğimin gözlerinden ayna mı yapmışlar
Aynılıdır dağlar
Zümbüllüdür bağlar
Eşşeğine ağlar
Datdaraliliim lo
Çüş eşşeğim çüş

Eşşeğimin gulağından kepçe mi yapmışlar
Kepcelidir dağlar
Zümbüllüdür bağlar
Eşşeğine ağlar
Datdaraliliim lo
Çüş eşşeğim çüş

Eşşeğimin garnından davıl mı yapmışlar
Davıllıdır dağlar
Zümbüllüdür bağlar
Eşşeğine ağlar
Datdaraliliim lo
Çüş eşşeğim çüş

TEKERLEMELERDE HAYVAN MOTİFİ

1

Ayı beni gorkuddu
Gulağından sarkıddı
Gulağında çanı var
Çalarım çalarım ötmeyyor
Neyin için ötmeyyor
Arpa için ötmeyyor
.....

2

Ahmedi medi
Guyruğu kedi
Bir sıçan dutmuş
Yalamadan yutmuş

3

Hacı baba tintin
Sakalına bindim
Beş para buldum
Çarşıya gittim
Çarşı yok
Bazara gitdim
Bazar yok
.....

4

Memet Memet mendilli

Aksaraya geldilli
Annen sana ne didi
Sıçan bo... yi didi.

GÜLDÜRÜLERDE HAYVAN MOTİFİ

1

Takır, Tukuur
Ben sandım goca annem evde çuval dokur
Gene bizim güççük sıçan
Yağ çölmeğinin başında mevlit okur

2

Yir altında takla makla
Ne böğürce galdı ne bakla
Gaveci emmi gutuyu sakla
Tiryaki olmuş güdek sıçan

Yir altında evleri var
Eğri büğrü yolları var
Samur kürklü beğleri var
Gaveci emmi gutuyu sakla
Tiryaki olmuş güdek sıçan

3

Atladı çıkdı kürek sapma
Dombala düşdü bekmez küpüne

Gapının goğuğundan bakan
Lepilebiye, güççük yolla göz çakan

Dükgâncı emmiye gama çeken
Ne belâlısın güdek sıçan

KISA BİR DEĞERLENDİRME

Konya halk kültürü ürünlerinde birinci derecede, sık geçen hayvan motifleri, ve değerlendirilmesini, en kalın çizgileri ile şöyle değerlendirebiliriz:

AT: Gözde, gönülde değerli... İnsanın yanında saygın. Hayırdır, uğurdur.

EŞEK: Küçükseme, alay motifi.

KURT: Konya halk kültüründe adı, genellikle «canavar»... Bilhassa Konya ova köylüklerinde... İnsana minnetsiz, kendi işinin ehli. Koyuncu bir toplumda sürünün baş düşmanı olduğu için saygın bir yeri yok. Korku motifleri taşır.

FARE: Konya halk ağzında adı «sıçan»... Sık geçen, çoğu kez bir gülmece motifi.

KATIR: Kişiliksiz bir motif.

TİLKİ: Kurnaz, oyunbaz, renkli gülmece motifi.

KOYUN: Saygın bir motif. Saygınlığı, özde, bozkır halk ekonomisinde önemli bir yeri oluşundan kaynaklanmakta...

BAYKUŞ: Konya halk kültüründe «Hayırlıkuş»... Korku ile saygınlığın karmaşık bir motifi. Üstünde kapsamlı araştırmaların yapılmasını gerektiren bir konu.

KEÇİ: Saygın bir motif değil... Göz renkleri tekin sayılmaz. Şeytanla ilişkili tutulan bir motif...

KEDİ: Sevgi, yer yer korku motifi... Kara kedi dışındaki kediler, efsane ve rivayetlerde sevilmesi gerekli yaratıklar... Kara kedi donunda şeytanın dolandığına inanıldığı için, kara kedi bir korku motifi.

Konya halk kültüründe, bu kültürün çeşitli ürünlerinde hayvan motifi açısından ikinci, üçüncü derecelerde görülen hayvanlar;

kurbağa, karga, kestenkele, sinek, arı, leylek...

Folklorumuzda hayvanların yeri, elbet de, bu kadarcık değil... Elbet de çok çok kapsamlı... Ama, insanımızın çok yönlerini ortaya çıkaracak yol; inanıyoruz, hayvanlarımızın konuya girdiği sayısız kültür ürünlerinin incelenmesinden geçmekte...

KAYNAK: Türk Halk Edebiyatı ve Folklorunda Yeni Görüşler-Cilt 1 Hazırlayan Feyzi Halıcı -1985- Güven Matbaası -Ankara- Konya Kültür ve Turizm Derneği Yayınları.

KONYA ÇOCUK TEKERLEMELERİ ve HALK EDEBİYATI

Seyit Küçükbezirci

"Çocuk Tekerlemeleri" folklorumuzun önemli bir kolu olduğu halde; üzerinde önemine uygun kapsamlarda araştırmalar yapılmamıştır. Bu bildirimizde, "Çocuk Tekerlemeleri"nin halk kültürümüzdeki önemli yerine bir kez daha dikkatleri çekmek, yeni araştırmalara ve yeni değerlendirmelere vesile olmak amacını güdüyoruz.

Cumhuriyetimizin kuruluşuyla birlikte, ulusal devlet olma gereği "Halk Kültürü"nün önemi kavranmış; Cumhuriyet öncesi yapılan çok az sayıdaki derlemelere ek olarak çok kapsamlı, hızlı, tutkulu derlemelere; yurt çapında, köy köy, kasaba kasaba araştırmalara girilmiştir. "Halklevlerinin kurulmasıyla, Halkevi dergiciliği başlamış, tarih, coğrafya araştırmalarının yanında; masallar, türküler, atasözleri, deyimler, halk oyunları, efsaneler, etnografik derlemeler, sözcük derlemeleri yapılmış, yayınlanmıştır. Ama, bu yaygın araştırmalar yapılırken, "HALK ÇOCUK EDEBİYATI"nın özgün ürünlerinden "TEKERLEMELER" bizce ihmal edilmiştir.

Oysa, çocuk, denilip geçilen, sözleri ve davranışlarına alaylı bir gülümseme uçurulan "Çocuk İnsan"; daha yaşamla ilk yüzyüze gelmesiyle, söz sanatlarından "Tekerleme"nin büyüğü güzelliğini fark etmiştir. Çocuk, söz sanatlarından, ilkin "tekerleme" ile tanışmıştır. Önce başka çocukların "uydurduğu" tekerlemeleri coşku ile severek söylemiş; sonra kendi duygu ve deneyim denizlerinden esinlenerek yeni şeyler söylemiştir. Çocuğun tekerleme ile tanışıklığı, onu, ileri yaşlarında masalların, türkülerin, halk oyunlarının, efsanelerin güzel ve gizemli dünyasına taşıyacaktır.

Tekerlemeler konusunda, halk kültürü derleme ve değerlendirme literatüründe çok az materyal vardır. Son 70 yılda bu konuda yapılan yayınlar, parmakla sayılacak kadar azdır. Anonim halk edebiyatının çocuk dünyasını kapsayan bu zengin türünde, bunca az tekerleme derlemesi ve değerlendirmesi gerçekten esef vericidir.

Bence yetişkinler kendi sanat dünyalarını anlamlandıran güzel sanat dallarını daha önemsemişler; bir zamanlar kendilerinin de dünyası olan "Çocuk Dünyası"nı gözardı etmişler, hatta, küçümsemişlerdir. Oysa, çocukların da çok renkli, çok zengin; soyuttan somuta, somuttan soyuta dalga vuran çok anlamlı, engin bir sanat dünyaları vardır.

Çocukların sanat dünyası, beşikten inerken; ilk heceleri, ilk anlamsız ama kendince birşeyleri ifade eden sözcükleri söylemeye başladığı an başlar.

Çocuk dünyasının güzel sanat etkinlikleri oyunlardır. Oyunlar, şiirsel sözcüklerle çekici hale getirilmiştir.

Çocuk demek, bir bakıma, "Oyun ve şiir" demektir. Yürümeye ve konuşmaya başlamakla, artık, oyun ve şiirde başlamıştır. Sürekli görülmekte, görülen yaşanma geçirilmekte, yaşanan "Tekerleme" denilen şiirsel anlatımla ifade edilmektedir.

Çocuk, herşeye açık, herşeye dikkatli; gözleriyle fotoğraf makinası, aklıyla teyp gibidir. Herşey ona yansır; O, yansıyan herşeyi "Tekerler, Tekerleme yapar".

ÇOCUK TEKERLEMELERİNE BAŞKA ADLAR VEREBİLİR MİYİZ?

Çocuk tekerlemeleri üzerine, yazılı kaynaklar çok sınırlı. Yüzlerce yıldır çocuklarca üretilen sayısız tekerlemelerin, hergün yurdun her yöresinde yüzlerce üretilen tekerlemelerin çok azı kayda geçmiştir. Bu çok az sayıdaki derleme ve araştırmanın bir kısmına "Tekerlemeler" başlığı konmuştur. Yalnız, 1958'de, Türk Folklor Araştırmaları dergisinin 108 inci sayısında, büyük folklorcu, rahmetli hocam Cahit Öztelll, "Çocuk Oyunlarında Ebe

Çıkartma Tekerlemeleri" başlığını kullanmıştır. Ama, çocuk tekerlemeleri içinde, "Ebe çıkartma tekerlemeleri" ancak bir daldır.

"Çocuk Tekerlemeleri", bu anonim halk edebiyatı türünün belki üst başlığı, genel başlığı olabilir. Ama, bu önemli dala alt başlıklar da aranmalıdır. Bu konuda, deneme niteliğinde, bu türe ana başlık olarak, şöyle başlıklar da önerilebilir:

- "Anonim Çocuk Oyun Şiirleri"

- "Anonim Halk Edebiyatı Çocuk Şiirleri"

Çocuk tekerleme türlerini de şu alt başlıklarda sıralayabiliriz:

- Oyunda ebe çıkartma tekerlemeleri,

- Masal tekerlemeleri,

- Alay tekerlemeleri

- Kızdırma, eleştiri tekerlemeleri,

- Yanıltmaca tekerlemeleri,

Bu türleri çoğaltmak mümkün. Her türü çok zengin, sayısız örnekle ortaya koymak mümkün...

TEKERLEMELERİN ÖZELLİKLERİ VE KAPSAMLARI

"Çocuk Tekerlemeleri" halk edebiyatı açısından olduğu kadar: sosyoloji, psikoloji, ekonomi açısından da, bilimin diğer dalları açısından da irdelenmelidir. Bunlar yapıldığı taktirde, eminiz ki, pekçok önemli bilimsel yeni bulgular elde edilecektir.

Ünlü araştırmacı, rahmetli hocam Cahit Öztelli; yukarıda andığımız yazısında; "Anonim halk edebiyatının bir kolu olan "oyunda ebe çıkartma tekerlemeleri" üzerinde hemen hiç çalışılmamıştır. Halbuki bu tekerlemeler, değişik yönlerden önem taşırlar. Bu bakımdan bizim bu yazımız, bir denemeden öteye geçmeyecektir. Ancak Folklorcu arkadaşların toplayacakları malzeme, ilerisi için daha geniş araştırmalara yol açacaktır." demektedir.

Öztelli; Temmuz 1958de, Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nin

108 inci sayısında "Çocuk Oyunlarında Ebe Çıkartma Tekerlemeleri" başlıklı yazısında, "Mersin şehir içi"nden derlediği 21 tekerlemeyi irdeler ve saptadığı özellikleri şöyle sıralar :

"Çocukların oyuna başlamadan "ebe çıkarma" için söyledikleri tekerlemelerinde şu özellikleri görmekteyiz:

1. Hayattan izler taşıması,

2. Bazan konuşmalar bulunması,

3. Mizahın ağır basması; esasen çocuktan daha ciddi şeyler beklenemez. Bu mizah ve şaşırtıcı olma yönü, aşağı yukarı yeni şiirin de bir özelliğidir,

4. Daha çok başlangıçta, bazan da tam metin olarak anlamsız sözlere rastlanmaktadır. Bunlardan baştakiler kafiye bulmak için uydurulmuş olabilir. Bu özellik, ekseriya son dördlükte olmak üzere, Karacaoğlan'da da görülür. Ayrıca saz şairlerinin, daha çok anonim halk edebiyatının bir verimi olan mânilerde, ilk iki mısraın konu ile ilgisiz oluşu da tekerlemelerdeki anlamsız sözleri bir bakıma andırıyor,

5. Siyasî olaylar ve bu olaylardan milletlerin karakterlerini vermek,

6. Yaşanılan hayatın hiçbir yönünden uzak kalınmadığını gösteren izler bulunur ki burada yeni Türkçe sözler var,

7. Çocuğun şiddetle arzuladığı şeylerin bulunması,

8. Çocuğun kendi hayatından yankılar taşıması gibi özellikler. Kısaca sıraladığımız bu özellikler üzerinde daha derinliğine durulabileceği gibi, daha çok metnede ihtiyaç vardır."

Çocuk tekerlemeleri, insanda hayret uyandıracak bir yaygınlığa, yayılma hızına sahiptir. Edirne'den Ardahan'a her kentte, kentlerin her köyünde, ele aldığımız bir tekerlemenin varyantını bulmak mümkündür. Öztelli; "Mersin'de sekiz on yıl önce topladığım (yaklaşık 1948) ve yirmibir tanesini aşağıda verdiğim tekerlemeleri Konya çocuklarına sordum. (1958'lerde Öztelli Konya'da öğretmen.) Bunlardan tam on üç tanesini, bazı ufak tefek kelime değişmesiyle bildiklerini söylediler" der.

Yine, Öztelli; "...Konya'da söylenen bir tekerleme ile bazı oyunların, Muğla'nın Ula Köyünde de söylenip oynandığını biliyoruz" der ve 1934 yılında yayınlanan Yusuf Ziya Demircioğlu'nun "Anadolu'da Eski Çocuk Oyunları" kitabını kaynak gösterir.

Folklorcu Numan Kartal, Eylül 1963'de Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nin 170 nci sayısında, "İnegöl ve Dolaylarında Halk Edebiyatında Tekerlemeler" başlıklı derlemesinde, tekerlemelerin halk edebiyatının içindeki önemli yerine işaret eder; "Dergâh saz şairleri ne ise, sokaklar da çocuklara odur" der. Kartal'ın sunduğu çocuk tekerlemelerini, yayınlanmasından bu yana 32 yıl geçmesine rağmen, bugün, Konya sokaklarında, çocuk oyunlarının içinde yaşarken yakalamak mümkündür.

Muğla'nın Ula'sından Konya'ya; Konya'dan Mersin'e, Konya'dan İnegöl'e uzanan bir söz zinciri halinde sürekli yaşayan tekerlemeler yurdumuzu sayısız varyantları ile kucaklamaktadır.

ÇOCUK TEKERLEMELERİNDEN İÇERİK ÖRNEKLERİ

- ÇOCUK MELODİYİ SEVER: Tekerlemede anlam olmayabilir. Sözcük uyumu, melodi güzelliği önemlidir.

"- Kat kara viraransa,
Maki nus kutu, peraransa,
Eronovani, kutu perani..."

- ÇOCUK İLGİNÇ TANIMLAMALAR YAPAR, PORTELER ÇİZER:

"- Emmimin oğlu Musacık
Elleri, kolları kısacık"

- HERŞEY ÇOCUĞA YANSIR: Yaşamın her anı, bütün olaylar, büyüklerin dünyası bile, çocuğun algıladığı biçimde tekerlemelerde yerini alır.

"- Bir, iki. üçler
Yaşasın Türkler
Dört, beş altı
Polanya battı
Yedi. sekiz, dokuz
Alman d....
On, onbir oniki
İtalya tilki
Onüç, ondört, onbeş
Amerika kardeş"

Bu oyunda ebc çıkartma tekerlemesi. 2'nci Dünya Savaşı sırasında, savaşın sonundaki durumu tekerler. Önce kendi ulusunu överek başlar; sonra devletlerin durumunu tanımlar. O zamanın dostluklarına, düşmanlıkların göre değerlendirmesini yapar. Yıllar geçer; dünyanın yeni düzenine göre, yeni dostluklara göre, tekerlemesini düzenler. Amerikan karşıtlığı başladığı yıllarda, son mısradaki "kardeş" sözcüğünü "kalles" sözcüğü ile değiştirir.

- ÇOCUKLAR HEP SORAR, HERŞEYİ SORAR:

Çocuk, anladığını anladığı gibi şiirleştirir. Akıl erdiremediğini tekerlemeleri ile oyun içinde sorar. Hatta, sosyal ve ekonomik olguları bile...

"Atlar gelir, şakır şakır
Benim babam neden fakir?
İlimon, ilimon
İlimondan gelirkene üç gemi gördüm
Biri ağa
Biri paşa
Ortancası Ahmet Paşa
Ahmet Paşa hasta
Çorbası tasta"

Püskülü mavi
İnadına kavi"

- ÇOCUK İÇİN ANLAMSIZLIĞIN BİLE ANLAMI VAR:
Kendi algılamasına göre; hangi anlamsız sözcüğün neyi kapsadığını
ancak kendisi bilir.

"O. mo

Kara do

Simi, simi, simi do

Şaka maka

Eli zan do"

- ÇOCUK SÖZCÜKLERLE OYNAR:

Tekerlemelerde sözcüklerle oynanır, yenileri türetilir,
eklemelerle çıkarmalarla sözcükler sevimli yapılır. Hatta, sayılar
bile..

"Biricik, ikicik,

Üçücük, dördücük,

Beşicik, altıcık,

Mavi boncuk Sen gir, çık"

- ÇOCUKLAR TEKERLEMELERLE ÖĞÜT VERİR:

"Ermini, mermini

Çok yeme peyniri

Peynir seni öldürür

Cehenneme döndürür"

- KISKANIRLAR, ELEŞTİRİRLER, KIZDIRIRLAR:

"Leylekler leylek lekirdek

Hani bana çekirdek

Çekirdeğin içi yok

Sarı kızın saçı yok"

"Kardeşim Acar

Dolapları açar

Yemekleri sağlar

Annem gelince

Sıçan gibi kaçar"

- HERŞEY TEKERLEMELERDE İÇİCE: Tavuklar, kilimci,
kardeş özlemi, en sevilen yiyecek çikolata, piyasa, alay etme..

"Ayşanım'ın tavukları

Kıt, kıt, kıt diyor

Arpa, saman istiyor

Arpa, saman yok

Kilimci'de çok

Kilimci kilim dokur

İçinde bülbül okur

O bülbül, benim olsa

İki kardeşim olsa

Biri ay, biri yıldız

Hop çikolata piyasa

Akşam yedim salata

Kız senin babayın adı

Keratadır, kerata"

- OKULDA ÖĞRENİLEN HERŞEY TEKERLEMELERE
YANSIR:

"İsveç, Norveç, Danimarka

Türkiye'nin başşehri Ankara"

- TEKERLEMELERİN ÇOK RENKLİ BİR ANLATIMI VAR:

"Hediye,

Ekmek vermez kediye

Kedi gitti kediye

Kadının kapısı kitli
Hediye'nin başı bitli"

Burada, has Konyalı, folklorcu, rahmetli Selçuk Es'in anısını tazelemek için. Aralık 1963'de, Türk Folklor Araştırmaları Dergisinin 173 üncü sayısında yayınlanan "Konya Tekerlemeleri" başlıklı yazısını da anıyorum. Es, değerli derlemesinde 19 çocuk tekerlemesine yer verir.

SONUCU ŞU DİLEKLERLE BAĞLAMAK İSTİYORUM

- Bütün eski yazı ve yeni yazı kaynaklar taranarak en kısa zamanda, "Çocuk Tekerlemeleri Bibliyografyası" yapılmalı.

- Derlenmiş çocuk tekerlemeleri, çeşitli bilim dalları açısından değerlendirilmeli, yorumlanmalı.

- Edebiyatla, sosyoloji ile, psikoloji ile ilgili fakülteler, yüksek okullar, enstitüler yurdun bütün yörelerinde tekerleme derleme çalışmalarına girişmeli.

- Çocuk tekerlemeleri (türlerine göre, antoloji nitelikli) kitaplaştırılmalı. Çocuk kitapları serilerinin içinde, çocuk tekerlemeleri kitapları da yer almalı. 1961 yılında, sigara paketi ebadında, 32 sayfa, çok sevimli, "Oyunda Tekerleme" adlı bir çocuk kitabını "M. Birlik" adıyla yayınlamıştım. Konya okullarında, onbeş günde tam beşbin adet satılmıştı. Bu türde yapılacak yayınların yine büyük ilgi görmesi mümkün.

- Yazılacak çocuk oyunlarında, derlenen tekerlemeler kullanılmalı, tekerlemeler bestelenmeli, tekerlemelerden çocuk şarkıları yapılmalı.

BAŞKAN - Sayın Seyit Küçükbezirci'ye çok teşekkür ediyorum. Çok faydalı, değerli folklor edebiyatımızın temel unsurlarından birisi olan tekerlemeler hakkında tebliğlerini sundular.

Temennilerine katılıyoruz; ancak, çalışmalarını, dilekleri boşa da gitmeyecek. Tebliğlerini hemen masadaki arkadaşlarıma

verirlerse, Türkiye Büyük Millet Meclisi Yayın Komisyonu onu en iyi şekilde değerlendirecektir; öyle umuyorum.

Efendim, Sayın Küçükbezirci'ye soru sormak isteyen var mı? Buyurun efendim.

- Şimdi, Başkentimiz Ankara'nın Anıtkabir, Anıtkabir'de Atatürk. Atatürk'de mavi göz, mavi gözde sarı saçlar en büyük var. Bunu yalnız, Türkiye'de hemen hemen yedi yaşında milyonlarca çocuk

"Saat dokuzu beş geç

Atam Dolmabahçe'de

Gözlerini kapadı, bütün dünya ağladı

Doktor doktor kalksana, lambaları yaksana..." bu tür devam ediyor. Bunu da tekerleme olarak kabul edebilir miyiz, bu bir manzume midir?

BAŞKAN - Buyurun.

SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİ - Efendim, çocuk tekerlemeleri, son derece hareketli, anlatmaya çalıştığım gibi; son derece yaygın, böyle yıldırım hızı gibi yurdu dolaşan, en hızlı iletişim araçlarına taş çıkartan bir yayılma şeklinde.

Çocuk tekerlemelerinin içerisinde, arkadaşımızın söylediği motiflere araştırma yaptığımız zamanlarda rasladık. Tekerlemenin içerisine çocuk tekerlemesini kurarken bazı atasözlerini alabiliyor, değiştirebiliyor kendisine göre. Bazı deyimlerin bir kısmını alıyor, bir kısmını değiştiriyor. Şarkıların bir bölümünü alabiliyor, türkülerden bir mısra alabiliyor; yani, o zaman Atatürk'ün ölümü sırasında, bu şiiri tam metin olarak hatırlamıyorum da böyle bir şiir var. Çocuk, 10 Kasım ile ilgili şiirlerden bir tanesinin bazı mısralarını sokakta kendi tekerlemesinin içerisine monte etmiştir. Yani, çocuk tekerleme söylerken her şeyden yararlanır, her şeyi tekerlemesinin içine katabiliyor.

BAŞKAN - Teşekkür ederim.

Bir yaratıcılık gücünü de ortaya koymuş oluyor.

Buyurun efendim.

- Sayın Küçükbezirci şöyle birşey olur mu efendim? Çocuk tekerlemeleri çok ilginç. Biraz önce bahsettiniz, Sivas'tan buraya geldiği zaman, 13 tanesinde benzerlik olduğunu söylediniz. Şimdi, bu, bütün Türkiye genelinde herhangi bir iletişim aracı; yani, bir mektupla ulaşma, telefonlaşma, bir iletişim aracından faydalanmadan bu çocuklar aynı tekerlemeleri nasıl algılıyorlar, mahallelerinde söylüyorlar; bundaki güç nedir; ben bunu kavrayamadım. Bu nasıl oluyor?

SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİ - Efendim, bu çok enteresan. Mahalleye bir çocuk geldiği zaman, bir misafir çocuk geldiği zaman, köyden, başka şehirden bir çocuk geldiği zaman öteki çocuklar hemen kendi repertuarlarını ortaya koyuyorlar. Kendilerinin bildikleri her şeyi söylüyorlar, ondan sonra sıra ona geliyor; o onlara onların bilmediği bir tekerlemeyi köyden, getirdiğini başka ilden getirdiğini, hemen anlatıyor. Onlar bunu hemen ezberliyorlar, o sokaktan o sokağa, o sokaktan o sokağa gidiyor; yani çocukların yer değiştirmesiyle beraber, yeni bir tekerleme bilmek, o yeni tekerlemeyle oyuna başlamak, ebe çıkarmak, takılmak, eleştirmek, hatla hırpalamak çocuk için başlı başına bir zevk oluyor. Yani, bunların iletişimleri iki ayakları ve dilleri; ama insanı hayretler içerisinde bırakacak bir şekilde yaygın; hani, fısıltı gazetesi gibi.

BAŞKAN - Evet. efendim, başka var mı?.. Yok.

Efendim, Sayın Seyit Küçükbezirci'ye tekrar teşekkür ediyorum, sizlere teşekkür ediyorum.

Türk Halk Edebiyatı Bilgi Şöleninin Dördüncü Oturumunu kapatıyoruz. Yarın, saat 10.00'tan itibaren, yine bu salonda olacağız. Aşklarımızın gösterileri bu salonda akşamda devam edecek.

Hepinize teşekkür ediyor, iyi akşamlar diliyorum.

KAYNAK: "Türk Halk Edebiyatı Bilgi Şöleni" / Konya 26-28 Ekim 1985 / TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları Nu: 78

KONYA STEP KOYUNCULUĞUNDA SÜT ÜRÜNLERİ

Seyit Küçükbezirci

Türkiye bir tarım ülkesi özelliklerini tam anlamı ile taşıdığı halde; tarım ülkesi olmanın istediği gerekli tarımsal bünye araştırmaları yapılmamıştır. Oysa, konuyu genişlemesine kavrayan; derinlemesine işleyen araştırmaların ivedilikle, öncelik verilerek yapılması gerekirdi.

Bu araştırmada, tarım konusunun bütünlüğü içinde önemli bir kesimi kapsayan koyunculuk, halk kültürü (folklor) açısından ele alınmakta; araştırılmaktadır.

Bütün bölgelerinde yoğun bir hayvancılık yapılan yurdumuz hayvancılığı dev bir potansiyele sahiptir. Bu dev potansiyelin nasıl korunduğu, çok uzun bir süreç içerisinde nasıl geliştirildiği halk kültürü açısından araştırılmaya değer. Çünkü, girişilecek yeni potansiyel geliştirme çabalarına ışık tutacak araştırmalar elde olmadan, girişimler ne kadar çaplı tutulursa tutulsun başarılı olunacağı kuşkuludur.

Büyük halk yığınlarının binlerce yıldır hayvancılık konusundaki deneyimleri, deneyimlerine dayanan uygulamaları; binlerce yıllık gözlemleri, üretimi aksatmadan sürdüren metodları, gelenekleri, inanışları bilinmeden aktarılacak yabancı teknikler ne derece modern olursa olsun başarılı olamamaktadır. Olamaz da... İklimin, toprağın, suyun, barınakların, beslenme maddelerinin özellikleri; modern bilgiyi önemsizleştirebilmektedir.

Binlerce yılın çoğalttığı, olgunlaştırıldığı, sapmasız duruma getirdiği bilgilerden habersizlik; yöresel varlıklara, uygulamalara yabancılık bu başarısızlığı ve önemsizleştirmeyi doğurabilmektedir. Oysa binlerce yıllık sağlam temeller üzerinde oturan modern

teknikler, yani bilgiler bir değer taşımaktadır. Bunun ışığında şu gerçek unutulmamalıdır; elde var olanı bilmek; hem izlenecek yolu, hem alınıp uygulanacak yeni teknikleri gösterir. Bünyeyi, öz varlığı bilmemenin sonucu girişilen çabalar bir şeyler kazandırmadığı gibi, belki eldekini de götürebilir, önemli zararlar açılabilir. Biz bunun acısını son iki yüz yıl içinde çekmiş bir ulusuz.

Bu araştırmada verilenler gözleme, deneye, gerçeğe dayanmaktadır. Gerçek olaylar, girişimler tesbit edilmiş; hiç bir kişisel düşünce eklenmemiştir. Araştırmada, Konya'da geleneksel "koyunculuk süt ürünleri" tümüyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yüzlerce yıldır atadan ataya, atadan babaya hayvan üreticiliği yapan bir aileden olmam, yaşamımın yirmi yılını, büyük sayılarda sürü üretimi yapan bir köyde geçirmem bana bu konunun araştırmaları için gerekli olanakları verdi. Her yazdığımı belki yüzlerce kez yaşadım, uygulayıcılarının yanında bulunup gözledim, dinledim, yerinde tesbit ettim.

Araştırmada; küçükbaş hayvancılık ürünlerinin değerlendirilmesi, bakım konuları bütün yönleriyle işlenmiştir. Ayrıca küçükbaş hayvancılığı ile ilgili inanışlar, gelenekler, görenekler bölgesel ve yöresel hayvancılık terimleri özellikle belirtilmiştir. Özel yöresel terimler (".....") içine alınmış, tanımlamaları yapılmıştır.

Araştırmanın bünyesinde tanıtılan halk bilgilerinin belgesel bir niteliği olacağına inanıyorum.

Konya bölgesinin; Konya'nın geleneksel hayvancılık kültürünün ortaya konulduğu bu araştırma gibi araştırmaların diğer illerde de yapılmasını dilerdim.

Sunulan araştırmayla ilgilenildiğini görmek benim en büyük sevincim olacaktır.

KONU YA GİRİŞ

KATIK ALMAK: Bütün bir ilkbahar ve yaz mevsimi boyunca; bütün bir sağım dönemi boyunca, sütlerin değerlendirilmesine, sütün süt ürünleri şekline dönüşmesine "katık almak" adı verilir.

KATIK: Kış için koyun sahipleri tarafından süt ürünleri hazırlanır. Dışarıya ticaret bölgelerine çok az bir açıklığı olan, kapalı çevre ekonomisini sürdüren, kendi kendine yeterli olma prensibine yüzyıllardır bağlı yaşayan sürü sahibi aileler için kış yiyeceklerini hazırlamak büyük bir önem taşır. Yoğurt, peynir, yağ, kaymak, çiğ suyu, gibi süttten yapılan bütün ürünlerin tümüne birden "katık" denir. Katık, süt ve süt ürünlerinin genel adıdır.

PEYNİR: Yapılmakta olan peynir çeşitlerini şu ana gruplarda toplamak uygun olabilir;

1- Selemor peyniri

a) Yağlı selemor b) Yağsız selemor c) Yarım yağlı selemor

2- Tuluk peyniri

a) Yağlı tuluk peyniri b) Yağsız tuluk peyniri c) Küflü tuluk peyniri

d) Keş peyniri

3- Nor peyniri

4- Çiğ suyu peyniri

SELEMOR PEYNİRİ YAPIMI:

Selemor peynirinin bütün çeşitlerinin yapımı aynıdır. Yalnız çeşitlerin ortaya çıkışı, peynirin içindeki kaymak oranından ileri gelmektedir. Yağlı süttün içerisindeki bütün kaymak süt makinalarından "çekilmek" suretiyle alınır, bu süttten yapılan peynir yağsız peynirdir. Yağsız peynir; "yavan peynir" adını alır. İçindeki kaymağı alınmadan süt peynire döndürülürse, yağlı peynir ortaya çıkar. Peynir yapılacak süt iki kısma ayrıldıktan sonra, birinci kısmın kaymağı alınır, kaymağı alınan kısma

kaymağı alınmayan kısım karıştırılıp da peynir yapılırsa, yapılan peynir "yarım yağlı peynir" adını alır.

Selemor peynirinin yapımında süt "üç beş taşım kaynatılır". Kaynayan bir "haran" süte bir kaşık maya katılır. Mayalı sıcak süt iki saat sonra peynirleşmeye başlar. Haranıdan iri gözenekli beyaz astar bezden yapılmış büyük peynir keselerine peynir aktarılır. Kesenin içindeki peynir suyunun dışarıya akması için kesenin üzerine ağır, düz taşlar konur. Bu işe peynirin "taşlanması" denir.

Akşam "çalınan" peynir, taşlanmış halde ertesi günün sabahına kadar bekletilir. Suyu iyice süzildükten sonra "peynir kesesi" açılır, içindeki peynir bıçakla, kare şeklinde büyük parçalara ayrılır. Az bir zaman daha beklendikten sonra büyük parçalar, muhafaza edileceği kaplara doldurmak için küçük parçalara ayrılır. Kare veya dikdörtgen şeklindeki peynir parçalarına "fasla" adı verilir. Örnek; konuşurken, "On fasla, yirmi fasla peynir" gibi...

Peynir faslaları içerisi "sırlı" çömlöklere, "sırçalara" döşendikten sonra üzerine "mürekkepli" su dökülür.

"Mürekkepli su" diye tuzlu suya denir. Peynirin uzun süre saklanabilmesi için hazırlanan tuzlu su, peynir faslalarının doldurulduğu kapların ağzına kadar doldurulur; ayrıca bütün peynirin üzerini tam olarak örtmesine dikkat edilir.

Hazırlanan peyniri saklamak için "basdırığa" kaldırılır.

TULUK PEYNİRİ YAPIMI:

Tuluk peynirinin bütün çeşitlerinin birbirleri ile aralarındaki fark peynirin içerisindeki kaymak oranından ileri gelmektedir. Yağlı tuluk peynirinin içerisinden kaymak alınmamıştır. Yağsız tuluk peynirinin içerisinden kaymağı tüm olarak alınmıştır. Yarım yağlı peynirin içerisindeki kaymağın yarısı alınmıştır. "Keş" peynirinin içerisinde hiç kaymak yoktur; bu peynirin yapılacağı süt iki defa çekilmiştir.

Tuluk peynirinin yapımı için gerekli peynirin, mayalanması, süzdürülmesi, dinlendirilmesi, kesilmesi selemor peynirinin yapımında yapılan işlerin aynıdır.

Tuluk peyniri yapılacak peynir faslaları elle iyice ufalanır. Tuzlanır, içine çörek otu karıştırılır. Ufalanmış peynir avuç avuç peynir tuluğunun ağzından doldurulur. Üç beş kocam avuç peynir konduktan sonra tuluk baskısı ile sıkıştırılır.

Doldurma ve sıkıştırma işi, tuluk doluncaya kadar devam eder. Dolan tuluğun ağzı sıkıca dikilir. Hazırlanan "tuluk" "tuluk basdırığına" kaldırılır.

Birbirine birleştirilmiş iki avuca "kocam avuç" denir. Peynir baskısı iki bilek kalınlığında 50-60 santimetre uzunluğunda, sert ağaçtan yapılmış bir çomaktır.

YAĞ YAPILMASI:

Tere yağları iki grupta toplanabilir;

a) Tuzlu yemeklik tereyağı b) Tuzsuz yağ

Sağılan sütlerden alınan kaymaklar küplerde, tenekelerde on gün kadar biriktirilir. Soğuk bir gece beklenir. Seçilen, gece yarısından sonra havanın iyice soğuduğu vakitlerde, daha güneş doğmasına üç saat kala, kaymaklar içlerinde saklandıkları kaplardan leğenlere boşaltılır.

Kaymak kepçelerle karıştırılarak karıştırılarak koyulaştırılır. Karıştırıldıkça "çiğ suyu sütü" çıkar. Yağ topak topak kalır. Daha önceden hazırlanmış soğuk su ile 5-6 kere yıkanır. Yıkama işine, yağın içindeki süt iyice ayrılıncaya kadar devam edilir. Yağ yıkandıktan sonra, kullanılan suyun rengi, ilk rengini muhafaza ediyorsa, yağ tam olarak yapılmış demektir. Yağa tuz karıştırılır. Çörekotu karıştırılır. Yağ yapılırken yıkamalar sırasında çıkan "çiğ suyu" atılmaz; saklanır. Hazırlanan tuzlu yağın içine "şeytan karışması" diyerek avuç içi büyüklüğünde, güzel beyaz bir taş katılır. Bu taş "bereket taşı" denir. Bereket taşı olarak yağın içine konulacak taş, taşlık yerlerde günlerce aranarak bulunur.

Buna "yağ taşı" aramak denir. Taşın rengi yağın renginin aynıdır. İçine "bereket taşı" konulan kaptaki yağın uzun süre bitmeyeceğine, "bereketli" olacağına inanılır. Yağ, fıçılara, küplere sıkıca basılır; "basdırağa" kaldırılır.

Tuzsuz yağın yapımı da, tuzlu tereyağının, yemeklik yağının yapımının aynıdır. Ayrılığı, içerisine tuz katılmayışından ileri gelir. Kış için değil; kahvaltılarda yemek için hazırlanır. Tere yağının her türlüüne "sade yağı" adı verilir.

NOR PEYNİRİ:

Gerek selemor peyniri yapılırken, gerekse tuluk peyniri yapılırken, bunların süzdürülmesi sırasında çıkan peynir suları atılmaz, toplanarak saklanır. Peynir sularından "nor peyniri" elde edilir.

Peynir suyundan nor peyniri yapılması için peynir suyu kazana doldurulur. Kaynatılır. Kazanda kaynamakta olan peynir suyunun üzerinde beyaz köpükler meydana gelip köpürmeye başladığı zaman, kazana bir tas çok soğuk su dökülür. Bir saat daha kaynatılır. Kazanın içindeki suyun içinde nor parçaları meydana gelmeye başlar. Kazanın içindeki nor, astardan yapılmış keseden süzülür, ağır taşlarla baskılanır.

Kesinin içindeki suyu süzülen nor peyniri ufalanır, tuzlanır, içerisine biraz yağlı süt, biraz "çiğ suyu" dökülür. Uzun süre dayanan bir peynir değildir. Yemeklerde, kahvaltılarda yenilir. Amaç, peynir suyunun içerisinde kaçak küçük peynir zericiklerini elde ederek değerlendirmektir.

Nor peynirinin elde edilmesinden sonra arta kalan su, koyun köpeklerinin yavrularına hazırlanan "yal"a katılarak kullanılır.

ÇİĞ SUYU PEYNİRİ:

Yağ yapımı sırasında çıkan sular biriktirilir. Bu sulardan "çiğ suyu" adında bir peynir yapılır.

"Çiğ suyu" kazanda kaynatılır. Suyun içindeki yağ zericikleri

kazanın dibine kaynama sırasında çöker. Kaynamanın sonunda çiğ suyu süzme torbalarına doldurularak süzdürülür, Elde edilen çiğsuyu peyniri, çorba yapımında, yemeklerde kullanılır, kahvaltılarda yenir.

Yağ suyunun içerisinden "çiğsuyu peyniri" alındıktan sonra geriye kalan su, köpek eniklerinin beslenmesinde işe yarar; civcivlerin beslenmesinde işe yarar.

YOĞURT YAPIMI:

Yapılmakta olan yoğurtları şu şekilde guruplandırabiliriz;

a) Yağlı yoğurt: Sütün içerisindeki kaymak hiç alınmadan yapılan yoğurttur.

b) Yavan yoğurt: Sütün içerisindeki kaymak tamamen alındıktan sonra yapılan yoğurttur.

c) Süzme yoğurt: Yoğurt yapıldıktan sonra, bir kesenin içerisine doldurularak uzun süre içindeki suyun süzdürülmesi sonucu ortaya çıkan kışık katı yoğurttur.

d) Çömlek yoğurdu: Kısa bir süre içerisinde tüketilecek, çömlek içerisine sütün mayalanması ile yapılan yoğurttur.

Yoğurt yapılacak süt kazanlar içerisinde iyice kaynatılır. Sıcak süt, yoğurt yapılacak kaplara aktarılır. Biraz soğuması beklenir. Süt, içerisine sokulan parmağı hafifçe yakar bir duruma; bir soğuma durumuna gelince içerisine "çalacağı" konur. Yoğurt mayasına "çalacak" denir. "Çalacak" eski yoğurttur.

Çalacağı içerisine katılmış, yoğurt olması istenen sütün doldurulduğu kabın üzerine kalın bezlerle titizlikle "bürünür". Bir gün beklenir. Beklenen bir günün sonunda yoğurt hazır demektir.

YOĞURT ÇALACAĞI:

Yoğurt mayasına, "yoğurt çalacağı" adı verilir. Yoğurt çalacağı, daha önce yapılmış eski yoğurttur. Eski yoğurt sulandırılarak,

"çalacak" olarak kullanılır. Yoğurt yapılacak olan evde çalacak eski yoğurt yoksa, komşulardan istenir.

GATIK YAPIMI:

Kese yoğurdu, uzun süre, iyice, içinde su miktarı çok azalmış bir katılığa gelinceye kadar süzülür. Pişirilmiş, temizlenmiş, torba şeklinde dikilmiş "karın" içerisine sıkıca basılır. Yalnız, "karın" içine basılmadan önce, katı yoğurdun içerisine kaymak karıştırılır, tuz katılır, çörek otu katılır. "Karın" işkembe anlamında kullanılır.

"Gatik" tulumunun ağırlığı 4-5 kiloyu geçmez. Basdırakta saklanır.

AĞIZ BULAMASI:

Sağmal koyunlar doğum yaptıktan sonra, doğumdan sonraki ilk günlerde alınan süte, "ağız" denir. Her sağmal koyundan kuzusunu aç bırakmamak üzere biraz biraz sağım yapılır. İlk süt diyebileceğimiz "ağız" ocakta kaynatılarak pişirilir. Pişirme koyulaşmaya kadar devam eder. Bu işleme "ağız bulaması" denir. Ağızın şifalı olduğuna inanılır. Ağız sade olarak yenildiği gibi, içerisine kaymak katılarak, şeker karıştırılarak da yenmektedir. Sürü sahiplerinin dostlarına "ağız" göndermesi bir gelenek halinde devam etmektedir.

KAYMAK DÖKMEK:

Güz aylarında, koyunların süttten kesilmesine yakın, sütlerin iyice koyulaştığı zaman, koyunlardan sağılan bir günlük süt topluca bir kazanda pişirilir. Pişen süt büyük bir leğene dökülür. Leğenin üzeri kalın bezlerle örtülür. Kaymak dökümü için ayrılan bu pişmiş süt leğende iki gece bir gündüz bekletilir.

Sütün üzerinde kalın bir kaymak tabakası meydana gelir. Sütün kaymak bağlamasına "kaymak bitmesi" adı verilir. Bekleme süresi dolunca, sütün üzerindeki kaymak sahanlara şekli bozulmadan toplanır. Üzerine toz şeker ekilerek yenir. Bu şekilde

kaymak elde etmeğe, elde edilen kaymağa "basdırma kaymak" veya "köpürtme kaymak" adı verilir.

Kaymak dökümü, koyunların süttten kesilmesi yakın olduğu zamanlarda, ev halkına, komşulara son bir kaymak ziyafeti vermek amacıyla yapılır. Kaymak döküldüğü günün, ev halkı arasında, özel bir yeri; özel bir sevinci vardır.

İRAVAK:

Yağlı koyun sütlerinin, süt makinaları ile kaymakları süttten ayrılır. Makina ile ayrılan bu kaymağa, "makina kaymağı" adı verildiği gibi, bazı bölgelerde de "iravak" adı verilir. İravak, ayranların daha yağlı olması için, yemeklerin daha lezzetli olması için ayrana, çeşitli yemeklere katılır. Ayrıca kahvaltılarda yenir; çocukların ekmeklerine sürülerek yedirilir.

BASDIRIK VE BASDIRIK SEKİSİ:

Süttten yapılan her çeşit süt ürünü (yağ, yoğurt, peynir vs.) sineklerden, çeşitli haşerelerden korumak için, sıcağtan bozulmaması için "basdırlıklarda" muhafaza edilir. Basdırlık bir koruma yeridir.

İçi dolu çömllekler, küpler, yağ fıçıları, helkeler, tuluklar, tenekeler "basdırlık sekisi" üzerine daire şeklinde yığılırlar. Yığılan, içerisinde süt ürünlerini bulunduran kapların üzerleri basdırlık çulları, "tatlıklar", palazlar, koyun derilerinden yapılmış çok büyük "Okçuoğlu kürkleri" kat kat, bütün kap yığınına örtecek şekilde dolandır. Dolanan örtülerin kalınlığı iki karışı bulur. En üst kısma da keçeler sarılır. Bu işe "basdırlık örtmek" veya "basdırlık dolamak" denir.

Basdırlık yatsı namazı sıralarından sonra açılır. Bütün örtüler kaldırılır. Gecenin soğuşunu kaplar, kapların içerisindeki ürünler iyice emer. Basdırlığın üzeri "sabah namazına" kadar açık bulundurulur. Konulacaklar bu süre içerisinde konur, alınacaklar bu süre içerisinde alınır. Basdırlığın kapalı olduğu gündüz saatleri

içerisinde hiçbir şey alınmaz, konmaz.

Basdırık gecenin soğuşunu korur, gündüzün sıcaklığını da çok kalın örtüleriyle önler, süt ürünlerinin korunmasını sağlar.

Basdırığın üzerine toplandığı yere "basdırık sekisi" adı verilir.

AÇIKLAMA

- "Konya Step Koyuncululuğunda Süt Ürünleri" araştırması "Konya Step Koyuncululuğu/Geleneksel Konya Koyuncululuğu" araştırmasının bir bölümüdür.

- Derleme/Araştırma 1958-1960 yıllarında Konya Ova Köylerinde yapılmıştır. "Konya Ova Köyleri" için "Halkadağ İçi Köyleri" söylemi de kullanılır.

KAYNAK:

"2. Folklor ve Halk Edebiyatı Kongresi (Konya Büyükşehir Belediyesi) (27-28 Ekim 2000) (Konya Kültür ve Turizm Vakfı) / Yeni Nazım Bey Ofset 2001 Konya.

HALKBİLİM AÇISINDAN "KONYA KADINI" NIN EKONOMİK, SOSYAL, KÜLTÜREL BOYUTLARINDAN NOTLAR

Seyit Küçükbezirci

Halkbilim açısından Konya Kadınının ekonomik, sosyal, kültürel boyutlarından satır başlan açmadan önce: "Konya Kadını"nın toprağının özelliklerine değinmek gerek...

- Konya kadim yazılı kaynaklarda "Belde-i Emin" olarak anılır
- Konya "Kutup Şehir" olarak tanımlanmıştır.
- Konya Ön Asya'da kurulan "İlk Türk İmparatorluğunun Başkentidir.

- Konya, Karamanoğlu Mehmet Bey'in "Bugünden sonra divanda, dergahta, bargahta, mecliste, meydanda, Türkçe'den başka dil konuşulmayacaktır." Fermanını buyurmasıyla "Türkçe'nin Başkenti" olmuştur.

- Konya "Osmanlı'ya tuğ veren kös gönderen, hilat giydiren şehirdir."

- Konya, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün 20/21 Mart 1923'te "Konya muhtelif Türk Devletleri yaşamış Öz Türk vatanıdır. Konya, asırlardan beri tüten bir nurun ocağıdır; Türk kültürünün esaslı kaynaklarından biridir." diyerek değerlendirdiği, "Hemşehrisi" olmaktan onur duyduğu şehirdir.

- Konya, Mevlâna'nın, Nasreddin Hoca'nın, Yunus Emre'nin iklimidir; fikirde, sanatta, kültürde şaheserler doğuran topraktır.

Böyle bir toprağın; maddede, manada insanlığa yeni ufuklar açan bir toprağın kadınlarının kültür birikiminin de elbette zengin, görkemli, anlamlı olması gerekir.

Bu açıdan "KONYA KADINLARI'nın sanatsal, kültürel boyutlarından; bilimin, ya da, halk biliminin bütün dalları açısından derin, kapsamlı dev araştırmalar yapılması gerekmektedir; ama söylerken üzülmemek elde değil, KONYA KADINLARI ile ilgili onlarca cildin son yüzyılda sıralanması, bir külliyyat halinde sunulması gerekirken bu yapılmamıştır.

Bence yapılacak araştırmanın adı "KONYA KADINININ SANATSAL VE KÜLTÜREL KİMLİĞİ" olmalıdır. Ben üç yıldır bu araştırmanın çabası içindeyim. Çok kapsamlı çok derin, pek çok bilim dalına kaynaklık edecek bir proje başarabilir miyim, bilemiyorum.

- Şimdi burada yapacağımız bu "kimlikten" satır başlan açmak, muhteşem konunun üstüne dikkatleri çekmektir.

- KONYA KADINI BİNBİR MESLEKLİ BİR KADIN

- KONYA KADINI SANATTA, EKONOMİDE, MADDİ VE MANEVİ BÜTÜN BİLİM DALLARINDA ÜRETKEN BİR KADIN

- KONYA KADINI, ANCAK YİRMİNCİ YÜZYILDA GELİŞMİŞ EKONOMİLERDE GÖRÜLEN "ENTEĞRE ÜRETİMİ" YÜZYILLAR ÖNCE KEŞFEDEN VE GELİŞTİREN KADINDIR.

- KONYA KADINI EKONOMİNİN VE SANATIN BÜTÜN DALLARINDA HEM AMATÖR, HEM PROFESYONEL BİR KADIN

- "ASYA TİPİ ÜRETİM TARZI" TANIMLAMASININ EN DOĞRU ŞEKİLDE TEMSİLCİSİ OLABİLECEK KADIN.

- BİR ATA SÖZÜMÜZ VAR : "KADININ YIKMADIĞI EV BİN YIL YAŞAR" DENİR.

KONYA KADINI EVİNİ BİN YIL YAŞATAN KADINDIR.

- KİM BU KADIN?

- KONYA KADINI HALK HEKİMİ

- EKONOMİST

- TARIMCI

- VETERİNER

- İŞ YARATICISI

- EĞİTİMCİ/MASALLAR, TÜRKÜLER, ATASÖZLERİ

- SANATÇI/Oyalar, Hahılar, İşlemeler, Peşkirler

- KONYA KADINI ZOR GÜNLERİN KADINI.

- KONYA KADINI BİR USANMAZ OZAN, BİR DERTLİ DOLAP/TÜRKÜ YAKAR, MÂNİ ATAR

- KONYA KADINI HÜLYA'YI VE BÜYÜK SEVDALARI ÖĞRETEN KADIN.

- KONYA KADINI "EĞER" YAZISINDAKİ DEĞERLERİN KADINI

KONYA KADINI "ALTIN SİMLİ MIHLAMA, SİM-SIRMA "SATEN TILLOS" GİYEN KADIN.

- KONYA KADINI ÇİFT BAŞLI KARTALDAKİ KADIN / ULU KUŞ GİBİ, PUHU KUŞU GİBİ.

- KONYA KADINI ATMACA GİBİ, "ATLIYI ATINDAN İNDİREN KADIN"

- KONYA KADINI "OSMANLI KADINI"...

- KONYA KADINI "EHLİZ"/"BAŞI YUMUŞAK KADIN/AMA ATLIYI DA ATINDAN İNDİREN KADIN"

"UMUDU YENİDEN YARATMAK ZORUNDA OLAN YİNE KADINLARDIR.

KONYA KADINI "ANAÇ" KADIN, "UMUD"U BİNLERCE KEZ YARATAN KADIN.

KADINLAR YENİLGİYİ KABUL ETMEDİKÇE, HİÇBİR YENİLGİ GERÇEKLEŞMEZ VE KESİNLİŞMEZ.

"KADININ YIKMADIĞI EV BİN YIL YAŞAR"

BİNBİR MESLEKLİ BİR KADIN/HEM DE HEPSİNİ TAM BİLİYOR

BU KADIN EV EKONOMİSİNİ BİLİYOR

- Bulgur kaynatıyor, pekmez kaynatıyor. Pekmez'i durultacak

toprağı, bentonitik toprağı biliyor.

- Et ürünleri yapmayı biliyor/Kemikli kıymayı, sucuk yapmayı, pastırma yapmayı biliyor.

- Hekimlik biliyor/yoğun kanamalara örümcek ağını yakıp külünü basıyor/Birinci derece yanıkları yumurta yağı çıkarıp yaraya sürerek tedavi ediyor./Çocuk doktoru gibi; sancılara zeğerek içiriyor. Çörekotu yağı içiriyor, bezir yağı içiriyor, yüzerlik suyu içiriyor.

- Eczacılık biliyor: Tatarca denilen karın ağrılarına, kırık çıkığa sınık sarmasını biliyor./Çocukların belek toprağı ak toprağının antiseptikliğini biliyor.

- BATINÎ BİLİMLERİ BİLİYOR/örsel basması, kurşun dökümü, nisan yağmurlarının suyu, çocuk eşinin gömülmesi

- Terzi bu kadın/ Eşinin çocuklarının giyeceklerini dikebiliyor.

- Dokumacı bu kadın/ Kıl şalvarları dokuyabiliyor/Tülüler, sufralar dokuyabiliyor/ Istar tezgâhlarını, yöreme tezgâhlarını biliyor/ Halı dokuyor.

- Beslenme uzmanı bu kadın/ Çocuklar için hire çorbasını, kedi tiridini, ekmek ummasını biliyor, tomas bilekli çocuklar yetiştiriyor.

ZOR GÜNLERİN KADINI BU KADIN

- Tarımcı bu kadın/toprak hazırlığını, sebze üretmeyi, ekin harman işlerini biliyor.

BU KADINI BİRAZ

"EĞER" YAZISI TANIMLAYABİLİR...

- Modacı bu kadın/Atlas mıhlama giymesini, saten tilyos giymesini, işlemesini ve dikişini bilir/ Baş bağlamaları, hotuzları bir inceleyin.

SANATÇI BU KADIN/Oya yapmasını bilir/Karınca, Mezar taşı oylar.

TEŞBİHTE HATA OLMAZ. KOYUN SANILABİLİR, AMA ATMAÇA GİBİ, "ATLIYI ATINDAN İNDİRİR"

- Köpek yetiştirmeyi bilir/ inler, pinler, enik besleme

-TÖRENSEL ETKİNLİKLERİN TÜMÜNÜ BİLİR/YÜZYILLAR BOYU DUYGULAR/DÜĞÜNLER, NİŞANLAR.

- YAPI USTASIDIR/ Ocağını, tandırını kendisi yapar. Cilâlar.

- KURU YEMİŞÇİDİR/ Peşmane (Pişmaniye) çekmesini, kenevir helvası çekmesini, gavurgayı (mısır vb.) yağlı düğüyü bilir/ Kayısı dürtmesini bilir.

- SANATÇIDIR/TÜRKÜLER YAKAR/ BEĞBİRYA'YI ANLATIR/ İLAHİLER SÖYLER/HALK KÜLTÜRÜ ÜRÜNLERİNİ YÜZYILLARDAN YÜZYILLARA İLETİR.

- DİLCİDİR/TÜRKÇE'NİN SANATÇISIDIR/Türkçe sözcükleri çocuklarına öğretmek Türkçeyi yaşatır/ Hiç Farsça, Osmanlıca konuşmamıştır. TÜRK DİLCİSİDİR.

- EĞİTİMCİDİR/ Ahlâkı, hakkı, hukuku, etik değerleri öğretir. Üstün ahlâkı ile örnek olur.

KONYA KADINI "TEMELLERİN KADINIDIR"

KONYA KADINI ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR ÇOK AZ

- PSİKOLOJİ, RUH SAĞLIĞI, DAVRANIŞ, HUY, MANTIK, EKONOMİ AÇISINDAN KONYA HALK KADINI İRDELENMEMİŞTİR.

- GÜZELLİĞİNE ŞİİR SÖYLENİMİŞ, TÜRKÜLER YAKILMIŞ; EZİLMİŞLİĞİNE ACINMIŞ; AMA NİTELİKLERİ - ÖZELLİKLERİ İNCELENMEMİŞ; GÖZARDI EDİLMİŞ, HEP ERKEK ÖN PLANA ÇIKMIŞ, HERŞEY "BABA" ADINA TESCİLLENMİŞ.

- BU KADIN DOĞULU, BATILI DEĞİL, EVRENSEL BİR KADIN

-İKİ DOĞUNUN-İKİ BATININ-DÖRT RÜZGÂRIN KADINI, BİRBİRİNE KARIŞMADAN AKAN TATLI VE TUZLU SULARIN KADINI

- KİM BU KADIN ? DİYE BİLİMSEL ARAŞTIRMA

**CUMHURİYETTEN ÖNCE
KONYA'DA FOLKLOR
ÇALIŞMALARI**

CELÂLEDDİN KİŞMİR

Yediyüz yıldan beri Konya'da söylene gelen bir efsane vardır. Mevlâna Celâleddin Meram Bağlarındaki Sema meclislerinin birinde bülbüllere şöyle seslenir:

- Susun, Sema mı siz mi? Ya siz söyleyin ya biz?...

Derler ki, o tarihten bu yana Konya'da bülbül ötmez.

Halkla ilgili, halka ait sanat ve folklor ürünlerinin tesbitinde Konya uyanık ve çalışkan kalmasını bilmiştir.

Selçukluların Konya'yı merkez yaptıktan sonra devlet dilinin Arapça, yazı dilinin Farsça olmasına rağmen yüz yıllar boyu halk dilini, kendi örf ve âdetlerini kullanmaktan geri kalmamıştır.

Konya'da Ahmet Fakih isimli biri, bir sofi olmasına rağmen Türkçe şiirler yazıyordu. Çarhname Türk dilinde ilk Türkçe eserlerden biridir.

Nasreddin Hoca'nın Konya'da Seyid Nesimi, Hallacı Mansur ile birlikte aynı medresede Seydi Mahmud Hayrani'den ders okuduklarına ait efsane pek renklidir ve tüm espirisini koruyarak günümüze kadar uzanabilmiştir.

Yunus'un Mevlâna Celâleddin'le karşılaştığı zaman:

-Uzun Yazmışsın, ben olsaydım şöyle derdim :

«Ete Kemiğe burundum

Yunus diye göründüm.» dediği de dillerde dolanmaktadır.

Şurası bir gerçektir ki, kişisel çabaların dışında, folklor ürünlerinin meydana getirilişinde devletin katkısı pek az olmuştur. Bu, bizde, olduğu kadar batıda da böyledir. Batının tam anlamıyla folklorla eğilmesi 150 yılı geçmez. Örneğin, Fransa 1877, İngiltere

1846, Hollanda 1885, Almanya 1858, Rusya 19. yüzyıl ortalarında, İsviçre 1913, Norveç 1913 te o güne kadar toplanan folklor malzemelerini devlet eliyle değerlendirmeye başladılar.

Folklorun bizde bir bilim dalı olarak kabulü devletin süreli değil, zaman zaman el uzatması çok yakın denebilecek tarihlere rastlar. Üniversitelerinde etnografya arkeologya, antropoloji dergileri, 1927 yılında Halk Bilgisi derneği, ve 1932 den sonra Halkevleri bu konu ile ilgilendiler.

Oysa, bizde bazı eserler bu konuya kaynaklık yapmışlar, uzun yıllar bu alandaki boşluğu doldurmaya çalışmışlardır.

Evliya Çelebi Seyahatnamesi, bize ilk yazılı folklor malzemesi vermesi yönünden önemlidir. Menakıpnâmeler, vilâyetnâmeler, hatta 11. yüz yıl ürünü Divanü Lügat-it-Türk, kelimelerin açıklaması sırasında pek çok folklorla ilgili bilgiler vermesi bakımından kaynak eserlerimizden sayılırlar. Bu arada Macar Profesör Kunoş'un «Türk Halk Edebiyatı» adlı eserinden söz etmek gerekir. Kunoş, bu eserinde türkülerin masalların, halk ağzlarının, halk şiirinin bir ulusun edebiyatının millî bir karakter kazanmasına yarayan ve uluslar arası bilim, sanat ve kültür alış - verişlerinde önemli rol oynayan unsurlar olduğunu göstermiştir.

Tanzimatla beraber folklor zaman zaman ele alınmıştır. Bu ele alış tartışma şeklinde olmuştur. Folklorun edebiyatla ilgisi nedir? sorusuna cevap aranmıştır. 1913 yılında Dr. Rıza Tevfik zamanına göre hiç de küçümsenmeyecek folklordan söz eden bir yazı yazdı. Peyam Gazetesinin edebiyat ilâvesinde çıkan bu yazısında Rıza Tevfik folklorun ne olduğunu açıklıyordu.

Ahmet Mithat Efendi, Mehmet Tevfik (Çaylak Tevfik), daha sonraları Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi (Gürpınar), Ziya Gökalp gibi yazarlar eserlerinde ve yayınladıkları dergilerde folkloru işler gözüktüler.

Folklorun bilimsel çalışmalarla ve geniş çapta arşivcilikle gün ışığına çıkacağı inancı 1940 yılından sonra memleketimizde anlaşılmıştır.

Toplumumuza kaynaklık eden eserler arasında yabancı bilim

adamı, gezginci ve doğu bilimleri araştırmacılarının yapıtlarını da sayabiliriz. Frederik Sarer, Clemant Haurt, Charles Texier, İbni Batuta, Teşner'in Anadolu'ya yapmış oldukları incelemeler Anadolu insanının yüz yıllar boyunca bir başına yaşadığını, zengin bir tarihe, sanata ve kültüre sahip olduğunu ortaya çıkarmıştır.

"Biz burada Konya ile ilgili ilk derli toplu, bilimsel çalışmalarla hazırlanmış ve 1926 yılında yayımlanan (Konya Harsiyat ve Halkiyatı) nı bitim noktası, bir diğer anlamda başlangıç noktası almış bulunuyoruz.

İncelemelerimizden şu gerçek ortaya çıkmıştır. Konya'da gerçekten, Cumhuriyetten çok önceleri kişisel çabalarla büyük ve verimli denecek folklor çalışmaları yapılmıştır.

Örneğin Babalık Gazetesinin ilk defa yayınladığı 1910 yılından itibaren (Atalar Sözü) başlığı altında bir sütun açtığı ve aralıklarla 1930 yılına kadar 500 e yakın atalar sözü yayınladığı tesbit edilmiştir.

1908 yıllarında Ziya Gökalp Türkçülüğün Esasları'nda, Altın Işık'ta folklorun Millî edebiyatın ve Türk sosyolojinin kaynakları arasında sayarken Konya'da gazete ve dergilerde folklorun tartışması yapılıyor, çeşitli ürünlerinden örnekler veriliyordu. Profesör Hamdizade Abdülkadir Erdoğan Konya'nın tarihi kadar sosyal hayatı ile de ilgilenmiş değerli folklor çalışmaları meydana getirmiştir. Örneğin, (Konya'ya ait Mahalli fıkralar) başlığı altında zaman zaman 1930 yılına kadar Konya fıkralarını toplamıştır. Bu fıkralar halkın kendi ağzından derlenmiştir. Konyalı tüm özellikleri ile bu fıkralarda kendisini bulur.

Konya'da Tandır, Konyalı Vefa Efendi, Saat Kulesi, Ahi Ozan, Ebu Ishak-ı Kazeruni, Konya'da Kuyumculuk, Pir Esad, Kadı İzzettin, Abdülkadir Erdoğan'ın işlediği konulardan bazılarıdır.

Abdülkadir Erdoğan Babalık, Türksözü gazeteleri ile Ocak dergisinde yayımladığı incelemelerinin çoğunu ne yazık ki bir araya toplayamamıştır.

Bu arada A. Baumbach adlı bir Alman 1911 yılında Konya'nın sosyal hayatını inceleyen bir doktora tezi hazırlamıştır.

Konya örf ve âdetini konu edinen ve araştırmalarda bulunan yazarlardan bazılarını işledikleri konularla birlikte kısaca bildirmek yararlı olacaktır, sanırız.

Ahmet Hilmi : Konya'ya mahsus âdetlerden Şivlilik (Konya 1920)

Ahmet Kemal: Konya'nın sıtması (Babalık 1925)

Ahmet Refik : Dağlar Delisi, Deryalı, İstanbul ve Anadolu, Rum Mehmet, seri yazılarını İstanbul İkdâm Gazetesinde 1919 yıllarında yayınladı. Bu eserlerin kahramanları Konyalı ve konuları da çoğu ile Konya'da geçmektedir.

Ekrem Reşat: Konya'da Oturak. (Babalık 1925).

Feridun Nafiz (Uzluk): Türk Tababeti ve Tasavvuf. (İkdâm 1923).

Feridun Nafiz (Uzluk): Konya'da Dar'ül-Şifa (Babalık 1923).

Feridun Nafiz (Uzluk): Mevlevî Tabibleri (İkdâm 1923).

Hamit Zübeyir (Koşay): Mevlevilikte Matbah Terbiyesi (Türkyurdu 1927).

Hakimi Şifai : Konya Şehri (Babalık 1924).

Hasan Hüsnü: Karaman ahvali ictimaiye ve terbiyesi (1922 Üsküdar Hacı Selimağa Kütüphanesi, Yazma).

İsmail Zühtü : Hacı Karşılama (Ocak dergisi, 1917).

İsmail Zühtü : Konya'nın Eski Mahalle mekteplerinde usuli terbiye ve tedris (Ocak 1917).

M. Ferid (Uğur): Çayırbağı (Yenifikir 1929).

Marti Resenin: Helsinki, Fin-Uğur Cemiyeti Yayınlarından (Anadolu Manileri Yayınları).

A. Sinan: Konya Postası Tarihi (Selçuk Gazetesi)

Babalık: Konya ve Konyalılar

Babalık: Babalık 1920

Beşir Çelebi : Tevarih-i Âli Osman (Yazma) 189, s. (Konya ile ilgili bölümleri vardır).

B. Graef: Der Sarkophag von Konia 1902

B. Pace: Ricerche nella rejiondi Konya

B. Pace: La Strada Romana İkonium 1923 S; 333-393.

Clemant Huart: Konia, da ville des derviches Tourneurs Paris 1897

Clemant Huart: Les Saints des derviches Tourneurs Paris 1918-1914 Dena Volumes

Charles Texieu: Asie Mineure diserip Hon Georaphigul, Historique et Archeologue Paris 1881

1. Cumont: Note sur une Inscription d'Iconium 1895 Leipzig

F. Giese: Anadolu Türkçesi bilgisine malzemeler ve Konya ilinden masallar, Türküler 1907 Newyork.

F. Sarrer: Reise in Kleinasien, sommer 1895: forschungen zur Seldjukieshen kunst und Geographie des landes, Berlin. 1896

Fr. Tashmer: Konya Encylopedie de 1. İslâm.

F. W. Hasluek: Plato in the Folk-lour of the Konia plain, The Annual of the British School Athens, London 18, 1921, Sah, 265-269.

Gerharch: Die Bewaeserung der Konia

G. Gauole: Epitaph chetienne de Lycaonie, echos d'orient, Stambul 9, 1909, 268, 270 s.

G.L. Bell: Notes on a fourney through cilicia and Lycania Revul Archeologigul, Paris 190.

Bericht Konia: Bericht Uber Konia, anlage.

H. Cluch: Küçük Asya'da Selçuk Sanatı Hayat Mecmuası 1927 (Köprülü Ahmet Cemal Çevirisi)

Hasan Hüsnü: Hatıratımdan bir parça ve müstecabizade İsmet bey Merhum Halk Gazatesi 1922 Temmuz.

Hilmi Ziya Ülken: Türkmenlerin Anadolu'da yerleşmesi Türkyurdu.

J. H. Loytved : Konia, Inschriften der Seldschukischen Bauten

Berlin 1907.

Kerimiddin mahmud : Misamerat-al Ahyar-(Yazma) Ayasofya Kütüphanesi Nu: 3143

Kutbüddin: Seyahatname'i Kutbuddin, Babalık, Mayıs 1921 sayıları Haziran 1921 sayıları.(HafidiH. Nasruddin)

M. Ferid Uğur: Konya Halkiyat ve Harsiyatı. (Vilâyet Matbaası. 1926, 347 s.) (Bu eser Saadeddin Nüzhet Ergun'la ortaklaşa yazılmıştır.

M. Ferid Uğur: Sururi'ye dair (Yenifikir, 1927) M. Koman'la ortaklaşa yazılmıştır.

M. Ferid Uğur: Takkeli Dağ (Babalık 1927).

M. Fuat Köprülü: Aşık Ömer'e ait bazı notlar (Hayat, Mayıs 1927).

M. Fuat Köprülü: Selçuklular Devrinde Anadolu'da Türk Medeniyeti (Milli Tetetbular Mecmuası 1916).

M. Fuat Köprülü: Selçuklular Devrinde Anadolu şairlerinden Ahmet fakih, Türkyurdu 1926.

M. mesut Koman: Anadolu Hristiyanlarında Türk Adları

M. Nuri Seyda: Avcı Sultan Mehmet Devrinde Konyalı bir musiki sanatkârı (İkdam 1897).

M. Zeki DALBOY: Halk Edebiyatı metinlerine dair lüzumlu cevap (Babalık 1928).

M. Zeki DALBOY: Konya'da Halıcılık (Babalık 1926)

M. Zeki DALBOY: Bezemeler, Ocaklar, Tekkeler (Yenifikir 1929).

M. Zeki DALBOY: Bir Halk Şairi, Detseli Âşık Hasan, (Babalık 1928)

M. Zeki DALBOY: Silile Nahiyesi, (Babalık 1927)

M. Zeki DALBOY: Sururi (Yenifikirler 1927)

M. Zeki DALBOY: Zıvarık Nahiyesi (Babalık 1927)

M. Zeki DALBOY: Sururi-Şem'i, (Yenifikirler 1927)

Mehmet Ziya : Bursa'dan Konya'ya seyahat. (Vatan matb. İstanbul 1910, 368 s.)

Mehmet Ziya : Konya Seyahati Hatıratından (Dersaadet Araka Matb. 1328, 40 s.)

Mithat Şakir (Altan): Anadolu'da Halk Türküleri (Yeni Mecmua)

N. Fikret (Baştak): Namaz ve Şivlilik (Babalık 1927)

Server Rifat (Piroğlu) : Bozkır'da bir cevalan (Halk Gazetesi 1922).

Seyyid Lokman: Temal-iahval-i Selçuk der Konya ber mucibi nakl Oğuzname (1854 Viyana baskısı)

Şahabeddin (Uzluk): Türk Nakış Tarihinde Mevleviler, (Milli Mecmua 42 ve 54 sayılar)

Ülker: Bir saz şairi (Babalık 1926)

Ziya Çalık: Saat Kulesi (Babalık 1926)

Ziya Çalık: Nasreddin Hoca (Vilâyet Matbaası 1929, 26 s.)

Ziya Çalık: Uful eden bir sanatkârın hatırası (Babalık 1924)

Ziyaeddin Fahri: Burak Baba Risalesi (Hayat Mecmuası 1927) (Findıkoğlu)

Cumhuriyetten önce Konya folkloruna hizmet edenler elbette bu kadar değildir. Çalışmalarının ürünlerini ancak Cumhuriyetten sonra veren pek çok yazar ve düşünür bulunmaktadır. Bunlardan İbrahim Aczi Kendi, M. Ferit Uğur, M. Yavuz Süslü, H. Fehmi Turgal, Mesut Koman, Afif Evren, Kemal Akça, Sırrı Üçer, İbrahim Hakkı Konyalı, Faik Soyman, Veli Uyar, Namdar Rahmi Karatay, Naci Kum, Muzaffer Erdoğan, A. Rıza Yalın, M. Ragıp Gazimihal, Zeki Dalboy ilk akla gelenler arasındadır.

1930'dan sonra Konya'da folklor çalışmaları durmamış giderek artmıştır. Bilhassa Konya dergisinin etrafında Konyalı bilim adamları.

KAYNAK: "Uluslar arası Folklor ve Halk Edebiyatı Bildirileri"

- 27-29 Ekim 1975-Konya Konya Turizm Derneği Yayınları, Güven Matbaası-Ankara-1976.

MEHMET ÖNDER

Halkın maddi - manevi geleneksel kültür birikimini kendine özgü metodlarla araştıran, derleyen ve değerlendiren folklor (halk bilim). Batı'da 17 yüzyıldan beri bir bilim dalı olarak varlığını sürdürürken, bizde çok yeni olarak konunun üzerinde durulmaya başlandı. Tanzimatın ilânından sonra. Batı edebiyatından etkilenen Türk edebiyatında halk dili ve deyimleri, halkın yüzyıllar boyunca sürdürdüğü gelenek ve görenekleri yer almağa başladı. Tanzimat edebiyatı yazarlarından İbrahim Şinasi'nın, bizde ilk tiyatro eseri sayılan Şair evlenmesinde halk dili ve deyimleri kullanıldı. Şinasi halk kaynağından aldığı hayvan hikâyelerini derleyen Durub-ı Emsâl-i Osmaniye adlı kitabını da 1863 yılında yayınladı. Bu dönem yazarlarından Ahmet Mithat Efendi, eserlerinde halk kültüründen bol bol faydalandı. Ebuzziya Tevfik, "Çaylak" takma adıyla ünlü Mehmet Tevfik, Ahmet Rasihi gibi yazarlar halk bilgisini, halk kültürünü kaynak olarak kullananlar arasında sayılır.

Milli kültüre geniş katkısı dolayısı ile folklorun değeri ve önemi, asıl ikinci meşrutiyetten sonra ele alınmış, bu dönemde yazar ve düşünürlerin, üzerinde ısrarla durdukları Türkçülük akımı folklor araştırmalarını hızlandırmıştır. Dönemin filozof ve yazarı Ziya Gökalp 1913 yılında yayınladığı Halka Doğru dergisinde "folklor" terimine Türkçe karşılık olarak (halkiyat) kelimesini kullanmış, yine yabancı bir terim olan "kültür"ü (hars) olarak ifadelendirmiştir. Ziya Gökalp'i edebiyat ve kültür tarihçisi Mehmed Fuat Köprülü 6 Şubat 1914 tarihli ikdam gazetesinde (Yeni Bir İlim: Halkiyat-Folklor) diyerek. Türkiye'de folklor incelemelerini fiilen başlatmıştır. Bundan sonra birçok şair, yazar,

araştırmacı daha metodlu halk bilim incelemelerine yönelmiş, ya da halk kültüründen yararlanan eserleri meydana getirmişlerdir.

1913 yılından sonra sistemli olarak başlatılan Türkçülük akımı, İttihat ve Terakki hükümetlerinin Türkçülük akımını körüklemeleri, hatta merkezi İstanbul'da olmak üzere şehirlerde şubeleri bulunan İttihat ve Terakki kulüpleri ile Hamdullah Suphi Tanrıöver ve Ziya Gökalp'in öncülük ederek açtıkları Türk Ocakları, folklor incelemelerine çok önem vermiş, bu araştırmalar gazete ve dergilerde yayınlandığı gibi, kitap olarak da çıkmıştır. Anadolu'da birçok şehirler gibi Konya'da da folklor incelemelerine özenen aydınlar yetişmiştir. İkinci Meşrutiyetin ilânından sonra, basına tanınan serbesti ile Konya'da Anadolu (1908), Hakem (1909), Meşrik-i İrfan (1910), Babalık (1913), Şems (1909), Meram (1910), Osmanlı (1911) gibi gündelik, haftada iki, haftalık gazeteler, ayrıca Barika (1909), Ufku Atı, (1909), Şahab (1911), Ocak (1917) gibi on beş günde veya ayda bir çıkan dergiler yayınlanmıştır. Bu gazetelerden Hakem, Babalık, Meram ve Osmanlı İttihatçı olarak bilinmektedir. Dergiler, politika ile uğraşmakta, tarihi edebi, felsefi, konulara yer vermektedir. Özellikle yaşları 18-20 arasındaki Konyalı gençlerin şiirlerine geniş yer verilmiştir.

Dergilerin çıktığı yıllarda Konya'da, yaşları 20-30 arasında değişen bir aydın gençler topluluğu vardır. Bunlar Fecri Ali edebiyat akımına hayran, çoğu iyi derecede Fransızca bilen, çok okuyan, yazı yazmağa ve şiire hevesli ikinci Meşrutiyet dönemi aydın kuşağıdır. Bu gençler topluluğunun başında Naci Fikret (Baştak) ve Namdar Rahmi (Karatay) adında ileri derecede iyi Fransızca bilen iki Konyalı genç bulunmaktadır. Cevdet Tahir (Arıkut), Muzaffer Hamid, Seydişehirli Zeki (Dalboy), Fuat Rıza (Gökbudak), Halit Zeki. Hicri (Göncel), Hulki Amil (Keymen), M. Şakir (Altan), Raşit (Usman) gibi genç Konyalılar bu topluluğa dahildir. Bu topluluk yukarıda saydığımız dergileri yayınlamış. Cumhuriyet döneminde Konya'nın ve Konya basınının ileri gelen kişileri olmuşlardır. Bu gençler topluluğunun (ağabey-hoca) olarak saygı duyduğu, çoğu öğretmen, yetişkin bir topluluk daha

vardır. Hamdizade Abdülkadir (Erdoğan), M. Ferid (Uğur) M. Muhlis (Koner), Naim Hazım (Onat), M. Bahri (Koru), Mehmet Emin (Bolay), F. Nafiz (Uzluk), Celaleddin Ali (İmer), M. Nazım (Evren) gibi Konyalı aydınların oluşturduğu bu topluluk daha çok Konya'da çıkan gazetelerde yazmışlardır. Özellikle 1910 yılında yayın hayatına başlayan ve 40 yıl Konya'da yayınını sürdüren Babalık gazetesi, bu yazarların tarihi, edebi, fikri, kültürel makalelerine sayfalarını açmıştır.

Konumuz olan folklor incelemelerine gelince, yukarıda adlarını ve çıkış yıllarını verdiğimiz Konya gazeteleri ve dergilerinde, 1917 yılına kadar folklor içerikli, yöresel bazı yazılara rastlanıyorsa da, bunlar sürekli olmamıştır. Konya basınında Konyalı yazarların folklorla ilgili yazıları daha çok 1917 yılında başlamıştır. Şöyle ki İttihat ve Terakki Hükümetinin güvendiği valilerinden biri olan Sivas Valisi Muammer Bey, 1917 yılı başlarında vali olarak Konya'ya atanmıştır. Görev yaptığı illerde Türkçülük faaliyetlerinde bulunan, Türk Ocakları açan Muammer Bey, Konya'ya geldikten hemen sonra, 1910 yılından beri Yusuf Mazhar tarafından çıkarılmakta olan Babalık gazetesinin Türk Sözü adına çevrilmesini, o zamanlar haftada bir, 4 sayfa olarak çıkan gazetede milli tarih, milli kültür ve "halkiyat"la ilgili yöresel incelemelerin yayınlanmasını tavsiye etmiştir. Valinin bu isteği üzerine Babalık gazetesinin adı Türk Sözü olarak değişmiştir. 11 Haziran 1917-30 Ekim 1918 tarihleri arasında bu adla çıkmıştır. 76 sayı yayınlanan Türk Sözü gazetesinde, Konyalı bilim adamı Hamdizade Abdülkadir (Erdoğan) Süleyman Necati, M. Muhlis (Koner), M. Zeki (Dalboy), o yıllarda Konya'da öğretmen olarak bulunan Besim Atalay, Konya tarihi, Konya folkloru üzerinde incelemeler yayınlamışlardır. Yine Vali Muammer'in isteği ve yardımlarıyla Konya Türk Ocağı, 8 Kasım 1917 tarihinde Ocak adıyla on günde bir yayınlanır bir dergi çıkarmağa başlamıştır. 19 sayı çıkan ve Temmuz 1918'de kapanan Ocak dergisinde Nazım Hazım (Onat), Ahmet Necati (Atalay), A. Ragıp, İsmail Zühtü, Mümtaz Bahri (Koru), Namdar Rahmi (Karatay), Edip Raşit (Usman), Sadrettin Karatay, Besim Atalay, Mithat Şakir (Altan) gibi yazarlar genellikle

Konya ve çevresi ile ilgili folklor incelemeleri yayınlamışlardır. Vali Muammer'in Konya'dan ayrılmasından sonra, Ocak dergisi kapanmış, Türk Sözü Gazetesi, tekrar Babalık'a dönüşmüştür. Cumhuriyet dönemine kadar Konya'da folklor yazıları daha çok Babalık gazetesinde görülmektedir.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE KONYA'DA FOLKLOR İNCELEMELERİ

Cumhuriyet döneminde folklor çalışmalarına devlet desteği altında sistemli ve yaygın bir yön verildi. Milli Mücadele yıllarında ilk Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir Hars (kültür) Müdürlüğü kurdu. Maddi-manevi folklor ürünlerinin derlenmesi, yayınlanması, etnografya müzelerinin kurulması bu müdürlüğün görevleri arasındaydı. Ayrıca, pek çok il ve ilçe merkezinde faaliyet gösteren Türk Ocaklarında çoğu öğretmen olan gönüllü folklor derleyicileri, en uzak köylere kadar açılıyor, türküler, ağıtlar, ninniler, masallar topluyor, halk şairlerini araştırıyor, şiirlerini yayınlıyorlardı. 1927 yılında Ankara'da Türk Halk Bilgisi Derneği kurulmuş, daha sonra bu dernek, çalışmalarını İstanbul'da sürdürmüştü. Derneğin yayınladığı Halk Bilgisi Toplayıcılarına Rehber adı kılavuz bu alanda yol gösterici ilk çalışma sayılabilir.

Cumhuriyet devri Konyasında ilk folklor çalışmaları, Konyalı yazar ve fikir adamı Naci Fikret (Baştak) tarafından başlatılmıştır. Naci Fikret birkaç arkadaşıyla birlikte, önce 1924 yılında İş Ocağı adlı haftalık bir fikir dergisi yayınlamış. 10 sayı çıkan bu dergi, ortaklarının anlaşamaması yüzünden kapanmıştır. Derken Naci Fikret, Konya Valiliğinin para yardımıyla tamamen kendisine ait, on beş günde bir yayınlanan Yeni Fikir dergisini, 1 Ocak 1925 tarihinden itibaren çıkarmağa başlamıştır. Derginin başlığı altındaki "Türk hars ve hayat-i fikriyesinin inkişafına çalışır" ibaresi, derginin amacını açıkça belirtmektedir.

Yazı kadrosu arasında daha önce İkinci Meşrutiyet döneminin Konya basınında imzaları görülen Konyalı yazarlar ağırlık

kazanmaktadır. Namdar Rahmi (Karatay), Muzaffer Hamid, Feridun Nafiz (Uzluk), M. Zeki (Dalboy), M. Ferid (Uğur), Naim Hazım (Onat), Mithat Şakir (Altan), Ahmet Necati (Atalay), M. Mes'ud (Koman), Memduh Yavuz (Süslü) gibi Konyalı yazarların yanında, Kâzım Nami (Duru), Ahmet Kutsi (Tecer), Sadedin Nüzhet (Ergun), Tevfik Nevzat (Çağdaş) gibi Konyalı olmayan ve folklor yazıları ile tanınmış fikir adamları vardır. Yeni Fikir, Konya folkloru için çok önemli bir bilgi kaynağı olmuş, 49 sayı yayınladıktan sonra 1929 yılı Temmuz ayında kapanmıştır.

Yeni Fikir dergisinin çıktığı yıllarda Babalık gazetesi de, duruma göre gündelik, gün aşırı veya haftada iki olarak yayına devam etmektedir. Yeni Fikir'in yazı kadrosu hemen hemen bütünüyle Babalık'ta da yazmakta, folklor araştırmaları yayınlamaktadır. Babalık gazetesinde M. Nazım (Evren), Afif (Evren), Raşit (Usman), Mucip Avni, Celaleddin Ali (İmer), Hasan Rüştü gibi Konyalı yazarların folklorla ilgili yazıları da bu dönemde görülmektedir.

Konya Halkiyat ve Harsiyatı

Cumhuriyetin ilk yılları Konyasında folklor alanında çok önemli bir atılım olmuştur. Konya Erkek Öğretmen Okulunda tarih öğretmeni olan Konyalı bilgin M. Ferid (Uğur), aynı okulda öğretmenlik yapan ve o güne kadar yazıları ile tanınan Sadettin Nüzhet (Ergun) la birlikte Konya Vilayeti Halkiyat ve Harsiyatı adlı bir eser hazırlamışlardır. Eser, Konya Valiliğince 1926 yılında Vilayet matbaasında 2000 adet bastırılmıştır. 354 sayfalık eserde Konyalı 101 şairin kısaca hayatı anlatılmakta, şiirlerinden örnekler verilmektedir. Ayrıca Konya ve çevresinden derlenen 365 mani, 65 ninni, 50 türkü, 21 ağıt, 130 bilmece, 2058 atasözü, 81 fıkraması deyim, 279 deyim, 65 tekerleme, 69 kinayeli söz yer almaktadır. O güne kadar Konya ve çevresi folklorunu bu denli geniş kapsamlı inceleyen bir kitap yayınlanmamıştır. Ayrıca Cumhuriyetin ilk yıllarında folklor alanında bilimsel araştırmalara henüz yeterince yer verilmediği için bu çalışma uyarıcı ilk örneklerden biri olmuştur. Kitabın önsözünde folklorun bilimsel bir tanımı yapıldıktan sonra, Avrupa'da 18. yüzyılın başından

beri folklorun bir bilim dalı olduğu, bu bilim dalının millet hayatında önemi üzerinde durulmakta ve şöyle denilmektedir:

"Meşrutiyetin ilânından sonra bizde de, milliyet duygusu, halkiyat toplamak kaygusu başladı. Gerek İstanbul ve gerek vilâyet gazetelerinde vakit vakit halk şairleri, halk hikâyeleri intişar etti. Hâlâ da etmektedir.

Bu hareket, şayan-ı şükran olmakla beraber, ihtiyaçlarımızı tatminden çok uzaktır. Cumhuriyetimizin halkçılığa verdiği ehemmiyet, himaye ettiği ve vücuda getirdiği müesseseler ile sabit olduğundan dokuz asırdan beri bu mübarek illerde şanla, şerefle yaşayan aziz Türk milletine ait halkiyat ta er geç ilmi bir şekilde tetkik ve tedvin edilecektir."

Kitabın yazarlarından M. Ferid [Uğur], daha sonra Konya Halkevi başkanı olmuş, Konya tarihi ile ilgili büyük eserler verdiği gibi, Halkevinin folklor çalışmalarını da yönlendirmiştir.

Diğer yazar Sadeddin Nüzhet [Ergun] ise, bir süre Konya'da öğretmenlik yaptıktan sonra İstanbul'a yerleşmiş, özellikle halk edebiyatı hakkında çeşitli eserler vermiştir.

Konya Halkevi Folklor Çalışmaları

1933 yılında Konya Halkevi açılmış, tarihçi öğretmen M. Ferid (Uğur), Halkevi başkanlığına getirilmiştir. M. Ferid Uğur, Halkevindc hevesli edebiyat öğretmenleriyle bir "Folklor ve Edebiyat Kolu" kurmuş, 1934 yılı Kasım ayında da Halkevi yayını olarak Dil, Edebiyat ve Tarih Araştırmaları Dergisinin ilk sayısını yayınlamıştır.

Ancak üç sayı çıkabilen bu aylık dergide Ahmet Şükrü'nün "Aşık Gedâî ve şiirleri", M. Zeki [Dalboy]'nin "Figânı ve Eserleri" adlı araştırmaları özellikle dikkat çekicidir. M. Ferid Uğur, her halkevinin çıkarmakla yükümlü olduğu bir derginin hazırlıkları içine girmiş ve aylık Halkevi kültür dergisi Konya'nın ilk sayısını 3 Eylül 1936 tarihinde yayınlamıştır.

1952 yılında halkevleri kapanıncaya kadar 139 sayı devam eden Konya Halkevi Dergisinde yüzlerce folklor araştırması yayınlamıştır.

Folklor araştırmacısı yazarlar arasında M. Ferid Uğur, M. Mesut Koman, Naci Fikret Başlak. Abdülkadir Erdoğan, İbrahim Aczi Kendi, M. Yavuz Süslü, Celaleddin Ali İmer, M. şakir Altan, Fehim aylı, Muzaffer Erdoğan, Afif Evren, Hicri Göncel, Veli Sabri Uyar, Raşit Usman, Celal Kişmir gibi adları sayabiliriz.

Konya Halkevi, ayrıca folklor yayınları da yapmıştır. Bu yayınların belli başlıları tarih sırasıyla şöyledir.

1- M. Muhlis Koner - M. Faik Soyman, Muallim Ayaşlı şakir ve şiirleri, Konya 1933.

2- M. Zeki Dalboy. Sille Halk şairleri, Konya 1935.

3- Kemal Akça. Sille'nin Halk şairleri, Konya 1940.

4- Fehim aylı. İlgin Folkloru. Konya 1945.

5- Sırrı Üçer - M. Mesut Koman, Konya ili Köy ve Yer Adları Üzerine Bir Deneme, Konya 1945.

6- şahabeddin Uzluk. Mevlanâ'nın Ressamları, Konya 1945.

7- M. Ragıp Gazimihal, Konya'da Musiki. Konya 1947.

8- Raşid Usman, Son Yıllarda Konya'nın Yetişdirdiği Genç şairler, Konya 1949.

9- Konya Halkevi'nin Konya tarihi ile ilgili yayınları ayrıca büyük ilgi toplamış, takdir almıştır.

1935 Yılı Sonrasında Konya Gazetelerinde Folklor Araştırmaları:

1910 yılında yayınlanmağa başlayan Babalık gazetesi, Konya basını için bir okul olmuştur. Konyalı olan olmayan birçok yazarlar, bu arada folklor araştırmacıları, Babalık'ta ilk yazılarını yayınlamış, burada yetişmişlerdi. 1932 yılında Konyalı Cemal (Kutay)'ın çıkardığı Yeni Anadolu, 1934 yılında M. Nazım Evren'in çıkardığı Zaman, aynı yıl gazeteci Tacddin Öney'in yayınladığı Yeni Ses gazetelerimden sonra, Cumhuriyet Halk Partisi, 14 Mart 1935 tarihinde önceleri gün aşırı, daha sonra haftada üç gün yayınlanan Ekekon gazetesini çıkarmaya başlamıştır. 1950 yılına kadar aralıksız çıkan Ekekon gazetesinde, çoğu Konyalı araştırmacılar,

Konya tarihi ve Konya folkloru üzerine makaleler yayınlamıştır. Daha önce adlarını verdiğimiz yazarlardan ayrı olarak Ziya alık, Namık Ayas, Adil Aykut, İhsan Hınçer, Ahmet şükrü iloğlu, Suad Abanazir. M. Sami Onat, Cenap Kendi, Celalcdin Kişmir. Mehmet Önder gibi yazarların mahallî folklor yazılarına rastlanmaktadır. Konya'da M. Muhlis Koner'in 1 Kasım 1945 yılında çıkarmağa başladığı, haftada iki sayı çıkan Selçuk gazetesi, 1951 yılına kadar basın hayatını sürdürmüştür. Selçuk gazetesi de Ekekon gazetesi gibi sayfalarını folklor yazılarına açmıştır.

Bu arada Konya basınında bir atılım olmuştur. Konya'da Yeni Kitap Basımevi sahibi Mustafa Naci Gücüyener, 1 Haziran 1949 tarihinden itibaren gündelik Yeni Konya, Ülkü Basımevi sahibi Ahmet Bahçıvan 28 Ağustos 1950 tarihinden itibaren de gündelik Yeni Meram gazetesini çıkarmağa başlamışlardır. Yayınlarını bu günde sürdüren her iki gazetede Konya folkloru ile ilgili yüzlerce makale yayınlanmıştır. Bu gazetelerde daha önce adlarını verdiğimiz folklorculardan başka Sofu Tuğrul Feyzi Halıcı A. Rıdvan Bülbül, Ramiz Arda, İbrahim Aczi Kendi, İffet Ayaş, Mustafa Ataman, Adil Gücüyener, Haluk Tekmen, Mahmut Sural, Afif Evren, Selçuk Es, Ahmet Petekçi, Seyit Küçükbezirci, Saim Sakaoğlu, Kâmil Uğurlu, Hasan Özönder, Cenap Kendi gibi yazarların zaman zaman folklor yazılan yer almıştır.

Yeni Konya ve Yeni Meram gazeteleri günlük olarak yayını sürdürmekte olduğu yıllarda Öğüt, Öz Demokrat Konya, Sabah, Zaman, Anadolu'da Hamle, Konya Postası ve daha başka gazeteler de yayınlanmış, çoğunluğu Konyalı olan folklor araştırmacıları da bu gazetelerde yazmışlardır.

İki Konyalı - İki Folklor Dergisi

Folklor araştırmalarına ilkin Konya'da başlayan, Konya gazete ve dergilerinde ilk yazılarını yayınlayan iki folklor uzmanı Kemal Akça ve İhsan Hınçer, daha sonra memuriyetlerini İstanbul'a nakletmişlerdir. Öğretmen Kemal Akça. İstanbul'da 1944 yılı Ekim ayından ilibaren Folklor Postası adıyla aylık bir dergi çıkarmağa başlamıştır. Türk fikir hayatında devlet desteği olmadan ilk özel folklor dergisi olan Folklor Postası, 19 sayı ıkımış ve

Aralık 1946'da kapanmıştır. Derginin Konyalı yazarları arasında Mehmet Önder, İhsan Hınçır, Muzaflar Erdoğan, Fethi F. Uğur adları görülmektedir. Folklor Postası dergisinin kapanışından üç yıl sonra, İstanbul Belediyesi memurlarından Konyalı İhsan Hınçır, Ağustos 1949'dan itibaren İstanbul'da aylık Türk Folklor Araştırmaları dergisini yayınlamaya başladı. Türkiye'de en uzun ömürlü folklor dergisi olan Türk Folklor Araştırmaları, aralıksız 366 sayı yayımlandı ve Ocak 1980'de kapandı. Konyalı folklorcular bu dergide de yıllarca yazdılar.

Çağrı Dergisi

1957 yılında Konya basınında bir atılım daha oldu. Şair ve yazar Feyzi Halıcı, arkadaşları ile birlikte 1 Ekim 1957 tarihinde aylık fikir ve sanat dergisi Çağrı'yı çıkarmaya başladı. 1969 yılına kadar Konya'da daha sonra Ankara'da yayını sürdürülen, kısa bir aradan sonra, şimdi Ankara'da tekrar yayınlanmaya başlayan Çağrı dergisinde yine Konyalı folklor yazarlarının, Konya folkloru üzerine pek çok makalesi yayınlanmış, dergi Konya folkloru için önemli bir kaynak olmuştur.

Konya'da Folklor Kongreleri ve Seminerleri

Konya Turizm Derneği çeşitli etkinliklerle birlikte birkaç kez halk edebiyatı ve folklor konusunda uluslararası kongre, seminer ve sempozyumlar düzenlemiş olup bu seminer ve sempozyumlara verilen bildiriler ayrıca yayınlanmıştır. Bu seminer ve sempozyumlar sırasıyla şöyledir.

I. 27-29 Ekim 1975 tarihleri arasında Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri,

II. 10-12 Haziran 1977 tarihleri arasında Uluslararası Yunus Emre, Nasreddin Hoca, Karamanoğlu Melîmed Bey Semineri,

III. 26-28 Ekim 1984 tarihleri arasında Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Kongresi

IV. 25-30 Eylül 1986 tarihleri arasında Uluslararası Yemek Sempozyumu.

Konya-Selçuk Üniversitesi de önce 1986 yılından itibaren

Rektörlükçe, 1989'dan itibaren de Rektörlüğe bağlı olarak kurulan Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi Başkanlığınca millî ve milletlerarası seviyede halk edebiyatı ve folklor kongreleri düzenlemektedir. Bu kongreler sırasıyla şöyledir.

I. 8-9 Ekim 1986 tarihlerinde I. Millî Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi,

II. 6-8 Ekim 1987 tarihlerinde II. Millî Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi,

III. 11-12 Ekim 1988 tarihlerinde, I. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi,

IV. 16-17 Ekim 1989 tarihinde III. Millî Türk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi,

V. 22 Ekim 1990 tarihinde IV. Millî Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi,

VI. 10 -11 Ekim 1991 tarihinde V. Millî Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi,

VII. 19-21 Ekim 1992 tarihlerinde II. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi,

VIII. 25-26 Ekim 1993 tarihlerinde VI. Millî Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi

Ayrıca, 5-7 Mart 1990 tarihleri arasında, Kültür Bakanlığı'nın desteği ile Türk Halk Mimarisi Sempozyumu düzenlenmiştir

Konya Turizm Derneği, 1966 yılından itibaren her yıl halk şairlerinin katılımıyla Konya'da Türkiye Âşıklar Bayramı düzenlemiş, katılanları çeşitli dallarda ödüllendirmiştir. Dernek, bu bayramın düzenlenmesini 1987 yılında Konya Selçuk Üniversitesi Türk Halk Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne bırakmıştır. Selçuk Üniversitesi 1987-1988-1989-1990 yıllarında bu düzenlemeyi Âşıklar Şöleni adı altında devam ettirmiştir.

Sonuç:

Sonuç olarak diyebiliriz ki, folklorun, millî kültürün temel unsurlarından biri olarak Türkiye'de önemi bilindikten sonra,

Konyalı yazar ve araştırmacılar bu alanda ciddi çalışmalar yapmış, Konya'da çıkan gazete ve dergilerde sürekli makaleler yayınlamışlardır. Konya'da, Konya folkloru ile ilgili yayınlanan kitapların sayısı da diğer illere göre oldukça fazladır. 1926 yılında Konya'da yayınlanan Konya Halkiyat ve Harsiyatı adlı eser, folklor araştırmacılarına örnek olmuş, başka illerde de bu tür yayınların yapılmasına öncülük etmiştir. Bundan sonra yapılacak en önemli iş, araştırmacılara ışık tutacak, neyin yapıldığını, neyin yapılmadığını gösterecek Konya Folklor Bibliyografyası'nın bir an önce hazırlanmasıdır. Değerli bilim adamı, Konya folklor araştırmalarının bundan böyle yönlendiricisi, sayın Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'nun bu konu üzerinde ısrarla durduğunu, hatta bu çalışmayı başlattığını sanıyorum. Bibliyografyanın yayınlanmasından sonra, Konya'da folklor çalışmalarının içeriği daha belirgin olarak ortaya konacaktır.

KAYNAK: "Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na 55. Yıl Armağanı" / Kayseri-1994
/ Bizim Gençlik Yayınları Nu: 9 / Armağan Serisi.

FOLKLORUN BEŞİĞİ KONYA

Dr. MEHDİ HALICI

«Ankara'da 1927 sonlarında kurulan (Türk Halk Birliği Derneği) bütün ülkede ilk folklor derneği olarak büyük bir ilgi uyandırmıştı. Bütün yurdda olduğu gibi Konya'da da pek çok muhabir üye bulmuştur. O yıl Milli Eğitim Bakanlığının da desteğiyle Konya Lisesi edebiyat öğretmeni Sadettin Nüzhet ve Mehmet Ferit'in özendirmesiyle bütün öğrencilere yaz aylarında köylerde halkiyat ve harsiyat derlemesi yapmaları bir görev olarak verildi. Sonuç çok başarılı idi. Öğrencilerin hemen hepsi köylerinden okullarına defterler dolusu atasözleri, maniler, ilençler, masallar, efsaneler, adı duyulmamış Şairlerin koşmaları, destanları, inançları, gelenekler benzeri materyallerle dönmüşlerdi. Derlemelerin ilk geniş kitabı olarak 1926'da Mehmet Ferit Uğur ve arkadaşları «Konya halkiyat ve harsiyatı» adlı kitabı ortaya koydular. Ali Rıza Yalçın ise Karacaoğlan'a ait ilk koşmaları bu sırada Ermenek ve yöresindeki yaylalardan derleyerek (Babalık) gazetesinde yayımladı.

İhsan Hinger'de bir yazısında 1927 sonlarında kurulan Derneğin gerçek adının (Türk Halk Bilgisi Derneği) olduğunu vurgulayarak, bu atılımın önemli görevi yerine getirdiğini belirtir. Derneğin bastırdığı halk bilgisi derleme klavuzu Milli eğitim bakanlığınca yurdun her tarafındaki okullara ve öğretmenlere dağıtılır. Dernek 1930'dan itibaren Halk Bilgisi Haberleri adlı aylık bir dergi de çıkarır. Dernek ayrıca çeşitli yayımlar da yapar. Bunların başlıcaları şunlardır. Yunus Emre, Erzurum oyunları ve oyun havaları, Bilmeceler, Yürük düğünleri, Maniler.

1932 yılında Atatürk'ün direktifi ile Halkevleri kurulunca Türk halk bilgisi derneği dağılma kararı alarak, halkevlerine katılır. Demneğin 15 sayı çıkarabildiği dergi Eminönü halkevine

bağlanarak çalışmalarını sürdürür. 1942 yılına dek Mehmet Halit Bayrı'nın yönetiminde olumlu çalışmalara sahne olan bu dergi sayesinde folklorumuz yeni kabiliyetler kazanır ve oldukça değerli kitapların yayınlanmasına neden olur. Bu dönemde basılan kitapların önemli gördüklerimizden bazıları şunlardır. Semai kahveleri ve Meydan şairleri (Osman Cemal Kaygılı), İstanbul'da Karagöz ve Karagözde İstanbul (Sabri Esat Sivayuşgil) Tıbbi folklor ve iyi telkinler (Süheyl Ünver), Türklerde Karagöz (Prof. Yakop), Türk halk bilgisine ait araştırmalar (M. Şakir Ülkütaşır), Çora Batır Destanı (Hasan Ortekin), Halk adetleri ve inanmaları (M. Halit Bayrı), Folklor ve Edebiyat (Pertev Boratav), Köroğlu Masalı (Naki Tezel), "Mahyalar hakkında araştırmalar, (Süheyl Ünver), Halk hikâyeleri (Otto Spies ve Behçet Necatigil).

Türkiye'de halkevlerinin sayısı çoğaldıkça yayınlanan halkevi dergilerinin sayısı da 44'e ulaşır. İhsan Hınc'er'inde bu yazımızda yararlandığımız tarihi bilgileri açısından makalesinde belirttiği gibi bu dergiler folkloru geniş yer verir. Halkbilimi ürünlerinin yok olup gitmesine engel olur. Halkevleri ayrıca yöreleriyle ilgili kitaplar yayınladıktan ve bu alanda bir yarışın başladığını belirtirken İhsan Hınc'er "adeta uyanışın bir nadası yapılyordu" demekten kendisini alamaz.

1946'da çok partili hayata geçildikten sonra, halkevleri dergileri birer, birer kapanmaya başlar. Bu nedenle (Türk Halk Bilgisi Derneği) yeniden kurulur. Başkanlığına Murat Uraz getirilir. Kurucular arasında Fındıkoğlu, Hamamizade İhsan, Süheyl Ünver Hoca, Orhan Tuna, Banarlı, İbrahim Kafesoğlu, Fahrettin Kırzioğlu'da vardır. Halk Bilgisi Haberleri Dergisi yeniden çıkarılır. İlk sayının yazarı Faruk Gürtunca'nın Ülkü basımevinde bastırılır. Ancak İhsan Hınc'er'in naklettiğine göre iki bin nüsha basılan derginin 150 lira tutan basım ücreti ödenemediğinden Dergiler matbaada kalır. Tümü de mali yönden güçlü olan kurucuların ellerinin ceplerine varmamasına bozulan Faruk Gürtunca, dergileri hiç vermez. Sadece derginin denetçiliğini yapan İhsan Hınc'er Gürtunca'dan on tane dergiyi bir yıl aradan sonra alabilir. Bu olay büyük kentlerdeki folklorla ilgili atılımların

olduğunu kanıtlar. Nitekim bu tarihlerden itibaren - günün siyasi koşullarının da yardımıyla - adım adım bir gerileme görülür. İhsan Hınc'er'in belirttiğine göre: (Ankara Üniversitesindeki Halk Edebiyatı Kürsüsü kaldırılır. Siyasal amaçlı çalışmalar ön plana geçer, folklor, sanat ve edebiyat çalışmaları arka plana atılır).

1948 yılında Büyük Millet Meclisinde bu konuda görüşmeler yapılırken Şair Behçet Kemal Çağlar folklor kürsüsünün kaldırılmasına karşı çıkar. Halk biliminin bir ulusun temel yapısını oluşturduğunu, Eşkiya türkülerinde bile bir ulusun yurt sevgisinin, insan sevgisinin ve ulusal duyguların kaynaklandığını anlatmaya çalışır. Çünkü bazı Saylavlar Halk biliminin eşkiya türkülerini öğretmek demek olduğunu öne sürmüşlerdir. Fakat Çağlar'ın yaptığı bu (fazilet mücadelesi) boşa gider.

İşte halkbilimin söz konusu tarihlerdeki panaroması budur. Yazımızın başında belirttiğimiz gibi Cumhuriyet döneminde Türk Halk Bilgisi Derneğinin en değerli muhabir üyeleri Konya'da yaşamış ve Konya'da çalışmışlardır. (Konya halkiyat ve harsiyat)ı adlı eser, 1928 yılında yayınlanmış, ancak Türkiye genelinde ve Konya dışında eser yapımına ilişkin bilimsel çalışmalar ise 1930 yılından sonra başlamıştır.

O tarihlerde Konya'da Pertev Naili Boratav, Sadettin Nüzhet. Mehmet Ferit Uğur, Ali Rıza Yalın, Eflatun Cem Güney, Zeki Dalboy gibi değerlerin bir arada bulunmaları Konya için ne denli büyük bir şans ise, bu araştırmacıların önünde de Anadolu folklorunun önde gelen hazinelerinden biri olan Konyamızın bulunması ve bu ilimizin taşıdığı zenginlikleri bu araştırmacılarımıza sunmuş olması da bir o kadar şanslı bir olaydır.

Konya'da halkbilim çalışmaları halkevlerinin kapatılması döneminden sonra da tıkr, tıkr işlemiştir. Hatta bu dönemden önceleri halkbilim semalarının kararmaya başladığını gören Konyalı yazar İhsan Hınc'er kendi emek ve çabalarıyla tam 30 yılı aşkın bir ömre sahip olacak olan «Türk Folklor Araştırmaları» adlı ünlü dergisinin ilk sayısını 1949 yılında yayımlar. İhsan Hınc'er'i böylesi köklü ve tarihi bir göreve iten ve tüm güçlüklerle

rağmen kendi rızından keserek bu çabasını sürdürmeye sevkeden şey nedir? Bize göre olsa olsa o tarihlerde Konya'da aldığı halkbilim sevgisidir. Tarih var oldukça yaşayacak olan «Türk Folklor Araştırmaları Dergisi» külliyatı günümüzde çeşitli nedenlerle hiç bir Enstitü ya da Üniversitenin gerçekleştiremediği kişisel bir başarıyı simgelemektedir. İhsan Hınçer görevi nedeniyle İstanbul'da bu çalışmalarını yürütürken o tarihlerden günümüze yine Konya da pek çok değerli yazar, şair ve araştırmacı halkbilim çalışmalarının ardını bırakmamış, kendilerinden önceki kuşakların açtıkları tarihi yolu başarıyla izleyerek Anadolumuzun pek çok folklor zenginliğini günyüzüne çıkarmışlardır.

Anadolu ve Konya folkloru, sanatı üzerinde değişik çok sayıda eser veren bu yazarların adlarını burada anmak bizler için bir vefa borcudur: Feyzi HALICI, Aczi Kendi, Seyit Küçükbezirci, İ.H. Konyalı, Kâzım Köroğlu, Afif Evren, Namık Ayas, Muhlis Koner, Mahmut Sural ve halk müziği derlemecisi Mazhar Sakman.

Ancak çeşitli uygarlıkların yaşandığı ve kökeni Çatalhöyüğe kadar inen Anadolu'nun kültür Merkezi Konya'da halkbilim çalışmalarının tamamlandığı yine de söylenemez. Konya bu dalda çalışmak isteyenler için halâ önemli bir kavşak, nirengi noktası olma özelliğini yitirmiş değildir.

KAYNAK: Objektif / Haftalık Aktüel Dergi / Sahibi ve Genel Yayın Müdürü:
Muhsin Akul / Yıl: 1 - Sayı: 4-5 / 6 Mayıs 1985-Konya.

KONYA FOLKLORU BİBLİYOGRAFYALARI

**KONYA’NIN FİKİR, SANAT, TARİH
KÜLTÜR HAZİNELERİNDEN BİRİ:**

**KONYA HALKEVİ YAYIN ORGANI “KONYA DERGİSİ”
FOLKLOR BİBLİYOGRAFYASI**

SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİ

“Türk Ulusu”nun kültür zenginliklerini; folklorunu, müziğini, sosyolojisini bütün boyutları ile ortaya çıkarmak; yaygınlaştırmak zenginleştirmek, kültür ve sanat yaşamını sürdürmek amacıyla kurulan “HALKEVLERİ”nin bütün yurttan peşpeşe kurulduğu dönemde “KONYA HALKEVİ” de (1933) kurulmuştur. “Konya Halkevi”nin misyonu ve işlevleri, “Konya Fikir ve Kültür Hareketlerinde Dernekler” bölümünde işlenecektir. Burada, 1930’lu, 40’lı yıllarda, Konya’nın kültür ve sanat yaşamında unutulmaz izler, zengin birikimler bırakan Halkevi’nin yayın organı “Konya Dergisi”ne satır başları ile bakacağız.

Konya Halkevi’nin yayın organı “Konya Dergisi”, 3 eylül 1936’da yayına başlar. Derginin sahipliğini, çeşitli yayın dönemlerinde, Konya Halkevi adına M. Mes’ut Koman, Faik

Soyman, M. Muhlis Koner, M. Şakir Altan, Suad Yeşilyurt (Abanazır), Vehbi Bilgin yaparlar. Derginin "Mes'ul" Müdürlüklerinde M. Ferit Uğur, Tahir Mihçı, Hulki Karagülle, M. Şakir Altan, Şahabettin Uzluk, Vehbi Bilgin bulunurlar.

Konya Dergisi'nin yayın politikası, yayın ideali, ilkeleri, derginin Eylül 1936 da yayınlanan I. sayısının ilk sayfasında "Konya Niçin Çıkıyor" başlıklı yazıda duyurulur. Yazı şöyle:

«KONYA NİÇİN ÇIKIYOR?»

"Neşir sahasına yeni atılan her gazete, her mecmua, gayesini, tutacağı yolu, yürüyeceği izleri belirtir.

"Konya" adlı bu revüyü hazırlayıp neşir sahasına koyarken, biz de, Klâsik başlangıca uyup "Konya niçin çıkıyor?" سوالinin karşılığını vermeği lüzumlu bulduk.

Konya gibi mazisi pek eski devirlere kadar çıkan, bugünkü Türkiye'nin Tarih bakımından nüvesini, özünü teşkil eden bir şehirde, muhitin karakteristik vasıflarını inceleyecek, tesbit edecek ve yayacak ilmi bir mecmuanın bulunmaması büyük bir eksiklik idi. Bu eksikliğin giderilmesi lüzumu vakit vakit düşünülmüş ve konuşulmuş ise de bir türlü iş sahasına çıkarılamamıştı.

Bugün Halkevimiz bu ülküsünü tahakkuk ettirmiş bulunuyor.

Her ay çıkacak olan bu Revü, imkân dahilinde, hep Konya'yı ilgilendiren eski medeniyetlerden bahsedecek Tarih, Folklor, Dil, Edebiyat, Etnografya, Coğrafya, Arkeoloji, Jeoloji yönlerinden Konya'yı belirtecektir.

Yurdumuzu, ulusumuzu bize tanıtp sevdirmeye hizmet edecek olan bu derginin gün geçtikçe güzelleşeceğini, değerinin artacağını ve bütün bilgi acununu ilgilendireceğini sanıyoruz.

Bu vesile ile, Revüye değerli yardımlarda bulunan sayın bilginlerimize ve bu önemli işin başarılmasına yardımcı olan ilbayımıza teşekkür ederiz."

KONYA DERGİSİ'nin kadrosu; "Cumhuriyet Dönemi Konya

Aydınlarının, "Cumhuriyet Dönemi Konya İdealistlerin büyük bir bölümünü kapsar. Konya tarihi, forkloru, kültürü, güzel sanatları, sosyolojisi, felsefesi açısından Konya Dergisi'nin koleksiyonu tam bir "Kültür ve Sanat Hazinesidir, "Külliyat"tır. "Cumhuriyet'in Kuruluş Mücadelesi'ne "bizzat" katılan aydınlar araştırmaları, fikirleri, bilimsel yazıları ile 1933'den 1950'ye kadar Konya halkını ve gençliğini etkiledikleri gibi, 1950'den sonra Konya'nın fikir, sanat, kültür kadrolarını oluşturan kuşakları da etkiler, aydınlatır, paha biçilmez dökümanlar bırakır.

Dergi, eylül 1936'dan 1950 yılına kadar yayınlanan 140 sayısı ile tam bir kültür kaynağıdır, eskimeyen bir birikimdir. Konya Dergisi'nin ve Konya Halkevi'nin kitap dizisi de, bugün, halk edebiyatı, forklor, tarih bilimleri açısından önemli başvuru kaynaklarıdır.

* Sayı: I/ Eylül 1936

- Folklor: Konya Şehrine Mahsus Eski Âdetlerden Namaz ve Şivlilik/Naci Fikret

* Sayı: 2/ İlk Teşrin 1936- (Ekim 1936)

- Konya Çevresindeki Oğuzlara Dair Adlar/Mes'ut Koman/Sayfa: 121

- Coğrafi ve İctimai Tetkikler: Karaman/ Dr. Azmi/ Sayfa: 124

* Sayı: 3/ İkinci Teşrin/1936- (Kasım 1936)

- On Yedinci Asırda Konya/ M. Turhan Tan/ Sayfa: 174

* Sayı: 7/Mart 1937

- Meram Bağları/Abdülkadir Erdoğan/ Sayfa: 424

* Sayı: 9/Mayıs 1937

- Konya Çevresindeki Oğuzlara Dair Adlar İsimli Yazımıza ek/M. Mes'ud Koman/Sayfa: 559

* Sayı: 10/Haziran 1937

- Konya'Da Düğünler/Abdülkadir Erdoğan/ Sayfa: 617

* Sayı: 13/Eylül 1937

- Konya'da Eski Tekyeler/Abdülkadir Erdoğan/Sayfa: 814

- * Sayı: 16-17/Birinci-İkinci Kânun 1938- (Aralık-Ocak 1938)
- Konya'da eski Tekyeler/Abdülkadir Erdoğan/Sayfa: 971
- * Sayı: 32/Mayıs 1940
- Folklor ve Çocuk Edebiyatı/ (Konya çocuk oyunları ve tekerlemeleri ile ilgili)/Memduh Yavuz Süslü/Sayfa: 1802
- * Sayı: 33/Eylül 1940
- Konya'nın Halk Musikisi/Mahmut Ragıp Kösemihal/Sayfa: 1861
- * Sayı: 37/I. İlk Teşrin 1941-(Ekim 1941)
- Tavus Baba/M. Ferit Uğur/Sayfa: 15
- * Sayı: 38/I. Kanun 1941-(Aralık 1941)
- Selçuk Devrine Ait ve Şimdi Yaşayan Bir Halk Hikâyesi/Hulki Karagülle/Sayfa: 49
- * Sayı: 41/Mart 1942
- Kaybettiğimiz Değerli Bir bilgin: Muallim Mehmet Ferit Uğur/ F. Nafiz Uzluk/ Sayfa: 19
- Üstad Bay Ferit Uğur İçin / M. Muhlis koner/ Sayfa: 22
- Muallim Mehmet Arif ve Muallim Mehmet Ferit'e Dair Birkaç Hatıra/ Muvaffak S. Onat/ Sayfa: 23
- Merhum Üstad Bay Ferit uğur Hakkında/Naci Fikret Baştak/Sayfa: 26
- Aziz Bir Hatıra / (M. Ferit uğur hk)/Gökkaya/ Sayfa: 35
- Üstad Ferit Uğur'u da kaybettik/ C. Ali İmer/Sayfa: 37
- Eski Konya Maarif Müdürü Üstad Bay Ferit Uğur'u da Kaybettik/ M. Yavuz Süslü/ Sayfa: 39
- Bir Baba Daha kaybettik (M. Ferit uğur hk.)/ Sıraç Aydın Taşbaş/ Sayfa: 41
- Ferit Beyi Nasıl tanıdım/ Altan/ Sayfa: 42
- Merhum Mehmet Ferit Bey Üstadımız/ M. Mes'ut Koman/ Sayfa 54

- Radyoda San'at ve Folklor Gecemiz/Ankara radyosunda düzenlenen "Konya Gecesi" ile ilgili bilgiler verilmekte) / Sayfa: 60
- Ankara'daki Konya Gecesi Münasebetiyle/ M. Mes'ud Koman/ Sayfa: 67
- * Sayı: 42/Nisan 1942
- Folklor: Güççe Düğünü/ M. Mes'ud Koman/Sayfa: 60
- * Sayı: 43/Mayıs 1942
- Mahalli İncelemeler, Folklor: Anadolu Aşiretlerinin Hayat, Adet ve Ananeleri: Konya Vilâyetinde Türkmenler: 1/Memduh Yavuz süslü/ Sayfa: 33
- Deve Oyunu/ M. Mes'ud Koman/Sayfa: 45
- * Sayı: 44/Haziran 1942
- Konya Vilâyetinde Türkmenler 2/Memduh Yavuz Süslü/Sayfa: 37
- * Sayı: 45/ Temmuz 1942
- Kayıplarımız: Ferit Uğur/ Sayfa: 18
- Konya Vilâyetinde Türkmenler: 3/ Memduh Yavuz Süslü/ Sayfa: 22
- Dördüncü Dil kurultayı'na Girerken/ (Konya Kelimeleri, Konya Halk Ağzı ile İlgili) M. Mes'ud Koman/ Sayfa: 42
- Köy Tetkiki: Zıvarık Köyü/ Namık Ayas/ Sayfa: 59
- * Sayı: 46/ Ağustos 1942
- Konya Vilâyetinde Türkmenler;: 4/ Memduh Yavuz Süslü/ Sayfa: 33
- * Sayı: 47/ Eylül 1947
- "Sandı" Efsanesi/ M. Mes'ud Koman/ Sayfa: 29
- Konya Vilâyetinde Türkmenler: 5/ Memduh Yavuz Süslü/ Sayfa: 50
- * Sayı: 49/2. Teşrin 1942- (Kasım 1942)

- Ermenek Beşik Ninnileri/Sayı: 49/ Sayfa: 62
- * Sayı: 50/I. Kanun 1942- (Aralık 1942)
- Karaman Muhittin'in Hayvanlara Ait Ata Sözleri/ Derleyen: Karaman Halkevi Reisi Öğretmen A. Şükrü Çiloğlu/ Sayı: 50/Sayfa: 51
- * Sayı: 51/2 Kanun 1943- (Ocak 1942)
- Konya Vilâyetinde Türkmenler: 6/Memduh Yavuz Süslü/Sayı: 51/Sayfa: 27
- Karaman Mahittin'de Hayvanlara Ait Ata Sözleri/Derleyen: Karaman Halkevi Reisi Öğretmen A. Şükrü Çiloğlu/Sayı: 51/ Sayfa: 62
- * Sayı: 52/Şubat 1943
- Bozkır Havalisi Gezintilerinden: Arvana Köyü-Gölü-Abla Hanı-And Efsanesi/Gaffar Togay Salgır: Emekli Öğretmen-Ayrancı/Sayı: 52/Sayfa: 30
- * Sayı: 58-59/Ağustos-Eylül 1943
- Konya Vilâyetinde Türkmenler/Memduh Yavuz Süslü/Sayı: 58-59/Sayfa: 49
- * Sayı: 64-65/Şubat-Mart 1944
- Söz Derleme Dergisi ve Konya/ Kâzım Dilcimen/Sayı: 64-65/Sayfa: 19
- Konya Vilâyetinde Türkmenler/Memduh Yavuz Süslü/Sayı: 64-65/Sayfa: 43
- * Sayı: 67-68/Mayıs-Haziran 1944
- Konya'da Küçük San'atlar: 1/M. Ş. Altan/Sayı: 67-68/Sayfa: 26
- * Sayı: 70/Ağustos 1944
- Konya'da Küçük San'atlar: 3/M.Ş. Altan/Sayı: 70/Sayfa: 31
- * Sayı: 71-72/Eylül-I. Teşrin 1944 - (Ekim 1944)-Folklor: Akşehir Düğün Geleneği/Yazan: Muammer karabağlı/Sayı: 71-72/Sayfa: 40

- Konya'da Küçük San'atlar: 4/M. Ş. Altan/Sayı: 71-72/Sayfa: 45
- * Sayı: 73/2. Teşrin 1944-(Kasım-1944)
- Konya'da Musiki/Mahmut R. Gazimihal/Sayı: 73/Sayfa: 6
- * Sayı:74/77/ I. Kanun 1944 Aralık 1944-Ocak-Şubat-Mart 1945
- Konya'da Musiki/Mahmut R. Gazimihal/Sayı: 74-77/Sayfa: 33
- Konya'da Küçük San'atlar: 5/M. Şakir Altan/Sayı: 74-77/Sayfa:45
- Konya ve Dolaylarında Bilmece Zevki Nasıl Başlamıştı?/Memduh Yavuz Süslü/Sayı: 74-77/Sayfa: 54
- * Sayı: 79/Mayıs 1945
- Konya'da Musiki (X) / M. Ragıp Gazimihal /Sayı: 79 /Sayfa: 7
- * Sayı: 88/Şubat 1946
- İlgin Folkloru (İlgin Folkloru adlı kitabın tanıtımı Sayı: 88/Sayfa:33
- Konya Dergisi (Konya Halkevi'nin yayın organı Konya Dergisini konu alan yazı, Şeref Kişmir/Sayı: 88/Sayfa: 21
- * Sayı: 91/92/Mayıs-Haziran 1946
- İlgin Folkloru Hakkındaki Tenkide Cevap/Fehim Çaylı/Sayı: 91-92/Sayfa: 30
- * Sayı: 111/Ocak 1948
- Silleli İbrahim Berberoğlu/Ş.U/ Sayı: III/Sayfa: 8
- * Sayı: 112/Şubat 1948
- Konya Halk Sazcıları: Seyit Mehmet Çopur/Yazan: Ş.U/Sayı: 112/Sayfa: 6
- Konya'da Küçük Sanatçılar/ H. Öztekin/Sayı: 112/Sayfa: 10
- * Sayı: 113/Mart 1948

- Necati Atalay (Yazar, Folklorcu N. Atalay hk./Sayı: 113/Sayfa: 12
- * Sayı: 114/Nisan 1948
- Konya Halk Sazcıları: Ahmet Çopur/Yazan: Ş.U/Sayı: 114/Sayfa: 14
- * Sayı: 116-117/Haziran-Temmuz 1948
- Küçük Tetkikler (Konya hk. Notlar) Afif Evrenoğlu/Sayı: 116-117/Sayfa: 35
- Köy Tetkik Notları: Düğün ve Eğlenceler, Adet ve Ananeler: Kolukısa Köyü Hakkında/İhsan Eke/Sayı: 116-117/Sayfa: 46
- * Sayı: 118-119/Ağustos-Eylül 1948
- Küçük Tetkikler/Afif Evrenoğlu/Sayı: 118-119/Sayfa: 61
- * Sayı: 122/Aralık 1948
- Konya'da Yer Adları/Hüseyin Namık Orkun/Sayı: 122/Sayfa: 16
- * Sayı: 123-124/Ocak- Şubat 1949
- Anadolu'da Türk Boylarına Ait Yer Adları/Yazan: Adsız/Sayı: 123-124/Sayfa: 1
- * Sayı: 125-126/Mart-Nisan 1949
- Hattatlar Armağanı: Veli Sabri Uyar/Yazan: Memduh Yavuz Süslü/ (Yazıda Veli Sabri Uyar'ın hattat olarak biyografisi verilmekte)/Sayı: 125-126/Sayfa: 20
- * Sayı: 131-132/Eylül-Ekim 1949
- Aramızdan Ayrılan Kıymetleri Analım: Fikret Baştaç: Ölümünün Yıldönümü Vesilesiyle/Sayı: 131-132
- Naci Kum: 1891-1948/Sayı: 131-132/Sayfa: 27

"KONYA DERGİSİ" ÜZERİNE AÇIKLAYICI NOTLAR

Dr. Mehmet Önder, 1949 yılında yayınlanan "Konya Matbuatı Tarihi" adlı, kendi konusunda "ilk" kitapta Konya Halkevi'nin "Konya Dergisi" hakkında şu bilgileri verir:

Konya Dergisi'nin Yöneticileri:

Çıkış tarihi: 3 Eylül 1936

1-12 Sayıya kadar imtiyaz sahibi: M. Mes'ut Koman; Mes'ul Md. M. Ferit

13-29 sayıya kadar imtiyaz sahibi: Faik Soyman; neşriyat müdürü Tahir Mihçî

30-40 sayıya kadar imtiyaz sahibi: M. Mes'ut Koman; Mes'ul Müdür: M. Ferit

41-52 sayıya kadar imtiyaz sahibi: M. Mes'ut Koman; Mes'ul Müdürü: H. Karagülle

53-72 sayıya kadar imtiyaz sahibi: M. Muhlis Koner; Neşriyat Müdürü: M. Şakir Altan

73-94 sayıya kadar imtiyaz sahibi ve Neşriyat Müdürü: M. Şakir Altan

95-116 sayıya kadar imtiyaz sahibi, yazı işlerini fiilen idare eden: Şahabettin Uzluk

15-121 sayılarda imtiyaz sahibi ve neşriyat müdürü: Suat Yeşilyurt (Suad Abanazır)

121. sayıdan itibaren sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden: Vehbi Bilgin.

BASILDIĞI MATBAALAR:

- Sırasıyla: Yenises, Ekekon, Yeni Kitap Basımevi, Ülkü Basımevi

- Konya Halkevi'nin Yayın Organı "Konya Dergisi" ile ilgili Notlar:

- Derginin sayıları bir forma (16 sayfa) ile, beş forma (80 sayfa) arasında değişmiştir.

- 3 Eylül 1936 tarihli birinci sayıda, birinci sayfada "Konya Niçin Çıkıyor?" başlıklı bir yazı ile derginin amacı açıklanmıştır.

- Derginin 1. sayısından itibaren sayfaları I'den başlayarak sıra numarası izler; sayfa numarası izleme zaman zaman bozulur, tekrar başa döner.

- Birinci ve ikinci Teşrin 1938 (Ekim-Kasım 1938) de yayınlanan 26-27. sayıda, dergi, Türkiye'de yayınlanan "Halkevi" dergilerini liste halinde verir. (Sayfa: 1440)

- "Birinci İlk Teşrin 1941'de (Ekim 1941) de yayınlanan 37. sayıda kapak şekli değişir; kapak arkasında; "Tahrir Heyeti": Hulki Karagülle-Muhlis Koner-M. Ferit Uğur-Ali Rıza Özkut-Mes'ut Koman-Sacit Ülkü-Naci Fikret Baştağ-Midhat Şakir Altan-Şehabettin Uzluk-Edip Raşit" denmektedir. Baskı, Yeni Kitap ve Basımevi 'nde yaptırılır.

- Yıl: 7, Sayı: 57, Temmuz 1943'de M. Muhlis Koner'in, Konya Ağzı ile yazılmış "Gelin-Kaynana" piyesi, küçük boy, ek forma halinde verilmeye başlanır.

- I. Teşrin 1943'de (Ekim 1943) yayınlanan 60. sayı "Cumhuriyet'in 20. yılı özel Sayısı" olarak yayınlanır.

- Nisan 1945'de yayınlanan 78. sayısı "Mimar Sinan özel Sayısı" olarak yayınlanır.

- 53-56 Birleşik sayısı, 17 Aralık 1942'de "Mevlâna Özel Sayısı" olarak hazırlanır. Bu sayının girişinde; "Mevlâna Celâleddin Rumi'nin ölümünün 670 inci yılını anma için 17 Aralık 1942 tarihinde, Halkevi'nde yapılan Mevlâna Gecesi münasebetiyle Konya Halkevi "Büyük Ölünün ruhunu taziz eder" ibaresi yer alır.

- Eylül-Ekim 1949'da yayınlanan 131-132 nolu birleşik sayıda ek olarak, Ahmet Boya'nın hazırladığı "Konya Halkevi Aylık Kültür Dergisinin Alfabetik-Sistematik İndeksi" verilir. İndeks 1-121 sayılar arasında yayınlanan yazıların bibliyografik

künyelerini kapsar.

- Derginin 133. sayısından 140. sayısına kadar yayınlanan yazılar, bölüm bölüm ek fihrist (bibliyografik künye) olarak yayınlanır.

**TÜRK
FOLKLOR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ,
KONYA FOLKLORU BİBLİYOGRAFYASI**

Seyit Küçükbezirci

BAŞLARKEN BİRKAÇ SÖZ:

Türk Folklor Araştırmaları dergisi 1949 yılının ağustos ayında I. Sayısı ile Türk Folkloru Yayın Dünyası'na doğan bir dergi. Derginin kurucusu ve bugün 31 Aralık 1978 gününe kadar yılmaz emekcisi sayın İhsan Hınçer.

Türk Folklor Araştırmaları 1949 yılının ağustosundan 1978 aralık ayı sonuna kadar 30 yıl aralıksız sayı atlamaksızın, aynı titizlik, aynı ilkeler doğrultusunda 353. sayısını TÜRK FOLKLOR DÜNYASI'na verdi. Kısacası; 30 yıl, 18 cilt, 353 sayı, 8532 sayfalık DEV BİR TÜRK FOLKLOR HAZİNESİ...

Sayın İhsan Hınçer, sürekli olarak DEVLETİN'in YAPMADIĞINI YAPMIŞ, DAR GELİRLİ, AMA; İDEALİST; İNANMIŞ BİR TÜRK İDEALİSTİ... alçak gönüllü bu insan, belki, yazdıklarına üzülebilir, bunları bir övgü sanabilir ve bunalabilir. Ama, bunlar bir övgü değil, benim kendi payıma bir halk kültürü araştırmacı olarak, Türk Halk Kültürü adına söylemeyi gerekli duyduğum bir minnet borcu... Genel Türk folkloru için de Konya folkloru için de.

Sayın İhsan Hınçer'in bu yaptığı iş; hiçbir kurumun anapara kaynaklarına dayanmadan, 30 yılda tuttuğu yoldan bir milim sapmadan, dar gelirli bir memurluğun bütün zorlukları karşısında yılmadan başarılan bu iş, bu BÜYÜK İŞ başka nasıl anlatılabilir; bilemem.

Ben; 30 yıl, 353 sayı, 8532 sayfa içinde yayınlanan TÜRK FOLKLOR HAZİNESİ'ni tarayarak "KONYA FOLKLORU" ile ilgili araştırmaların bir bibliyografyasını yaptım. Gerek Konyalı

halk kültürü araştırmacıları için; gerekse Konya halk kültürü üstünde çalışmak isteyenler için. Ayrıca; Türk Folklor Araştırmaları Dergisi'nin bütün ciltlerini tarayarak "KONYA HALK ŞİİRİ BİBLİYOGRAFYASI"nı da hazırladım. Bu daha sonra yayınlanacak.

Bir Konyalı folklor araştırmacısı olarak; yine 1949 ağustosundan beri aralıksız bu dergiyi yayınlayan, Türk Folklor dünyası'nın çok çok teşekkürler borçlu olduğuna inandığım BİR KONYALI OLAN SAYIN İHSAN HINÇER'e bütün yurt folkloruna, yurt dışı Türk folkloruna, bu arada da Konya folkloruna yaptığı "ANIT HİZMET"ten dolayı binlerce teşekkür, minnet, şükran.

Türk Folklor Araştırmaları Dergisi Konya Folklor Bibliyografyası'nın I. Bölümünde I. ve 5. ciltlerde; ikinci bölümünde 6 ve 10. ciltlerde; üçüncü bölümünde de 11 ve 18. ciltlerde yer alan KONYA FOLKLORU ile ilgili yazıları bibliyografik künyeler durumunda sunacağım.

Saygılar...

**İLK BEŞ CİLT / 1. SAYIDAN 120. SAYI SONUNA KADAR/
I. SAYFADAN 1956. SAYFA SONUNA KADAR**

* Cilt: I

* 1-24 SAYILAR

- Ilgın Folkloru: I / Depmetura Oyunu/ Yazan: Fehim Çaylı/ Sayı: 3/Ekim 1949.

- Masal: Tın Tın Eden Kabacık/ Yazan: Celâleddin Kışmır/Sayı: 5/ Aralık 1949

- Toplamalar: Şimdiye Kadar derlenmemiş Konya Mânileri: I/ Toplayan: Zafer Önder/ Sayı: 6/Ocak 1950.

- Adet ve Gelenekler: Çumra İlçesinin Alan Köyünde Ekime Dair Bazı Tâbirler ve Adetler/ Yazan: Veli Varol/Sayı: 6/Ocak

1950.

- İncelemeler: Silile Türküleri Üzerine Bir Araştırma/ Yazan: Mehmet Önder/ Sayı: 7/Şubat 1950.

- İnevi Tüzbilimi: Budunbilim, Ağıtlar/ Yazan: İmamoğlu İsmet/ Sayı: 8/Mart 1950.

- İnevi Tüzbilimi: Ağıtlar 2/ Yazan: İmamoğlu İsmet/ Sayı: 9/Nisan 1950.

- Gelenek ve Görenekler: Çumra'nın Alan Köyünde Ekin İşleme/ Yazan: Veli (Varol) Alanlı/ Sayı: 9/Nisan 1950.

- İnevi Tüzbilimi: Ağıtlar 3/ Yazan: İmamoğlu İsmet/ Sayı: 10/Mayıs 1950.

- Etüdler: Konya'da Tarih Boyunca Helvacılık/ Yazan: Mehmet Önder/ Sayı: 10/ Mayıs 1950.

- İnevi Tüzbilimi: Mâniler/ Derleyen: İmamoğlu İsmet/ Sayı: 11/Haziran 1950.

- Ilgın çocuk Oyunları: Met "Çelik Çomak" Oyunu/ Yazan: Fehim Çaylı/ Sayı: 11/Haziran 1950.

- İnevi Tüzbilimi: Mâniler 2/ Derleyen: İmamoğlu İsmet/ Sayı: 12/Temmuz 1950.

- İnevi Tüzbilimi: Mâniler 3/ Toplayan: İmamoğlu İsmet/ Sayı: 13/Ağustos 1950.

- Ilgın Çocuk Oyunları: Met «Çelik-Çomak» Oyunu/ Yazan: Fehim Çaylı/ Sayı: 14/Eylül 1950.

- İnevi Tüzbilimi: Mâniler 4/ Toplayan: İmamoğlu İsmet/ Sayı: 14/Eylül 1950.

- Gelenekler-Görenekler: Çumra'nın Alan Köyünde Ekin İşleme/ Yazan: Veli Varol/ Sayı: 15/Ekim 1950.

- İnevi Tüzbilimi: Mâniler 5/ Derleyen: İmamoğlu İsmet/ Sayı: 15/Ekim 1950.

- Bir Masal: Ayı İle Keçi/ Yazan: Celâl Kişmir/ Sayı: 15/Ekim. 1950.

- Ilgın Çocuk Oyunları: Taş Oyunları ve Çeşitleri/ Yazan: Fehim Çaylı/ Sayı: 16/Kasım 1950.

- Oyalı Yaşmak/ Yazan: Afif Evren/ Sayı: 16/Kasım 1950.

- Bir Etüt: Konya'nın «Külfetsiz Nimetleri/ Yazan: Afif Evren/ Sayı: 17/Aralık 1950.

- Bir Masal: Kırk Köse İle Bir Köse/ Yazan: Celâleddin Kişmir/ Sayı: 17/ Aralık 1950.

- Bir Etüt: Konya'nın «Külfetsiz Nimetleri» 2/ Yazan: Arif Evren/ Sayı: 18/Ocak 1951.

- Gelenekler ve Görenekler: Çumra'nın Alan Köyü'nde Harman Dökme /Yazan: Veli Varol/ Sayı: 19 Şubat 1951.

- Oluşlar Karşısında: Konyalı Bir Koşukçu/ Yazan: Afif Evren/ Sayı: 19/ Şubat 1951.

- Kırk Köse ve Bir Köse/ (Celâleddin Kişmir'in Yeni Kitabevi tarafından yayınlanan Konya Masallarını derleyen kitabının tanıtması)/ Sayı: 21/Nisan 1951.

- İnevi Tüzbilimi: Ölüm ve Yas Görenekleri ve Bir Ağıt/ Yazan: İ. İsmet Özalp/ Sayı: 21/ Nisan 1951.

- Oluşlar Karşısında: Konyanın Tandırı/ Yazan: Afif Evren/ Babalık Gazetesi Yazı İşleri Müdürü/ Sayı: 22/Mayıs: 1951.

- Halk Çalışmaları: Çumra'nın Alan Köyü'nde Düğün Sürme/ Yazan: Veli Varol/ Sayı: 23/Haziran 1951.

- Bir Küçük Masal: Yüreğim Tapırdar Tandırdaki Herif Gibi/ Yazan: İhsan Hınçer/ Sayı: 23/Haziran 1951.

- Ilgın Çocuk Oyunları: Çok Taş ve Meneli Taş Oyunları/ Yazan: Fehim Çaylı/ Sayı: 24/ Temmuz 1951.

* CİLT: 2

* 25 - 48. SAYILAR

- Konuşan Seccade: Yazan: Feyzi Halıcı/ (Konya halıcılığı ve seccadeleri hakkında)/ Sayı: 27/Ekim 1951.
- Toplamalar: Şimdiye Kadar Derlenmemiş Konya Mânileri/Toplayan: Zafer Önder/Sayı: 27 Ekim 1951.
- Araştırmalar: Konya'da Ocaklar, Irvasalar, Tekkeler: I/Yazan: Afif Evren/Sayı: 28/Kasım 1951.
- Araştırmalar: Konya'da Ocaklar, Irvasalar, Tekkeler:II/Yazan: Afif Evren/ Sayı: 30/Ocak 1952.
- Ölü Gömüldükten Sonra Kurban/Yazan: Muzaffer Batur/Sayı: 32/Mart 1952.
- Bir Halk Fıkrası: Eğri Büğrü İstemem/Yazan: Veli Varol/Sayı: 31/Şubat: 1952.
- Çumra'nın Alan Köyünde Tınas Savurma ve Tahılın Taşınması: 6/Yazan: Veli Varol (Alanlı) /Sayı: 34/Mayıs: 1952.
- Bir Konya Efsanesi: «Kaşıkçı Güzeli»/Yazan: Mehmet Önder/Sayı: 36/Temmuz 1952.
- İlgin Çocuk Oyunları: Top Oyunu ve Nevileri 6/Yazan: Fehim Çaylı/Sayı: 38/Eylül 1952.
- Çumra'nın Alan Köyünde Saman Çekme, Buğday Yuma Vs. 7/Yazan: Veli Varol/Sayı-39/Ekim 1952.
- Bozkır Köylerinde Yeynilik, Saçkesme, ve Beşikkertme/Yazan: Ahmet Petekçi/Sayı: 39 Ekim 1952.
- Bir Halk Eğlencesi: Akşehir Sıra Yarenleri/Yazan: Muammer Yüzbaşıoğlu/Sayı: 40/Kasım 1952..
- Tabirlerin Doğuşu: Karaman'ın Koyunu, Yazan: Altuğ Altınar/Sayı: 42/ Ocak 1953.
- İnanmalar: Bozkır'da Güneş ve Ay Tutulması/Yazan: Ahmet Petekçi /Sayı: 42/Ocak 1953.
- Bir Konya Efsanesi: Bülbülü Ötmiyen Şehir/Yazan: Mehmet

Önder/Sayı: 43/Şubat 1953.

- Halk Hekimliği ve İnanmalar: Bozkır'da Bazı Halk Tedavileri/Yazan: Ahmet Petekçi/ Sayı: 48/Temmuz 1953.

- Çumra'nın Alan Köyünde Bulgur Çekme ve Kış Hayatı: 8/Yazan: Veli Varol/Sayı: 48/ Temmuz 1953.

* CİLT: 3

* 49 _ 72. SAYILAR

- Araştırmalar: Karakoyun Masalı Üzerine Yeni Denemeler/Yazan: Ahmet Petekçi/Sayı: 49/Ağustos 1953.
- Derlemeler: Şehir Mânileri/Derleyen: Mehmet Önder/Sayı: 50/Eylül 1953.
- Kitaplar Arasında: «İzahlı Konya Bibliyografyası»/Yazan: Faiz Demiroğlu/ Muzaffer Erdoğan'ın «İzahlı Konya Bibliyografyası», İstanbul, Anıl Matbaası, 1952, 100 - XVI sf. kitabı bu yazıda tanıtılıyor. Kitapta; «Konya'ya dair muhtelif dillerde yazılmış bir sürü kitaplarla yazmalar, mecmualar, broşürler ve makaleler alfabetik tasnife göre sıralanmış.» /Sayı: 50/Eylül 1953.
- Kitaplar Arasında: «Konya Evleri»/Yazan: Celâleddin Kışmır/Bu yazıda; «Konya Evleri» adlı Y. Müh. Mimar Celile Berk'in kitabı tanıtılıyor 2. Bina Bilgisi Kürsüsü doçenti olduğu belirtilen yazarın kitabı İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi yayınlarından, yayın yılı 1952/Sayı: 51/Ekim 1953.
- Bu Ad Nereden Gelmiş: Hoş mu Erim Höşmerim/Yazan: Ahmet Petekçi/(Not: Konya'ya özel Höşmerim adlı tatlı tanıtılıyor)/Sayı: 53/Aralık 1953.
- Efsaneler: Konya'da Tavus Baba Efsanesi/Yazan: Mehmet Önder/Sayı: 54/Ocak 1954.
- Milli Giyim ve El İşleri: Konya Oya ve Yaşmakları/Yazan: Petekçioğlu Ahmet Petekçi/Sayı: 56/Mart 1954.

- Araştırmalar: Konya Külâhı/Yazan: Mehmet Önder/Sayı: 57/Nisan 1954.

- Bir Hazine Olan Milli Kıyafetlerimiz: Yazan: İhsan Hınçer/Sayı: 59/ Haziran 1954.

- Konya Efsaneleri: Ayaktaki Tabut/Yazan: Mehmet Önder/Sayı: 60/ Temmuz: 1954.

- Bozkır'da Adet ve Ananeler: Bahçe Dikmek/Yazan: Ahmet Petekçi /Sayı: 61/Ağustos 1954.

- Halk Musikisi: Konya Türküleri Üzerine/Yazan: Mehmet Önder/Sayı: 62/Eylül 1954.

- Halk Eğlenceleri: Çumra'nın Alan Köyünde Düğün/Yazan: Veli Varol / Sayı: 64/Kasım 1954.

- Gelenekler: Ermenek'te Saya/Yazan: Kemal Akın/Sayı: 66/Ocak 1954.

- Araştırmalar: Bozkır'da Söylenen Mâniler, Türküler, Koşmalar/ Yazan: Ahmet Petekçi/Sayı: 68/Mart 1955.

* CİLT: 4

* 73-96. SAYILAR

- Araştırmalar: Mekke'ye Giden «Yuanis»/ Yazan: Afif Evren/ Sayı: 73/Ağustos 1955.

- Anadolu'ya Açılan Pencere/Yazan: Feyzi Halıcı (Folklor ürünlerini, el sanatlarını, ele alan bir yazı)/Sayı: 75/Ekim 1955.

- Araştırmalar: Mevlevi Sikkeleri/Yazan: Mehmet Önder/Sayı: 75/Ekim 1955.

- Konya'da Bir Sergi/Yazan: A. Rıdvan Bülbül/ (Oyalar, yazmalar, keseler hakkında bir sergi tanıtması)/Sayı: 76/Kasım 1955.

- Tetkikler: Nasreddin Hoca'ya Dair Yeni Vesikalar/Yazan: Mehmet önder/ Sayı: 77/Aralık 1955.

- Konya Ereğlisi'nde Düğün Adetleri/ Yazan: Birsen Sayal/Sayı: 77/Aralık 1955.

- Halk Sanatları: Konya'da El Sanatları/ Yazan: Hasane Ilgaz/ (Halıcılık, keçecilik, kaşıkcılık, kuyumculuk, bakırcılık hakkında bir yazı/ Sayı: 79/Şubat: 1956.

- Araştırmalar: Mevlevilikte Destar ve Şekilleri/Yazan: Mehmet Önder/ Sayı: 79/Şubat 1956.

- Gelenek ve İnanmalar: Konya'da Adlarla İlgili Gelenek ve İnanmalar/Yazan: M. Zeki Dalboy/Sayı: 80/Mart 1956.

- İncelemeler: Mevlevilikte «18»/Yazan: Mehmet Önder/Sayı: 85/ Ağustos: 1956.

- Halk Hekimliği Dolayısıyla: Dedem Konyalı Oğlakçı Hacı Hasan/Yazan: İhsan Hınçer/ Sayı: 88/Kasım 1956.

- Efsaneler: Bir Eti Efsanesi: Sandı/Yazan: M. Mesut Koman/Sayı: 89/ Aralık 1956.

- Yazma Mecmualara Göre: Konya'da Evliya Sayımı/ Yazan: Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver/ Sayı: 89/Aralık 1956.

- Konya Efsaneleri: Konya Adının Efsanesi/Yazan: Mehmet Önder/ Sayı: 90/Ocak 1957.

- Araştırmalar: Kırlangıç Uşağı/Yazan: Ali Rıza Önder/Sayı: 91/Şubat 1957.

- Beslenmeler: Turfan Kuzuları/Yazan: Afif Evren/Sayı: 91/Şubat 1957.

- Sıçan Günü ve Farelere Dair Folklor Maddeleri Konya'da/Yazan: M. Zeki Dalboy/Sayı: 93/Nisan 1957.

- Ay Hakkında inanmalar: Bozkır'da/Yazan: Ahmet Petekçi/Sayı: 93/Nisan 1957.

- Halk Sanatları: Konya'da Dericilik/Yazan: Mehmet Önder/ Sayı: 94/Mayıs 1957.

- Bir Memleket Masalı: Konyalı, Kayseriliye Nasıl Külâh Giydirmiş?/ Yazan: İhsan Hınçer/Sayı: 95/Haziran: 1957.

- Halk Sanatları: Konya'da Deri İşleri/Yazan: A. İzzet Koyunoğlu/Sayı: 96/ Temmuz 1957.

* CİLT: 5

* 97-120. SAYILAR

- Konya Folkloru: Yazan: Ragıp Akyavaş/Sayı: 101/Aralık 1957.

- Halk Gelenek ve Eğlenceleri: Konya Köylerinde Çetnevir/yazan: Şüküfe Topbaş/Sayı 102/Ocak 1958.

- Konya Folkloru: Konya Kadınlığı ve Konya Evleri: I/Yazan: İffet Babagil/Sayı: 105/ Nisan 1958.

- Bir Konya Masalı: Beyoğlu'nun Kızı/Derleyen: Ali Atamam/Sayı: 105 /Nisan 1958.

- Konya Folkloru: Konya Kadınlığı ve Konya Evleri: II/Yazan: İffet Babagil/Sayı: 107 Haziran: 1958.

- Bir Konya Masalı: Uyusun, Uyansın da Güllere Boyansın/Derleyen: Hüseyin Çokek/ Sayı: 107/Haziran 1958.

- Konya Folkloru: Konya Kadınlığı ve Konya Evleri: IV/Yazan:İffet Babagil/Sayı: 111 Temmuz: 1958.

- Efsaneler: Evdireşe/ Yazan: Ahmet Petek/Sayı: 109/Ağustos 1958.

- «Küçük Folklor Çalışma Planı»/ Yazan: Cahit Öztelli - AH Çiçek /Konya Gazeteciler Cemiyeti Yayınları: 3/8 sayfa/ (Folklor derlemelerinin ve araştırmalarının nasıl yapılması gerektiğini gösterir kılavuz bir kitapçık)/ Sayı: 109/Ağustos: 1958.

- Konya Folkloru: Konya Kadınlığı ve Konya Evleri: IV/Yazan: İffet Babagil/Sayı: 111/ . Eki-m 1958.

- Konya Folkloru: Sarıcalar Köyünden Ninniler/Yazar»: Seyit Küçükbezirci /Sayı: 115/Şubat 1959.

- Türlü Törenlerde Ters Giyme Adteti/ Yaza/n: Prof. Abdülkadir İnan/Sayı: 116/Mart 1959.

- Konya Folkloru: Konya'da Çobanların Giyişi, Yaşayışı ve

Eşyaları /Yazan: Seyit Küçükbezirci/Sayı: 118/Mayıs: 1959.

- Konya Folkloru: Konya Milli Giyimleri/ Yazan: Mehmet Önder/Sayı: 120 /Temmuz 1959.

6, 7, 8, 9, 10 CİLTLER /121. SAYIDAN;

216. SAYIYA KADAR

1957. SAYFADAN; 4482. SAYFAYA KADAR:

* CİLT: 6,

* 121 - 144. SAYILAR:

- Derlemeler: Bozkır Ağıtları/Yazan-İsmet Bozalp/Sayı: 121/Ağustos 1959.

- Konya Türküleri: Konur Daylak Türküsü/Yazan: Seyit Küçükbezirci /Sayı: 122/Eylül 1959.

- Karaman Folkloru: Karaman'ın İbrala Bucağında Düğün Adetleri/Yazan: Veli Akkul/Sayı: 123/Ekim 1959.

- Gelenek ve Görenekler: Bozkır'da Ferfene/Yazan: Ahmet Petekçi/Sayı: 125/Aralık 1959.

- Derlemeler: Bozkır'dan Deyişler/Yazan: İsmet Bozalp/Sayı: 126/Ocak 1960.

- Konya Bozkır Kaşık Oyunu Topluluğu Hilton'da/Sayı: 126/Ocak 1960.

- Konya Folkloru: Leylek Türküsü/Yazan: Seyit Küçükbezirci/Sayı: 127/ Şubat 1960.

- Konya'da Üçaylarda Tekrarlanan Gelenek: Şivlilik/Yazan: Mustafa Ataman/Sayı: 127/Şubat 1960.

- Konyanın Bozkır İlçesinden: Kız isteme, Nişan ve Düğün/Yazan: Mehmet Ali Tipi/ Sayı:127/Şubat 1960.

- Bize Gelen Kitaplar: Seyit Küçükbezirci : "İssız Yuvalar – Konya Türküleri" – Konya Türküleriyle hikâyeleri – Konya Umud

Dergisi Yayını/Sayı: 130/Mayıs 1960.

- Bir Konya Masalı: Korkak Adam ve Devler/Yazan: Salim Dalkıran/Sayı: 130/ Mayıs 1960.

- Milli Giyimlerimiz: Konya'da Kadın Giyimleri/Yazan: Mehmet Önder/Sayı: 132/ Temmuz 1960.

- Konya Folkloru: Sızma Köyü Deyişleri/Yazan: Seyit Küçükbeziirci/Sayı: 132/ Temmuz 1960.

- Kitaplar Arasında: Issız Yuvalar (Konya Türküleri) / Yazan: Cahit Öztelli/(Seyit Küçükbeziirci"nin kitabının eleştirisi) / Sayı: 133/Ağustos 1960.

- Halk Sanatları: Konyada Keçecilik/Yazan: Mehmet Önder/Sayı: 134/Eylül 1960.

- Konya Folkloru: Konya Atasözleri ve Deyimleri/Yazan: Seyit Küçükbeziirci/Sayı: 134/Eylül 1960

- Ayın Folklorla İlgili Olayları: Karaman'da Yapılan Dil Bayramı/Yazan: Bora Hınçer/Sayı: 143/Haziran 1961

CİLT: 7

145 – 162. SAYILAR:

- Halk Oyunları: Kaşık ve Oyun/Yazan: Prof. Mahmut R. Gazimihâl/ (Kaşık oyunlarının kökeninin incelendiği bu yazıda Konya Kaşık Oyununa da değinilmektedir) / Sayı: 148/Kasım 1961.

- Mevlana'da Türk Atasözleri/Yazan: Mehmet Önder/Sayı:149/Aralık 1961.

- Gelenekler ve Halk Eğlenceleri: Konya'da Eski Düğünler: I/Yazan: Mahmut Sural/ Sayı: 149/Aralık 1961

- Ayın Olayları: Ankara'da Konya Haftası/ Yazan Bora Hınçer/Sayı: 149/Aralık 1961.

- Gelenekler ve Görenekler: Konya'da Kalfa ve Usta

"Desturu"/Yazan: M. Armutlu/Sayı: 153/Nisan 1962.

- Halk İnanışları: Bozkır'da Çocuk Hastalıkları Tedavisi/ Yazan: Ahmet Petekçi/ Sayı: 155/Haziran 1962.

- Gelenek ve Halk Eğlenceleri: Konya'da Eski Düğünler: II/Yazan: Mahmut Sural/Sayı:155/ Haziran 1962.

- Deyişler: Bozkırlı İki Kadın Ozan/Yazan: İsmet Özalp/Sayı: 156/ Temmuz 1962.

- 685. Yıldönümü Dolayısıyla: Karaman'da Türk Dil Bayramı/Yazan: Prof. Dr. F. Nafiz Uzluk/ Sayı:156/ Temmuz 1962.

- Derlemeler: Konya Türküleri/ Yazan: Ahmet Petekçi/ Sayı: 157/ Ağustos 1962.

- Halk El Sanatları: Konya Kaşığı/ Yazan: Mehmet Önder/ Sayı: 158/ Eylül 1962.

- Halk Hikâyeleri: Cennet ve Cehennem: Müftü ve Şeyhülislam/ Yazan: Mahmut Sural/ Sayı: 158/ Eylül 1962.

- Konya Dolaylarından İki Masal: Üç Kazanım Var, Birinin.../ Bitmedik Yavşan Dibinde Doğmadık Tavşan Balakları/Derleyen: Selçuk Es/ Sayı: 159/ Ekim 1962.

CİLT: 8.

163 – 180. SAYILAR:

- Bir Konya Türküsü: Menteşeli/Yazan: Metin Berberoğlu/Sayı: 163/Şubat 1963.

- Bir Konya Türküsünün Doğuş Hikâyesi (2. Rivayet) : Menteşeli/Yazan: Kâmil Uğurlu/Sayı: 165/Nisan 1963.

- Halk Musikisi Sanatçıları: Konyalı Saz Üstadı Çopur İsmail Ağa/Yazan: Selçuk Es/Sayı: 166/Mayıs 1963.

- "Menteşeli" Türküsünün Yakılma Hikâyesi: III/Alime Hoca Hanım, Kişiliği ve Menteşeli/ Yazan: Mahmut Sural/Sayı: 166/Mayıs 1963.

- Adet ve Ananeler: Yağma Geleneği/Yazan: Cahit Öztelli/(Yazıda; Çumra köylerinde yapılan geleneksel yağmaya da değinilmektedir)/Sayı: 167/Haziran 1963.

- Bozkır'da Halk Hekimliği: Kuduz ve Darılama/Yazan: Saim Açıköz/Sayı: 167/Haziran 1963.

- Bir İnceleme: Konya'da Bazı Ticarethanelerdeki Levha Yazıları/Yazan: Selçuk Es/ Sayı: 169/Ağustos 1963.

Etüdler: Konya Ağzı Üzerine Çalışmalar/ Yazan: Mehmet Önder/Sayı: 169/Ağustos 1963.

- Halk Oyun ve Eğlenceleri: Konya'da Eski Oturak alemleri/Yazan: Mahmut Sural/Sayı: 171/Eim 1963.

- Bir Konya Türküsünün Doğuş Hikâyesi: Kesik Çayır Biçilir mi? /Yazan: Kâmil Uğurlu/Sayı: 172/Kasım 1963.

- Derlemeler: Konya Tekerlemeleri/Yazan: Selçuk Es/ Sayı: 173/Aralık 1963.

- Derlemeler: Bilmeceli Konya Fıkraları/ Yazan: Selçuk Es/ Sayı: 175/Şubat 1964.

- İlgin Folkloru: Zan Uşaklı Bir Hikâye/ Derleyen: Haydar Cengiz/ Sayı: 177/Nisan 1964.

- Anadolu'da İlk Türkçeciler/Yazan: Mehmet Önder/ Sayı: 179/Haziran 1964.

CİLT: 9.

181 – 198. SAYILAR:

- Gelenek ve Görenekler: İlgin'da Saya/ Yazan: Haydar Cengiz/ Sayı: 182/Eylül 1964.

- Folklorcularımız: Mehmet Önder ve Konya Halk Bilimi/ Yazan: Ali Rıza Önder/ Sayı: 182/Eylül 1964.

- Konya Üzüümü/Yazan: Celâlettin Kişmir/ Sayı: 183/Ekim 1964.

- Konya Metelleri (Masalları): I/Nakerd ile Cömert/Derleyen: Mahmut Sural/ Sayı: 184/Kasım 1964.

- Konya Metelleri (Masalları): 2/İyi Kalpli Kız/Derleyen: Mahmut Sural/Sayı: 185/Aralık 1964.

- Bir Gezi ve Turizm Dolayısıyla: Karl Eller ve Türkiye Çalışmaları/ (Konya'da Eller'in yaptığı çalışmalara da değinilmektedir) / Yazan: Feyzi Halıcı/ Sayı: 186/Ocak 1965.

- Konya Metelleri (Masalları): 3/Devi Denizden Geçiren Mahmut/ Derleyen: Mahmut Sural/ Sayı: 186/Ocak 1965

- Konya Folklor ve Etnoğrafyası: Konya Yemekleri: I/Yazan: Selçuk Es/Sayı: 187/Şubat 1965.

- Konya Folklor ve Etnoğrafyası: Konya Yemekleri: II/Yazan: Selçuk Es/Sayı: 188/Mart 1965.

- Konya Folklor ve Etnoğrafyası: Konya Yemekleri: III/Yazan: Selçuk Es/Sayı: 189/Nisan 1965.

- Gelenek ve Meslek Teşekkülleri: Eki Loncalar ve Konya Esnafı/Yazan: Celâleddin Kişmir/ Sayı: 191/Haziran 1965.

- Halk Dansları: Konya Kaşık Oyunları/ Yazan: İhsan Hınçer/ Sayı: 191/Haziran 1965.

- Konya Folklor ve Etnoğrafyası: Konya Yemekleri: IV/Yazan: Selçuk Es/Sayı: 193/Ağustos 1965.

- Konya Folklor ve Etnoğrafyası: Konya Yemekleri: V/Selçuk Es/ Sayı: 194/Eylül 1965.

- Konya Halk Bilgisi: Karapınar Akçayazı Kına Gecesi Türküleri/ Derleyen: Zeki Sarıhan/ Sayı: 195/ Ekim 1965.

Bize Gelen Kitaplar: Selçuk Es: "Konya Yemekleri", yazarın bir önsözü ile birlikte, 20X14 cm. boyunda, 28 sayfa, 125 kuruş/ Sayı: 195/Ekim 1965.

Bize Gelen Kitaplar: Selçuk Es: "Konya'da Yatan Peygamberler ve Evliyalar" 20X14 cm. boyunda, 32 sayfa, 125 kuruş/ Sayı: 195/Ekim 1965.

- Konya Folkloru: Konya Türkü ve Tekerlemeleri/ Yazan:

Mahmut Sural/ Sayı: 196/Kasım 1965.

- Konya Folkloru: Akçayazı Köyü Yemekleri/Yazan: Zeki Sarıhan/ Sayı: 197/Aralık 1965.

CİLT 10.

199 -216. SAYILAR:

- Araştırmalar: Konya Ağzından Örnekler/ Yazan: Celaleddin Kişmir/ Sayı: 199/Şubat 1966.

- İncelemeler: Konya'da Güreşçiler Tekkesi/ Yazan: İbrahim Hakkı Konyalı/ Sayı: 199/Şubat 1966.

- Konya Folkloru: Karapınar Akçayazı Köyü Düğün Gelenekleri/Yazan: Zeki Sarıhan/ Sayı: 204/Temmuz 1966.

- Bölge Özelliklerine Göre: Konya Divleği/ Yazan: Celâleddin Kişmir/ Sayı: 205/Ağustos 1966.

- Derlemeler: Bir Vak'a ya veya Fıkra ya Dayanan Bazı Halk Tabirleri: IX/ (Konya ile ilgili bölümü: "Bastığı Yerde Ot Bitmez" başlıklı deyimdir.)/ Yazan: M.Şakir Ülkütaşır/Sayı: 209/Aralık 1966.

- Araştırmalar: Dede Korkut Üzerine Bazı Notlar/ Yazan: Cahit Öztelli – Milli Folklor Enstitüsü Müdürü/ Sayı: 213/Nisan 1967.

- Halk Hekimliği: Konya ve Dolaylarında Halk İlâçları/ Yazan: Seyit Küçükbezirci/ Sayı: 213/Nisan 1967.

- Gelenekler: Türklerde ve Anadolu'da İkram/ Yazan: Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver/ (Konya'da yapılan misafire ikram konusu işlenmekte, bu yazıda.) / Sayı: 214/Mayıs 1967.

- Dede Korkut Masalları: Bey Böğrek'in Konya Varyandı/ Derleyen: Bilgin Öğütverici/ Sayı: 215/Haziran 1967.

11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, CİLTLER/217. SAYIDAN 360. SAYIYA KADAR/4482. SAYFADAN, 8728. SAYFAYA KADAR:

CİLT 11

217 – 234. SAYILAR:

- Bize Gelen Kitaplar: "Yetmiş Yıl Önce Konya"/ Yazan: Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver/ Belleten, cilt XXXI, sayı 122 (Nisan 1967) den ayrı basım/ Sayı: 221/Aralık 1967.

- Avcılık, Avlak ve İnanışlar: Köle Mezarı/ Yazan: Mustafa Ataman/ Sayı: 222/Ocak 1968.

- Konya Gelenekleri: Ermenek Başyayla Kasabasında Ölüm ve Cenaze Törenleri/Yazan: Mehbuse Yıldız/ Sayı: 226/Mayıs 1968.

- Gelenekler: Konya Yemek Sofrasına Dair Notlar/Yazan: Saim Sakaoğlu/ Sayı: 230/Eylül 1968.

- Konyalı Bir Saz Ustası: Merhum Sille'li İbrahim Ağa/Yazan: Suat Abanazır/ Sayı: 231/Ekim 1968.

- Gelenekler ve Aile Hukuku: Konya, Yunak İlçesi Düğün Adetleri/ Yazan: Mehmet Tural- Sayı: 234/Ocak 1969

CİLT 12.

235 – 252. SAYILAR:

- Bir Konya Masalı: Gençlikte mi, Gocalıkta mı? / Yazan: Saim Sakaoğlu/ Sayı: 237/Nisan 1969.

- Türk Halk Motif ve Yazılarının Menşei: Türk Halısındaki Kûfi Yazılar/ Yazan: Çetin Karamanbey/ Sayı: 246/Ocak 1970.

CİLT 13.

253- 270. SAYILAR:

- Folklor Araştırmaları: Konya'da Eski Kış Gecesi Eğlenceleri/ Yazan: Selçuk Es/ Sayı: 262/ Mayıs 1971.
- Derlemeler: Konya'nın Ermenek İlçesinden Bilmeceler/ Derleyen: Bülent Varlık/ Sayı: 265/ Ağustos 1971.
- Rivayetler ve Efsaneler: Çoban Çaldı Düdüğü/ Yazan: Mustafa Ataman/ Sayı 266/Eylül 1971.
- Bize Gelen Kitaplar: "Türk Etnoğrafya Dergisi" Sayı: XII yıl 1969/Mehmet Önder'in "Konya Mezar Taşlarında Şekil ve Süsleme" adlı araştırması yer alıyor/ Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü yayını/ Sayı: 266/Eylül 1971.

CİLT 14.

271 – 288. SAYILAR:

- Konya Folklorunda Gelenekler: Bozkır İlçesinde Beşik Kertme/ Yazan: Ahmet Petekçi/ Sayı: 271/Şubat 1972.
- Derlemeler: Ermenek'ten Sayışmacalar ve Tekerlemeler/ Derleyen: Bülent Varlık/ Sayı: 283/ Şubat 1973.
- Türk Yiğitlik Oyunlarından: Cirit Oyunu/ Yazan: İhsan Hınçer/ (Konya Turizm Derneği'nin 1972 Cirit Oyunları Şenliğinden de yazıda söz edilmektedir.) Sayı: 283/Şubat 1973.
- Köy ve Köylü Oyunları: Çumra'nın Fethiye Köyünde "Kaynanam Cadı" Oyunu/ Yazan: Şeyda Oğuzer/ Sayı: 285/Nisan 1973.
- Konya Karapınar Folkloru: Akçayazı Köyünden Bilmece"ler, atasözleri, Sözcükler/ Derleyen: Zeki Sarıhan/ Sayı: 285/ Nisan 1973.

- Ilgın Folkloru: Ilgın'da Atasözleri ve Deyimler/ Derleyen: Haydar Cengiz/ Sayı: 285/Nisan 1973.

- Bir Konya Masalı: Kabak Kız/ Derleyen: Feyyaz Caner/ Sayı: 285/Nisan 1973.

CİLT 15.

289 – 306. SAYILAR:

- Halk Hekimliği: Mamıza Yalamak/ Yazan: Mustafa Ataman/ Sayı: 290/ Eylül 1973.
- Derlemeler: Ermenek'ten Derlenen Bilmeceler/ Derleyen: Levent Varlık/ Sayı: 290/Eylül 1973.
- Türkiye Cirit Yarışması/ (Yazıda; Konya Turizm Derneği'nin düzenlediği 2. Türkiye Cirit Oyunları'ndan da söz edilmektedir.) / Sayı: 291/Ekim 1973.
- Konya Aksaray'ı Folkloru: Amarat'ta Bastırık Yapma ve Duğran Çalkama/ Yazan: İsmail Öztürk/ Sayı: 292/ Kasım 1973.
- Gelenekler ve Eğlenceler: Bozkır Düğünleri ve Bayrak/ Yazan: Ahmet Petekçi/ Sayı: 295/Şubat 1974.
- Yurt Bedduaları: Konya ve Tokat Bedduaları/ Derleyen: Dr. Saim Sakaoğlu/ Sayı: 297/ Nisan 1974.
- Konya Masalları: 2/Hüdabari/ Derleyen: Feyyaz Caner/ Sayı: 300/ Temmuz 1974.

CİLT 16.

307 – 324. SAYILAR:

- Halk Kültürü Araştırmaları: Konya'da Geleneksel Koyunculuk ve Çobanlık. I/ Yazan: Seyit Küçükbezirci/ Sayı: 308/ Mart 1975.

- Halk Kültürü Araştırmaları: Konya'da Geleneksel Koyunculuk ve Çobanlık II/ Yazan: Seyit Küçükbezirci/ Sayı: 309/ Nisan 1975.

- Halk Kültürü Araştırmaları: Konya'da Geleneksel Koyunculuk ve Çobanlık III / Yazan: Seyit Küçükbezirci/ Sayı: 310/ Mayıs 1975.

- Konya Masalları: Dürümcekli Kadın Masalı/ Derleyen: Feyyaz Caner/ Sayı: 310/ Mayıs 1975.

- Türkiye Aşıklar Bayramı ve Folklor Semineri: (18-30 Ekim 1975 Konya/ Sayı: 315/ Ekim 1975.

- Geçen Ay Konya'da Yapılan Uluslararası Folklor ve Âşık Edebiyatı/ Yazan: Bora Hınçer/ Sayı: 316/ Kasım 1975.

- Derlemeler: Konya'dan Derlenen Bilmeceler/ Derleyen: Celalettin Bilgi/ Sayı: 316/ Kasım 1975.

- Dini Gelenekler ve Sema: Mevlevi Ayinleri: Yazan: Mehmet Önder/ Sayı: 317/ Aralık 1975.

- Derlemeler: Ilgın Mânileri/ Derleyen: Atiye Üçekiz/ Sayı: 320/ Mart 1976.

- Bize Gelen Kitaplar: "Türkiye'de Folklor"/ Yazan: Şerif Baykurt (Kitabın içinde Atatürk'ün milli kültürümüzle ilgili 1923 yılında Konya'da yaptığı konuşmadan da söz edilmektedir./ 224 sayfa 30 lira/ Sayı: 320/ Mart 1976.

- Bize Gelen Kitaplar: Konya Turizm Derneği: "Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri bildirileri" 27-29 Ekim 1975/410 sayfa 60 lira/ Konya Turizm Derneği Yayını/ Sayı: 321/ Nisan 1976.

CİLT 17.

325 – 342. SAYILAR:

- Düzeltilmesi Gereken bir Yanılgı: Köy İsimlerinin Değiştirilmesi/ Yazan: Sıtkı Soylu/ (Yazıda; bazı Konya köylerinin isimlerinden de söz edilmektedir.) / Sayı: 331/ Şubat 1977.

- Bize Gelen Kitaplar: "Geleneksel Türk Sporları Semineri" 31 Temmuz 1976 Konya/ Konya Turizm Derneği Yayını, XX + 64 sayfa/ Sayı: 331/ Şubat 1977.

- Konya İlçelerinde Kütük Atma – Kütük Dökme/ Yazan: Saim Açıkgöz/ Sayı: 334/ Mayıs 1977.

- Ermenek'ten Derlemeler: Ermenek'te söylenen mâniler/ Derleyen: Ali İlisulu Sayı: 334/ Mayıs 1977.

- Konya Folkloru: Konya'da Şifalı Otlar/ Yazan: Celâlettin Kışmır/ Sayı: 335/ Haziran 1977.

- Kaybettiğimiz Bir Folklorcu: Bozkırlı Ali Kemal Akça/ Yazan: İhsan Hınçer/ Sayı: 342/ Ocak 1978.

CİLT 18.

343 – 353. SAYILAR:

- Derlemeler: Ermenek'te Söylenen Ata Sözleri/ Derleyen: Ali İlisulu/ Sayı: 343/ Şubat 1978.

- Halk Sanatları: Konya'da Keçecilik/ Yazan: Mahmut Sural/ Sayı: 344/ Mart 1978.

- El Sanatları: Yok Olan Bir Sanat: Konya Külâhçılığı/ Yazan: Mahmut Sural / Sayı: 346 / Mayıs 1978

- Gelenekler Eğlenceler: Kadınhanı Kurthasanlı Köyünde Saya Gezimi/ Yazan: Hikmet Su/ Sayı: 346/ Mayıs 1978.

- Şeker Hastalığını İyileştiren Halk İlâçları/ Yazan: İhsan Hınçer/ Sayı: 348/ Temmuz 1979.

- Türk Halkı ve Konuk Severlik: Konya Köylerinde "Misafir Odaları"/ Yazan: Mustafa Ataman/ Sayı: 351/ Ekim 1978.

- Kuş Sevgisi ve Geleneksel Kuşçuluk: Konya'da Kuşçuluk ve Kuşlar: I/ Yazan: Mahmut Sural/ Sayı: 352/ Kasım 1978.

- Kadınhanı'nda İnanışlar ve Gelenekler: Kurthasanlı Köyünde Yağmur Gelini ve Aydaş Aşı/ Derleyen: Hikmet Su/ Sayı: 352/

Kasım 1978.

- Kuş Sevgisi ve Geleneksel Kuşçuluk: Konya'da Kuşçuluk ve Kuşlar: II/Yazan: Mahmut Sural/ Sayı: 353/ Aralık 1978.

- Meslekten Bir Öğrencisinin Gözüyle: Notlarımdaki Öztelli (Konya Liselerinde öğretmenlik dönemine ait anılar.) / Yazan: Saim Sakaoğlu/ Sayı: 355/ Şubat 1979.

- Kuş Sevgisi ve Geleneksel Kuşçuluk: Konya'da Kuşçuluk ve Kuşlar: III/Yazan: Mahmut Sural/ Sayı: 356/ Mart 1979.

- Konya Folkloru Yazıları Bibliyografyası I (Türk Folklor Araştırmalarında yayınlanan) / Yazan: Seyit Küçükbezirci/ Sayı: 356/ Mart 1979.

- Konya Folkloru Yazıları Bibliyografyası II (Türk Folklor Araştırmalarında yayınlanan) / Yazan: Seyit Küçükbezirci/ Sayı: 359/ Haziran 1979.

- Halk Hekimliği: Konya'da Şeker Hastalığı Sağaltma İlâçları/ Yazan: Selçuk Es/ Sayı: 359/ Haziran 1979.

- Konya Folkloru Yazıları Bibliyografyası III (Türk Folklor Araştırmalarında yayınlanan) / Yazan: Seyit Küçükbezirci/ Sayı: 360/ Temmuz 1979.

- Konya'da Gelenekler: Zülûf Koymak ve Saç Kesmek/ Yazan: Ahmet Pertekçi/ Sayı: 360/ Temmuz 1979.

- Besinlerimiz: Bir Ermenek Yemeği: Batırık (Batırma)/ Yazan: Ali İlisulu/ Sayı: 360/ Temmuz 1979.

KAYNAK: -Türk Folklor Araştırmaları Dergisi / Sayı: 356-359-360 / Mart-Haziran-Temmuz 1979

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ, TÜRKÜ, MANİ, NİNNİ, TEKERLEME BİBLİYOGRAFYASI

- Toplamalar: Şimdiye kadar Derlenmemiş Konya Manileri: 1/ Toplayan: Zafer Önder/ Sayı: 6 /Ocak 1950

- İncelemeler: Silile Türküleri Üzerine Bir Araştırma/ Yazan: Mehmet Önder/ Sayı: 7/ Şubat 1950

- İnevi Tüzbilimi: Budunbilim, Ağıtlar/ Yazan: İmamoğlu ismet/ Sayı: 8/ Mart 1950

- İnevi Tüzbilimi/Ağıtlar: 2/ Yazan: İmamoğlu ismet/ Sayı 9 Nisan 1950

- İnevi Tüzbilimi/Ağıtlar: 3/ Yazan: İmamoğlu ismet/ Sayı: 10/ Mayıs 1950

- İnevi Tüzbilimi: Maniler/ Derleyen: İmamoğlu İsmet/ Sayı11/ Haziran 1950

- İnevi Tüzbilimi: Maniler 2/ Derleyen İmamoğlu İsmet/ Sayı12 Temmuz 1950

- Maniler: 3/ Sayı: 13/ Ağustos 1950

- Maniler: 4/ Sayı: 14/ Eylül 1950

- Maniler: 5/ Sayı: 15/ Ekim 1950

- Toplamalar: Şimdiye kadar derlenmemiş Konya Manileri/ Toplayan: Zafer Önder/ Sayı: 27/ Ekim 1951

- Derlemeler: Şehir Manileri/ Derleyen: Mehmet Önder/ Sayı: 50/ Eylül 1953

- Halk Musikisi: Konya Türküleri üzerine/ Yazan: Mehmet Önder/ Sayı 50/ Eylül 1953

- Araştırmalar: Bozkır'da Söylenen Maniler, Türküler -- -

- Koşmalar/Yazan: Ahmet Petekçi/Sayı: 68 Mart 1955
- Konya Folkloru: Sarıcalar Köyünden Ninniler/Yazan: Seyit Küçükbezirci/Sayı: 115/Şubat 1959
 - Bozkır'dan Deyişler: Yazan: İsmet Bozalp/ Sayı: 126/ Ocak 1960
 - Konya Folkloru/ Leylek Türküsü/ Yazan: Seyit Küçükbezirci/ Sayı: 127/ Şubat 1960
 - Bize Gelen Kitaplar: Seyit Küçükbezirci: "İssız Yuvalar-Konya Türküleri" -Konya Türküleriyle hikâyeleri-Konya Umut Dergisi Yayını/ Sayı: 130/ Mayıs 1960
 - Konya Folkloru: Sızma Köyü Deyişleri/ Yazan: Seyit Küçükbezirci/ Sayı: 132/ Temmuz 1960
 - Kitaplar arasında: İssız Yuvalar (Konya Türküleri) Yazan: Cahit Öztelli/ (Seyit Küçükbezirci'nin kitabına eleştiri)/ Sayı: 133/ Ağustos 1960
 - Derlemeler: Konya Türküleri/ Yazan: Ahmet Petekçi/ Sayı: 157 Ağustos 1962
 - Bir Konya Türküsü: Menteşeli/ Yazan: Metin Berberoğlu/ Sayı: 163/ Şubat 1963
 - Bir Konya Türküsü'nün Doğuş Hikâyesi (2.Rivayet): Menteşeli/ Yazan: Kâmil Uğurlu/ Sayı: 165/ Nisan 1963
 - Halk Musikisi Sanatçıları: Konyalı Saz Üstâdları Çopur İsmail Ağa/ Yazan: Selçuk Es/ Sayı: 166/ Mayıs 1963
 - "Menteşeli" Türküsünün Yakılma Hikâyesi: 111/Alime Hoca Hanım, Kişiliği ve Menteşeli/ Yazan: Mahmut Sural/ Sayı:166/ Mayıs 1963
 - Halk Oyun ve Eğlenceleri: Konya'da Eski Oturak Alemleri/ Yazan: Mahmut Sural/ Sayı: 171/ Ekim 1963
 - Bir Konya Türküsünün Doğuş Hikâyesi: Kesik Çayır Biçilir mi? / Yazan: Kâmil Uğurlu/ Sayı: 172/ Kasım 1963
 - Derlemeler: Konya Tekerlemeleri/ Yazan: Selçuk Es/ Sayı: 173/ Aralık 1963

- Konya Halk Bilgisi: Karapınar Akçayazı Kına Gecesi Türküleri/ Derleyen: Zeki Sarıhan/ Sayı: 195/ Ekim 1965
- Konya Folkloru: Konya Türkü ve Tekerlemeleri/ Yazan: Mahmut Sural/ Sayı: 196/ Kasım 1965
- Konyalı Bir Saz Ustası: Merhum Sille'li İbrahim Ağa/ Yazan: Suat Abanazır/ Sayı: 231/ Ekim 1968
- Derlemeler: Ermenek'ten Sayışmacalar ve Tekerlemeler/ Derleyen: Bülent Varlık/ Sayı: 283/ Şubat 1973
- İlgin Manileri: Derleyen: Atiye Üçekiz/ Sayı: 320/ Mart 1976
- Ermenek'ten Derlemeler: Ermenek'te söylenen mâniler/ Derleyen: Ali İlisulu/ Sayı: 334/ Mayıs 1977
- Konya Folkloru Yazıları Bibliyografyası: 1-2-3 (Türk Folklor Araştırmaları Dergisin'de Yayınlanan/ Sayı: 356-Mart 1979/Sayı-Haziran-1979/Sayı:360-Temmuz 1979 -Haziran 1979

"FOLKLOR POSTASI" DERGİSİ
KONYA FOLKLORU
BİBLİYOGRAFYASI

- Sahibi: Kemal Akça
- Neşriyat Müdürü: Muzaffer Erdoğan
- Adres: Tevkifhane arkası, Karacehennem Sokak No:19 İstanbul
- Yılı: 1 Sayı: 1 Fiyatı: 30 Kuruş
- Yayına başlama tarihi: I. Teşrin 1944
- SAYI: 1 / I. TEŞRİN 1944
- Orta Anadolu'da Erkek Milli Kıyafetleri/ Dr. Fethi Uğur/ Sayı:1 Sayfa:5
- SAYI: 2 (Görülemedi)
- SAYI: 3/ I nci kanun 1944
- Az Duyulmuş Atasözleri/ Mehmet Önder/ Sayı: 3 -Sayfa: 6
- SAYI: 4/ OCAK 1945
- Konyanın Milli Kadın Kıyafetleri/ Kr. Fethi Ferit Uğur/ Sayı: 4 Sayfa: 4
- Abdülkadir Erdoğan'ı Kaybettik/ Sayı: 4 Sayfa: 9
- SAYI: 6 / MART 1945
- Acı Bir Yıldönümü: M.Ferit Uğur Üç yıl Evvel Ölmüştü/ Folklor Postası/ Sayı:6 Sayfa:9
- SAYI: 7/ NİSAN 1945
- Bir Anadolu Geleneği/ Tekecilik-Koçkatımı/Sıraç Aydın/ Sayı: 7 Sayfa: 8
- SAYI: 8 / MAYIS 1945
- Memleket Davaları: 3/Konya Oturak Alemi Nedir? / İhsan Hınçer/ Sayı: 8 Sayfa: 10

- Derlemeler: Konya Bilmeceleri: I/ Mehmet Önder/ Sayı. 8 Sayfa: 14
- SAYI: 9 / HAZİRAN 1945
- Halk Musikisi: Konyalı Halk Musikicileri/ Mahmut R. Gazimihal/ Sayı: 9 Sayfa: 5
- Derlemeler: Konya Bilmeceleri: 2/ Mehmet Önder/ Sayı:9 Sayfa: 15
- SAYI: 10 / TEMMUZ 1945
- Halk Musikisi: Konyalı Halk Musikicileri: 2/Mahmut R. Gazimihal/ Sayı:10 Sayfa: 3
- Saadeddin Nüzhet Ergun: Hayatı ve Eserleri/ Yazan: Burhaneddin Özdil/ Sayı:10 Sayfa:12
- Folklor Demeti/ Arif Evrenoğlu'nun kitabının tanıtılması (Konya folkloru ile ilgili bir kitap) Sayı: 10 Sayfa: 16
- Derlemeler: Düğün Terimleri/ Mehmet Önder/ Sayı : 10 Sayfa: 17
- SAYI: 11 / AĞUSTOS-EYLÜL-EKİM 1945
- Az Duyulmuş Atasözleri/ Mehmet Önder/ Sayı: 11 Sayfa: 11
- SAYI: 12 / KASIM-ARALIK 1945 – OCAK 1946
- (Bu Sayı "Konya Lisesi Mezunları Cemiyeti" Özel sayısı olarak yayınlanır).
- SAYI: 13/CİLT: 2/ŞUBAT 1946
- Toprak Kanunu'nun Uygulandığı İlk Yer Bozkır/Sayı: 13
- 12 Ocak 1946'da Yapılan "Konyo Folkloru Gecesi"/Sayı: 13
- Bibliyografya: "Konya Çevresinde Beslenme Meseleleri", "Mevlâna Ressamları", "İlgın Folkloru" adlı Konya ile ilgili kitaplar hakkında tanıtma yazıları/ Sayı: 13
- Az duyulmuş Atasözleri/Mehmet Önder/Sayı: 13
- SAYI: 14/CİLT: 2/MART 1946

- Az Duyulmuş Atasözleri/ Mehmet Önder/Sayı: 14
- Dil İncelemeleri: Bazı Kelime ve Yer Adları Hakkında:3/Faruk Sümer/ Sayı: 14
- SAYI: 15/CİLT: 2/NİSAN 1946
- Halk Edebiyatı ve Musikisi: Konya Halk Sazcıları: 3/Mahmut R.Gazimihal/Sayı:15
- Az Duyulmuş Atasözleri: 4/ Mehmet Önder/ Sayı: 15
- Türkülerin Doğuşu: Necip Türküsünün Hikâyesi / Kemal Akça/ Sayı: 15
- SAYI: 16/CİLT 2/ MAYIS 1946
- Edebiyat Tarihimin Kaybı: Sadeddin Nüzhet Ergun/ İhsan Hınçer/Sayı: 16
- Az Duyulmuş Atasözleri: 6 / Mehmet Önder/ Sayı:16
- SAYI: 17/CİLT:2/ Haziran 1946
- Konya Halk Sazcıları: 4/Mahmut R. Gazimihal/Sayı:17
- Derlemeler: Çiftçiliğe Ait Terim ve Çift Aletleri/Toplayan: Mehmet Önder/ Sayı: 17
- SAYI: 18/CİLT: 2/ TEMMUZ-AĞUSTOS-EYLÜL 1946
- Folklor Bakımından Konya Çocuk Oyunları/ Dr. Fethi F. Uğur/Sayı: 18
- Bir Anadolu Geleneği: Akşehir'de Sıra Yâreni/ Erol Şeker/Sayı: 18
- SAYI: 19/CİLT: 2/ EKİM-KASIM-ARALIK 1946
- Konya Evleri/İhsan Hınçer/ Sayı: 19 / Sayfa: 2
- Bir Anadolu Geleneği: Akşehir'de Sıra Yâreni: 2/Erol Şeker/Sayı: 19/ Sayfa: 17

MEHMET ÖNDER'İN KONYA FOLKLORU BİBLİYOGRAFYASI

FOLKLOR ve ETNOGRAFYA

- 1- Konya Bilmeceleleri
Folklor Postası Derg. (İstanbul) Sayı: 8-9 (2 sayı)-1945
- 2- Düğün Terimleri
Folklor Derg. (İstanbul) Sayı: 10-1945
- 3- Köylere Doğru (Folklor)
Ekekon Gz. (Konya) 13.1.1945
- 4- Köylerimizde Ağırlık Geleneği
Ekekon Gz. (Konya) 25.1.1945
5. Dinek Nahiyesi Folklor İncelemesi
Ekekon Gz. (Konya) 25.1.1945
- 6- Karkın Köyünde (Folklor Araştırması)
Ekekon Gz. (Konya) 10.2.1945
- 7- Akviran Nahiyesi Folklorundan Demet
Ekekon Gz. (Konya) 27.2.1945
- 8- Konya Köylerinde Nişan Gelenekleri
Ekekon Gz. (Konya) 7.4.1945
- 9- Beyşehir Gölü ve Geleneksel Balıkçılık
Ekekon Gz. (Konya) 21.4.1945
- 10- Alibey Höyüğü Köyü Folkloru
Ekekon Gz. (Konya) 28.6.1945
- 11- Folklor Demeti
Babalık Gz. (Konya) 5.7.1945
- 12- Köylerimizde Folklor Gezileri
Ekekon Gz. (Konya) 14.8.1945
- 13- Köylerden Sesler-Folklor (10 yazı)
Babalık Gz. (Konya) 28.9.1945-29.5.1945
- 14- Az Duyulmuş Atasözleri
Folklor Postası Derg. (İstanbul) Sayı: 14-15 (9 yazı)1944-1946

- 15- Çiftliğe Ait Terimler ve Çiftçi Aletleri
Folklor Postası Derg. (İstanbul) Sayı: 17-1946.
- 16- Köylerde Çalışma Hayatı (Araştırma)
Çalışma Derg. (Ankara) Sayı: 13-1946
- 17- Silleli Aşık Mansur
Ekekon Gz. (Konya) 8.5.1946
- 18- Köy Öyle Bir Hazinedir ki...
Ekekon Gz. (Konya) 19.8.1946
- 19- Köylerde Evlenme Adetleri
Ekekon Gz. (Konya) 27.11.1946
- 20- Küçük El Sanatları Üzerine
Çalışma Derg. (Ankara) Sayı: 19- 1947
- 21- Küçük İşletmelerin Geliştirilmesi
Çalışma Derg. (Ankara) Sayı: 20- 1947
- 22- Köylerimizde Genel Çalışma
Konya Halkevi Derg. (Konya) Sayı: 99- 101 - 1947
- 23- Karkın Köyü (Tarih - Folklor)
Konya Halkevi Dergisi (Konya) Sayı: 102-104-1947
- 24- Köy Düşünü
Çığır Derg. (Ankara) Sayı: 181 - 1947
- 25- Konya'ya Seslenişler (Halk Edebiyatı)
Bizim Türkiye Derg. (Ankara) Sayı: 26- 1948
- 26- Sille Halk Şairleri ve Sonuncusu
Akyokuş Gz. (Konya) 30.3.1949
- 27- El Sanatları ve Sanatkârlar
Selçuk Gz. (Konya) 3.5.1949
- 28- Köy Kalkınma Davası (2 yazı)
Kudret Gz. (Ankara) 25.5.1949-28.5.1949
- 29- Karamanlı Gufrani ve Bir Destanı
Karaman Gz. (Karaman) 17.11.1949
- 30- Konya Efsâneleri (Araştırma)
Yeni Konya Gz. (Konya) 17.11.1949
- 31- Sille Türküleri Üzerine Bir Araştırma
Türk Folk. Derg. (İstanbul) Sayı: 7- 1950
- 32- Konya'da Tarih Boyunca Helvacılık
Türk Folk. Araş. Derg. (İstanbul) Sayı: 10- 1950 «Ayrıca

- Yeni Konya» 31.3.1950
- 33- Karamanlı Şairler
Yeni Konya Gz. (Konya) 30.3.1950
- 34- Konyalı Aşık Şem'i
Yeni Konya Gz. (Konya) 6.4.1950
- 35- Konyalı Bir Halk Şairi : Aşık Cemali
Yeni Konya Gz. (Konya) 4.9.1950
- 36- Aşık Mehmed Yakıcı'ya Dair
Yeni Konya Gz. (Konya) 29.1.1951
- 37- Konyalı Aşık Cevri ve Hikmetî
Yeni Meram Gz. (Konya) 1.3.1951
- 38- Ahmed Hâdimî'nin Şahadeti ve Aşık Kul Mustafa'nın Bir
Şiiri
Yeni Konya Gz. (Konya) 1.8.1951
- 39- Saz Şairleri: Karamanlı Gufranî
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 28-1951
- 40- Tarihî Fıkralarımız
Yeni Konya Gz. (Konya) 1.2.1952
- 41- Konya Kaşığı
Yeni Konya Gz. (Konya) 12.5.1952
- 42- Konya'ya Mahsus Tarihî Bir Eğlence Oturak Alemi
Yeni Konya Gz. (Konya) 18.10.1952
- 43- Bir Efsane : Kaşıkçı Güzeli
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 36- 1952
- 44- Aşık Mehmet Yakıcı
Yeni Konya Gz. (Konya) 26.1.1953
- 45- Silleli Aşık Sururi - Hayatı, Şiirleri (5 yazı)
Yeni Meram Gz. (Konya) 4.9.1952-9.9.1952
- 46- Bir Efsâne: Bülbülü Ötmeyen Şehir
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 42- 1953
- 47- Şehir Mânileri
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) 49- 1953
- 48- Konya'da Tavus Baba Efsanesi
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 53-1953
- 49- Konya Türküleri Üzerine
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 57-1953

50- Konya'da Tavus Baba Efsanesi
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı : 54-1954
51- Konya K lahı
Türk Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı : 57- 1954 Ayrıca
(Yeni Konya) Gz. 26.5.1954
52- Ayaktaki Tabut S ylentisi
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı : 60-1954
53- Bülbülü Otmeyen Şehir
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı : 61 - 1954
54- Konya Türküleri  zerine
Türk Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 62-1954
55- Mevlevî Musikisi  zerine Bir Hikâye
Yeni Konya Gz. (Konya) 22.7.1954
56- Millî Kıyafet Meselesi
Hisar Derg. (Ankara) Sayı : 49-1954
57- 15. Yüzyıl Şairlerinden Konyalı Feyzi
Yeni Konya Gz. (Konya) 1.7.1955
58- Konya Etnografyası
Yeni Konya Gz. (Konya) 12.7.1955
59- Konya Folklorunda Türküler
Yeni Konya Gz. (Konya) 19.7.1955
60- Konya Kaşıkları
Yeni Konya Gz. (Konya) 26.7.1955
61- Cambaz Deli Osman (Konya N ktedanları)
Yeni Konya  z. (Konya) 16.8.1955
62- Bir Ney Hikâyesi
Yeni Konya Gz. (Konya) 22.11.1955
63- Tercümeler ve Fikirler
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı : 76-1955
64- Nasreddin Hoca'ya Dair Yeni Vesikalar
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı : Sayı : 77- 1955
65- Nasreddin Hoca'ya Dair Notlar
T.M.O. Derg. (Ankara) Sayı : 10-1955
66- Geleneksel Sanat Kaşık ılık  zerine
Yeni Konya Gz. (Konya) 19.5.1956
67- Folklor Nedir Nasıl Değerlendirilir?

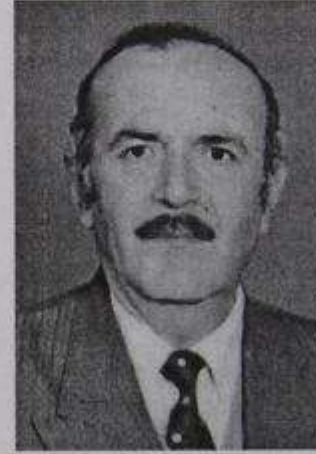
Yeni Konya Gz. (Konya) 24.5.1956
68- Bir Nasihat Risalesi (Folklor)
Yeni Konya Gz. (Konya) 6.7.1956
69- Baştanbaşa Tarih (Koraş Köyü Efsanesi)
Yeni Konya Gz. (Konya) 25.9.1956
70- Konya'da Tarihi Deri İşleri
Yeni Meram Gz. (Konya) 13.5.1957
71- Konya Adının Efsanesi
Türk Folk. Araşt. (İstanbul) Sayı: 90- 1957
72- Konya'da Dericilik
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 94- 1957
73- Bir Mevlevi Kadın Şairi: Tevhide Hanım
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 97- 1957
74- Konya'da Etnografya Müzesine Doğru
Yeni Konya Gz. (Konya) 29.3 1958
75- Nasreddin Hoca Türbesinde
 ağrı Derg. (Ankara) Sayı: 11 - 1958
76- Konya'da Erkek Giyimleri
Türk Etnografya Derg. (Ankara) Sayı: 3 1958
77- Konya Millî Giyimleri (2 yazı)
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 1 18 - 119 - 1959
78- Mevlevi Giyimleri
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 120-1959
79- Tahir ile Z hre Hik yesinin Kaynağı
 ağrı Derg. (Ankara) Sayı: 16- 1959 (Ayrıca, Ozdemokrat
Konya Gz. 30.4.1959)
80- Konya Efsaneleri (29 yazı)
Yeni Konya Gz. (Konya) 23.8.1960-21.9.1960
81- Konya'da Keçecilik
T. Folk. Derg. (İstanbul) Sayı: 139-1960
82- Konya Tarih ve Folklorunda Meram
Yeni Konya Gz. (Konya) 4.1.1961
83- Amerika'ya Giden Ke emiz
Yeni Konya Gz. (Konya) 27.9.1961
84- Konya Folkloru
Yeni Konya Gz. (Konya) 15.10.1961

- 85- Bir Folklor Enstitüsüne Doğru
Çağrı Derg. (Ankara) Sayı: 52-1962
- 86- Konya Ağızları Üzerine Yurt İçi ve Yurt Dışı Çalışmalar
Yeni Konya Qz. (Konya) 19.9.1962
- 87- Konya'da Kaşık Sanatı
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 158- 1962
- 88- Konya Ağızları Üzerine Çalışmalar
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 169- 1963
- 89- Anadolu Efsaneleri (30 yazı)
Tercüman Gz. (İstanbul) 15.6.1963 - 15.7.1963
- 90- Sessizlik İçinde Sesler (Türk Motifleri)
Hisar Derg. (Ankara) Sayı: 17-1965
- 91- Millî Giyimlerimiz Üzerine
Önasya Derg. (Ankara Sayı: 8- 1966
- 92- Bir Erzurum Efsanesi
Dadaş Derg. (Özel Sayı) (Erzurum) 12.3.1967
- 93- Hikâyeleri ve Efsâneleriyle Şehir Adları (44 yazı)
Tercüman Gz. (İstanbul) 16.6.1967-31.7.1967
- 94- Mardin (Tarih ve Folklor)
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 220- 1967
- 95- Eğridir (Folklor)
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 219- 1967
- 96- Millî Giyimlerimizi Derlemek
Halkevleri Derg. (Ankara) Sayı: 14-1967
- 97- Bilecik (Tarih ve Kültür)
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 222- 1968
- 98- Tekirdağ (Tarih ve Folklor)
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 224- 1968
- 99- Alaiye-Alanya
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 225- 1968
- 100- Hikâyeleri ve Efsaneleriyfe Anadolu Şehir Adları (8 yazı)
Ü. Öğrt. Derg. (İstanbul) Sayı: 112-121-1968-1969
- 101- Halk Oyunları Üzerine
Çağrı Derg. (Ankara) Sayı: 137- 1969
- 102- Başlık Deyip Geçmeyin

- Hisar Derg. (Ankara) Sayı: 63- 1969
- 103- Yedi Göller Efsanesi
Çağrı Derg. (Ankara) Sayı: 152-1970
- 104- Selâm Olsun Mut Şehrine
Türk Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı : 287- 1973
- 105- Türkülerimiz Almanya'da
Hisar Derg. (Ankara) Sayı: 124-1974 (ayrıca İş Gz. Sayı: 21- 1974)
- 106- Geleneksel Sanatlarımız
Çağrı Derg. (Ankara) Sayı: 280-1975
- 107- Dinî Gelenekler ve Semâ
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 315-1975
- 108- Anadolu Kilimleri
T. Folk. Araşt. Derg. (İstanbul) Sayı: 328- 1976
- 109- Köylerimizde Geleneksel Konukseverlik Üzerine Notlar
İş Gz. (Ankara) Sayı : 44- 1976
- 110- Anadolu Davulu
Köyümüz Gz. (Ankara) Sayı : 9 Ekim 1976
- 111- Efsanelerin Yükü Altında Anadolu
Çağrı Derg. (Ankara) Sayı: 226- 1976
- 112- Millî Değerler ve Anma Günleri
Son Havadis Gz. (İstanbul) 29.4.1976
- 113- Çarşının - Pazarın Dünü (Ahilik)
Son Havadis Gz. (İstanbul) 3.6.1976
- 114- Geleneksel Türk Sanatlarını Canlandırmak
Son Havadis Gz. (İstanbul) 10.6.1976
- 115- Tarihimizde Esnaf ve gelenekleri (5 yazı)
Son Havadis Gz. (İstanbul) 16.7.1976-19.7.1976
- 116- Anadolu'yu Güldürenler (24 yazı)
Son Havadis Gz. (İstanbul) 27.8.1976-21.9.1976
- 117- Millî Kıyafet Bozguncuları
Son Havadis Gz. (İstanbul) 3.2.1977
- 118- Anadolu Üzerine Efsâneler
İş Gazetesi (Ankara) Sayı : 46- 1977
- 119- Anadolu'da Bir Fincan Kahve
İş Gazetesi (Ankara) 1977

- 120- Anadolu'da Pınarlar Vardır
İş Gazetesi (Ankara) 1977
- 121- Adım Adım Anadolu (Tarih ve Folklorla İlgili 68 Tefrika)
Tercüman Gz. (Avrupa Baskısı (Frankfurt) 6.5.1978-
15.17.1978
- 122- Almanya'da Türk Folkloru
İş Gz. (Ankara) Mart, 1977
- 123- Konya Fıkraları Üzerine
Çağrı Derg. (Ankara) Sayı : 284-1981
- 124- Konya'nın Ağız Tadı
Yeni Konya Gz. (Konya), 19.11.1982
- 125- Mevlâna'nın Eserlerinde Halk Edebiyatı Unsurları
Millî Kültür Derg. (Ankara) Sayı : 41 - 1983
- 126- Basınıımızda Özel İlk Folklor Dergisi : Folklor Postası
T. Folk. Derg. (İstanbul) Sayı : 54- 1984
- 127-Etnografya Müzelerine Doğru
T. Folk Derg. (İstanbul), Sayı : 58-1984
- 128- Anadolu'da Çeşme Başı
Size Derg. (İstanbul), Sayı: 120-1984
- 129- Anadolu'da Bir Fincan Kahve
Size Derg. (İstanbul), Sayı: 119-1984

SATIR BAŞLARI İLE SEYİT KÜÇÜKBEZİRCİNİN BİYOGRAFİSİ



Seyit Küçükbezirci 15 Nisan 1942'de Konya'da doğdu. 1954 yılında Akif Paşa İlkokulu'nu; 1960 yılında Konya Ticaret Lisesi'ni bitirdi. 1962 yılında Konya Kız İlköğretim Okulu'ndan; 1966'da Selçuk Eğitim Enstisüsü Edebiyat Bölümünden mezun oldu.

1956 yılında Ticaret Lisesi 2. sınıfta, Edebiyat öğretmeni, ünlü folklorcu yazar Cahit Öztelli'nin rehberliğinde folklor araştırmalarına başladı. İlk folklor araştırmaları tefrikası "Konya Folkloru Cilt: I" başlığı ile 1958 yılında Öz Demokrat Konya Gazetesi'nde yayınlandı. Bunu 1959 yılında yine Öz Demokrat Konya

Gazetesi'nde "Konya Türküleri" tefrikası izledi.

- 1960 yılında arkadaşları ile birlikte "Umut" adlı kültür ve sanat dergisini yayınladı; aynı yıl "İssız Yuvalar/Konya Türküleri" kitap olarak çıktı.

- 1961'de ilk kez "Eğitim Yayınevi"ni kurdu.

- 1958-1962 yılları Seyit Küçükbezirci'nin Yeni Konya, Zaman, Sabah, Öz Demokrat Konya, Umut, Özlem, Anahtar gazete ve dergilerinde folklor üstüne, sanat üstüne araştırmalar, fıkralar, köşe yazıları, şiirler yayınladığı yıllar.

- 6 Şubat 1962'de yayınlanan Şehir Postası, Seyit Küçükbezirci'nin yönetiminde Konya basınına içerik, dil, mizampaj, teknoloji konularında önemli yenilikler getirdi. Konya'da ulusal basının ölçeklerinde yeni bir gazeteci ve yazar kuşağı oluşturdu. Şehir Postası'nın ilk yıllarında, Seyit Küçükbezirci "Dün-Bugün-Yarın" başlığı ile yüzlerce köşe yazısı yazdı. Şehir Postası, "Konya basın tarihi"nin önemli bir girişimine katıldı. 1 Ekim 1966'da Sabah ve Yeni Meram gazeteleri ile birlikte yayını durdurarak "birleşik basın" kararına göre Yeni Konya'ya katıldı.

- Selçuk Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneği Başkanlığı'nı iki yıl süreyle yürüttü; İstanbul'da Türkiye Milli Talebe Federasyonu yönetiminde bulundu. Öğrenci derneği başkanlığı sırasında Selçuk Eğitim adına "Çağdaş Selçuk Dergisi"ni yayınladı; Kıbrıs, Başkalarının Vermediğini Millet Yapar, "Atatürk'ün Bursa Nutku" kampanyalarını yönetti.

- 1969 yılında Polatlı "Topçu ve Füze Okulu"nu bitirdi, Asteğmen olarak İstanbul/Akpınar'a atandı; bir yıl sonra teğmenliğe terfi etti; "Ateş İdare Subayı" ve "Batarya Subayı" görevlerinde bulundu.

- 1970 yılında Konya'da kurulu "Özel Selçuk Koleji"nde Türkçe Öğretmenliğine başladı; arkadaşları ile birlikte Türkiye'nin "İlk Eğitim Kooperatifi"ni kurarak Koleji devraldı.

- Seyit Küçükbezirci'nin "Kooperatifçilik" biyografisi şöyle özetlenebilir. 1967 yılında arkadaşları ile birlikte "Sarıcalar Köyü Toprak ve Su Kooperatifi"ni kurdu. Kooperatif, birçok "İlk"e imza koydu. Türkiye'de ilk kez köyde gazete yayınladı; "Sarıcalar Kooperatifçilik Gazetesi" yurt çapında bütün kooperatifçilik hareketlerini destekledi. Türkiye'nin "İlk" Kooperatifler Haber Ajansı'nı kurdu, binden fazla gazeteye haber ve makale servisi yaptı. Sarıcalar Toprak Su Kooperatifi'nin yıllarını anlatan "Yokluğu Yenme Savaşı, Başarılı Adımlar, Hedef Yakın, Zafere Doğru" adlı rapor/kitaplar yazdı.

Seyit Küçükbezirci, Sarıcalar Topraksu Kooperatifi'nin çalışmalarını konu alan "Yokluğu Yenme Savaşı" adlı kitabı ile 1974 yılında Milliyet Gazetesi Karacan Armağanı'na katıldı; kitap jüri tarafından "yayınlanmaya değer üç kitaptan biri" olarak değerlendirildi. Aynı yıl "Türkler de Bulutları Sağabilir"i yayınlarak Türkiye'de "Bulut Sağma/Sun'i yağmur yağdırma" hareketlerine öncülük etti.

1973 yılında "EYA/Ekonomik Yatırımlar, Araştırma, Yayın Kuruluşu"nu kurdu. Köy kooperatifçiliği için fizibiliteeler dönemini başlattı. Sebzeçilikte hibrit tohumlar üretim ve dağıtımına yurt çapında etkinlik gösterdi. Kooperatif hareketini desteklemek için, bütün gazetelere servis yapan "Türk Kooperatifler Haber Ajansı"ni kurdu. "Köy Kooperatifleri Kalkınma Rehberi", Türkiye'de Yeni İş İmkânları", "Yapı Kooperatifleri Rehberi" adlı kapsamlı kitapları yazdı.

1973'de "Eğitim Yayınevi"ni kurdu, eğitimde ilgili kitaplar yayınladı. "Eğitimde rehberlik" çalışmalarını sürdürdü.

Seyit Küçükbezirci'nin gazete yazarlığı dönemleri şöyle ele alınabilir:

1962-66 Şehir Postası başyazarlığı; 1968-69 Anadolu'da Hamle Gazetesi Başyazarlığı; 1970-1983 arası, nüç yıllık süreçte dönem dönem yeni Meram Başyazarlığı; 1976-1979 Konya'nın Sesi Gazetesi başyazarlığı; 1984-1996 Yeni Meram'da "Pazartesi Yazıları" başlığı ile kültür ve sanat yazıları dönemi; 1997-99 Yeni Gazete'de "Pazartesi Yazıları".

Seyit Küçükbezirci'nin dernekçilik çalışmaları, özetle: Gazeteciler Cemiyeti, Konya Gazeteciler Sendikası, 1979'da "Mustafa Kemalçiler Derneği" kuruculuğu, Konya fikir, Sanat Kültür Adamları Birliği kuruculuğu.

ALDIĞI GAZETECİLİK ÖDÜLLERİ

PLAKETLER:

1982 yılında "Konya Basınına 20 yıl Hizmet onur Belgesi/1983 yılında Konya Kültür ve Turizm Vakfı'nın "Konya Kültürüne 25 Yıl Hizmet Onur belgesi/1983 yılında Fıkra-Makale Dalında Yılın Gazeteciliği/1985 yılında Fıkra Dalında Yılın Gazetecisi/1998'de Konya Aydınlar Ocağı Genel Merkezi'nin Türk Kültürüne ve Konya Folkloruna Hizmet Plaketi.

"Yerel Basın Köşe Yazarları" dalında Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi'nce "1999 Yılı İletişimcisi" ödülü.

YAYINLANAN ARAŞTIRMALARI / KİTAPLARI

- 1- Konya Folkloru/ 1958-59/ Öz Demokrat'ta tefrika
- 2- Konya Türküleri/ 1959-60/ Öz Demokrat'ta Tefrika
- 3- Issız Yuvalar/ Konya Türküleri/ Umut Yayını 1960
- 4- Türkler'de Bulutları Sağabilir
- 5- Konya Folklor Araştırmaları/1985 Yeni Meram, tefrika
- 6- Köy Kooperatifleri Kalkınma Rehberi/iki kez baskı
- 7- Türkiye'de Yeni İş İmkânları
- 8- Yapı Kooperatifleri Rehberi
- 9- Üretimde Yeni Ufuklar

TEFRİKA EDİLEN RÖPORTAJLARI, ÖYKÜLERİ, DENEMELERİ

- 1- Kanla Yazı Yazanlar/Büyücüler (röportaj)
- 2- Sarhoşlar
- 3- Dilenciler
- 4- Sarışın Bulutlar
- 5- Oy Deli Deli
- 6- Yenilmiş İnsan Mükremin
- 7- Ayrıt Tekkesi

YAYINA HAZIR ARAŞTIRMALARI, KİTAPLARI:

- 1- Konya Oturak Âlemleri
- 2- Konya Folklor Ansiklopedisi (Sekiz Cilt)
- 3- Konyalı Kültür, Sanat, Basın, Fikir Adamları
- 4- Halka Dağın İnsanları
- 5- Unutulmayacak Konyalılar
- 6- Konyalı Folklorcular
- 7- Selçukya İklimi (Konya üstüne yazılar, dört cilt)
- 8- Konyalı Kitaplar
- 9- Konya Folkloru (Üç cilt)
- 10- Akdeniz Ateşi (Roman)

Seyit Küçükbezirci basın, yayın, yazarlık çalışmalarının yanında sanayicilik yapıyor. Konya Fikir, Sanat, Kültür Adamları Birliği'nin Yönetim Kurulu Başkanı. Evli, dört çocuğu var.

KONYA FOLKLORU TÜRK HALK KÜLTÜRÜNÜN ESASLI KAYNAKLARINDAN BİRİDİR

“KONYA”, kadim yazılı kaynaklarda “ BELDE-İ EMİN” olarak anılır.

“KONYA”, “KUTSAL BELDE” olarak bilinir.

“KONYA”, “KUTUB ŞEHİR” olarak tanımlanır.

“KONYA”, “HAZRETİ MUHAMMED MUSTAFA'ya Hicret için izin verilen “ÜÇ BELDE”den biridir.

“KONYA”, Önasya'da kurulan “ İLK TÜRK İMPARATORLUĞU”nun başkentidir.

“KONYA”, Osmanlı'ya tuğ veren, kös genderen, hil'at giydiren şehirdir.

“KONYA”, Karamanoğlu Mehmet Bey'in “-Bugünden sonra divanda, dergahta, bargahta Mecliste ve meydanda Türkçe'den başka dil kullanılmayacaktır” fermanını 13 Mayıs 1277'de buyurmasıyla “TÜRKÇENİN BAŞKENTİ”dir.

“KONYA”, GAZİ MUSTAFA KEMAL'in 20/21 Mart 1923 de; “Konya, muhtelif Türk devletleri yaşamış öz Türk vatanıdır. Konya, asırlardan beri tüten büyük bir nurun ocağıdır: Türk harsının (kültürünün) esaslı menbağlarından (kaynaklarından) biridir” diyerek değerlendirdiği şehirdir.

“KONYA”, “TÜRK KURTULUŞ SAVAŞI'NIN SIRTINI DAYADIĞI ŞEHİR”dir...

“KONYA MEVLÂNA'nın, NASRETTİN HOCA'nın iklimidir: “ŞAHESERLER DOĞURAN TOPRAK”tır. BÜTÜN BUNLARDAN DOLAYI KONYA “BİRİNCİ ŞEHİR”DİR.

Böyle bir toprağın; maddede, mânada insanlığa yeni ufuklar açan bir toprağın insanların yüzyıllar boyu kültür birikimini yansıtan folkloru da, elbette zengin olacaktır.

Sunduğumuz bu kitap, elbette, Konya Folklorunun tümünü kapsamaz. Konya Folkloru binlerce sayfaya sığmaz. Bizim yaptığımız “Konya Folklor Denizi”nden özgün örnekler sunmak; yani bir “Güldeste” sunmaktır.

